విజ్ఞాపనము.

సుహృద్వరులారా! నేను గౌతమీమాహాత్మ్యము సర్వధారి సంవత్సరములోనే చేసియుంటిని గాని కొన్ని చిక్కులచేత నిదివరకు ముద్రింపించ కొకమూలంబడవైచియుంచితి, నిందు మొదటి రెండాశ్వాసములుమాత్రము వెనుక చెన్నపురిలో ముద్రితమయినవి. ఇది ప్రభవసంవత్సరముగాన తక్కిన మూడాశ్వాసములు నచ్చొత్తించి యేకసంపుటము చేసినఁ జక్కమంచి దుపయోగించునని నామిత్రులు నన్నుఁబ్రోత్సాహపరచుటంజేసి ప్రభ[illegible]రప్రవేశ మెనిమిదిరోజులు మిగిలియుండగా నుపక్రమించి యీ[illegible] ముద్రింపించినాను. ఆసమయమున నేను దగ్గర లేకుండుటంజేసి[illegible]యు, మిగుల తొందరపని యగుటంబట్టియు, ప్రూపు సరిగా దిద్దబడలేదు. తమకు పనితీరనివారయ్యును నా[illegible] దేశోపకారి పత్రికాధిపతి చిలుకూరి - వీరభద్రరావుగారు ప్రతి[illegible]మును దిద్దుచునేవచ్చిరి. అయినను దైవకారణములచేత[illegible] నందుఁ దప్పులు తప్పులుగానున్నవి. అవియన్నియు [illegible] ముద్రించునపుడు సవరించుకొనగలను గావున, గుణ[illegible] రు బుద్ధిమంతులు తప్పులున్నంచి యొప్పులనే గ్రహి[illegible]ంచుచున్నాడను. ఇందున్న కొన్నికొన్ని కఠిన[illegible]ందు లఘుటీకవ్రాయుచున్నాను.

ఇట్లు,

…ము. } శ్రీపాద-కృష్ణమూర్తిశా…

శ్రీ

గౌతమీమాహాత్మ్యము.

పూర్వభాగము.

ఇది,

ప్రస్తుతపు రాజమహేంద్రపురమునకు

సమీపముననున్న కాటవరమున నివసించియున్న

శ్రీపాద, కృష్ణమూర్తిచే

రచియింపఁబడినది.

శ్రీమచ్చెన్నపురంబున నుండు

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులవారి

ఆదిసరస్వతీనిలయముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడినది.

౧౮౯౭॥ సంవత్సరము

శ్రీరస్తు.

గౌతమీ మాహాత్మ్యము.

పూర్వభాగము - ప్రథమాశ్వాసము.

శ్లో॥ త్రియంబకజటోద్భూతే గౌతమస్యాఘనాశని।
సప్తధా సాగరంయాంతి గోదావరి నమోస్తుతే॥

ఇష్టదేవతాప్రార్థనాదికము.

శా॥ శ్రీవాణీగిరిజాభిధానములచేఁ జెన్నారు దేవీత్రికిన్ స్వావం[illegible]గ విష్ణ్వధీశమగు రూపంబూని లోకత్రయిం । గావంగ తత్పరుండై యనాదిలయుండై శాశ్వతపూర్ణాత్మకుండై వెల్గొందుఁ బరాత్పరుం గొలుతు నే నశ్రాంతమిష్టార్థసిద్ధికిన్ ॥ ౧॥ మ॥ త్రిదృగంచన్ముఖపంచకంబు విలసద్విద్యుద్ఘనచూడామణిన్ । వృషవాహోదకంబు శుభ్రితనువ్యాఘ్రాజినందాల్చి లోకాళిని । త్వదయం బ్రోచుచు బ్రహ్మలింగపురగా యత్రీమహాదేవి నే । మదిలో నిత్యము సంస్మరింతు నిజనామం బిందు సార్థకంబుగన్ ॥ ౨ ॥ సీ॥ సిరము పూఁబూపచందురుని వెన్నెలతోని గారంపుఁ దెలిమేనిక విలుసెలయఁ । బాణినాదడెడు చి[illegible]లుమీటువల్లకి కనుగుణతాళ లయలు గాఁగ । నుపనిషత్తులు నిత్యము డిగంపుఁ జెలియలై యిరువక్క పిచో[illegible]పురిడిపిం చు । నానాంతఁబయ్యంట నారయ సంగీతసాహిత్యాఖ్యకుచముల బెసఁగసరము లలరు వెలిదమ్మిగద్దియఁ గొలువుదీర్చి । భక్తలోకమనోభీష్టఫలదయైనగంబు లేలెద శ్రీశారదాంబకరుణ । మించి తెత్తమ దాత్మలో వెలయఁగాత ॥ ౩॥ శా॥ శైత్య శ్రీయజటానవస్కారమహాస్థానంబునం బొల్చితే । ధీవిధీరుకమండలూదకనంమున్నిల్చి విష్ణ్వంఘ్రిరా । జీవంబందుఁ దలిర్చి భూమిగతవై చెన్నారునో గౌతమీ దేవీ సేవయొనర్చు దీనుని నను స్త్రీపింపఁగాఁ జేయవే॥ ౪॥ చ॥ అనితరసాధ్యమైన జనకాంకముఁ జేరియుతల్లి దన్నుఁబా । లనువుగఁ గ్రోలు[illegible] నట్టిటుఁడొందు మఁద్రిప్పియిరువ్వరం। బానరఁగఁ దన్నిలాలనఁ బొందెడు నేన్నుఁగను మోముసామిని । నని శమము సంస్మరింతు హృదయంబునఁ బాయగ నంత రాయముల్ ॥ ౫॥

సుకవిస్తుతి.

శా॥ ఏదివ్యజ్ఞుఁడనంత విజ్ఞమతియై యేకాగ్రమయుంగాన్నత । ద్వైదాశిన్వథ

తొమిదా ౨ అశ్వాంతాసక్తి।

పూర్వభాగము - ప్రథమాశ్వాసము.

జంబి[illegible]ల్లున తులఁ బ్రఖ్యాతముం జేసియో । మీదం బెక్కుపురాణముల్ జగతిని మిడాం
చెం డపస్స్వాంద్రుఁ డనా । వేదవ్యాసమహామునీంద్రుమది సేవింతున్ వచశ్శుద్ధికై ॥ ౬ ॥ తర
ళ ॥ వనుతి సేసెద వాదరాయణ విష్ణు రాజను జాం బవీ । తనుజ శంకర కాళిదాస
బుధప్రభాకర మయూరాదు । ల్ఘన సుబంధు సుభాదరి దండి మురారి భారవి మాఘ
ప । ల్హణ శతంజలి బాణహాసుల నాఘ దినత్యవిచంద్రులన్ ॥ ౭ ॥ ఉ ॥ వ్యాసమహా
మునీంద్రకృతభాగవతం బిఁ తెనాఁగు భాషగాఁ । జేసి జగత్ప్రసిద్ధిగని చెన్నలరా
రెదునట్టి భాగవ । తాంధ్ర నన్నపార్య బుధసన్నుతుఁ దిక్కనసోమయాజి నా
గ్యాసుమనోబ్జభద్రగ్గన వాక్యవిశుద్ధికి నెంత్ర యుంచెదన్ ॥ ౮ ॥ కం ॥ కొనియాడె
ద నెమ్మనస్సు । మన భాస్కర [illegible] సిద్ధ హ్వ కాళాచార్యనిమా । తన దండి సహాబ పండితు । న
నఘుని శ్రీనాథుఁ బెద్దనామాత్యకవిన్ ॥ ౯ ॥ కవి ॥ నగి నవిపి కొలుతు మద్గురు । నతులిత
కరుణాంహోనిధి కీర్తి ప్రాజా । రతుపి ద్యావిల సేతు సల । లితమతి నిపటూరి నాగలిం
గా రాధ్యున్ ॥ ౧౦ ॥ మ ॥ బయస్వర్ణాదిరంపభఫ శిఖరాన్ సంఖ్యా నాప్పాదు[illegible]
తి ముసనాటకవన స్వప్నం సిని[illegible] త్రిపీ గంబాగండునం । బ్రియమెుప్పన్ గని యుంచి
నాట్యకృతి హొనిచాంశాదిగా । గ్రియ రాఘ్యుండని సుధాకోయుంచ ప్రపాటకృ
త్యాధ్యక్షు డు ॥ ౧౧ ॥ కి ॥ అంధ్రగిర్వాణ భాషలసభ్యసించి । గురుని ట్టాంబు ననుచు నే
న్ముదాదిసిద్ధ । రాజ్యాంబుగ నేఁ నాపాదప్రబంధ । వ[illegible] నాండను[illegible] ధరాజుడు
మ్యకవులు ॥ ౧౨ ॥ ఉ ॥ పినాకపండితులు తమ దత్[illegible] మెచ్చగ సత్ప్రబంధము । ల్లా
[illegible] నవ్వ[illegible] నన లాడ జనిరా నేన [illegible] కానసుగాన నాదుస్ఫూర్తిఁ గస్టాని
లిల్లల పల్కులాటలక । హైనను దిద్దు పెద్దలవ గమిఁ బిడగొపి నలాడ మెుప్పిరెన్నదన్ ॥
౧౩ ॥ చ ॥ ఇఁక నిపిత్తా చిత్రము చిహించిన స్వర్ణరులారమత్ప్రతిం । గలిగిన మంచి చె
[illegible] దవగ [illegible] సెనెమ్మది । స్వాలియున [illegible] నందమరు పాత్రులు పండితుఁ డేమ
ది గుఁ । స్వామియుఁ బ్రియాలకొప్రసన వేదన పంధ్య కేలు. గిరత్నను ॥ ౧౪ ॥ కం ॥ అ
బంధుపోవ ప్లకుఁ పిన । బుధులెల్లరు నా యుకవిత ముదముస వినరే । బధిరులు కడఁ
[illegible]గితా । మధుర మధుర సుంపకున్నే మహాసికులకున్ ॥ ౧౫ ॥ చ ॥ పదు పడి నెన్న
[illegible] మఁ బ్రబంధ [illegible] రకింప [illegible] బియహా । దరణప హింప కొప్పులముదంబు
[illegible] కతి ప్పలెంచిమ । ప్ప మునిఁ దప్పఁ దినగిచంకలఁ గొట్టుచు నీసకెంతుర । న్న
[illegible] సకొందరిల సంగి మాకుకు నెకుక్కకూతకున్ ॥ ౧౬ ॥ వ ॥ అనియిష్టదేవ
[illegible]ంబును శిష్టకవిపురస్కారంబును నికృష్టజనతిరస్కారంబు నం
[illegible] [illegible] [illegible] నమధనిసెంబగు నంతఁ దా [illegible] । జ

కవివంశావతారికము.

నుండెలనాకమందైతి సౌఖ్యములందుచుండుచుండు । వసుధయుదరామ్యోదయ
న ననంతననంత ధనప్రదాయియై । యునయంచిన ప్రసంగతులసూనయశంబుల ని
ల్పంగారలెన్॥ ౧౭ ॥ * మహాస్రగ్ధర ॥ * సముద్ర [illegible] సిధూస్థా మునం బ
మునా సప్తసంతానరాజ । న్విప్రాదిదక్షిణ [illegible] స్థిరముగ నాకవారో నిల్చి
యునాటికైనన్ । గృతి యాచంద్రార్కమై నిష్ఠితనిధుల దక్షిణ [illegible] బ
లుంగు । న్ని ప్రతులన్నిమిడంగడివాల్మీకిముఖ్యోపి [illegible] నిలుపొందలేదా॥ ౧౮ ॥
చ॥ వివిధకళాప్రవీణు [illegible] స్రగ్మంత్రమై భువనసాంద్ర [illegible] । ఘనవిమానంబు [illegible]
పూటమునై ననాకంటెను [illegible] పుండి [illegible] స్వర్గం
బుగా। శివకరుడై నవారుమ్మ [illegible] సిరింగ [illegible] ॥ ౧౯ ॥ అనిపితరు [illegible]
చు॥ చ॥ జ్ఞానయుంగ తేనపోన [illegible] సపరంబుచు [illegible] మునం జేయుకిం
తెవసుధందవన [illegible] ముమెచ్చంగ
[illegible] నుముననన్ । గమలనసౌఖ్యము [illegible] నంబునకు ॥ ౨౦ ॥
శా॥ ఓహోకావ్యంగ భవ్యపద్ధి [illegible] నాకర్ణయ [illegible] । సమాగ [illegible]
రథామహాత్మ్యసత్కృతమైయుపార్వరు శ్రీగౌతమి । మాహాత్మ్య [illegible]
మాహాత్మ్యమే వ్యాపించు । [illegible] సదృశముయు [illegible]
బకా॥ ౨౧ ॥ సీ॥ [illegible] యోచనాయామగతి [illegible]
రాసలుపునంతన బ్రహ్మహత్యాగ్రహము [illegible] । శ్రీగం
మియనిత్రుతుల్యాటము [illegible] । కవి [illegible]
తపుణ్యతిథులమనంతహరిహర [illegible] మునగిరి । [illegible]
హామహాత్మ్యముపురాణ [illegible] । [illegible] గౌతమీనది
సార్థకమనిపేరెనగుచున్న ॥ ౨౩ ॥ వ॥ తగినపు [illegible] ఉత్తం [illegible]
నినుట్టికై । యుగయుగ [illegible] స్వర్గము [illegible] । [illegible]
టునాంక యుసుమంతయు సేవలాసి [illegible] । [illegible]
కననాశకుమేరయున్నదే ॥ ౨౪ ॥ వ॥ అని [illegible] సై యమ్మహా [illegible]
ధం కథానుసంధానంబుగా నాంధ్రీకరింపదలంచి యుక్తానంతరము ॥ ఉ॥ [illegible] హా
మాత్మ్యకరుణాత్తకవిత్వవిలాసభాసురా । [illegible] గౌతమినదివరతీరసం
నా । [illegible] యుని [illegible] ధ్యాయునిం బిలి [illegible] చెవ॥
[illegible] ప్రావము [illegible] బుట్టించి [illegible] । అంత [illegible] నిరూపించినదారల

తన్మహా । కృతిగ నిమ్ము పనాకనునభీష్టముపుట్టెడునీకునట్లనే । కుతుకమెలపణావిం టినుపకోపంబులు నగ్గైనునట్లు జేయువే। కృతియన నేనునట్లయిన నట్లనుకూలమటంచు నెమ్మదిన్ ॥ ౨౭॥ చ॥ చెరియుతగ్రంథముస్సలుపఁజెల్లదు కూడియుఁజేయఁగూడదు నాకృతియంతనుమానసాప్పదగిగానవిభక్తము సేసినాని । ర్వ్యరమురచించుటొ ప్పనిబుద్ధిఁ దాఁగయి యరెండు భాగము । ల్పిరగనాననిజకోరఁబరభాగము నాత నికిచ్చుముచ్చటన్ ॥ ౨౮ ॥ చ॥ ఎనయఁగ పూర్వభాగమును నేఁగొనియక్కవిక్రీడి క న్యంతుం । దానయమనిన్నహాయుపిడి నట్టులదోఁడయి నిర్వహింపఁగాఁ । దెనుఁగు నఁజెప్పుచుం నన్ని నితిఁగృతి నెవ్వృతి రెత్తునంచులోఁ । దనయికుఫలశాఖా నారయు విధం బునమంతన సేయుచె తియన్ ॥ ౨౯ ॥ మ॥ ఫవకాంతుంగృతిచెప్పిమత్యజనకేడు ద ప్పంచుఁ బిన్నస్సుఁడె । ప్పిన కామప్రదసత్యదేవుకథ సాపత్రిచరిత్రంబు వె। న్నునక టిం చితి సింహ్వాదీరమయు మినూన్ప్రబంధంబుహా । ల్పునసయ్యెర్వ్యర నేరిచెత్తునను దాలోచించుచున్నఁగలోన్ ॥ ౩౦ ॥ వ॥ పన్కనాఁడు నిగమమాత్రకాను హామంత్రి నుష్టాన ... నయనయగుండనై వ్యాసనిష్ఠ మనస్కుండనగుచుం గృతిపతిచనగయుచుండు నాత్మంచుక కనుకువజైరజైదమధ్యాహ్నంబున నాకనుభ్రం బు జరుగుచుండ నందులకు నెకళ్ళునేర్పగవరులు విచ్చేసి విడిసియుండ వారిలో భస్మో ద్ధూళితప్రగ్రహుండును రుద్రాక్షమాలికాధరుండునునగు నాకవృద్ధబ్రాహ్మణ పుం గవుఁడునన్నుఁజేరఁబిలిచి యెద్దియోతననిమ్మ నియఁడుగ నేనట్లుఇత్తు నన్నట్లు స్వ ప్నంబైననంతలోననామెలుకాంచి యమందానందకందళితహృదయారవిందుండనైన న్నుఁ బిలిచినయతంపీశ్వరుండనియు నచిగనయవిష్టుతిగన్యాక యునియును నిశ్చితుండ నై॥ ౩౧ ॥చ॥ చదివితి మేము వేదములు శాస్త్రములందుఁబివేక హీనులై । మదము చిత్తవిగుచున మాన్యులతోడన సత్యవాదము । ల్పదునుఁ జేయుచోఁ గలదె సద్గ ... నెప్పియుంమునం । చొదఁగని ... మోక్షము హస్త గతంబు చెప్పే॥ ౩౨ ॥చ॥ అనయము హీనవాక్పురినాగ్ర ... వైభవంబునం। దన మామహేశ్వరుండె నన్నుదమందిమదల్పవాక్యసం । జనితకృతిన్గ్రహించి నను మునిక్కమకన్నవారిలం । గొనబగువచ్చిరానిపలుకుల్వినిపిల్లల నాదరింపరే॥ ॥ అదిగాపునమది ... జన్మసాఫల్యంబుగా నాదిమధ్యాంతరహితుండును స్వ ... రణభూతుండును బరమేశ్వరుండునగు నయ్యుమామహేశ్వరున కు ... ప్రబంధం బొనపణంబూని యెల్లరకుందేటపడ్ల ... గునట్టుల ... రంబును పెంచుక యభివర్ణించెద. ॥

... న్పింధకత్పవంశాభివర్ణనము ॥ —

... పకాంచితనయకోవిదులు వెంనాంటినారు। పౌండరీకా

దిసవనకాండసుకరణానందప్రాంతములు వెలనాటివారు। అవ్యయుడీశ్వరాద్వైతమతవర్తనస్వభావులు వెలనాటివారు। ధిక్కృతవివాదదుర్వ్యాగమపరిగ్రహప్రకాశులు వెలనాటివారు॥ వారిలోఁ గౌశికమునీంద్రవర్యగోత్ర। జలధిపక్కెంద్రుఁడు బుధులు వెలసియధికు। శ్రీగిరిశ్రీపాదసేవాపరాత్ములగుట। కతనశ్రీపాదవారనఘుసత్కీర్తి॥౨౫॥

శా॥ సత్యోక్తిజ్ఞసుతశ్రుతిప్రచయశాస్త్రశ్రౌతసంగీతసాహిత్యజ్యోతిషవైద్యముఖ్యస్ఫూర్జద్విద్యల్లసత్సవర్ణభా। పాత్యర్థానర్ఘచతుర్విధ ధిక కవిత్వాంచత్ప్రబంధౌఘుని। మ్మతృత్వత్యంతవిశారదుల్పొలుతురా శ్రీపాదవారున్నతిన్॥౨౬॥

గీ॥ అందునావేణశదీక్షితులనెడు పేర। నాక్కకోవిదవర్యుఁడు భవ్యదయుమంది। తనదుసత్కీర్తి దిక్కులందనరఁజేసి। కులమునన్నెక్కఁ దెచ్చియుంపఁ గమిగులి॥౨౭॥

ఉ॥ శాశ్వతమాన్యమల్పడసె సన్మతి నేర్చను వేదశాస్త్రము। ల్యశ్వవనంతికీర్తి విలసత్కృతులంత్రగుడయ్యెసవర్ణభూ। మీశ్వరసేవ్యుఁడై బుధుల నేలెను మశ్వరతుల్యదక్షిణ। వేణశ్వరదీక్షితాఖ్యనుతియుంపఁగ శక్యమెనట్టి వారికిన్॥౨౮॥

గీ॥ సాంబసోమిదమ్మఁ బరఁగు దేవేరిగాఁ। బడసికనియె నామె వలన నతఁడు। సాంగరూపవిజితమారుఁగు మారుని। వేంకటాఖ్యులోకవినుతకీలు॥౨౯॥

మ॥ జిగినా వేంకటసూరిసూరిజనసంసేవ్యప్రభావాఢ్యుఁడై। పతిలోలన్నరసాంబఁ జెల్లియనుబల్లిష్ఠాన్యసఖీ శదీ। క్షితులంబుత్రులనివ్వణరంగ నిదెయె నాసీమంతినీరత్నమం। దతిమోదంబుననంతుఁబూర్వజుఁడు ప్రఖ్యాతింగనెందగ్ధయున్॥౩౦॥

క॥ అలసుబ్రహ్మణ్యసుధీ। తిలకము గామాంబఁ దనకు దేవేరిగఁ జెంది డిలిదయ్యె వేంకటయజ్వను। సలలితమతిసుతునిఁ గనియె సమ్మదలీలన్॥౩౧॥

మ॥ జితినా వెంకటసోమయాజికిలం జెన్నారుచు నావ్రగ్రమాం। చితుఁడౌ కల్లురిసుబ్బనాధ్వరికిఁ శ్రీ సోమిదేవమ్మకు। న్నతయా వేంకటసుబ్బసోమిదమనస్తోకప్రభావంబున। న్నతిగాఁ జేకొని జన్మమిచ్చెబుధుఁ డిన్నం జేయుచున్నాసిలున్॥౩౨॥

వ॥ గరితతనంబున కరమకుగౌరితికాదంబాసదృశయై। పెరిగెడు బత్తినాప్పనల వేంకటసుబ్బమయందు వేంకటాధ్వరికి సురోప్పఁగాంచెఁ బోలుతన్ను రుద్రాచలకృష్ణమూర్తినాఁ। బరగెడునట్టివానిఁ బిదపన్గురుదాచలనామధునిన్॥౩౩॥

వ॥ అందగ్రజుండనై నేను నాచిత్తంబున నీశ్వరసన్నిధానంబుఁగాని సన్నిధానంబుఁగ నిననిలుపే యుంబోలె సంతుష్టాంతరంగుండనై నావేలందినేతత్కృతీశ్వరుండగు పార్వతీశ్వరునిఁ మకరయభివర్ణించి ప్రార్థించెద॥

సత్యోక్తిజ్ఞః సత్యవాక్కులుగలపండితులచేత॥
అత్యర్థః మనోహర॥ నివృతిః అత్యంతమూ చేయుట॥

౧౪॥ సీ॥ శ్రీకమలాకళత్ర శేఖరాదిసురబృందవందనీయపదారవిందుఁ డెవ్వఁ । డఖిలాండ కోటిబ్రహ్మాండంబులెవ్వాని యుదరగోళమునందునణగియుండు । దశదిగ్వసనపూ ర్ణాఖిలాకాశచంద్రాగ్ని నేత్రత్రయోన్నతగాత్రుఁ డెవ్వఁడు । నష్టాగతిష్ఠమహానిద్రో న్నతిమలహృత్పుండరీకాగ్రమహాతాణుఁ డెవ్వఁ॥ డట్టిపరమేశ్వరుండనాద్యంతమహి తుఁడు । సచ్చిదానందరూపుఁడు సకలలోక । రక్షకుఁడు మహామహేశ్వరుఁడతఁడు యుం డు । గరుణఁ బాలింగిమమ్ము సుఖముగాఁ జుగాఁత ॥౧౫॥ —(*) సద్గ్రంథములు.(*)— కం॥ ఏవంవిధవిబుధవిశే । షావిష్కృత సకలవిష్ణుపావనవిధికిం । బావనగుణతోయధి కిన్ స్వావభావప్రకటధవళ ప్రతినిధికిన్ ॥౧౬॥ కం॥ నిర్ధ్యానబద్ధహృన్ముని । బోధ్య నకాదిమవచఃప్రముఖకథ్యునకున్ । సుధ్యపరజనాసాధ్యున । కాధ్యనవధ్యునకుఁ దివ్య జగదారాధ్యునకున్ ॥ ౧౭ ॥ కం॥ శుకసనకాశావాసున । కాశావాసునకు మునిహృదా వేశునకున్ । నాశసనాశునకగజా । శేశునకన్నారిముఖాదిశేయేశునకున్ ॥ ౧౮ ॥ కం॥ సర్వసకలామరాసుర । గర్వవకథితాబ్జజన్మముఖసుపర్వునకున్ । పర్వాఖర్వప్రమ థగణధర్మునకున్స్వపూర్వునకుశర్వునకున్ ॥ ౧౯ ॥ కం ॥ విజ్ఞానక్షేత్రజ్ఞున । కాజ్ఞా ఖ్యాతిశమహాజ్ఞయజ్ఞునకుజగ । త్ప్రాజ్ఞునకుమనోరుగ్ణా । మజ్ఞునకున్సుజ్ఞవిజ్ఞ సర్వ జ్ఞునకున్ ॥౨౦ ॥ —* కథాప్రారంభము. *—

వ॥ సమర్పణంబుగా నాయొనర్పఁబూనిన గౌతమీమాహాత్మ్యంబనుమహా ప్రబంధంబునకుఁ బూర్వభాగంబునకుఁ గథాక్రమం బెట్టిదనినః నైమిశారణ్యపుణ్యక్షేత్ర నివాసులగు శౌనకాదిమహర్షులు ద్వాదశవార్షికోత్తమసత్త్రయాగంబున స మాగతుండైనసూతునకుఁ జూచి తన్ముఖంబున ననేకపురాతనపుణ్యపురాణేతిహాస సం హితలాకర్ణించుచునొక్కనాఁడు గౌతమీమాహాత్మ్యకథాశ్రవణకుతూహలాయత్త చిత్తులై విన్నవించిన నక్కథకుండు బ్రహ్మపురాణంబునం బ్రబలిబ్రహ్మనారదసంవాదా త్మకంబగునక్కథ యిట్లని చెప్పందొడంగె ॥౨౧॥ ఉ ॥ శ్రీరమణీయమై విబుధసేవిత మైతగు సత్యలోకమం । దోరిమిదొప్పదోఁగఁ గొలువుండి మునీంద్రులవేదఘోషిన । ల్గారుచుచున్నయట్టి చతురాననుఁ గన్గొనియిట్లు బల్కెనా । నారదమౌనిచంద్రుఁడా కనాఁడు కుతూహలముప్పతిల్లఁగన్ ॥ ౨౨ ॥చ॥ మునువిని నాఁడదానముఖముఖ్యతపం బులకన్నఁ దీర్థసేవనము ఫలప్రదంబనుచు వారిజసంభవ యొద్దిమేఁటిదై । తనరెడు నెల్లతీర్థములచాని సమస్తవిశేషమేపఁడ । న్వినఁబైదగోరుచున్న యదివే కరుణిం పుము నానతిఁడసుమ్ ॥ ౨౩ ॥సీ॥ యతివర్యదైవాసురాపన్నమానుషమూలనఁగనాల్గు గతులముజ్జగములందు । నధికతీర్థములు విఖ్యాతంబులగు నందుమానుషాదిక మొక

అర్థ : మమూఁగుఁడు॥ మహాజ్ఞ : తెలివిలేనిదశ్శుడు॥ దోషజ్ఞ : వైద్యుఁడు॥
పర్వ : సుందరము॥ సుధ్యపరజన : అజ్ఞానుఁడు॥

దానికన్న [illegible] ఫలంబుల [illegible] దైవతీర్థంబు [illegible] మర్త్యలోకమున [illegible] గీ॥ [illegible] మిగిలిన యట్టి [illegible] భూమి [illegible] క్షేత్రము [illegible]

[illegible]

[illegible] మంత్రములందు గాయత్రియు

ట్లు । సకలనదులనుమిగులశ్రేష్ఠంబుసర్వ। కామదంబుద్రిదైవత్యమోమునీంద్ర । గం
గయగుఁగానదజ్జన్మకథనువినుము॥ ౬౩॥ మ॥ పురుహూతాయుత పూర్వకాల

గంగోత్పత్తిప్రకారము.

మనసుపర్వందారకాఖ్యాసురుం । డరిహృద్భేదనదోః ప్రతాపమదగర్వాయత్తుఁడై
యజ్ఞభు। క్పరమైశ్వర్యహరుండునైయతఁడులేఖస్వామినిజిఁంచిస్వ।ర్భరణ ధ్యం
దయియెల్లలోకములఁదాబాధించుచున్నంతటన్॥౬౪॥ఉ॥ ఉత్తలపాటుతోఁదనమ
రోత్తము.లెల్లరుఁబాలజెల్లిపై । సొత్తిలిపండిలోకముల నొప్పగవేలెడుశేషశాయి
కిం। దత్తఱమెల్లఁదెల్పుటకుఁ దారికృతాంజలులై మనంబులం, బత్తిసెలంగినిట్లను
చుఁ బ్రస్తుతిసేసిరి గద్గదాస్యులై॥ ౬౫ ॥ చ ॥ కలితచరాచరాత్మకజగత్త్రి
యపాలన తత్పరాంకపే , కలతపనీయచేల విలసత్సనకాది నమః ప్రధానకో।
మలపదపద్మ భక్తజనమండలకల్ప వరాహ కూర్మవా । శ్చలముఖ రూప హ
స్తధృత చక్రమహాస్త్ర హరే నమోస్తుతే॥ ౬౬ ॥ పంచచామరము ॥ అవక్రవి
క్రమక్రమప్రహారితాగ్రమేంద్రశా । త్రవప్రచక్ర నక్రధిక్కృతద్విపేంద్రరక్షణ ।
ధురీణ త్తచక్రసత్క్రియా ప్రలోమనిష్క్రమక్రమ । త్రివిక్రమప్రణమ్రశక్రతేన
మోస్తు పాహినః॥౬౭॥చ॥ అనికొనియాడువేల్పులనమిఁ్ఱలిఁగన్గొనిచక్రపాణియు।
ట్లనుసురలార మీరువెగడందినమోములనున్నవారలే । మనవుడుఁదారకుండనువి
యచ్చరవైరియొకండుదుర్మదం । బునభువనత్రయంబునుమముం గడుఁగాఱియ
బెట్టుఁబోవిచే॥౬౮॥వ॥ అనితెందియు॥సీ॥వజ్రినక్కసికర్షప్రశ్నముగా సవర్ణస్వమ
ర్పించిమగసాలనాఁగెభ్రలికే। ననలుఁడంధఃకరుండైరసవంతంబుగా వండిపెట్టురా
క్షసగృహమున। జముఁడనాయుషుఁడుగుజనుఁడై నఁగొంపోకనిశ్వాఱవరవుళ్ళనిలిచె
నచట । నిర్ఋతిజెదరినేనివాడఁజాయనిసేవించునాసల్లద్రావువాని ॥ వేగన
నయంబపాంపతిపోఁగిధూళి । యల్ల దుర్మాతిపాకిద్దుఃఖ్లచల్లు । నీఁదవానికిపీచో
పులిడుచునుండు । శ్రీదుఁడీశానుఁడునువానిఁజేరిమనిరి॥౭౦॥గీ॥ఖరకరేందుప్రము
ఖనవగ్రహములెల్ల । జనునిగృహమునబందెలఁబడినిజప్రచారకృత్యంబులుడిగివిచా
రవృత్తిఁబమునాకంటనిలిచికొల్చిబ్రతుకుచుండ్రి॥౭౧॥చ॥ఒకఁడొకఁడిట్లువానికడ
నుఁడిపడంకుచుఁగొల్తురంచమే। మిఁకనిటువేతచెప్పటదియేటికయోఘవనై కర
తుకా । సకలజగజ్జనాళిపెలుచంగడునీచవృటుూడిగాలనం । తకుఁడగుతారకా

ఆస్యులై ; వాక్కులుగలవారై॥ అంధఃకరుడు ; వంటలవాడు॥
వేగి ; సూర్యోదయముకాగా॥

సురునికాంతముఁ గొల్చుచునుండు నాలికా సైఁ॥ ౨౨॥ గీ॥ ఇందఁడివ్విధమున నిచ్చ లేమఱక
యా। సాత్త్వసాతిశయావృతస్వాంతుఁ డగుచుఁ। గన్నసన్నల మెలఁగుచు నన్నిపనులఁ।
దీర్చుచుండెఁ దబలువంత గూర్చుచుండు॥ ౨౩॥ వ॥ దీనరక్షకాభవద్రక్షకం బగు నిజ్జగ
త్త్రియంబునకుం గలిగిన గురుతరోపద్రవంబు డిపిత్వదేకశరణ్యుఁ డగు మమ్ము గాన్య
నుకంపాతిశయంబునం గాచి రక్షింపవే యని యనేక విధంబుల వేఁడిన విని భక్తలోకప
యణుండగు నారాయణుండును॥ ౨౪॥ సీ॥ పరిత్యక్తమై యిట్లు పలికె నో సురలార పరమ
శక్తి చే వాఁడు వరము నొంది। ప్రబలుఁడై యుండె మజ్జయుఁడు మూఁడిక త్రయఁబునకైన
నైన నను విను డో కండు। భవవీర్యసంభవాపత్యంబు ననులోకదారకుండగు నట్టి తార
కుండు। వధఁ బెండఁ డాలు దాఁత్రనధికసమాధినిష్ఠావిష్టుఁ డగు మహాదేవు మనము॥
గీ॥ ఇనుమయస్కాంతమునఁ బలె హిమనగేంద్రు। నిలయమునఁ బొల్చు దాక్షా
యణి వనూటి। మరుచిరాక్షివిలోకన స్ఫురణవలనఁ। గరఁగియాకర్షణముఁ
గానొనరుపఁ డిపుడు॥ ౨౫॥ చ॥ అనుడు మహాప్రసాదమని యయ్యమరోత్తములె
ల్లఁ జక్రిపే। ద్కొని హిమశైలభర్తకడకుం జనుదెంచి సపర్యలందియా। తనికుశ
లప్రవృత్తిఁ బ్రమదంబున నారసి తారు వచ్చున। ప్పనిఁ దెలుపంగఁ గోరి యిటు పల్కి
రి ప్రస్తుతిపూర్వకంబుగన్॥ ౨౬॥ కం॥ జగదేకమాత పావని। యగునుమ నీయిం
టఁ బుట్టైన హవాతలపో। యఁగన గణితయశుఁడవు నీ। వగుపుణ్యం బెన్నఁదరమె
యగణితసుగుణా॥ ౨౭॥ వ॥ అని కొనియాడుచుం గుఱంగట మెలంగెడు స
వర్ణమంగళన పాంగంబులంగనిత మలోన॥ ౨౮॥ సీ॥ ముదురైన సరులానుసరిలేని
సిరులూని యొఱపైన కరశాఖలాలయఁ గరము। పగడంపు జిగి పెంపుఁ దగడించి వగ
నింపఁ దగు కెంపు జిగిమోవి చిగురులలర। నలుగుబ్బలలనబ్బు బలునుబ్బు లలిఁ ద్రొబ్బఁ
గలగబ్బి గుబ్బగుత్తులు వెలుంగఁ। గనఁ దమ్ములను దమ్ములన దొమ్మిననిఁపించు గనుఁ
దమ్మి నమ్మెదమ్కలయ మెఱయ॥ గీ॥ పోసఁగ జడములకిష్టార్థములనొసంగి। పోష
ణము సేయ నాధారభూతమగుచు। నవనికిటు మారురూపున నవతరించి। నట్టి కల్ప
కమీ జగదంబ దలఁప॥ ౨౯॥ ఉ॥ నీలపురాల డాలు బురుణింపఁగఁ జాలెడు కనిడాలు
శే। న్వాలికమీల నేలఁ దగు వాలుఁగనుం గవ మేలు నీలపుం। జాలు నవాలఁ బోలఁ గను
జాలెడు చాలిదు నారు నేలనీ। బాలికఁ బోలఁ జాలునొక బాలిక గలికయుంటఁ గం
టిమే॥ ౩౦॥ వ॥ అని యిట్లా మెరూపరేఖావిలాసంబుల కచ్చెరువడి మెచ్చుచు॥ ౩౧॥
సీ॥ బ్రాహ్మీమాహేశ్వరీప్రభృతిక సప్తమాతృకలై నదీజనయిత్రికాదె। భోగభాగ్య
ప్రాదశాగమపీఠికలై వెలుంగు నదియీ దేవికాదె। స్థితిలయకర్త్రియై స్థిరమతి జగ
ములసృష్టి చేసెనది యీ చెలియకాదె। యఖిల సురాజేయ లగుమహిషాసు

కరఁచి ; గరఁగించి॥

టాహీకటకప్రముఖనిఖిలాలంకారాలంకృతుండై హిమవన్నగసదృక్షవళక్షమహో
క్షంబునైనాక్షణంబున నధిరోహణంబొనరించి వరగరుడోరగ యక్షరాక్షస పన్న
గకిన్నరకింపురుష ప్రముఖనిఖిలసురగణంబులును వశిష్ఠవిశ్వామిత్రాగస్త్య కశ్య
పాదిసకలమునినికరంబులును ఇంద్రాగ్నిముఖాద్యష్టదిగింద్రులును నారాయణుండుఁగూ
డి సేనునుంబరివేష్టించి కొలిచినపువందరలి వివిధమణిగణప్రభాభాసమానానూన
శిఖరప్రదీప్తంబును నదీనదసరిత్తటాకాది సమంచితంబును సకలసురమునిగణసం
సేవితంబును నధికమహిమవంతంబగుహిమవంతంబునకు నేగుఁదెండ్లిం జేయుచు నేగి
శైగమ యెదురుకొనుచుఁ గృతసత్కృతుండైమన్నించునన్నగాధినాథుమెను వెంటఁనడ
చి పుణ్యాంగనాకల్పిత నీరాజనోపచారంబులాదరించుచు నెడనెడంగలుగుకొన్నిక
క్ష్యాంతరంబులు దాఁటి దాఁటితోరణ స్తంభాయమాన శాతకుంభరంభాకుంభీనీరుహ
సంభృతంబును నిఖిలమణిగణఖచితకనకకలశాఢ్య పరిణయోచితవస్తుపరికర ప్ర
భాభాసమానంబును పాణిపీడన క్రియారంభ సంభార సంభ్రమత్పురోహితసు
తసతీప్రముఖ నిఖిలజన కలకలరవాలంకృతంబును నగనాక రమణీయ భద్రో
దనసితా భ్యంతరంబున మాణిక్యకలిత స్వర్ణ స్తంభా చతుష్కాలంకృతంబగు
దివ్యపరిణయమండపంబున నధివసించి పుంఖానుపుంఖశంఖమృదంగభేరీపటహకా
హళఢక్కావేణువీణాతూణాది దివ్యభాంకణనిస్వాణంబులు రాణకెసఁగ కల్పితా
నల్పసంతోష కలితదేవతానీకకోలాహలంబులెసంగ నభినయగరిమ తాప్సరఃపరిక
ల్పితనాటకవిశేషంబుల శేషజనాహ్లాదంబునంబొసంగ గంధర్వకిన్నర కాంతాజనం
బుసరస సంగీత బుడంబుగగుతియింప సురగరుడోరగాదులుజయజయయని పలుకు
చుమహోత్సాహంబునందేలి యాడవతియునసేకమహోత్సవంబులు డంబుమీ
రసనాతన బ్రహ్మంబగు విష్ణుదేవునిచేననుజ్ఞాతుండై పురోధసుండనగు నేనుబు
ణ్యాహవాచనాగ్నిసంస్కార ప్రముఖవిధ్యుక్త క్రమక్రియాప్రయోగంబులు సలుపు
చుండనవగ్రహంబులేకాదశస్థానస్థమ్ములై సంగ పంచకరహిత శుభముహూ
ర్తంబున ఝుళంఝుళత్కనకకంకణరవంబులు భోరుకలఁగ సాలంకృతంబుగ దార
వోసినవపార్వతీ సుపాణిపాణిగ్రహణంబొనరించె నయ్యవసరంబున॥తే॥గీ॥ మా
ధవప్రేరితుండైయమాధవుండు । బాలపదమంటి బొట్టనవ్రేలగన్నె । కల్లుద్రొ
క్కింపఁజూచునాకల్ల మెల్లఁ । గలఁగగొబ్బుననింద్రియస్ఖలనమయ్యె ॥ ౪౫ ॥ ఉ ॥ అ
య్యదిరెల్లరుంగనుదురంచునడంచియుఁగాలఁద్రొక్కినం । జయ్యనవాంఛితంబ్యముఖ
సంయములందుదయించిరంతలో । నయ్యెడనున్నవేల్పులదియంతయుఁ గన్గొనియె
క్కసక్కెముల్ । చెయ్యులనప్పలించుచును జేతులు దట్టుచుఁగొలకొట్టుచున్ ॥

గా॥ వ॥ మరియు ననేకదురుక్తులుపచరించినన్నుఁ జూచుటయు॥ ఉ॥ పెద్దతికం
బు మొక్కపడె విద్దెయు సద్దడఁగె న్యశంబునా। పద్దు గ్రహించెఁ గహ్వరము పాడ్పడె దయ్యో
వివేకమంతయుఁ । నిద్దురఁ జెందెఁ బ్రజ్ఞ యనుపేర్పును నేమఁ బడ దయ్యెఁ బుద్ధియుఁ।
మొద్దనఁ బొల్పెఁ జాల్కఁ దనముండఁగ నయ్యెడ నాకుఁ బుత్రకా॥ ౯౭॥ చ॥ పెనుగరక్షి
య నైనవిభవంబు దలిర్పని పెక్కువిద్యలం । జదువగ నీకు లేనిఁ బడను దారపరుడ ను
గాని రాజ్యము । న్బాదలఁ గనీ జగంబున జనుండిసుమంత సకీలఁ దెచ్చుకో । సదాపు
లెగించి చుల్కనఁగ నాతనిఁ జూతురు లోకులాత్మజా। ౯౮॥ వ॥ అదిగావున నగమఁ
వశంబున సకలజగజ్జన ప్రహసన ప్రాప్తంబునై యలుషీభూతచేతస్కుఁడ నగుచు సం
భావిత ప్రజ్ఞాధికారంబులు పీటంబుచ్చి రక్షించుచు దైన్యార్థోముఖంబున బ్రాహ్మ్యాసనం
బు దిగ్గి దిగ్గనఁ దొలంగి చనుచున్న నన్నుం గనికరణించి మహేశ్వరుఁడు సందికెశ్వ
రుం బిలిచి॥ ౯౯॥ చ॥ ఇచటికి నాగమించు భువనేశ్వరుఁ డోడ్కనిరమ్ము వానిపా।
వయము తెల్లఁ డింతునని పల్కనతండటు సేసెనంత నా । యచలసుతాధవుండతిద
యారసమొప్పఁ గనాకునుఁ జగ । త్పవిత్రయమునున్నితంబు సలుపఁగ నాసర్చిన
కార్యమేమనఁ॥ ౧౦౦॥ సీ॥ పాపులపాపముల్వాపఁగ భూజలంబులు దగునని బు
ద్ధిఁ దలఁచి వానిఁ। సారమంతయుఁ దీసి సర్వాఘహసారమునఁ గమండలువునఁ బొనరు
పఱచి । జలసారమందిడి చెలఁగ గంగాఖ్య దానికిఁ జేసి పంచాక్షిఁ జూచి । భూజ
లంబులుతల్లులై జగత్సంహార సృష్టిస్థితులకెల్ల హేతువులగు ॥ నీకమండలుతో యమన్పే
కిఫుల్ల। ఫలదమును బాపహరము నై పరఁగునటుల । నమృతకరముగ సభిమంత్ర
ణాదరించి। నాదస్మరియింపఁగోర్కులు గూడుఁ గొనుము॥ ౧౦౧॥ కం॥ అనిదీ
ల్పు తెల్ల జయజయ । యనుశబ్దము లిచ్చుచు దనాపోబానం । బానరించెఁ బాత్రతో
నానురాగంబుప్పతిల్లనతఁడు మునీంద్రా॥ ౧౦౨॥ ఉ॥ కుండిక గంగదాతయిదె
తొమ్ము యశంబిడునంచు విశ్వనా । థుండొగ నాకు నిచ్చి దయతో డుతఁ జాలబహూ
కరించుదుఁ । దండిగ కేల్పుట్టి యొదదఁడ నమస్కృతులాచరించిరీ । తుండెటులో
వ్పలోకమటు చొప్పదునన్నది సక్కమాఁగదా॥ ౧౦౩॥ వ॥ అనంతరంబ సర్వ
నిర్వర్తితపరిణయకృత్యులై హరిహరపురందరాది బృందారకబృందంబులు యథాగతం
బున నిజనివాసంబులకుం బోయిరంత నేనును హర్షోత్కర్షంబునం బొదలుచు నీ
శ్వరానుగ్రహసంపాదితంబును గంగాఖ్యాంభః పరిపూరితంబును జగత్పావనంబు
నగు దివ్యకమండలువుఁ ధరియించి సనకసనందనప్రముఖసంయమీశ్వరపరివృతుండ
నగుచు నీసత్యలోకంబున కరుగుదెంచి సుఖంబున బ్రవర్తిల్లుచుంటినని యుపన్య
సించినవిని పరమానందభూయిష్ఠుండగు నమ్మునిశ్రేష్ఠుండప్పరమేష్ఠిం గనుఁగొని యి

ట్లనిరి॥ ౧౦౪॥ వ॥ జనకాళ్యద్దురితాపహంబుసుకృతాస్థానంబుకుండీగతం । బు
ను నీతద్భువనప్రగుప్తమనునైజాల్పొందుగంగాంబవో । న్నునిపాదంబునఁబుట్టుచె
ట్లుధరణి న్భూతంబుగావింపవ । చ్చినచోప్పెట్లదియంతయుం గ్రమముతోఁ జె
ప్పందగున్సత్కృపన్॥ ౧౦౫॥ వ॥ అనుచుంబ్రార్థించిననతండును॥ గీ॥ ఇలవి

గంగవిష్ణుపాదోద్భవయైనకథ.

రోచనతనయుండుబలియనంగఁ । బరఁగువాఁడుమునీశ్వరవర్ణనీయ । చరితుఁడా
ధ్యుఁడు వైష్ణవార్చనపరుండు । పరఁగుదైత్యోత్తరాన్వయాభరణుఁడొకఁడు॥
౧౦౬॥ చ॥ సలలితసత్యపాలనయశఃపరివర్ధితపుణ్యశాలియ । బ్బలిబలభుస్మరా
తిఁతుఁజపారదయారసపూర్ణచిత్తుఁడై । కలితచరాచరాత్మకజగత్త్రియరాజ్య
విభుత్వమొప్పవే । ల్బలకునజేయుఁడై సిరులుపొంపిరివోవఁగనేలుచుండెడున్॥
౧౦౭ ॥ వ ॥ ఇట్లధికవైభవంబున నాధివ్యాధిజరామరణాదిబాధాధమర్చరహి
తం బగునటులు నిష్కంటకంబుగాఁ త్రైలోక్యంబేలుచు నిందాదులకింద్రుం
డై గండుమిగిలియుండునంత వేలుపుల విందుదమ్ముధః కృతుఖుగనానచి పరివ
ర్తించున బ్బలిచక్రవర్తి జయించుట కుపాయంబుగానక మిగులంబొగులుచు
క్షేమంకరాగ్రగణ్యుఁడును సర్వలోకశరణ్యుండగునారాయణదేవుశరణంబుకేఁ
డుట మనకిపుడుకర్తవ్యంబై యున్నయదియని సర్వభావంబులందలఁచి యొక్కనా
డింద్రపురోగములై యందఱునై కమత్యంబుననుదగ్ధి శాభిముఖంబుగాఁజనిచనిముం
దట॥ ౧౦౮॥మహాస్రగ్ధర॥కనిరాహ్లాదైకరాకాకలితశుభనిశాకాలజాష్టాత్మజావా।
ప్తనితాంతానందనిర్యద్గగన తలముఖోద్గచ్ఛదుచ్చానురంగ । ద్ఘనభంగాభంగ
హస్తాఘనిరతభగినీ కల్పవేలావిలాసా । ల్యనవోద్యద్రత్నముక్తాద్యధికసదు
పధాత్యంతవృద్ధింబయోబ్ధిన్॥ ౧౦౯ ॥ వ ॥ కనుంగొనిమనంబుల॥సీ॥ అల్లనసిరుల
బ్లుఁదల్లి తల్లికినెద్దిమురు వల్లవెనచల్లుపట్టినిల్లు । ఎల్లలోకములఁల్లునల్లజే జేకాస్థిక
దునుల్లసిల్లెడుపడకటిల్లు । అల్లిబిల్లిగఁజెల్లునెల్ల వేల్పులకెద్ది వడలనిబ్రతుకల్లు
వంబయిల్లు । ఇల్లడమైవెళ్లునల్లగట్టునకెద్ది హల్లుకల్లోలమానాటయిల్లు॥(గీ) గర్భ
జామృతోచ్చైశ్రవఃకల్పవల్లి । రచితతటదేశమౌక్తికరంగవల్లి । సిరులనీనెడుకా
ల్లవీచీమతల్లి । లీలసురలెల్లమెచ్చిరప్పాలవెల్లి ॥ ౧౧౦ ॥ వ ॥ ఇట్లప్పయఃపయోని
ధ్యనుభావంబునకు నద్భుతాహ్లాదంబునంబొందుడెందంబులం బొందుగఁబొగడుచు
మందగమనంబంగీకరించుకదలుచు ౧౧౧ చ ॥ మనుహరికాత్మజాతమణిము న్నర
ణఁబిడిపెండ్లిసేసి కం । ధునకుశిరోమణి న్సవనధుక్పతికశ్వగజాఘసరోజనీ । ఘన
తరుముఖ్యముల్ మనకుగాఁగడుపారితుమిందిఁదెక్కైని । వ్వననిధిపెండ్లివారికిలవారిక

...నికలిచ్చుదాతనాఁ॥౧౧౨॥ ఉ॥ ఆమనిసీమహాబ్ధిజలమాని మొగుల్గురియంగవాన
లఁ । భూమినిఁబండుపంటలనఁ బుణ్యులొనర్చెడుయాగభాగముల్ । ప్రేమ
ముసంగుచుండగ దివిష్ఠనమెల్ల రమాఁగియుందుమీ । కామితదాయియౌ కడలికా
బ్రతికించెదు నెల్లవారలఁ॥౧౧౩॥ చ॥ హరియిటనున్నవాఁడు సెనరారమిమ్ముంగ
డుణిఁచు రండటం । చురుతరవాతహూతతర గోత్కరనాస్తపరంపరాధికో । త్త
రళసుసంజ్ఞ ఘూర్ణితముదాత్తఘనస్వరవాక్ప్రసక్తిగాఁ । బెరిమనితండొగన్న
నలఁచెప్పెదునాఁబోలుఁ బొందుఁ గంటిరే॥౧౧౪॥ వ॥ అనియిట్లన్యోన్య వాక్ప్రసం
గంబులనుత్తుంగరంగదభంగభంగ పరంపరాతిశృంగారంబగునయ్యంబునిధి నానే
కభంగులంగొనియాడుచుం గొంతదవ్వరిగి యరిగి తన్మధ్యంబున॥ ౧౧౫॥ సీ॥
నీలంపుటాలడాల్ద్రిలింపఁజాలుమైమెంబట్టు రెంటెంబడంబుమీర। నునుబోరఁగా
స్తుభమణిపేరు మొయిలఁ గ్రొక్కారుమెఱుంగు నాఁగరముఁదనరఁ । రెంగేలఁద
లకట్టుసింగాణివలమురి గుదుఘవాల్గువియందుఁగొమరుమిగుల । నెలమిదేవేరుపై
కలిమిలేమయనీలయును నేలచామయుఁ దనరఁగొలువ॥ మొగిసనకసనందనముఖ
మునులువొగడఁ । జెలువయొకమీనిమేనిపైఁ జెన్నుమీర । నత్తమిల్లి నవెన్నునిఁచ
త్తటంబు । పొసఁగఁగనుఁగొని దేవళ్లువొగడిరిట్లు॥ ౧౧౬ ॥ సీ॥ హంసాయవా
జ్ఞానసాక్షిరూపాయ నిర్గుణాయగుణాత్మనే నమోస్తు। ఆదిమధ్యాంతశూన్యాయ
వేదాత్మనే దేవాదిదేవాయ తేనమోస్తు । భక్తార్తిహారిణే భగవతే వనమాలినే నర
కేసరిణే నమోస్తు । క్షీరాబ్ధిశాయినే శ్రీవత్సకౌస్తుభ శ్రీనివృతోరసే తే నమోస్తు॥
భవకుశేశయ సంభవపాకశాస । నాదినిర్జరమకుటవిన్యస్తపద్మ । రాగమా
ణిక్యకాంతినీరాజితామ । లాంఘ్రికోకనదాయతుభ్యం నమోస్తు॥౧౧౭॥ చ॥ అనిశా
నియాడియాడిరి మహామహా నీదయనూఁదియేకదా । మునుమని నారమిప్పుడు
ను ముప్పిరియా బలిచక్రవర్తి వ। లనఁగని యేముగోముచెడి దైన్యతనాతనిఁ జేరి
మొక్కుట । ల్వినియిటులూరకుంటతగవే పగవేమము వేగఁ బ్రోవవే॥౧౧౮॥ కం॥
జగదీశుఁడవగు నిన్నుం । దగఁగొలుచు మసవలోకనతపాత్రులమై । తగుమేము
సోఁకుటొపయనిఁ । దగిలి భజింపఁగ నిసైపఁదగు నేనీకుఁ॥౧౧౯॥ కం॥ అసురలా
డెడుదైన్యవ । చనములువిని దానవారిచయ్యన ... । ట్లనుమద్భక్తునెబ్బలి ।
ననిజావ్వరు గెలువశక్తులఖిలజగములఁ॥ ౧౨౦॥ వ॥ మీరటుబోలె నాతండును
మత్ప్రియ్యుండుగాన నాకు వానితోడి సంగరంబకర్తవ్యంబు. అరుననొక్కయు
పాయంబునరికట్టి పరమభక్తులరగు మీకుఁ ద్రివిష్టపరాజ్యం బొనంగెదననిన న
ట్లకాకయని సంతసించి సురగణంబు ... నంబనరోత కొంతకాలంబున
కు॥౧౨౧॥ సీ॥ వనజాతనేత్రుఁడు వామనమూర్తియై యదితికశ్యపులకనుదయమం

చ। యాతతమంత్రోపనీతుఁడైయాడట హాయమేధదీక్షితుండయినబలిని| యా
చింపనల్ల నయజ్ఞ వాటమునకు సామవేదంబు గానముపుచరిగి । మూఁడడుగులమే
రకేఁడుడుంబలియును వలదనుశుక్రునిపలుకువినక॥ ధారవోసినయంతనుధారలీల ।
నింగినేలయునిండఁగఁబొంగునాత్రివిక్రముఁడాదియిట్లనువేడ్కతోడ । యజ్ఞపు
రుషదేవ త్రిమస్వయనుడనతఁడు॥౧౨॥క॥ఒకపదమునఁబుడమియుమెల్లౌకపద
మునబ్రహ్మలోకమెయ్యనఁగానిక। నుకలుండగుబలిఁగనినా।కిఁకమూఁడవయడుగు
శాశ్వతాఁగం ప్రమునక॥౧౩॥చ॥బలియనుయజ్ఞమూర్తియనపాయదయారసపూ
ర్ణమున్నగం। బులురచియింతుపీఠముమబోటులపూర్వముకొంతచూఁపఁగా। గ
లరిమహాత్మ నానుడిజగంబున సత్యముగానానచినా।తలనిడుంభక్తలోకసుప్రదం
బగునీపదపద్మమచ్యుత॥౧౪॥చ॥ అనుడుఁబ్రసన్నుఁడై యనుజనాథునుఁదోడ
ముదేంద్రప్రీతుఁడై।తినివరమొండుకేఁడుమదిదేవనుడులభమైననిత్తునే । ననుడు
మహాత్మమీరరీటులమీరి నంటమేచాలునింతకం।మనువరమేలనంచుఁబ్రకటించిన
నించుకనవ్వెకొండియుక॥౧౫॥చ ॥ అమరహితేతతాన్వయ పయోధికలానిధి సీ
తలంపునే । నమరఁగదర్పణాంతరమునందున నెమ్మిగమట్లయంతరం । గమునన
లింగినాఁడవెనుకన్వలనత్రిదశాలయాధిప। త్యమువానగూడుఁగానియిపుడాం
గురసాతలమందుఁ బొందుగ॥౧౬॥వ॥అనియనుగ్రహించి॥చ॥ ఇటులువరంబు
లాబలికి నిచ్చికుటుంబము తోడనాతనిం । దటుకుననాగలోకమును దారిచినెమ్మ
దినెమ్మిహెచ్చనం। తటనురనేతకున్నిజపదంబునాసంగిబుధాళికెల్లనం। కటములుడి
చినేటికిని గావలియుండుబలీంద్రుడాకటు॥౧౭॥ ఉ॥ అంతకుమున్నమన్నిలయ
ముందినవిష్ణుపదంబుఁగాఁచినే। నెంతయుభక్తితోడ నిపుడెద్దియొ కృత్యమటంచు
నెంచినం। శాంతికరంబుపావనము సర్వజగచ్ఛుభదంబు గంగయుం । చెంతఁగ
మండలూదకమునన్ఘమొసంగినంఘ్రికర్యొదక॥౧౮॥వ॥ ఇట్లఖిమంత్రపూ
ర్వకంబుగా నారాయణ చరణార్పితంబగు నర్ఘ్యోదకం బత్యంతధారా
ప్రవాహంబునంబూనిమానుగ సుమేరుశిఖరాగ్రంబునంబడి నలుదెసలం బర్వెనవ్వ
డు॥౧౯॥క॥హరిపదకమలాచితయై। ధరణికిడిగెఁ గానమూని తల్లజులెల్లక।హ
రిపత్ప్రోద్భవయనిపిలి।చిరిగంగాయిన్నమ స్తజీవనదాయిక॥౨౦॥సీ॥ అమరఁబ్రా
హ్మ్యగతమగుగంగసురమునిపితృలోకపాలురుప్రీతిఁగానిరి । తగనవాగ్వాహినియ
గుగంగఁబత్నిగాఁజంద్రజూటుఁడుదాల్చెజడలలోన। నలరఁబ్రత్యగ్గతయగుగంగవ
రలోకప్రతిష్ఠితమండలుపుసఁబట్టినాఁడ । మొగినుదగ్వాహినియగుగంగనిందిరాపతిప
దపంచపర్వములనిలిచె॥గీ॥ యతివతంస సుతాలయమందుఁబడిన । గంగశివకేశవు
లునేనుగాతుకమున| నానుకతనఁద్రిదైవత్యయగుచులోక । మాతయననొప్పిమిగు

లం బ్రహ్మ్యాతిగాంచె॥ ౧౩౧॥ గీ॥ శివజటాసంస్థయుఁ గమండలువునఁ బినరు । నదియు హరిపాదపతితయునైన గంగ । స్మరణచేసిన సర్వకామములు గలుగు । నింక నది భూమిఁ జేరుట యెట్టులనిన ॥ ౧౩౨ ॥ గీ॥ అయ్య యీశుజటాస్థాయి యైన గంగ । నగము గాతముఁ డనుమునిసత్తముండు । రాజవంశజుఁడగు భగీరథుఁడు నగము । భువిని కృపఁ గొన్న కతమున ద్వివిధమయ్యె ॥ ౧౩౩ ॥ చ॥ అనుడు మునీంద్రుఁ డిట్లను మహాత్మ జటాగతమైన గంగ నెందునకు శివుఁ డేఁడి నారిలకుఁ దోడ్కొని వచ్చిరొ నాకుఁ జెప్పవే । యనఁబుడు చంద్రుఁ జూచి చతురాననుఁ డోసురమాని తేటగా । విని చెదఁదత్కథాక్రమము వేడుకతో వినుమంచు నిట్లనున్ ॥ ౧౩౪ ॥ ఉ॥ ఎప్పుడు పార్వతీసరసిజేక్షణ శంభుఁడు

గంగ భూమి గతయగుటకు కారణము.

పెండ్లియాడెన । ల్లప్పుడ కామరూపమున నాడుదు గంగను పెండ్లియాడియుం । పుష్పశిలంగ నెల్లరకు నుత్తమగాఁ గ జటాంతరంబునం । దప్పక నిల్పి పార్వతిని దక్కువగాఁ గమచుండునంతటన్ ॥ ౧౩౫ ॥ చ॥ గిరివరకన్యకామణియుఁ గించకతోన యినాథునాఁడలం । దిరముగ నెక్కియాడు సవతిం గని లోనసహింపలేక శం । కరువలననృపొంచెవుడుఁ గానకొకప్పుర హాస్యతుండునం । గిరివరదుం గుమారుఁ బలికెత్రైజయం గని చింతనిట్లనున్ ॥ ౧౩౬ ॥ చ॥ ననునిరసించి గంగఁ గొని నాఁడు శిరంబున శంభుఁ డెన్నిచె । పినఁ బెడవీనులం జొనుపుఁ బిల్చిన మాపలుకండు శయ్యఁ జే । రిననిటురాకు పొమ్మనుచు రేచియఁ దల్చి విదల్చు మద్వచం । బనని శియించు జానుగుల నావుఁగరంబుల నిష్టచిత్తుఁడై ॥ ౧౩౭ ॥ వ॥ అనివిచారించుచు నెదనెద్దియో జాయాపతిప్రవర్తనంబొంచుతలంపు వచ్చిన నభినయించియు స్మరనుచు పెండియను ॥ ౧౩౮ ॥ సీ॥ సవతులు దుకఁ గన్నుసన్నల మెలఁగించి పతి నేలుమగనాలి బ్రతుకు బ్రతుకు । హత్తిశాసలదారమట్లనురక్తియై పతినేలుమగనాలి బ్రతుకు బ్రతుకు । నెరిమాట జవదాఁటనీక రతులఁ దొన్ని పతినేలుమగనాలి బ్రతుకు బ్రతుకు । ఉడుగర లేకట నాగఁ జూపనిది సాకుపతి నేలుమగనాలి బ్రతుకు బ్రతుకు ॥ మలుకువంగ అకరియయుచు అచు అమని । కోపనంగలవర వుల్లఁగొలిచిత నకుఁ । గూడు గుడ్డలకిడుమలు గుడుపు మగనిఁ । బడసి చేఁ గాడునిల్లాలి బ్రతుకు బ్రతుకు ॥ ౧౩౯ ॥ వ॥ ఇదియునుం గాక ॥ చ ॥ మనమున భర్తృసోదరులు మామయుఁ జాలుని దేటసంగతం । బనియెదర త్రయుం గ అకులాడి శపించెదు నాఁడుబిడ్డలుం । గనలుచుఁ బండ్లు గీటెదరు గాటము దూతెడుతోడికోడలు । న్మనుజాల కెల్లఁ జల్కనగు నాథ బహువ్యత్రకఁ గాంతఁ గాశ్యపీ ॥ ౧౪౦ ॥ వ॥ అదిగావున మదుపన్యాసక్రమంబెట్టిదంటి రేని ॥ చ ॥ అలసవతిన్వరించిమకుటాగ్రమునందు ధరించినాడు నా । చెలియలలోనఁ జల్కనగు చెయ్వలొనచేఁ గపదినివదయం । తలపఁగ రానిపాటులకుఁ దావలమైతిని యిమ్మువంటిది । ద్దలఁ గ

నివంతనిట్టులగుట దగవా ననువంటితల్లికికన్॥౧౪౧॥ గీ॥ కానవాటు లేనిగంగాభ
వానిహారుని । శిరముపైఁగొట్టిరొటకేనినరుగఁజేయ । మీరతగువారొవిప్రులనే
రిపైనఁ।జొప్పదరొలేక కాదనిసురిఁగెదరొకా॥౧౪౨॥ వ॥ ఇందులకెద్దియేనిను త్త
రంబొండిప్రద్దుకిభవత్ప్రియత్నంబునంగానినాఁడు నేనుతుహినాచలాగ్రంబునకుం జ
నియగ్రత్వపూర్తికిరించిదివ్యాగ్రంబుగ, దేహంబుత్యజించుదాన ; అనిపలికియనంతరం
తక్కునంతరదగ్గఁబుష్ప నింటింతరాసి చింతాసాగరంబు పెల్లుగఁబెల్లి విరియనూరకున్నక
న్నుతల్లింగన్నుఁగొల్పిపయవినమితో త్తమాంగుండై వినాయకుండిట్లనియె॥ ౧౪౩ ॥
శా॥ తల్లీ। [illegible] మునందుఁదల్లడపడ్కఁ ధమఁంబనీవంటిస। ద్వాల్లభ్యంబు
ననొప్పసాధ్వికిదశాంతంబందుబెందింకిటకఁ। దెల్లంబై తగినీజయాగుహలుదోకే
నేభవద్వాంఛితం। ఫల్లందీర్పఁగలాఁడనీయుడుగులోఁడింకేటికీదుర్వ్యథల్॥౧౪౪॥
వ॥ అనిచెప్పియోదార్పచుంశరినరయుచున్నంతంగొంతకాలంబునకు॥ కం॥ ఇరు
వదినాలుగుసంవ । త్సరములిలన్సర్వజంతుసముదాయభయం । కరమగుచునవావృ
ష్టిదా। దరిస్థావరజంగమామలకునాశముగఁ॥ ౧౪౫॥ వ॥ ఇట్లుక్కజంబుగనా
క్కదిక్కునసైనం బాటుక్కుమని చిన్కురాలని యుయ్యెండకాలంబున మొదుగ
మండినకొల్లండియుండిన తరుగుల్మలతాదులును భగ్గుమనిమండునగ్గి తెఱంగుననుం
డుపుడమింబడి మలమలమాఁడి కేఁడింగొట్టుకొనుచు నల్లులనంబెల్లుగ నసువులూ
డుచు జంతుజాలంబులును తిత్తులకొలిమింగరఁగు నయోమయరసంబువలె బుసబు
సమనికాంతదనుకంబొంగి నార్కెడంబులిగిలింపవచ్చు నన్నట్టింకెయెండు వాపీకూ
పతటాకాదిజలాశయంబులం బయ్యెడియొడలితొడన పుణ్యగతికిం బోవువారివ
డువున నాకారంబులునుంగానరాక యాతపంబున భస్మీభూతంబులగుజలచరంబు
లునుంగలిగి నిఖిలభూతభయోత్పాతంబగు నాభూతలంబునమున్ను నేజన్నంబొ
నరించిన కతనమన్నామంబున నెన్నందగి బహు పుణ్యదంబగునట్టి బ్రహ్మగిరియం
దొక్క దివ్యాశ్రమంబున గౌతముఁడనుముని తల్లజుండహల్యయను చెల్వంగూడి
పేదుకఁ బాయకెప్పుడు నివాసంబుండు నాతని తపోమహత్వంబున నయ్యాశ్ర
మంబునమాత్ర మాధివ్యాధి జరామరణ దుర్భిక్షభయ శోకేర్ష్యాది బాధలనువా
తఁలను గనివినియెఱుంగరాక యచటస్థావరజంగమాది సత్వరానులుసంవత్స
వత్సరసమయంబున వారణాసియందుంబలె నెప్పటియట్ల చెక్కుచెదరక చక్కఁ
గానక్కటికి కాలంబుననునిలిచియుండెననికొండియు॥ ౧౪౬॥ మ॥ తొలుతంగా
తమపారికాంక్షియధికోద్యోగంబుతోఁడందిమూ । తఁలమెప్పించికుటుంబరక్ష

గౌతమమునివృత్తాంతము.

ఙకుపా ధుర్వేంద మేమీవృభూ। స్థలమందెచ్చొట నేనిఁజేరఁడణువుల్పల్లంగనేము

శ్చిము । క్కాలిర్యైకత్ర ణమందుఁబందునన్నిక్కార్కాంబల్కు నామ త్రతతీ॥ ౧౪౬॥ వ॥
పానీదానంబేసి యతండపారవాఁబున నుష్ఠానంబానరింపఁబోవుటకు మున్నఁప్రతి
సేఁదుబీజంబులిలనవాపనంబుసేసి యనుష్ఠానానంతరంబువరకు మొలచిపండఁబాటె
దునయ్యోషధులవలన జగత్త్రయంబున నాకకుండవారివారపురందరాదిబృందార
కబృందబృందంబులకును పితృదేవగణదేవకదంబంబులకును హవ్యకవ్యంబులొసం
గముసంగి వారుతదితరాశ్రమంబుల నెక్కడ నొక్కడ నాప్యాయనంబుగాన క
ష్మునినెమ్మనమ్మలం గొండాడుచుండునట్టి మహత్ప్రవర్తన మహద్వార్తా
లాకర్ణించి నిరంతరవిభూత్యవలిప్తాంగంబుల రంగదభంగ సాంగసారంగాజిన
దండకమండలు జటార్క రుద్రాక్షమాలికా మకుటాదులందాల్చి శిష్యప్రశిష్యగ
ణంబునకఁబొంల్లటి పలుకులకు జట ల్లివల్లిపేయించుచువటుజటి పరివ్రాజకాపాలి
కావధూతబధిరపంగ్వంధభిక్షుకాద్యఖిల కుటుంభరులును మాతృపితృపుత్రమిత్ర
కళత్ర ధాత్రాదికుటుంబాన్విత నిఖిలభవనభర్తలును మఱియుజగంబునంగల
సకలవర్ణంబులవారునుం బరివేష్టించినపవ నెడనెడవిమదలంశేయుచుఁబతుస్స
ముద్రముద్రితా నంతాశ్రమాశ్రితులగు నానావానినికరంబులు నన్యోన్యదైన్యాది
సంభాషణంబుల గౌతమాశ్రమంబెద్దియెద్దియనియడిగి వెదకికొనుచుంజేరరాగౌత
ములును గౌరవంబుననెదురేగవొత్తెచ్చి విధిదృష్టవిధానంబులఁ దత్తదుచితోపచా
రాపచితుల నభీష్టంబులొనఁగూర్చుచుఁబుత్రుండపును శిష్యుండునుంబలెవారినుచిత
సత్కారంబులసేవించుచు ననేకసంవత్సరగణంబులునివిడొనియిష్టాన్నాద్యభీష్టసం
తృప్తులం జేసిపూజించుచు నెల్లలోకంబులమిగులఁ బ్రఖ్యాతింగొనినివసించి యుం
డెనప్పుడు॥ ౧౪౭॥ కం॥ గణనాథుఁడుఘనకార్యక। రణదక్షుండట్టియవసరంబు
నఁద్రిజగ। జ్జనవార్తలెఱుఁగఁద్రిదివ। బునకుంగృతగమనుఁడయ్యెముదమెదఁ
బొదలన్॥ ౧౪౮॥ వ॥ చనియచ్చోటఁబ్రసంగవశంబున॥ గీ॥ పృథివిద్వాదా
దశాబ్దముల్ వృష్టిలేక । చేనుచెట్టులుపండమిఁజెన్నుదఱిగి । కఱవుపట్టుటయును
జంతుగణములెల్ల । క్షుత్పిపాసలచేమ్రగ్గఁజొచ్చెరనియు॥ ౧౫౦॥ వ॥ అట్టిధరి
త్రీతలంబునగౌతముండను మునిమార్తాండుఁడొకండు నిజతపఃప్రభావజన్యధా
న్యాదులవటుజటిపరివ్రాజక ప్రభృతులంబోషించుచుండెననియు నిదిమొదలుగాఁ
గలయ శేషవిశేషంబులాకర్ణించి యమందానందకందళిత హృదయారవిందుండై
యమందగమనంబునం గైలాసమందిరంబునకు మరలిచని జయావిజయాదిసఖీజ
నంబును గుమారాదికుమారవర్గంబునుం బరివేష్టించి సేవింపం గొలువుదీర్చి
యున్న జగదంబకడకుంబోయి సద్గోష్ఠివిశేషంబులం బ్రొద్దుపుచ్చుచు॥ ౧౫౧॥ వ॥
ఒకవేళ స్వైనకయ్యాతల్లిఁగనలో నూహించియిట్లాడునం । తికముందున్న చెలువ్వానం

గజనయిత్రి దేవలోకంబునం । బ్రకటింపన్వనితాతగౌతమముని ప్రఖ్యాతిసాతంబె పో । యిఁకగంగన్మిళుఁబాపిభూస్థలికిఁ గొంచేగణాసమధుణాండగుణా ॥౧౫౨॥ కం॥ తల్లినిఁబగుచెల్లం । బల్లారిడునదనువచ్చెఁజనియమ్మునిచే । నెల్లవిధంబులఁగంగం। జల్లఁగడింపింతునిలజశాంబరివిద్యా॥ ౧౫౩॥ చ ॥ అనియతఁడయ్యదీంద్రు నాటుతై నఁదదర్థమునర్చ్చవాసిఁగా। నానరుపబుద్ధినెంచి జయయుండనతమ్ముఁడుఁడోడు రాజగ। జ్ఞనగిరిబ్రముక్కుదీవనలాసంగినదిక్కుడనున్నయట్లరో। జననిరాపోయివచ్చె వముగమ్మతివమ్ములసాఁగనంపజే॥౧౫౪॥ వ॥ అనుడునాయమయనట్లకాకృతకృత్యులగై యతిత్వరితంబునరగుడుపొండని యాశీర్వదించుచుసెలవొసంగినవారునవారిత కౌతూహలాయత్తచిత్తులై తత్తటంబునన తత్తటీపీడ్యంకనికేద్యంగదలి,వియద్గమనంబున విశ్వంభరామార్గంబుపట్టి వనివనికొంతదూరంబున॥ ౧౫౫॥ సీ॥ కిసలయారుణసాంద్రవిస్ఫురత తజటాపటలంబుసంజకెంపటుమటింప । చరమావలగ్నసుందరతరై రాజినాంతరరుంద్రశాలాభమిరులనీన । హారిదంతకాంతసంకరవిరళాల్పకమాలికోటుగణంబులోలిఁబలుఁగ । నతికాంతరసనమదతులికాభిజ్ఞానచంద్రోదయ

—(*) గంపరిగౌతమాశ్రమంబునకు వచ్చుట. (*)—

వ్యాప్తివదలఁబోదల॥ సాచరణకరోంగనిరంతరావలిప్త । కలితసితభూతిబంధుకాన్నిలలుగాయ । జననివ్యాప్యకోరేపదతుణదయనఁగ। మాయకిరణైనవిళ్లారిమానియయ్యె॥౧౫౬॥ కం॥ జడదారినిసుపుఁబురుడిం। చెడుభూమికఁగొమరుసామి చెలఁగుచుజయయ । ప్పమడోగురాలిరూపుం। బొడగుకనడచిగయగారునుమృనమగులణా॥౧౫౭॥ వ ॥ ఇట్లమ్మువ్వురు నచటఁ గపట ఋషివేషధూతులై కదళికాలంకులంబాదలువనాంతఁబులెల్లం బ్రతిధ్వనులనీననుచ్చస్వరంబున నుపనిషద్వాక్యంబులుచ్చరించుచునజధరణీధరధరాంచలంబునకువిచ్చేసినబ్రతిరసాయనంబగునమ్మహాత్రుతిశిఖావాజ్ఞి స్వనంబుననాకర్ణయతిగానెతింగిగౌతమయతికులావతసంబతినియింపెల్లనెల్లతాపసతల్లజులుంవన్నలుగొని రానల్లంతదవ్వులకెదురేగితత్పదపల్లవంబులకుంబ్రణమిల్లిదోడితెచ్చియుచితాసనవిన్యాసనాదివిధ్యుక్తాపచితులనర్పించికాంబరినాటక సూత్రధారుఁడగు నాస్తఁబేర మవక్త్రధారింగనియుట్టునివిన్నవించె ॥ ౧౫౮॥ ఉ ॥ మిత్రసమానతేజులగు మీపదరేణులవంబుచేతమా । క్షేత్రముగాకాపురమశేషసుతీర్థణామలిందగల్గుస । త్యాత్రలనన్నిటందిరుగునట్టిఫలంబులభించెనేఁడుగా। పాత్రుఁడనైతిమత్కులము పావనమయ్యెమునీంద్రచంద్రమా॥ ౧౫౯॥ వ॥ యతివతంసమామత్పురాకృతసుకృతవిశేషంబునం జేసిమున్నెన్నండునుంగాని భవత్సందర్శనంబుపుడునయనారవిందానందంబుగఁబొందంగలిగెఁ గృతార్థుండనైతినేన

నికేలనుడువనేమిటికినింకిటమీరలుమదగారంబునఁజెప్పటికినిం దప్పక వసించియుం డుండట్లుగానినాఁడువీడనికేడుకంగొన్నివాసరఁబులేని నివాసంబుసేసిపోఁ బ్రార్థించుచున్నవన్నుంగరుణింపుఁడనినసగ్గలపతియునింతటిదానికింతయేమిటికిట్లయగుంగాకయనిసముచితసంభాషణంబులసంతోషపఱిచిసజయాకుమారుఁడైయయ్యాటబంబుననవరతంబుసపుత్రమిత్రకళత్రుఁడై దేహయాత్రలునడపు సకలసజ్జనపాత్రులంగలసిమెలసిమెలంగుచుఁగొంతకాలంబుగడపివనికియొడయండెడసిన యెడలనపుడపుడేచటివాచంయమప్రముఖనిఖిలజననికురుంబంబులకిట్లని మంతనంబుగావించె॥౧౦॥ఉ॥పిల్లలమీకలంగలసిపెద్దదవానలమట్టిపెట్టయే।ల్లిల్లనివాకిలంచనకయిమ్మనిమెందుగవఁదిపెట్టువీ।నిల్లాగిగుల్లసేసిమనమింతకునిచ్చటఁదించునుంటిమీ। యిల్లిరిగొల్లవిన్నఁబలకాయనిచెక్కులునొక్కకోదొకో॥౧౧॥గీ॥కరమువెరియంగవంతకకలిగెనన్న।మనుచుఁజెక్కిండ్లుపారుగింటనాఁగఁదగదు। ఓంకారునింటశర్కరాయుక్తమైన।పాయసంబైనఁద్యజియింపఁబాడియనక॥౧౨॥ వ ॥ ఇదియునుంగాక॥సీ॥చుట్టమంతటివాఁడుచూడవచ్చినవాఁడునాప్రాణమావచ్చినాఁడెయనుచు।నాదలఁబెట్టుకయాదరించుచుభక్తివిహితోపచారముల్విస్తరించు। మలునాఁడితండెవ్వతొలఁగిపోవునాకోయటంచాకలాగుమర్యాదసలుపు। నామలినాఁడుకీఁడేమింకఁబోఁడయ్యోననిపయనం జెప్పఁదనుచునడుగు॥ మఱియునాల్గాళ్లఁజననిష్ఠమంచిదనుచుఁ।జదువునంతకుఁబోఁకున్నదిమొదలుగ।రోజనూడిగములుసెప్పిరోసిరెట్టి।సదనపతియుఁదమదకఁబోరిసాగఁదోలు॥౧౩॥ వ ॥ కావుననేనిపుడుపన్యసించునట్టియర్థంబుపెట్టిదనిన॥గీ॥ఓలినిన్నినాళ్లుఁటయబాలునింక । నైనమున్నగౌరవమునవీనిచేత।నలరననిపించుకొనియుండ్లకరుగమనకుఁ । దగినతెఱఁగట్లుసలుపఁగఁ దలఁపుతిపుడు॥౧౪॥వ॥అనియిట్లుక్కుమహనాగ్రజన్ముండమహరహంబచటిజటివటుపరిబ్రాజకాదిజనంబులకుఁబునఃపునఃప్రబోధనంబుగావించినతొక్కసమయంబున ॥౧౫॥
ఉ॥ వారలునొక్కరీతిమునివర్యునిఁగన్గొనిపల్కిరేమమీ । వారముపెక్కువారములవారణగాఁగుడువంగఁబెట్టినా। కేరుననిమ్నుఁబోలరిలనేమిఁకనిండ్లకుఁబోయివత్తుమీ। కూరిమిరెంతకాలమున కున్నఅవందగదన్ననాతఁడుఁ॥౧౬॥ సీ॥ పయనముగెదువారిపయిఁగూర్మికెట్టింపవినయంబులోఁజేఁదిచేతులుకేల। వారించియులిచంద్రులారపుత్రులఁడువోతకుఁకూర్మిఁజేతునజస్రమిందు। వసియింపుఁడీయనిపల్కుడువినిమతీంవిబుధాళిఁగన్గొనివిభ్నురాజు । గౌతమురీతి గారవించుచునుండ నేగంగఁబాడిగాదిపుడుమనకు॥చెలఁగిచెక్కిండ్ల నుంతిపోషించునితని । కొక్కయుపకృతిసేయఁగనొప్పునన్నఁ। దపసులట్టులసలుపంగఁదగునటంచు । నతనిఁగూడుకనిలిచిరయ్యాశ్రమమున॥౧౭॥వ॥అంతనొక్కయవసరంబునరహస్యంబున ॥ చ॥

గణపతియాత్మధామములకుఁ గాల్గదలింపకయుంతునజ్జయుం । గనుఁగొనిపల్కెనీ శ్వరుఁ గానకయుండఁగ ధేనురూపముం। గొనిచని గౌతమద్విజుని కోమలమౌ వరిమేయుచుండుము। మ్మునియదలింపఁబోవుడును బోరునఁ గూలియుఁ జావకుండు

—* జయాంగన గోరూపముఁ దాల్చుట. *—

కూ॥౧౧౮॥వ ॥ అనియాజ్ఞాపించుటయు నాక్షణంబున॥సీ॥జున్నువట్టినయట్లఁ జోరీగ దాఁటులంగం జెల్లెదలరేఁగి జమ్మురనఁగఁ । గాలుకఁ బరకతేమిఁ గొదగొని యిరుచెక్కునప్పడాలన దొక్కలంటుకొనఁగఁ । గలుఁగులఁదలపించు కనుదోయిఁ బుసిసిరుకాల్వలగతి నేలఁ గాఱుచుండఁ । బదపచోపలమహీపతన ఘుమఘుమకారాకృత్యంగములనెమ్మి తెత్తుకొనఁగఁ॥ గాకచంచూక్షతములమైగాఁ జవాఱ । ముసలితొక్కలుగంగడోల్చు దమినీడు । లాడఁబడుచును లేచుచునపుడ చచ్చు । ననఁగ సజ్జయబడుగుటావయ్యెనపుడు॥౧౧౯॥వ॥ అనువగునట్టిభంగినిజయాంగన ధేనుశరీరధారియై । చనిమునిపైరుమేయఁగని చయ్యన నాతఁడుగడ్డిపోఁచచే । గొనిమరలింపఁబోవుడునకుంఠితతై కృతనిస్వనంబునన్ । ఘనగుహలన్ బ్రతిధ్వనులు గ్రందుగనాచుమ చఁగూలెనేలకున్॥౧౨౦॥వ॥అట్టిసమయంబున॥చ ॥ శ్రవణకఠోరనిష్ఠురతఁ బ్రతికూలవికారధాంకృతి । రవమునఁ దోనహత్తుకధరన్ ధరణీధ్రముగూలెనోయనన్। ధ్రువమగువిభ్రమంబొనఁగి తోఁచెడుదంభవృషాంగనాంగసం।భవపతనధ్వనిన్విని క్రమంబునఁ జేరినమౌనులెల్లరున్॥౧౨౧॥చ॥గణపతినిం బురస్సరునిఁ గాఁగొని గౌతములున్నచోటికిం । జనియటశాలిసస్యమునఁ జచ్చియుఁ బావక మొగ్గియున్నగో । వునుగనుచుండఁగానెదురువోయి సపర్యలొనర్చుమౌనిఁ గౌల్గొని యిటు పారభేయి పెడగొంచనఁ గూలెనిదేమి గౌతమా॥౧౨౨॥క॥ అనుడునమహాగ్రహపతి। ఘనసాధ్వసకంప్యమానకాయుండగుచుం। దనుఁబృచ్ఛసేయుబుధులకు। వినయమభినయించిపలికె విశ్రుతఘనశీలా॥౧౨౩॥చ॥ ప్రతిదినమెల్ల రుందనియఁబంటెడునిమ్మడిలోనఁ జొచ్చియి। గ్గతిఁ జెడమేయుచోఁ గలమశాపరినైతగునే నునిల్పఁనే। న్మతిఁ దృణమొక్కడేసిధసిధాసియటంచదలించునంతనై। కృతగతినార్చుచీడొడుకు పృథ్వికివ్రాలెనిదేమిమాయయో॥ ౧౨౪॥ వ॥అనుచు నత్యంతసాధ్వసోత్పన్నదైన్యంబునం బలుకుచున్న యమ్మునిమాన్యుం గఁ ధరణీసురపురందరులిట్లనిరి॥౧౨౫॥క॥మునివరబిడ్డలగతిఁ జే। కొనిమనిచితివింతదనుకగోహత్యాఘం । బొనరించినసీయాశ్రమ। మునునింకవసింపరాదుపోవలెమాకున్॥౧౨౬॥వ॥ పాపియింటం గడుచుటకంటెఁ బాపంబొండెద్దియునుండదు కావున వేదవేదాంగవేదులును, తపోధనసంపన్నులునగు మేము చటనుండనొప్పదు , గమనంబయవశ్యకర్తవ్యంబైయున్నయది॥౧౨౭॥క॥అనిచనువిప్రులపలుకులు । వినిమనమున దిగ్గుమనఁగ భీదురా

నాతఁడు దివిజధరఁ దేయనఁ గూలున । తనిఁ బాఁపఁగ నిమ్ముట్లు లక్షితవనులు నడుగా॥
గా॥ ఉ॥ సిరిమించు తేజము దినమానము దయు నుప్పు గోట్లు గా । మత్తరికిభూమికై
బడి రమెనక ట్లురియు మానఁగ మౌళి నిజగ । ఘోర ఘన మగ్రభిక్ష దఫెఁగట్టను తన్ముఖదా
టినుండిని । పాపరాశి మిట్లు గౌతమము గంగను గల్పుడు మయ్య గౌతమా మౌని
వ॥ అని వనతండును॥క॥ గడగడవడకుచు తారల । యడుగులఁ బడి విప్రవరులు
కొంగుడగు చుఁ । నుదుపు భావ ప్పరతాంబులు। విడిచినఁ బావితునిఁ జేయ రేముమ
లారా॥గా౧౧॥గీ॥ అనుచు విప్రవరులుఁ గనుఁ దైవ నాయు। కుంభుపల్కును గౌతము గురిబ
యిర్చు। ఉడయుఁ జా వక బ్రతుకక యిట్లు నలచి। యుంట వెద్ది యుఁ జేయఁ గాకుండె మా
కు॥గా౧౨॥వ॥ అనుటయును యాగ్యోకియుండుల కుసుండగిన ప్రాయశ్చిత్తంబు వక్కాణించి
మదజ్ఞానకృతాపరాధంబు పనయింప మీరయ వాలుగాలు మీ చెప్పిన చొప్పున నడుపం
గలవాఁడనని ప్రార్థించిన నగ్రజన్ము లెల్లరునల్ల తెవ్వ మాత్రుని జూచి యాతండ బు
ద్ధిమంతుండై వడిగిన వానికి త్తరం బిఁకాలునని చెప్పి చెప్ప నియోగించిన నతండును ॥
గా౧౩॥మ॥ అనుమానింపక నాదు పల్కు బుధులారా సత్యమంబీము గాదిం। గనియుష్మాని
కెయుంగఁ దెల్పుదని తేద్వ గౌతమాభిఖ్యుని। గనిభూతేశుజటాంతరంగమున శ్రీ
గంగామహాదేవియుం। దునటం మక్క్వముచుండి నాము కదయి యాలోకంబునందంతటన్॥
గా౧౪॥గీ॥ అట్టి గంగఁ దెచ్చి సీయు మాదిసాధ। నములఁ దోడ్కొని వచ్చి యాశ్రమము
నందుఁ। బడిన యాగోపు నథిషేకభరితఁ జేయ। నప్పటి వరెన్నుండు ముని దుగ్రపాము పం
దు॥గా౧౫॥వ॥ అని యిట్లు క్కుహా సాధూ సురకుమారులెల్ల జన్నిగట్లకట్టి మరఁ బలికిన ప
లుకులకు లకులము నిజయజయయని పలుకుచు జేజేలు బడలనుండి సోసవాన జడులం గురి
యించిరంత గౌతమముని వంగ్రముం దనుపారలకు నభివందనం బాచరించి దేవభూదే
వ ప్రసాదంబునను మత్తపః ప్రభావంబునను నట్లవనగ్గంగా భవాని జేఁడి తోఁడి తేఁగ
లాఁడనను దునత్తాపసోత్తములెల్లరు వల్లెయనుచు నల్ల నజనివాసంబులకుం బోయిరి
అపుడుం గరౌశ్వసుం దుసుం గృతకృత్యుం డై యా కుమార సహితంబుగా నంత ధ్యానసం
బున నొంచెన నంతరంబు॥గా౧౬॥చ॥ కలితతపోనిధానుఁడగు గౌతమ మౌని రెమి కింతసేఁ
పులోఁ। గలఁగియు దేవి కమణ మొదయకారణమీబుట్టిక్షీరి కను। నిలువుపు కేయు సం
తటనని ల్వకిలంబు దెవఁ చు ధ్యానని। శ్చలుఁడయి కాంచె సర్వమును వృషధ్వజ మూర్తి కృతం
బుగా మది॥గా౧౭॥వ॥ ఇట్లాతండు దివ్యంత యగుగంగా నయనకల్పితకైతవంబు నియ
మంబాసుని పోషుండగు టయు నాతిఁగి యాత్మగతంబున॥గా౧౮॥గీ॥ మూనులెందరును
టుతేని తో నిజాడు। నాదు పయి పెట్టి చనిరంయుఁ గాదె నాకు। హోమ కాదియుతండ నుదర్యా
కంబు। నింద జగములెల్ల నది యెట్టులుండనిమ్ము॥గా౧౯॥ఉ॥ సర్వజగజ్జనా వశ్యకృతి సమ్మని
మండల యా దితంబుతే। పాపకృతి క్షిప్తమైతన రుపద్ధతి సేయుట మేలుగా నినే। కర్ముఁడ
పంజులెందని పి దయ్యన నావరగంగఁ దెత్తునీ। యుర్వర నెంత కన్న మహిమ త్తమ కార్య

మసికెరయున్నదే॥౧౯॥ క॥ అనినన్ శ్రీకాళహస్తియేమునిముఖ్యుండిట్లనిబ్ర మముఖ్యుల
తోడం।బనిరెుంగెలా సాధులు! మునకుంజను దారిం బట్టిమును మెదలొదలక॥౨౦॥
చ॥ఇట్లుదక్షిణాభిముఖుండై కదలిపోవుచునప్పగణమధ్యంబున॥౨౧॥ సీ॥ పణికమ
ణిమణిగణగణన్నోద్ధరణరణత్కింకిణీపటల। సారసివారశీకార సారస
సారసారశీకారకుటీరములను।రంగదుత్తుంగతరంగభంగాఖ్యగభృంగసంగీత ప్ర
సంగతములు।నుచ్చలచ్చికవిశాలోచ్చవాగ్గానగచ్ఛచ్చాతకేతు శిలోచ్చయములు॥
కెళ్లుబ్రోళ్లుపల్లెయూళ్లునుకేళ్లను।నెల్లపోళ్లునల్లనల్లనగని। చొచ్చిచొచ్చిమెచ్చి
యచ్చెరువచ్చరు। లాటపాటలవరదాటిదాటి॥౨౨॥ చ॥ఎడనెడంగొండకో
నలకలనిండులుగట్టుకయాకలంబులం।గొడుకులనాంధ్రనాలందగంగూడుక కాపుర
మున్నచెంచువేం।డ్లుడుగరలెన్నియేనిందమకున్న విపట్టుకొడుదొ్కొనంగనం।దడింగ
లయంగనాచిజడదారియుదీవనలిచ్చెముచ్చటన్॥౨౩॥వ॥మతియుంబత్తినపక్క
ననడీనదతటాకావలవనోపవనాదులందతిసేద త్తిర్థ దేశంబులంగలయశేషవిశేషం
బులరయుచుంజోవంజోవనుండట॥౨౪॥మ॥ కనియెన్ సద్వశిరాజరాజ మకుటో
ద్గాఢా త్కటార్వాలతి।కుణితాంఘ్రిద్వయుభావహాలోన్నతతటో ద్గచ్ఛన్నపాగ్రేరికా।దు
ఃశేషా్వకలితాగరావృతమరుల్లోకేశుకస్తారకా। ధ్యవనోద్వాహచతుర్దిగానాంతకు
మహాస్యన్యాగవిభ్రపసనా। తనరుక్షాగ్రస్పృతోస్స వార్యమజిలాధారాజనానాహ
ర్యమున్॥౨౫॥మ ॥ బయకేఱుస్నాలరాయంగూటశిరముల్ పక్వాచ్ఛగలశ్యామలో।
ఛ్రియలాపింఛవనద్విపాజినముబిభ్రద్విశ్రుతప్రాణిసం। చయగర్భంబమలాం
గమునంబొదలసాక్షాత్కారముంబొందెనా।నయవృత్తింగననయ్యెగాతమునకున్ శై
లాసకద్వ్యంటగన్॥౨౬॥గీ॥అది సనిలిచినతెలవట్టివయినరజత।ధరముకైనాడు
తెలుగంటివంటలరయ।దగియెంగనామెనచుట్టుగంపంపుంబూత। బ్రబ్బనలగ ధవతి
గప్పిగుబ్బయనగ॥౨౭॥వ॥ఏవంవిధవిధివిధానాధికవణనాకణనంబును నిజని
రీక్షణనిక్షత్రచంద్రచంద్రికాధీనంబునుమహామహేశ్వరాతికుతుకకృతోదవసితంబునగు న
గ్గిరిందికొండదండకుజనిమనంబున॥౨౮॥ చ॥ నగవునకేచికొన్నరులగుంగగదుశ్చ్య
మసంపన్నంబునం।దిగికయిసేతకైనగలందెచ్చు చువల్వలపూలలంటిచ।క్కగనవరిం
చుచుందికతకందనవాయులమెల్లగానని।య్యగమునకానగానిజగదాద్యునకున్నల
పెట్లొకవకొ॥౨౯॥వ॥అనితానియాతిశదుకంగూడినమనంబుననత్యంత భక్తితాత్ప
ర్యసంధ్రిమంబులుపెనంగొనంవదుపరిభాగంబున శిల్లననధిరోహణంబొనర్చుటయు
నర్పుడు॥ ౩౦॥ గీ॥ భవహాయఘురోద్ధతాహలోపలరజంబు।గాలిందెలరేంగమానా
ళ్లంగలయంబర్వా। బుకిదనశివమంత్రమాత్మకని జెడుదేశి। కులనుబసుమంబులందంగ

౨౦॥ తా॥ అనగ్గాన న్వెండిగొండతళకాశమెురయుపాదవ్రుసు, పాతాళమంటిన
పాదుస్సు దిక్కులందినవైశాల్యముగలదనితాత్పర్యము॥

పోదనవలె॥ ౧౦౩॥ ఉ॥ ఇట్టులఁ బెండ్లి గట్టుపయి కేఁగి యతండు యథాత్ముఁడై మనంబ

—(*) గౌతమునీశ్వరుని స్తుతించి యభీష్టంబులు వడయుట. (*)—

బట్టుటపోవనీయక కుశాగ్రతరంబున నాసనస్థుఁడై। పుట్టినభక్తిఁ గన్నుఁగవ మూసుక లోన షడక్షరీ జపం। బిట్టనరానియట్టు జపియించె శివుం దనలోనఁ గాంచుచున్॥ ౧౦౪॥ వ॥ ఇట్లమ్మునికాంతం డనుకి సమ్మహామంత్రంబు జపియించి శంకరు నంతస్సన్నిధానంబు గల్పించుకొని యిట్లని వినుతించె॥ ౧౦౫॥ దండకము॥ శ్రీపార్వతీచిత్తచోరా వరాకార, శృంగారగంగాధరా, తారకాధ్యక్షధారీ, జగత్సృష్టిసంస్థానసంహారకారీ, పురారీ, మురారిప్రియా, నిశ్చలా, సచ్చిదానందమూర్తీ, మునీంద్రాంతరంగప్రవర్తీ, వశీకృతానేకలోకార్యసత్కీర్తితానంతకీర్తీ, సమస్తానిసాలోక్యసామీప్యసారూప్యసాయుజ్యసంధాయకా, ముక్తికాంతామణీనాయకా, గాయకాంతర్భవా, దేవ, నీదైన దేహంబునం దెల్లలోకంబులున్నవి దేహంబు వాక్స్థానసాక్షితమై యుండి యక్షాదిబ్రహ్మాండభాండంబులం దెల్లెడన్నిండియుండంగదా, దేవదేవా మహాదేవ, కించిజ్ఞతావారసేకోదకుంభాంతరాళంబులందోమనేకార్కబింబంబునం బెక్కురూపంబులా హించు నట్లొక్క డా నిన్ను నారాయణాజామరేంద్రాది నానాప్రకారంబులం బుద్ధిభావించి సేవింతు, రీశా, గిరీశా, సురేశాదినానామరస్తోమకోటీరదివ్యస్థిరత్నప్రభాజాలనీరాజితాంఘ్రిద్వయా, సామ్య, భూమ్యంతరిక్షాగ్నివార్వాయుభూతాత్మకంబైన యీరేడులోకంబులం జేయఁగాఁ బెంపఁగాఁ ద్రుంపఁగాఁ గర్తవై భర్తవై హర్తవై వర్తనంబొందు నా బ్రహ్మతేజంబు నీ వేకదా, నిన్ను భావింపవశీతంపఁగాలేరు బ్రహ్మాదిదేవాదిదేవుల్ త్రిలోకైక సంసేవ్య భవ్యస్వరూపా, విరూపాక్ష, దక్షాధ్వరధ్వంసకా, జంగమస్థావరాత్మప్రపంచంబుఁ దాల్పన్ సదా సస్య సంపత్తికిన్ భూమిరూపంబు, తద్ధారణాధారంబుతో యాకృతి, సర్వజీవాళి జీవింపవాయుస్వరూపంబు నేతన్నిదానాసాధనమై భుక్తిముక్తిప్రదానాభ్రి దేహంబు, దేవాఘమం బ్రోవ యజ్ఞాత్మకంబౌ పరబ్రహ్మతేజంబు, సర్వౌషధుల్ వృద్ధిబొందింప సోమస్వరూపంబు లోకంబు వెల్గింప నాదిత్యతేజంబు, నన్నంబు నిర్మింపనగ్నిస్వరూపంబునుం గొన్న నీయష్టమూర్తుల్ విచారింపఁగా శక్యమే, ముఖ్యభక్తాంతరంగైక్య త్రిలోక్యనాథా, సదా నీమహాపూర్ణానుకంపాకటాక్షాగ్రవీక్షంబునం జేసి కాదే విరించ్యాదులున్ సర్వగీర్వాణులున్ శాశ్వతైశ్వర్యసంప్రాప్తులై రీశ్వరా, విశ్వభూతేశ్వరా, నాకు నభ్యర్థితంబుల్ ప్రసాదింపు వాచంయమిస్తోత్రపాత్రా, కృపాపూర్ణగాత్రా, నమస్తే నమస్తే నమః॥ ౧౦౬॥ చ॥
జనకవరోపదేశకరజన్మగతంబగు నంబికాంకమున్। జననితొడన్ వెలుంగుచు గజాననుఁడుండిన శంకరాంకమున్। గొనగ మతించు బిడ్డలకుఁ గోర్కులు దీరగ గౌరి నంటిన లగని మొలయుంగ గంగఁ దలఁగా దిరిగల్పి నేల్పుఁగొల్చెదన్॥ ౧౦౭॥ శా॥

జ్ఞానదృష్టి ప్రకటుంబగాదులు తపోంచిత్సిద్ధయోగీంద్రులే । ప్రాణజ్యోతిఁ బరాత్పరుని నిర్వికారధ్యాత్మలం జూతురా । నానాజంతుకదంబగర్భనిలయుం డై త్రిలోక్యసంతానునిఁ గానుంగొల్చెదనిష్టసిద్ధికి నజస్రంబంతరంగంబునన్ ॥ ౨౦౭ ॥ వ ॥ అని వినయయోక్తి నిట్లుకొనియాఁడెదుఁ గౌతమ మౌని చెంగటం । దనరఁగ శంకరుండు గణనాథముఖప్రమథాళితో నుమా । వనరుహనేత్రతోఁ బొడిచి వత్సలభావము పొచ్చనమ్మహా । మునివరుఁ డాసి మైనిమిరి మోదమునొందఁగఁ బల్కె నిట్లనున్ ॥ ౨౦౮ ॥ కం ॥ పుత్రా గౌతమ తగవే । స్తోత్రంబున మెచ్చువచ్చె నత్యంతభక్తిమైయీ । ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధంబగు వర । మాత్రంబున వేఁడుమిత్తు నతిశుభముగఁగన్ ॥ ౨౦౯ ॥ వ ॥ అనియివ్విధంబునఁ జంద్రశేఖరుండు ప్రత్యక్షుండై వరంబడుగు మనుటయు నతండత్యంతభక్తితాత్పర్యసంభ్రమసంతోషవినయవిస్మయాపులోక్య మొగంబు వెక్కుటిల్లి యుల్లంబునం బెల్లుగ నల్లుకొనఁ దఘుసహర్షబాష్పాకులితలోచనయుగళుండై లేచి సాష్టాంగదండప్రమాణంబాచరించి నిలిచి ముకుళితకరకమలుండై మెండుగ వేఁడి యభినుతించి యిట్లనియె ॥ ౨౧౦ ॥

శా ॥ దేవా సన్నుతి సేంచి యిష్టము ప్రసాదింపంగలం తేని నీ । ద్భావంబందు భవజ్జటాంతరము నన్వర్తించుచుం గంగా మహో । దేవిం గోరితి నీవు నాపుడు మహాదేవుండు సంప్రీతిమై । నీ కీ విశ్వము ప్రోవ నే వెఱవ దానిం గొమ్ము నే నిచ్చితిన్ ॥ ౨౧౧ ॥ వ ॥ అని కలకలఁ బలికెడు వలిమలయల్లుని పలుకులు విని అలుకుచు నమ్మాపు తపసి యప్పరమేశ్వరుం గనియప్పా దేవ నా యీ స్తోత్రంబున చేసి సహితుండవగు నిన్నుఁ బ్రస్తుతించుకో వారికెప్పుడును సర్వకామసమృద్ధియుం బరమార్థజ్ఞానంబును గలుగునట్టులం బ్రసాదింపవే యనినఁ బరితుష్టుండై యష్టమూర్తి యట్లకాయిచ్చితి నింకం గొన్ని వరంబు లిత్తు వేఁడుమనిన వినయవినమితశిరస్కుండై యుష్ణజటాజూటికాంతరంగియగు గంగ బ్రహ్మగిరిఁ జేర్చునట్లును ఇందెక్కడనైన నెక్కడ చోఁ దాన మాడిన మాత్రన మనోవాక్కాయజంబులగు బ్రహ్మహత్యాది పాతకంబులు విలయంబునొందునట్లును సూర్యసోమోపరాగసంక్రమణపుణ్యాగ్నిజన్మనక్షత్రవ్యతీపాత దినత్రయమహాలయ పుష్కరాదిపుణ్యదినంబుల నన్యతీర్థంబుల స్నానదానాదులనగు ఫలంబీజగత్పావని నిస్తరియించునంతనలభించునట్లును చతుర్యుగధర్మంబులును సకలదేశధర్మంబులును దేశకాలాదిసంయోగధర్మంబులును నిండఁగగియుత్తమోత్తమంబులగు నట్లును ఇజ్జగ స్నాతకు శతయోజనాంతరప్రవిష్టులగు మహాపాతకులును దశపూర్వదశాపరస్వపితృగణంబులతో ముక్తిం గనునట్లును స్వర్గమర్త్యపాతాళంబులనున్న సకలతీర్థరాజంబులందమలో సంగలుపుకొని సాగరసంగమంబువనుకనుభయతీరప్రదేశంబులను త్తరోత్తర ప్రబలములై నపుణ్యతీర్థంబులవుగదుగునకున నేకశతసహస్రంబులు నిండుగలిగి విశిష్టంబగునట్లును, దైవప్రేరణంబున నేతజ్జలాంతరంబునఁ బంచత్వమొందిన పంచమహాపాతకులగు పంచజనులకును భవత్స్వరూపంబున ముక్తికాంతా

మాత్రికమణిహారకర్పూరసారదర్పితవక్షఃపీఠికావాస సౌభాగ్యమభవంబనంతంబుగా నట్టునుమరియుమదగోచరానంతపుణ్యఫలంబులెన్నియేనగునవియన్నియు విఖ్యాత తోయంబులంగలనియుండునట్లును, గరుణించివరంబులొసంగి చేయనిసంబరమానంద భరితాంతరంగుండై గంగాధరుండిట్లనియె॥ ౨౧౨॥ క॥ యతివరనీకిదినయతు। లితవర ములనెల్లనీకులీలమెయినొసంగితినీగోదావరి దింతతములొ గుసనికృపాదవృత్యం

—※ గౌతముఁడు బ్రహ్మగిరికి గోదావరిఁ దెచ్చుట. ※—

పద్యము॥ ౨౧౩॥ సీ॥ అంతటశివునాజ్ఞ నాలోకపావనమూర్తి గనోన్మ ఖజుద్దినుఁటఁ దనిగౌతముఁడనుమునముఁ దూషిఁ జిఁ దిసన్నుతింబగుఁడనుగొంచు। అమరావళా మరేంద్రాన్వితుండై బ్రహ్మగిరికేగజేజే యనఁ బాస। గురుయుండి నభూసురులెల్ల యజయజయంచు నాలనిన్ని యుంచిరంత॥ గీ॥ సరగఁ దత్పూర్వ మునఁ దుసజ్ఞ దనుతించి। సారెకును సంస్మరింపు చుండె బ్రాహ్మణాళి నటు లొటుమున సంజలిపుటిఘటించి। గంగనట్టి నిర్ప్రాశితాంచె తితర్త్రి। ౨౧౪। గీ॥ బుమలినాలు దాల్పుటొసయనిదసు బాదము యురువడిని నాదుపాపౌఘముదుఁ బుడిమి కవతరించిన యోతల్లియులరినాడు। భా గ్యము హతంబు బ్రజ్ఞయెుసఁగిదమ్మ। ౨౧౫॥ వ॥ అనవుడుగంగ తనాకుయశ్వరా మినిరైయె మునీంద్రుతో నను ప్రత్యక్షవైకపిమహామహాయేనికశీఘ్రమె వెంటుండె। నను మరియేసకై ననుంబనంగల దానసటున్న దల్లిరో। వినుమనుముజ్జ గంబులు పవిత్రముసే యఁగఁగా దెతెచ్చితి। ౨౧౬। ప్రసిగాదిఁ బహనుసాకట్లు। పరమొసఁగగనుంగానత ల్లి వరగుణావల్లి కరుణన్న పటుసేయుము। తిరముగనిచ్చిగన్యాగ శిప్రుదిండఁ బడుము॥ ౨౧౭॥ వ॥ అనితిన్నుమికుల పిడెడు జ్ఞ పబారినుపుష్పులాలిం గంగయుంగరుణాక రంగితాంతరంగయై యట్లనుగునా యసలోకనుమనోజ్ఞ పదిపద్మమూలంబునంబుట్టి యంతటనుసమస్తఫలప్రదాయినియగుచుఁ జనగుటిదొరలతెరువున నాలదొంగులనుం బుడిమినిడుగ తులనగసాతలంబున నట్టుప్రకాగంబై నుతిలిపముజ్జగంబు లావరిం చెనంత బ్రహ్మగిరిను డిపమునంబడి ప్రాక్సముద్రగామినియైయెల్లకడలను ముత్తరో త్త రాధికపుణ్యఫలంబులొసంగుగోదావరిగ నిసంతరిరంగిబుప్పొంగినప్పుడుతపసితా పసపరివృతుండైవచ్చి గౌతమునాకునా చుతొలుతండొలినేలదాల్పు సాన్నిధ్యం బుగల్పించుకునిపూజించితానెల్లతీర్థంబులస్నానంబు చేయండలంబి యదియెట్లు సిద్ధించునని యడిగిన నతండిట్లనియె॥ ౨౧౮॥ గీ॥ లోకనుత! పాపహారకజీవతీర్థ। ములు ప్రకాశిలుగౌతమీపుణ్యనదిని। నెల్లకడలనుసేసన్నిహితలసగుచు। నుండిజనులకుకా మప్రదముండనగుచు॥ ౨౧౯॥ వ॥ అనిమరియుమునిపుంగవ పుంగవాంబాభంగయగు భాగిరథిగంగ గంగాహరిద్వారప్రయాగగంగాసాగరసంగమాదులయందును, నిఖి లజనకమనోదయగునర్మద దేవగిరియందుయమునంగలసినకాపునను సరస్వతియము నాసంగతయైప్రయాగప్రాంతంబునను ప్రభాసతీర్థంబుసరస్వతిం గూడిన చోటు

నము, కృష్ణ, భీమనది, తుంగభద్రయు, మాయుంగూడ నెలవునను, తపతి పయోష్ణి తోడన
లయుచోటను మాత్రన లోకొక్క కాలంబున సేవించు నెక్కొక్క తిథిఁ నొక్కొక్కదాని
నిచ్చు గాని పెల్లైదల నెల్లరకు నెల్ల ఫలంబులీఁ జాలుటకుఁ జాలియుండవని చెండియు॥
౨౦౦॥సీ॥ ఈ గౌతమీనది యొటనయిన నెప్డుమ దాప్లవన స్నిదయు నిచ్చు నందరకును। అట
యోజనశతద్వయమునందు సార్ధత్రికోటి తీర్థంబులు కొమరు నిండు। బ్రాహ్మి, మా
హేశ్వరి, వైష్ణవి, గౌతమి, కామదాయి, సునంద, గంగ, నంద। గోదావరి, యనెడు గో
త్రంబులఁ జెలంగి స్మరణమాత్రన పాపసమితి దించు। నెపుడు నైననీ గంగాంబ నెడఁద
నాకటఁ దలఁచువారికి మోక్షంబు గలదటన్న। పుణ్యదినమున నొకతీర్థమున మునుం
గఁ గలుఁగు ఫలమె మొనసి యెరుంగ సుమునీంద్ర॥౨౦౧॥గీ॥ అధికతరము రేవాతీరము
ఁ దపము। ధరఁ గురుక్షేత్రమునయందు మఁ దానమలరు। కాశిగంగ కడఁ జావు ఘనతరం
బు। మూఁట గౌతమి దగి ఫలంబుల నొసంగు॥౨౦౨॥గీ॥ అఖిలభూతములను వారియధిక
మందుఁ। దీర్థభూతములగు సురద్రుపవతులు। వానికెక్కుడు జాహ్నవి దానికన్న। ఘన
ము గౌతమి తత్సమధునినిఁ గనము॥౨౦౩॥క॥ అనియమ్ముని యున్నమ్మా। తనుమాన్పను
వింటివికదా నారదద, తీర్థ గంగరూపఫలములు। నసనాతమునకుపగాంచియనునిట్లను

— ✻ భాగీరథీవృత్తాంత సంగ్రహము. ✻ —

రిక॥౨౦౪॥గీ॥ అనఘ ధరణీసురాహృతం బైన గంగ। మహిమ విని నంత నలరె నామనము
మరియు। దానాలు హృతమైయొండు బరఁగుసంటి। వదియుఁ గరుణఁ బుడిని యొదనని
ననతఁడు॥౨౦౫॥సీ॥ వసుధ వైవస్వతాన్వయసింధుజాతుఁ డిక్ష్వాకునా నొకరాజవ
ర్యుఁ డొప్పు। వతని సంతతి సగరాఖ్యుఁ డుపేర్వొందె। హయమేధదీక్షితుఁ డగుచుఁ బ
శువు। విడి విననబు వది వేవురుపుత్రులు వెనువెంటఁ గాచుచు వెడలు వెంటఁ గి। శతమఖుఁ
డత్తెజిశాంబరిఁ గొనిపోయి బలి సద్మఁగ పిలుని పజ్జ డాఁచె। సాగరు లెల్లనా సన్నయె
రుంగక వెవరి శీవులెల్ల వెదకి వెదకి॥ విసికి వేసారి చింతిలి వింటివాఁకు। వలనపుడమిని
గ్రొచ్చు చాకరితిమన్ను। మెసవుచు రసాతలముఁ జేరి మెలఁగ నచట। గపిలు చెంగట స
వనత్తిఁ గాంచి కనలి॥౨౦౬॥ఉ॥ పట్టితి మద్దిరయ్య మనప్రజ్ఞ బ్రకాశిల నేఁడు జన్న ప్రఁ
దట్టువ దొంగ విఁడె జడదారి తెరంగున నాట్యమాడెడుం। బట్టుఁడు కొట్టుఁ డంచుఁ దన
పజ్జ కుఁ గ్రాఁగని మౌని తెప్పల। ట్టిట్టుఁ గదల్చి చూచు మునువుశేబసుమంబయి రెల్ల సా
గరుల్॥ ౨౦౭ ॥ వ ॥ అంతనక్కడ ॥ గీ ॥ నేఁటు రేపటువత్తురన్నాట విడిచి।
సగరుఁ డేగిన పుత్రులజాడ విన క। శోకదందహ్యమానుఁ డై సోలి నీదు। వలన నంతఃని
మిరిం తవనటనాంది॥౨౦౮॥వ॥ అంతఁ దన తనయులరువది వేవురును గపిలుఁ గోపాన
లంబున భస్మావశేషులగుటయును నసమంజసుండను నపరపుత్రుండు సమంజసుండగుట కీ
తననన్యదేశప్రాపితుండగుటయుఁ దానుయజ్ఞదీక్షితుండగుటయు నెరింగి జన్నంబు పూ
ర్ణంబుగుటకై పౌత్రుయుపాయంబుఁ గానక తన సమనుమండసమంజసపుత్రుం డను మం

కుండెనుకాలకుఁ బిలిచి కార్యంబెఱింగించి యిట్లనియె॥ ౨౯॥ వ॥ ఇప్పుడు కుమారక
ల్పవనియెవ్విధిసేని మఖాశ్వరాజము। కపిలుని వేఁడి తెచ్చిన నకార్యసమాప్తి నా
నవిఁ నన్నుఁ గాశ్యపినిలఁ జేయఁ జేయనినఁ జెప్పి యుత్తంశుమంతుఁ డంతనంబుతో। నసగర
కైరుదైనది చెనకపిలుండున్న సీమ చక్కటికిఁ॥ ౩౦॥ గీ॥ పోయి యౌతతుల ఋషియంశు
పోఁలుఁబులు। విమలవిజ్ఞాననిష్ఠాగ్రవిష్ణుఁడయిన। కపిలసంయమితల్లజుఁ గాంచి యెదుర
వ। భక్తిమీరఁగ స్తుతియించె నెలికిటీట్లు॥ ౩౧॥ శా॥ సత్రాత్వాప్రవృతతత్వరభ్రిమబ్బి
ముంజుచిఁ గాంపలేనట్టిమ। త్రిలోకజ్ఞానము హైందిసంయమివరా కేరొత్యఁ దుఁ బై కామహా।
తంత్రత్వప్రతిపాదకానఘమఖాశ్వంబిచ్చి రక్షింపుమా। తంత్రాణప్రతిసక్తభూరిక
రుణాఖాఁరేయమానీశ్వరా॥ ౩౨॥ క॥ అని కేఁడుకుమారుని గని। ముని చంద్రుం డెలఁ
ఁబాడలిపుత్రా! యిదెకో। మ్మనితన్మఖపశువొసఁగె। న్మనుకులఁ గరుణాబ్ధిమ్మ
దుమనోభరుశ్రేకా॥ ౩౩॥ వ॥ మునీంద్రా! యట్లిచ్చిన నాతురంగంబు దురంగవత్రేష్ఠం
బుఁబుచ్చుకొని యనుజ్ఞాతుండై యచ్చటఁ దురుహాసీపరివృతుఁడయి నిజరాజధా
నికింబనివిని సగరచక్రవర్తి కిఁడ నవతఁన ఁబాద్యంబుగా విన్నవించుచును తమం
బగు నక్కత్తెలాగు నివేదించుటయు నతండును దాననయ్యజ్ఞశేషావభృథాదికం బాన
రించి నిర్వర్తితనిత్యకృత్యుఁ డయి నిత్యం బప్పౌత్రునింగూఁడి పస్పృతపుత్రకోకుం
డయి పాకశాసను బోలి లోకపాలనంబుఁ గావించుచు సుఖంబుండె॥ ౩౪॥ సీ॥ అంత
టనయ్యంశుమంతున కాత్మజుఁ డైభగీరథుఁ డనుసతఁడు వొడమి। తాతలగతివిని యా
తతచింతాన్వితాత్ముఁ డయి మత్తాఁతనదిగ ఔడలి। కపిలమహామునికడకేఁగి సాగరు
ల్ముక్తి జెందెడు దారిభక్తిఁ వేఁడి। తదనుమతంబునఁ దారుచు తొలిదిప్పకడ కేఁగి యొక్క
కోనఁ గనుఁగాంచి యచటఁ పీఠాసనాసీనుఁ డగుచు వాచిఁ। యతఁడు నియతాత్ము
డయి యుండి యధికతపము। శివునిగురించి యెక్కుఁడ్లు సేయనంతఁ। బాలిచెఁదన
చెంతనాత్మనుపులకరింప॥ ౩౫॥ వ॥ పాలించినభూతనాథునకు మ్రొక్కి మహాసాధు మహా
త్మ? మానులుం! దెలియఁగలేరుపోయనినఁ నేనాకబాలుఁడ మూఢచిత్తుఁడం। దెలిసిను
తింపఁజాలఁగలనే? సచరాచరజంతుకోటిలో। నెలిపిన నిన్ను నన్నుఁ గరుణింపు దయా
కర? చంద్రశేఖరా॥ ౩౬॥ వ॥ అని వినయంబు దోఁపఁగొనియాఁడు భగీరథుఁ జూచి
శంకరుం డనియెఁ గుమార? నీమదికి నైనవరంబు కడిత్తుఁ గోరుమా। యనజడగంగని
మ్ము పరమాత్మ? పితామహపావనార్థమై। కానరొదనన్ను నిచ్చితిఁ గొండిక? గం
గను వేఁడికొమ్ము కణ॥ ౩౭॥ వ॥ అనియానతిచ్చుటయు॥ ఉ॥ తోఁడనె గంగ వేఁడి పరి
తుష్టగఁ జేసియు మేఁకునాజ్ఞ చేఁ। గూడిన దానిఁ దోడుకొనఁ గొబ్బన బోయి రసాతలం
బునఁ। బూడిద ప్రోవులై నతనపూర్వులఁ జూడఁ జేసిదాననీ। తేఁడుజగంబుఁ నెన్నుమతి
కెక్కె భగీరథుఁ డెన్నఁ నల్పుఁడే॥ ౩౮॥ వ॥ అభాగీరథిగంగయుం బాలుతశివుజటాజూ
టంబువలన హిమవచ్ఛిఖరాగ్రంబునం బడియటనుండి భారతవర్షమధ్యమార్గంబున సా

గరవించుచు నీవితఁబృష్ఠరాసులం బారివారికి ప్రత్యగత్ములొసంగి పూర్వసముద్రగామి యై బ్రహ్మ మాహేశ్వరి వైష్ణవి భాగీరథి జాహ్నవి గంగ యను దివ్యనామంబుల సకల భువనోద్ధారకరంబు డయ్యెను మీరు నీ భాగీరథ్యవతరణప్రకారంబని మరియును॥ గీ॥ భువనములందు నెందు డెందము గుచు, నవతరించిన గంగ వింధ్యాద్రికుత్తరమున జాహ్నవియనఁ దక్షిణమున గౌతమియనఁ బొగడొందిపాపప్రభయములడంచు॥ ౨౭॥ మహాగ్రస్థ గ్రాముని వర్షాకీ గంగ జన్మంబున నవి జగతింబాపుమట్లోఘ గానై। చనునీయాఖ్యానమ్ము విని పఠించిన సర్వపాపౌఘనాశం బును మోక్షావాప్తి చేత స్ఫురిత సకలము ఖ్యాతి ఫలంబు లెవ్వం। చనియుం కొండ్దాని నస్మిన దమగందలచి తోపాశైమైందె ల్పుదాంక ॥ ౨౮॥ వ॥ అనక్రుమనారదుండేమియు దిగనటమీద నడచిన కథావృత్తాంతం బట్టిదయవి యనుచెయునకు సవంబుగాం గృపాయత్తచిత్తుబున నానతిమ్మని నైమిశారణ్యవాసులు సూతున డుగుటయును॥ ౨౯॥

—✻ ఆశ్వాసాంతము. ✻—

శా॥ దుర్గాదుర్గ పచోంగ గూహనమిర్ల్లో కప్రియామేందరు। స్వర్గా ర్గంగాతలు లీఖు స్వవారి పరమస్వర్గా ర్గాధిపా। త్సర్గత్సర్గ సురేశరా హ్వారాజగద్వర్గా చతుర్వర్గ దా। భా గాభ భగ నిరసర్గ నగర్గగశీతోత్పాత్యాది భంజనదర్గా॥ ౭౩॥ క॥ అక్షయమాక్షయామల। పక్షా క్షోణ మోక్షభిక్షా ధ్యక్షా సవ్యక్షయిశాక్షసవాక్షరాక్ష సరూక్షా॥ ౭౪॥ మాలినీవృత్తము। నిరుపమ స్వస్తుమిత్రాగా సైకా స్తోత్రపాత్రా। సరసిజ ముగాత్రా సూర్యసోమాగ్ని నేత్రా। గురు వసుచరిత్రాగోత్రక న్యాకళత్రా। పరమపురుష మిత్రా భక్తచిత్తాబ్జమిత్రా॥ ౭౫॥

గద్యము॥

ఇది శ్రీమదుమేశ్వరానుగ్రహ సమాసాదిత కవితావిచిత్రాపస్తంబసూత్ర పవిత్ర కౌశికముని పవిత్రవంశ గోత్ర, శ్రీ పాదకల్లెలకోణార్యపూర్ణకారాకారర వమిత్ర, సుబ్రహ్మణ్యార్య పౌత్ర, వేంకటయజ్వాగ్రపుత్ర, సుబ్రహ్మణ్యానుజ సనాతనోభయకవిమిత్ర, సకలసజ్జనవిధేయ, కృష్ణమూర్తి నామధేయప్రణీతంబైన గౌతమీ మాహాత్మ్యంబను మహాపురాణంబునం బూర్వభాగంబునందు

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ పరమేశ్వరార్పణమస్తు.

మాగ్గామాగిఁ తిక స్తూరి చేసిం తటను పొమక దగినటు వంటి॥ స్వర్గ॥ తుకితా॥ నింద్రియగ్రహము కలిగిన నాశము లేని స్వచ్ఛమైన చూపు కలవాడా॥ పవిత్రవాహన॥ పవిత్రులగు॥ రూక్షా సహనము లేనివాడా॥

శ్రీ ర స్తు.

గౌతమీ మాహాత్మ్యము.

పూర్వభాగము, ద్వితీయాశ్వాసము.

కం॥ శ్రీకర హైమవతీకుచ । నాకాగమసుమగుళుచ్ఛనవ్యవిహారీ । చ్ఛాకలి తేందిందిరవ । ర్యా! కారుణ్యరసధుర్యా! రాజితశౌర్యా॥ ౧॥ వ॥ దేవా! దివ్యచిత్తంబున నవధరింపు మక్కథకుండు శౌనకాది మహామునుల కిట్లని చెప్ప నద్దాదశంగ నట్లుడుగుమనిన నలువంగాంచి నారదుండిట్లనియె॥ ౨॥ చ॥ జలజజ! దీని నామనము సంతసమందెదుఁ గాని దీనిపై । బొలుపగు నెల్లతీర్థఫలముల్విని గోరెద గానవానిలోఁ । దొలుత మహీసురుండిలకుఁ దోకొనవచ్చిన గాంగతీర్థము । ఫలముఁ బేర్కొను కథలన్నియును వింపు యథాక్రమంబునన్॥ ౩॥ ఉ॥ నావుడుఁ దమ్మిచూలి యను నారద! తీర్థమహత్త్వముల్పృథ । గ్భావఫలేతిహాసముల పారములొందుట కేను వింటిని । నీవు మున్ జాలమైన శివుని న్మదిని ప్రియుకొంత తెల్పెదం । గావున తీర్థమాహ

—※ త్ర్యంబకతీర్థము. ※—

ములెఁ గంగ డకన్నియు మంచునిట్లనున్॥ ౪॥ మ॥ ఎచటన్ స్నానికిఁ ద్ర్యంబకుండు మదిలోనెంచంగఁ బ్రత్యక్షమై । రచనల్ సొంపెనగంగబారుటకు ప్రారంభమై భవ్యమౌ । నచటం ద్ర్యంబక నామతీర్థము జనేష్టార్థ ప్రదంబై బగ । త్ప్రియయంబందునఁ బేరుపొందితొలుత న్వర్ణింపగా నొప్పగున్॥ ౫॥ శా॥ ఆతీర్థంబున దేశదేశమున బ్రహ్మజ్ఞానదీక్షుండు శ్రీ । గౌతమ్యానయనైకదక్షుఁడు తపఃకర్త్రిన్వయాఢ్యక్షుఁడౌ । పూతాత్ముండు గులాంగనామణియుఁ దాఁ బున్నామదుర్నారకా । తీర్థార్థంబయి కన్నయట్టి ప్రజతో దీపించె మున్నేస్తుతిన్॥ ౬॥ గీ॥ అటుస్వయంవ్యక్తమగ్గౌతమార్చితంబు । త్ర్యంబకేశ్వరలింగంబు దర్శనమునఁ । బరమపుణ్యదమైన తద్భక్తలోక । హృదయతాపహమై నేటికేసకమెసఁగు॥ ౭॥ కం॥ అటునాక పెనుచరియంబ్రు । స్ఫుటముగ జటవెలఁగనంగఁ బొంగెదుఁ దమదిఁద । త్తటమున బిలములు కెండ । చ్చోటనుండియు వెడలుగంగ సుకృతి మెసంగన్॥ ౮॥ గీ॥ ఆకోటి గంగఁ గావటిలోఁ దెచ్చి । భక్తినచటఁ బారువారిగలిపి । త్ర్యంబకేశుదానసభిషేకమొనరించి । తగ గమించుచుండుఁ దైర్ఘికాళి॥ ౯॥ వ॥ వాచంయమకౌశికా! నాసికాపురంబున కనతిదూరంబున నున్న బ్రహ్మగిరియందు గోదావరి బారనారంభించుచోటం

ద్ర్యంబక సాక్షాత్కారకారణంబునై స్నానపానాదుల ననంతఫలదంబగు నా
త్ర్యంబకతీర్థమాహాత్మ్యంబు సవిస్తరంబుగా నెఱింగింప దుస్తరంబది మొదలు
సాగరసంగమంబు దనుకం గల్గునందు తీర్థరాజంబు లెల్లం గ్రమక్రమంబున నాను
పూర్వోక్త కథావృత్తాంతంబులతో నభివర్ణించెద సావధానమనస్కుండవై వినుము
నిద్వితీయంబగు వారాహతీర్థ స్వరూపం బిట్లని చెప్పం దొడంగె॥ ౧౦॥ క॥ తొలి
సింధుసేనుం డనుసో । కులజేం డోగిం డెల్లదేవకోటులం గలనం । గెలిచి తదధ్వరము

—* వరాహతీర్థకథనము. *—

రసా । తలమునకుం గొంచుంబర చెం దలకంగ వారల్॥ ౧౧॥ వ॥ ఇక్కారణమునక్కు
మిగిలి యెక్కుడెక్కుడంగలుగు యజ్ఞసంభారంబులం దోంచుకొని పాతాళంబున
కుం బారిన నాశ్రద్ధిమ్మరి సిద్ధియుం జేయంజాలక దేవతల్లెల్లరుం దల్లడంపడి॥ ౧౨॥ చ॥
ఇహముం బరంబు లేదిటుల నీసవనాశనమైననంచుబ । ల్లహాతహవర్ధిలెక్క వెసం దా
మరసాత్మునిం జేరిసర్వముం । బహుగతులన్వచించి తమపాటుదలంచుకకుంద
నమ్మహా । మహుండనుమీకు నేంగలుగమాంటికి భీతునంగుందుచేటికిం॥ ౧౩॥ సీ॥ స
వభుజాలాగ! నేశంఖచక్రగదాస్త్రములు ధరించివరాహమూర్తినగుచుం । బాతాళ
మునకేంగి పరిమార్చి దైత్యుసవనముం దెచ్చెద మీరువనటదక్కిం । పదుండుపదుం దుమీ
పదమునకని యంపకున్నని పేచ్చానివేల్పుమూంక । ధరణిపైనగునజగిరికేగి గత
మఖాసక్తిమైహరిరాంకవేదియుండె ॥ హరియుశంఖచక్రగదాది పరికరములం ।
గొనికమలచేతననిపించు కొనిరయమున । బ్రహ్మగిరిచెంతకేఱుదెంచి క్రతుభుగా
లి । మనమలర జెప్పవేయక కనుచునుండ॥ ౧౪॥ సీ॥ పృథివిం గ్రక్కదలించి పెకలిం
పగాంజాలు ఖురములఖురములొకఱుచ కాల్లు । బ్రహ్మాండభాండంబు పగిలించిబ
ద్దలుగాలిలగావించుకొలమోర । జగములీకేదుసేర్చుంగంజాలుపల్కడుం గుఱుల
రాల్చెడువాండిఘోరపోత్రి । మాడింపంబుట్టుమహానిలంబునగట్టు చెట్టులసాగరించు
పొట్టితోక॥ మోకుదిఱుగనిగళము మూపురముభారము । తిర్యగాయతోదరమువిస్తీ
ర్ణమురము । తెలుగశౌర్యముమూర్తీభవించెననంగ । శౌరియప్పుడు ఘోరధూ
దారమయ్యె॥ ౧౫॥ మ॥ హరియిట్లుంగివరాహరూపమున బ్రహ్మాద్ర్యంతికంబందు
నా । వరగోదావరితీరమందుధరతిం బ్రవ్రక్రియం ద్రవ్వచ్చి చో ! చ్ఛిరపింగల్గాసకీల
మూలబలి లక్ష్మీలోలశాలంబుశా । ర్వరరాత్రిం జరజాలముగ్రవిషముగ్వ్యాళంబుం
బాతాళముం॥ ౧౬॥ గీ॥ కనియవటగాపురంబున్న దనుజనాథు । సింధుసేనునిరూ
పరం జేసికతిమి । ముఖమునందుననమ్మహామఖముదాల్చి । మఱలవెంచేసెజన్నపుమ
రులకొసంగ॥ ౧౭॥ వ॥ అప్పుడప్పరమపురుషుండు సింధుసేనకృతాహవసంమర్ద

కర్దమంబగ్గౌతమీ ప్రవాహంబునం బ్రక్షాళనంబు జేసికొనియె దానంజేసి తత్తీర్థంబువారాహంబునాఁబడె నవ్వరాహ నారాయణకృతబిల మార్గంబున గంగరసాతలంబునకు నిర్గమించుచుండు॥ ౧౮॥ శా॥ ఏవేళన్సకలార్థకామములుదన్నిన్నంగనేయిచ్చునో । యావారాహకతీర్థరాజమున స్నానార్తులౌవారికి । న్నేవేగల్గునశేషయజ్ఞఫలము ల్నిత్యంబునాపోంజలు । ల్ప్రాపిహీన్యంబునఁజేయువారిపిత రుల్స్వర్గస్థితింగాంతురా॥ ౧౯॥ వ॥ అనంతరం బఖిలపాతక సంఘాత విఘాతంబగు కాపోతతీర్థంబు జగజ్జేగీయమానంబగుఁ దన్మహాత్మ్యంబెట్టిదనిన ॥ ౨౦॥

—*కాపోతతీర్థమహత్త్వము.*—

చ॥ అలగిరినాకుటింటఁ దనకన్నిటఁబోలిన నాలు బిడ్డలం । గలసివసించుఁ గాపురముగా నొక వ్యాధుఁడసాధు గుణాధమక్రియా । కలితఖలాధినాథుఁడు, జగన్నుత సాధుజనాపరాధుఁడా । కలుషమ్మపారి హాయగుచు కర్మవచ స్తనుబోధితాధుఁడై ॥ ౨౧ ॥ గీ ॥ బందికందెనజిగిపైసిమాలినకోక । చికిరిబడుగుటొడలు, పేసడంపు । సొరము, బూచిన దలు బరగజీవచ్ఛవ । మనగఁ గనఁగినయ్యోనల్ల బోయ ॥ వ॥ అతిక్రూరుండగు నజ్జడుండు॥ ౨౨ ॥ మ ॥ పురముల్గొల్చుచుగోపురంబులు గుడుల్గోకాచుచు న్మూలుతులుం । జరువుల్ ద్రెంచుచుఁదోటలన్నుఱుకుచుక్ శిష్టాళిదూలించుచుక్ । దెరువుల్గొట్టుచుఁ గిన్నెపెట్టుచును గోధసాదులం బెద్దని । ద్బుగ్గెందింపుచు సాధ్వులం జెఱుచుచుండు ర్వృత్తిమైవర్తిలుక్ ॥ ౨౩
వ ॥ ఇట్లు సకలప్రాణిలోకా కాలమృత్యుస్వరూపుఁడై పాపాత్ముండగుసమ్మ్రృగవధాజీవుండను దినంబును ॥ గీ ॥ పులుగులను జంపి తినుచును వెలకునమ్ముకొనుచు నది యబ్రతుకుగాఁద దనుసరించు । నైన సాధనములన్ని యేనిఁగూర్చుకొని యటవులెల్లఁ దిరుగుచు మనువసించు ॥ ౨౪ ॥ గీ ॥ అప్పుడొకనాడు గమ్యాలియాలి । దూరమడవికి జనికడు పేరుగలుగు । పులుగు గములఁ దెమ్మని రోజవలెనుగాక । పేఁకమిక్కిలి గాఁగొసిపెట్టుటయును ॥ ౨౫ ॥ మ॥ జిగురుంగండెలుపిల్లనంబులువలెక్కంబుర్లుత్తులుం । దగుసంచుల్గొని పేటకైఁగనఁగడుందపై వకవహద్దుర్గమంబు గుబ్బల్గానకుఁ బోయియందలరునానాండప్రభూతాళి, దైవగతింజిక్కఁగఁ బట్టెదిక్కువలలక్ వ్యాధుండు సక్రోధుఁడై ॥ ౨౬ ॥ వ ॥ ఇట్లు పరార్గంబు దనుక నానావిధపక్షిజాలంబులకాలంబులంబట్టి గరులువిఱిచి విరవక చంపియుంపకయు చిక్కంబునంబెట్టుచుండ నట్టి ప గారు బెండగాయ బెట్టుగఁ బట్టిన నీరుట్టినఁ దట్టుతిడంబడుచు నడచుచు నెట్టకేలకు తనకు టీరంబునకుం బోవనుండెంపసమయంబున ॥ ౨౭ ॥ చ ॥ కడువడిఁజాడ్క చీకటులుగ్రమ్ముతఱిక్కనుమిం

చుసీయుం । బిశబడి లాడుమబ్బులను బ్రమూకులఁగూర్చెడు హోరుగాలులుం। బి
డుపడిగండ్ల చప్పుడులు పర్విబెసర్వరికింపరాకనెం । గడవలఁ గ్రుమ్మరించుగతి
గాఁగురిసెం బలు వానమూఁడుజాల్ ॥ ౨౮ ॥ వ ॥ సంవర్తసమయంబునందుంబలె
భూనభోంతరాళంబులే కార్ణవంబుగావింపు నమ్మహావర్షంబున ॥ ౨౯ ॥ ఉ ॥
కుత్రకబంటిసీటఁబడి కొట్టుక యేడ్చు స్సరాధమం । దత్తరిఁ జిక్కముస్పిడక
పోయి ప్రోడఁడకుబోదు నొక్కయం । బెత్తినఫీతచేఁ గదలి యేఁగుచుఁ జక్కల
రాసిబంపమై । హత్తినమట్టిచెట్టొకటి యాడఁగను గొని దానిమిట్టునన్ ॥ ౩౦ ॥ కం ॥
తడిసీనగజ్జ వడవడ । వడకుచుఁ జెంబారుసీరు పాటించుపుచుచు। న్నుడుచుక
కూర్చుని సలిపైఁ । గొడుకుఁ బైనానవట్టుకొని జీవించెన్ ॥ ౩౧ ॥ వ ॥ అంతన
జ్జడిసూర్యుడస్తంగతుడైన కొంతవడి కొత్తించుకణఁగుటయు నయ్యెలుకుగన్ను
నుంగాలునుంగాసరాక మిన్నుమన్ను లేకంబులై కాటుకఁ బ్రామినటులఁ జిక్కనగున
క్కటిక చీకటిసద్ధమయి నాభిదప్పంబెకంటకాకీర్ణంబగు నదుసువారిమారగ
తంబగు తనకుటీరంబు నకుం బోఁజాలక మ్మట్టి మిట్టునీలమెసెజ్జగా శీతార్తుండై
శయనించి కనుకకేకాకిదై యనేక విధంబుల మనోవ్యధలం గడలుచుండె నాసమ
యంబున ॥ ౩౨ ॥ సీ ॥ అన్నగికోటరమంకు గోపురముగా నొకగువ్వ పెక్కేండ్ల
నుండి యుండు । నాలుపిడ్డలతోడ నధికసుఖంబున నానాఁడు మేతకై యటకు బె
ట్టు । రాతిరియైన రాకుండి తడసిన నక్కపోతము నలుదిక్కులరసి । యెల్లరా
ల్పడఁగూర్చిలెడిన రామిఁ దలఁచి దగ్గుత్తిక నుపెట్టి దిగ్గునఁగ ॥ నకటయెటయేసిఁగ
డునవ్వుపికలయ గిచు । మేతకైఁ జని పొంగడి మేను దాకె । గిలులుతడిసీనసితేయుఁగ
దలలేక । నొకటఁబడియుండెఁ గాబోలు నాకొకతెలియ ॥ ౩౩ ॥ వ ॥ అనియు
ట్లక్కపోతము మిక్కిలి యక్కవంబగు చింతాసాగరంబున మునిఁగి యొక్కంతకక్క
పోతిను ద్దేశించి ॥ ౩౪ ॥ సీ ॥ ఎచటనుంటివో చెలీ ! యింత ప్రొద్దాక చోటననుఁ
బాసియుండుట నాయమ్మటవె । యేకారణంబున నేమైతివో నాన యేప్రసంగెరితి
వోయి గురుబోడి । నపుడుణోఁ బేర్జనమయుండినన్నిట్టులాడించుచుంటి వోయలరు
గొమ్మ ॥ నినుఁబాసియే నాక్క నిమిషమాత్రంబైన నాప్కెనఁ బ్రాణముల్నిలుపఁజా
ల ॥ నింటికిప్పుడవత్తు యోయికనె వత్తువోయంచు । నాసవట్టి యెచటనలుకుడైన। నో
ర్మెడలిచి నీవుపిల్లలువాపోవు । హానివనటదీర్పనైనరావే ॥ ౩౫ ॥ చ ॥ కడుకొ
నితేయునుంబవలుఁ గష్టములంటఁగనీక సౌఖ్యముల్ । దొడరఁగఁజేయుచుంబయు
లఁబోచెదు ప్రాణమవై మెలంగుచు నీ । విడసీనబోటి నాకు సుతులేటికిఁ గాపుర మేటి
కీరుమె । చ్చేదునదిమేని దేటికిఁ జీటికిమాటికిమాటలేటికిన్ ॥ ౩౬ ॥ వ ॥ అనివిక

లనఁపంబునంబలుకుచు పల్కెడుఁగాంభీర్యంబలరించెడు తనమెలపువి పలుకులంతకుము
న్నపన్నిన యక్కిరాతుని పుక్కింబునఁజిక్కి బాఁదోఁక మొగిప్రాణంబులుక్కిఁబ
ట్టుకడియుండిన యక్కపోతిపిని యతిమదకెంతనెుక్కిన యతిపగా? పుణ్యవతియని
సంతోషితస్వాంతయై, సన్నపుటెట్టుంగనఁ దానులుభ్యాసంభ్రమైనలంజిక్కి జీ
వమాత్రావశిష్టయై కష్టదశను పుటుమగిని కెయుంగొంచ, విధిక్రృతింబునకు వగవం
బని లేమదుగు మనుడు నప్పలుకలంగలుకు తై చప్పలుపోకంజెగ్గిలి యగ్గువ్వదిగ్గవన
న్నగంబుఁడిగ్గనుత్తికి వంలోఁ బులుగలజాకిడిఁ దగిలిపోగులు దాని చెంతకుంబనిక
నుంగొని కఁటికెఁగిడవెడుకిప్పి గావలవంపోవుచు నట్లనియె॥ ౩౭॥

మ॥ అకటా యొక్కని సౌగ గాని వనమందావాసము బొందియొం డ్లకుకే
డెన్నఁడుఁ జేయనాఁరులఁ మ్ముఁత్తుచుమ గాంమి ।శ్లోక చందంబున పెల్లఁబుచ్చ
మనకెయ్యోడయ్యెమొగ్గంగిఁదా । కఁయిప్పాపులు సంఘటించెదెగిదవాళ్ల టే!యి
కేమందునా॥ ౩౮॥ వ॥ అయ్యనేక విఘంబుఁడెంచింపుచు నాగ్రిహాంబున ॥ కం॥ వ
చ్చినవాడుం బలెనెఱు । కిప్పుటఁ బడియుండె వెరపొంచుక లేచీ । వచ్చినయా
వశిదోలఁగగి । నచ్చుంనడలింతు వెడలుముగ్గలియనుడఁ ॥ ౩౯॥ గీ॥ వలలఁ
జిక్కిపీనివశవతిఁ నైతిని । మీరికెట్లుతెఁపమెఁగాను।ఇ తఁడుమనగృహమునకతి
థియై వేంచేసె। నతిథిపూజకన్ననన్యమున్నె ॥ ౪౦ ॥ కం॥ నావని మఖమో
నా । ధావిడుమధ్యాగితస్వయంవిష్ణువనం । గావినివచ్చిన పీనికిఁ । గావింపుమి
యతిథిపూజగౌరవకమతిపై ॥ ౪౧ ॥ చం॥ అనవుడువక్కపోతిమతివా ! యిపుడీ
వువచించునంతయొ । వ్వనయిన నాక్కసందియము వ్వట్టెమనంబునఁ బత్తులేడ
ఘూ । జనులకుఁ బూజలేవ? యెటుసఁఘటనంబగు పోపరస్పరం । బునువిపమం
బుగాడె తలపోయఁగ నీయది జేయునట్లుగుఁ ॥ ౪౨ ॥ చ ॥ అమరగనఫ్యుఁపా
ద్యములకంబువులం బరముల్సుగంధపు । ప్పములు నివేదనాథఁములుజాలము లేనిఁ
కషోడశోపచా । రములిడికొల్వనెట్లుగుఁ ప్రాణసఖీ! వివరింపవేయనం । గ్రమమ
దియంతయున్నదిక రాఁదలునవ్వునఁగుష్వ పెట్టయుఁ ॥ ౪౩ ॥ వ ॥ ప్రాణేశ్వరా
పరులకు భరంబగు కాలానుగుణ్యాగణ్యబాధానివారణంబొనరించుటయుపరమధ
ర్మంబని పెద్దలువలుకుచుందురు; ఈతండిపుడిట సీతుసంబితుపోవుచున్న వాడు-సీతా
తుఁండగు నితనికి సీతుడుపుటయ పరమాతిథ్యంబుగాన నీపెటగ్యేనియంబోయెుయొ
క్కయింథనాగ్రితలసంగితంబగు నింగలంబునైనదె+ తెమ్మనుడుసమ్మతిలితనలోనిశో
కంబుపికంబోగార్చి యక్కపోతంబక్కి రాతుని చక్కకింజనితమ జాతిదెల్పిమనుష్య
వాక్యంబుఁనట్లనియె ॥ ౪౪॥ శా ॥ అన్నా! దస్సితినేఁడుమాకతిథివైతాదిత్యమీనుం

టిమా కున్నంతన్నవదీక్ష సార్థమెదియో? యొప్పంజమీచెప్పఁగాఁ నన్నన్నుబ్భకుఁడి
చ్చమెచ్చిద్విజవర్య! సీతునంగొంకెద। న్నన్నాక్షింతయనుగ్రహించి చనలిమా
న్పంజెల్లుఁబుణ్యంబగున్ ॥ ౪౫ ॥ వ ॥ అదిఁవిని గువ్వపోతరయమూరఁగనాక్షసమం
టిచూచియు। ప్పదనునఁబొంతపల్లియకుఁ జారియటన్నాగిమండునింగలం।బొదవి
నవీధ్యముక్కు కొనమూకొని కెఁడిఁయూవచ్చియొక్కచోఁ। జిదుగులప్రోవునందిఁ
డినిశేషముగా రగిలించె తెక్కలన్ ॥ ౪౬ ॥ మ ॥ తనగూటంగలప్రాతపేలికల
చేత న్వహ్నిఁజెల్గించిబో। యనుపీడ్చింది మహాత్మ! కాచుకొనుసర్వాంగంబులున్ లేఁ
చిర। మ్మనవాడమ్మిధునమ్ము సంతసిలగా నయ్యగ్గిచే సీతబా। ధనుఁబోకొట్టుక
లోనియూకలియునంతంతెత్తె నిశ్చింతుఁడై ॥ ౪౭ ॥ కం ॥ ఆవెతవినిపులుగిటఁదిన।
నేమియుమనుఁగూడఁబెట్టునేరుఁడై నన్। తేకితనితుఁధ కటుపో। దైవమ! య
నిశెల్లనగుచుఁ దల్లడపడుచోన్ ॥ ౪౮ ॥ గీ ॥ చిక్కమునఁ జిక్కిచిక్కినపక్కిమె
లఁత। కలఁ నేఁటికి నీకింతసలలితాత్మ। యాత్మవల్లభ నేనిట్టులధిపకరుణ। న
న్నిఁటికి నాయితఁనడి యండనుండ ॥ ౪౯ ॥ చ ॥ అని సతిసారెకుంబలుకునప్పలు
కు ల్పెడఁబెట్టి కిట్టరా। జనుమతిబోయదిక్కు మొ... నతిథీ! మతియొండకెవ్వ
నీ। ఘనముగునాకలింగెడపఁగాఁ గనరామి మదంగమిచ్చెదం, దినుమనిపావకే
శులనుతించుచుఁ జిచ్చునఁజొచ్చెఁ జొచ్చినన్ ॥ ౫౦ ॥ గీ ॥ దానిఁగన్గొని విస్మయ
మూనిబోయ। కలదె యిటువంటి చెయ్వెక్కడనునైన। ననుచు ముక్కునఁవ్రే
లిడియుచటబొమ్మఁవలెనుమ్రాన్పడికనుచఁట్టినిలిచియుఁడె ॥ ౫౧ ॥ వ ॥ పదంపడికొం
తవడికిఁదనమనంబున ॥ మ ॥ వలినగ్గిన్విడఁబావితాకలికినోర్వంజాలనన్నంతనిఁప్పులు
గిట్టాలిని బిడ్డఁండొలిఁగి పేల్పుల్మెచ్చనిచ్చిచ్చునం। దళుకొక్కింతయులేకహార
మిదె కొమ్మాయంచుమేనిచ్చెహా। తలపన్వింతలిటుండు నేజగతినేతక్కమున్ సా
మాన్యమే ॥ ౫౨ ॥ వ ॥ అనిఘనంబుగ్గడింపుచు॥

చ॥ తనుసకలాఘకోటులకుఁ బావలమంచును మేనశాశ్వతంబనుచు నెఱిం
గిలుబ్భకుఁడనంత విరాగయుతాంతరంగుఁడై। తనవలనున్న పక్షితలిఁదతుణముపిడ
నాఁడి యొల్లసా। ధనములు పారఁజిమ్మినియతమ్ము నగువ్వఁదలంచుచుం డగా॥
౫౩ ॥ వ ॥ అంత నవ్వాలనవ్వాలపెలువడి వడినయ్యాడుగువ్వశోకా నలదందహ్య
మానాంతరంగలై దళనవసనంబుచెఱియునట్టుల బెట్టుగఁబెట్టనిట్టూర్పులిచ్చుచుఁజి
చ్చునంజొచ్చివచ్చి మండెడు పతిదండకముఁ గాంచి, యశ్రుజలతరంగితాస్య
యగుచు నెల్లురాల్పడఁ గడువడినడలుచు నాడయు నుద్దేశించి కించననేకగతులం
బత్తి మగనియనుగమనంబున నొడలువిడనాడినచేఁడియ పుణ్యగతులంబడయునని

హ్రాదయజలజంబునందఁ దవి, కలువంగోటరఁబున మాటిమాటికిం జెవులుటూటిన గట్టునట్టిదిట్టుమిరపెట్టి తనలేతపోతంబుల నాగుబోదలగు దనుకనాదరించుమ నినిపాముగొప్పఁ జెప్పియప్పుడప్పావకుండలి కొల్పుచువాఁగాని జేజేలు ఁలుకేల నుచుండఁ గీలాజాలంబున బ్రాలి ప్రాణేశ్వరుస్మరియింపుచుఁ బ్రాణంబులువిడిచె నప్పు డు ॥ ౫౪ ॥ చ ॥ సురుచిరరత్నజాలపరిశోభిత రుక్మవిమానమెుందుని । జరులో గిఁజెర దంపతులురాజిత దివ్యశరీరధారులై । కరము ... నిగెు క్కినిపాముఁజూచినీ । కరుణనుకాచె స్వర్గతిగలిగెనుమాకిఁ ... ॥ ౫౫ ॥ చ ॥ అనుచు వియచ్చరుల్గొలువనల్లన నేఁగెడు వారిఁగాంచివా । డనుతాం గందిమస్తకకృతాంజలుఁడై యతిథిన్విరాగుని । నను విడనాడిపోవుటలు న్యాయము గాదు మహాత్ములార! నా । కును నాకిదారిఁజూపిచనఁ గోరితినావుడు వారలిట్లని ॥ ౫౬ ॥ గీ ॥ అనఘ గోదావరీతీరమునకు నేగి । స్నానపానాదులనుఁదా పసమితుఁడవిచి । యచటికర్మలనశ్వమేధాదిఫలము । లందిదివ్యుడవై నాకమందఁగలవు ॥ ౫౭ ॥ వ ॥ అనిననక్కిరాతుఁడధిక తర ప్రార్థమానులగు వారలతో డంగూడిచేదుకమీర గోదావరీతీరంబున కుఁజనితదుక్తక్రమంబున ... నేత ద్విత్ర్యవగాహనంబుల బ్రహ్మహత్యాది పాతకఘాతంబాసర్చి పూతుండైయశ్వమే ధాధ్వరాదిఫలంబులంబొంది స్వచ్ఛందమనోరథుండై, దివ్యతర సుగంధమాల్యాంబరా ద్యలంకారాలంకృతదివ్యరూపధరుండై దేదీప్యమాన దివ్యానీతానూనప్రభాభాస మానవిమానంబునెక్కికొని దైవతకపోతవధూవర సహితంబుగ హితంబుగ నప్సరో గణాపూజ్యమానుడై జగత్ప్రాజ్యంబగు స్వర్గంబునకునిగమించి యచ్చటనిచ్ఛా విహార సుఖంబులనుభవించుచు ధృవంబుండె ననిచెప్పియు ॥ ౫౮ ॥ క ॥ అతి థిగాంచుమనఁగా । పాతకమికైరాతమనుచు మజ్జనములవిఁ ఖ్యాతింగాని స్నానాదులఁ । బాతకముల బ్రచ్చిపుణ్యఫలములనిచ్చున్ ॥ ౫౯ ॥ వ ॥ అ వ్వలకార్తికేయ తీర్థంబునివ్వటిల్లుఁ దద్వృత్తాంతంబాకర్ణింపుము ॥ ౬౦ ॥

—* కార్తికేయతీర్థవృత్తాంతము. *—

ఉ ॥ తారకుఁజంపిలోకములు దారతఁబ్రోచినకార్తికేయునిఁ । గారవమార గౌరిగనిగాదిలిపట్టి! యభీప్సగాజగ । త్పూరమునందుఁ గోరికలఁ బొందుమటన్న నాతఁడుం । గోరికదీర సర్వసురకోమలులం జెరవట్టి బల్మిమై ॥ ౬౧ ॥ చ ॥ ఇట్టుల మమింపుఁబోఁడ్లం ... ంచెదు నాతనికోపలేక సంకటపడిపేల్పులంతయును గౌరికా క్కడగంగఁజెప్పినం । తటనమహాహలెయనకనంగలవన్నియునాఁడి వత్స! యుం । కిటనిటువంటి కార్యములకేగకు మోసమువచ్చెడుంజుమీ ॥ ౬౨ ॥ వ ॥ అని

యనేకవిధములబుద్ధిగఱప్రచు॥ సీ॥ సారెసారెకుఁదన్నువారించుతల్లిమాటలు పెడ
జెవిఁబెట్టిపలుగుకొడుకు । నిచ్చలుమనువలె విచ్చలవిడిఁదిరుగఁగఁ బార్వతిచింత
గడలుకొనఁగ । నేరుకపింతురోనమ్ముల్లాక్కఁనుని సుతప్రేమనన్నియు నెగవేర్పఁద
లఁచి । యేచెలిగనయంగనిచ్చగించునా సతుంబాపడఁగనిఁదనరూపుజూచినపె॥ తే॥
గుణాంఁడునాక నాఁడుశచిబొందఁగోరియేగి । యూపెయుంమనఁతనతల్లిరూపుగా
నఁ । బడినబ్రముక్కిడి మతికొన్నికడఁకతొగి । యాపటునట్లువకని సిగ్గుఁందిమదిని॥
౬౩॥ ఉ॥ ఏచెలిఁజూడఁబోయిన దేతనయుంబవ తన్మనంబులోఁ । దోచినతల్లులం
గలసిదోషుఁడనైతిని మున్నటంచులో । నేచనఁజ్జగాలమికినేగిన మస్కృతులె
న్నాచేసినా । నాచరణంబునన్నలుపమంతయుదుష్ప్రియమేశువేదుమక ॥ ౬౪॥
సీ॥ వేడమకొమరునిఁజూడఁబార్వతితోడఁజంద్రశేఖరుఁడుసాక్షాత్కరించి । నిర్దో
షుఁడైతిఁసికొర్కులీడేర్తుఁడలుపుమీ ! యనినదోయిలిఘటించి । అయ్యనీప్రభుఁడ
నా నాకుపరమేలనైననివ్వజగద్ధితార్థణమెుఁమ । గురుదారగమనులకును నాప్లవ
నమాత్రనిటఁజూడఁబాపములేకనటుల ॥ నిటవానమూఁపనెట్టుకురూపులు । రూ
పవంతులగుచునేప్రమీరు । నటులవరమిచ్చిమయు శంభుఁడట్లుగు । ననుచుఁగొడు
కుముద్దుగొనుచుఁజనియె॥ ౬౫॥ వ॥ అదిమొదలగాన త్రిఫలంబు గాంగేయంబు
నాఁబడునందుస్నాన దానాదులజనులుసర్వయజ్ఞఫలంబులంచు దురనంతరం బకృత్తి
కాతీర్థంబగఁవచ్చరితంబుముచ్చటించువినుము॥౬౬॥ సీ॥తొల్లిఁదారకునియావడు

—*కృత్తికాతీర్థము.*—

లుబడెనోపకభవవీర్యసంభవుఁబడయఁగోరి । వేల్పులెల్లరునగ్ని వేఁడనాతఁడుఁశివుఁ
డుమతోడరమియించుచున్నవేళ । నాడకేఁగఁగఁగనియుబ్బెసిగ్గున గౌరిపలవంచు
కవులకుఁదొలఁగనంతఁ । దమినిప్పరామిఁదత్తరపడుహరునకు గ్రన్నన నింద్రియ
స్ఖలనమయ్యె॥ నప్పుడునతఁడునుదత్కార్యమంతయెఱిఁగి । దహనుజెంతకురమ్మ
నిదానినోరఁ । బోసియేఁగుమియని యంపిపుచ్చనిచ్చఁ । గదపిఱుచియేఁగెఁదద్వీ
ర్యగర్భుఁడగుచు॥ ౬౭॥ వ॥ ఏగియదేవ్వంబుగిఁజరియించుచు నయ్యగ్నిదేవుండొ
క్కనాఁడుదశణయాగంబునకై । జనిసప్తర్షి పత్నులంగని మోహించి తత్సమాగ
మంబు దుర్లభంబకావగచి మదనవేదనాదోధూయమానమానసుండై యొక్కనది
తీరంబునఁనేకతంబపోయి, దశమానంగదశానశంబు నంబడమున్నసమయంబు ననా
సన్నయొఱింగినిజభార్యయగు స్వాహాదేవిజాణతనంబు ననఁబరమపతివ్రతావ్రతం
బుంబగునరుంధతియొక్కతతక్కఁదక్కనార్వురు కృత్తికావేషంబునఁ బనికడకు
వచ్చియతని నతులితరతులం దేల్చిక్రమక్రమంబునఁదదర్పితంబగు శివువీర్యంబుశ్వేత

పర్వతంబునశరవణ సంవృతంబగు నాకసువర్ణకలశంబునఁ బెట్టుచువచ్చె దాననం
దునారుమొగంబులు రెండారు చేతులుంగలకుమారుండు పుట్టినట్టియెడనక్కృత్తిక
లకునగ్నివలనఁగుమారుండుపుట్టెననురట్టునను దమకులసతులం బరిత్యజించిన
నిరపరాధులగువారును విచారంబునఁ గుమారునొద్దకువచ్చి నిచ్చలంబగు తమ
వృత్తాంతంబంతయుఁ గోరయుంచ దెలుపించి మమ్మనమ్మనననుగ్రహించి పుణ్య
మార్గమునం బోవునట్లు చేయవే తండ్రీ! యనిన నక్కుమారుండు సంతసిల్లి తల్లు
లకిట్లనియె ॥౬౩॥ ఉ॥ కృత్తికలార! మీరిప్పుడు గేరుచు గౌతమి నీగియందునం। బత్తి
చెలంగ నాఁడితిరుఁబుత్త్రి బూఁజలొనర్చితేని మీ। హత్తను మీకు దేవపదమందు నివాస
ము బొందునాగవా। రత్తిరిఁబోయి స్నానము లనందిరి మోక్షపదంబు నారదా ॥౬౪॥
వ॥ అప్పటినుండియు నత్తీర్థంబు కృత్తికాతీర్థంబనంబడు కార్తికమాసంబునఁ గృ
త్తికాయోగారుణోదయంబున ద్వాత్రింశద్వాసరంబు లేకసరణి స్నాన మాచరించి
చేసిన మానవులు సకలక్రతు ఫలంబులంది పునర్భవంబున జగతీశ్వరుల గుదురట మీఁ
దదశాశ్వమేధతీర్థంబు ప్రసన్నంబయ్యె నది యెట్టిదనిన ॥౬౫॥ ... ...*

— దశాశ్వమేధతీర్థము —

గీ॥ విశ్వకర్మకొడుకు విశ్వరూపుఁడువాని। సుతుఁడు ప్రమతియతని సుతుఁడు భౌ
వ। నాఖ్యుఁడాతఁడనఘునాత్మ పురోహితఘనునిఁ గాశ్యపమునిఁ గడకఁ బిలిచి ॥౪౧॥
చ॥ అలరదశాశ్వమేధముల హాయని మెచ్చఁగ నాక్కసారి జేఁ। దలఁచితి నేఁడఁ జేతునఁ
దాపసవర్యుఁడు వల్కుఁ భూమిరాట్తిలకమ! యెచ్చటెచ్చటన టెంతురొసద్ధి వ్రాజల
వ్చటుచ్చట। న్నలుపఁగఁ జెల్లుజన్మములునా వుడు భౌవనుఁడుత్సుకాత్ముఁడై ॥౪౨॥
కం॥ మునివరులార్త్విజ్యమ్ముల। నానరుపఁ గాశ్యపులు వేడ్కనుపదశానమ్ము। నొనఁ
గపశాశ్వాస్త్వరదీ। కను, గైకొని పూర్తి సేయఁజాలక జాలిక ॥౪౩॥ వ॥ దీక్షితుండు
రాడసాకీర్ణంబగు త్ప్రదేశంబు వాసి మఱియొండుకడకఁజేగి తిఱుగ దేవయజనం
బునిర్మించి యజ్ఞశేషంబుని ర్వర్తింపందొడఁగి యచ్చోటను జెక్కవిఘ్న దోషం
బులుగిలిగి సమాప్తంబు గామి నత్యంతదుఃఖాక్రాంతుఁడై కారణం బేమి యని దీక్షితుల
నడిగిన నతఁడిట్లనియె ॥౪౪॥ గీ॥ దేశకాలాదిదోషము ల్దివుటమగుట। నిట్లు విఘ్నము
లవదేనీ సవనములు। గురునియనుజుఁడు సవర్తుఁడెలుగునుపము। దతనినడుగఁబోన
వసరమయ్యె నిపుడు ॥౪౫॥ వ॥ అనినిశ్చితుండై గురుశిష్యులిరువురును సవర్తుని సమర్యా
దంబునకుం బోయి కార్యం బెఱుంగించితదను మతంబున మదంతికంబున కఱుదెంచిన వం
తనంతయు నెఱుంగించిన నేనిట్లు యజమానునంటి కిట్లనిన ॥౪౬॥ ఉ॥ వినుమీ 'దీక్షిత' గౌ
తమీతటినికి న్వెబోయి తత్తీరమం। దునని క్కాశ్యపమానియె గురుఁడు గాదోషంబులం

ఖోలిడెం । పానరంజేయదశాశ్వమేధములు సంపూర్ణత్వముం బొందుటయు । స్న
ననాతండటు జేగి యజ్ఞదశకంబ ట్లాచరించె న్స్వర్గిక ॥ ౬౭ ॥ వ॥ అవభృథానం
తరంబున ॥ గీ ॥ అతఁడు ఋత్విక్కులకు భూమినంతయు నిడఁ । దలఁచు నప్పుడు
భూమ్యంతరతలమునుండి । గాలి యిట్టని పల్కె నన్నేల తేని । నచటివారికి నాశ్చర్య
మావహిల్ల ॥ ౬౮ ॥ చ॥ ఉడుగుమి రాజ ! విప్రులకు నుర్వి యొసంగుట దక్షిణార్థమై
కడుపులు నిండ నన్నమిడ గాఁ దగుఁ బేరిచేఁ బూజ సేసియు । కడకుఁ గృతార్థుఁ డైతి
విముఖంబులు బూర్ణములయ్యె నాఘుఁడా । తఁడు వినక ట్లుభూతలము దానముఁ జే
యఁగ నున్న భూమియుఁ ॥ ౬౯ ॥ ఉ ॥ భావనుఁ గూర్చి యిట్లని యెఁ బార్థివ !
నన్నిటు లిచ్చితేని నె । నీవనరాశిబ్బం గదఁజొ మీయన నాతఁడు భీతిఁ జెంది యో ।
దేవి ! యిఁకేమి యీఁ దగునా తెల్పవె నాఘుడు నుర్వి కెందియుఁ బావనమూ
ర్తిఁ జన్న ఫలిఁ బల్కె మహాద్భుతమావహిల్లగ ॥ ౭౦ ॥ సీ ॥ ధనధ్రుత గోతిల
ధాన్యఫలాన్నాది దానముల్ గాత మితటమునందు । నించుకించుక చేయ నెక్కుడై
ఫలములీని చ్చెడు నాకమడినిచ్చె నేని । నవని నంతయు నిచ్చువంతటి ఫలమబ్బు ।
గాన నన్నియంగఁ గాదు సుమ్మి । యనమంచిదని సదస్యసదుల కర్థ్యుపా
ధ్యాయులఁ గొల్చి యిష్టాన్నములిడి ॥ కడుఁ బాగడ్తలకెక్కె నప్పుడమిజేఁడు । నాఁ
డు సుతనటఁ దత్కారణమునఁ దీర్థ । మల రిజగతి దశాశ్వమేధాఖ్య నాక్క ।
స్నానమున సవ ఫలదమై సంయమీంద్ర ॥ ౭౧ ॥ వ॥ దానికొక్కింత దూరంబునఁ
పైశాచంబను తీర్థంబొప్పు నది యెట్లనిన ॥ ౭౨ ॥

—*పైశాచతీర్థము.*—

చ॥ పరగాఁడు నల్ల బ్రహ్మగిరి పార్శ్వమునందున నంజనంబునా । గిరి యొకఁ
డందు శాపమునఁ గీశవిశాలముఖంబులందియ । చ్చరచెలులంజనాద్రికలు సౌఖ్య
తనుండురు వారిని ర్వ్యరఁ ! ఒరిణయమయ్యెఁ గేసరియునాఁబడు వానర వర్యుఁ
దర్థిలిఁ ॥ ౭౩ ॥ ఇక్కాలంబ కొంత లంగూడి సుఖం బనుభవించుచు నక్కే
సరియొక్కనాఁడు ॥ ౭౪ ॥ చ ॥ తననవలా నింటనిడి తా నాకఁడుం జనెదక్షిణం
పువా । ధిఁనిఁ గననంతలోన, జనుఁ దెంచియు గస్త్యముని ంద్రుఁ డంజనం । బునకటు
నంజనాద్రికల పూజలు గైకొని కాంతలార ! మీ । కనువగునట్టి సద్వరములాఁ
డుఁ డొసంగెద నన్న నన్నులుఁ ॥ ౭౫ ॥ గీ॥ బల పరాక్రమ శాలులు పరమపు
రుష । అఖిల లోకోప కారకులైన యట్టి । సుతులు మాకిద్వర నొసంగు యతిపతం
స । యనుడు నతఁడట్లయగుగా తమనుచనఁటె ॥ ౭౬ ॥ కం ॥ పదఁపడి విజన
స్థలమున । మూదమొదవగ నృత్తగీతములు సలుపగనా । సుదతులవద్దముకినియ ।

ష్పదమునకనిలనిబురుతలువచ్చిరివేడ్కన్ ॥౮౭॥ వ॥ వచ్చియచ్చేటియలంగాంచి మో
హించి కామాక్రాంతచిత్తంబుల నిట్లనిరి ॥ ౮౮ ॥ ఉ ॥ కోమలులార ! మీయుమేటు
గుబ్బలపొంకముచూచి నంతనే । మామనముల్ భ్రమించె నికఁ మారుని బారికిఁ
దాళలేముకే! మీమధురాధ రామృతమ మేయముగానిది కౌఁగిలీయుఁడీ । నామదిని
చ్చగించి కెలనాగలునాథుని దాసియుండుటన్ ॥ ౮౯ ॥ వ ॥ అంతనవ్వాయునిబు
రుతులంజ నాద్రికలయందు తమ తమ గార్యంబులు నిర్వతించుకొని యున్నంత
౯౦ ॥ గీ ॥ అంజనానిలులకుఁబుట్టె హనుమనాఁగ । నద్రికా సురులకు రంతియను
పిశాచ । రాజుపుట్టెకలమునీశ్వరప్రసాద । మునఁబరగు సద్యోగర్భమునమునీంద్ర
౯౧॥సీ॥పుట్టుతోఁడనవెల్ల పోకిళ్లఁబోవుచుఁ గొడుకులు దల్లులకెలనఁజూచి ।వికృ
తిమోములనుండుటకుఁ గారణంబేమొయు క్తమెట్టులనగునో యటంచు।జనకులఁ
దుడుకతమన్య శాపంబుకతన నిట్లయ్యెను గానవీరు । గౌతమీ స్నానంబు గా
వింప శాపమోక్షంబగునని వారుజనిరిదివికి ॥ నంతనంజనిఁ గొనియేగియున్నమెచ్చ
స్నాన మాడించె రంగిపిశాచరాజు । నటుల హనుమస విత్రియగా నద్రికకును।శ్వ
ముదడిపెను గౌతమీవరజలముల ॥ ౯౨ । వ ॥ దానంజేసి వారుశాపమోక్షంబుఁ
జెందివియచ్చరులై స్వర్గపదస్థులైరది యాదిగా నత్తీర్థంబు పైశాచంబనియు, నం
నంబనియు,మార్జాలంబనియు హనూమంతంబనియు నామంబుల సకలకటహ
రంబైకరంబొప్పున వలక్షుధాతీర్థంబగుఁదన్మహత్త్వంబువినుము।౯౩।

***క్షుధాతీర్థమాహాత్మ్యము. ***

కం॥ తొల్లిటఁ గణ్వుండను ముని । వల్లభుఁ డొకఁడెల్ల మాని వనములు
క్షుధచేఁ । దల్లడపడితి రుగుచుఁజని । నల్లన గౌతమ మునీశ్వ రాశ్రమమున
కన్ ॥ ౯౪ ॥ గీ ॥ అరిగియన్నోదక సమృద్ధిసలరు గౌత । మ మునిచంద్రుని నాఁ
కటమడుగుఁదన్నుఁ । దలచుకవిషాద మథితచేత స్కుఁడగుచు । నోర్వజాలక యి
టులెంచెన్నుల్లమందు ॥ ౯౫ ॥ చ ॥ ఇతఁడు మునీంద్రుఁ డేనును మహాసురవర్యుఁ
డసత్తపరీక్షన్ । సతతము నున్నవాఁడనఘనంబగు నాకలికోర్వఁజాలకో । యరివ
ర ! యింతయోరెమిదుమా? యనుటొప్పనెనీటునైననా । వ్రతమగు నాఁకలి । న్వ
యుతు నీతనియింట భుజింపనింకిటన్ ॥ ౯౬ ॥ క
నిగోదావరికిసేగ మరియుచునందిం। ౯నరఁ ర్మాచరణ మొప్పు భుపిపె ।
రుచుండి ప్రాణితహరుఁడై ॥ ౯౭ ॥ వ ॥ కంకుఁగర్మలఫలమధికంబని పలుకు
యేకత్వంబున నిట్లని వినుతించె ॥ ౯౮ ॥ గీ అధిక । మదిగనుకనశ్వమేధాదివివిధక
స్తు నృఘునరోగాతిజా హారిక్షుధే నమోస్తు దానవిహపరసాధన మానుజనక ॥౯౯॥

స్త్ర । లక్ష్మవృత్యాద్భుతే ! కృధే శేనమోస్తు ॥ ౯౯ ॥ కం ॥ ఈరీతిని వేఁడెడు జడ।
దారి పురోభాగ మందుఁ దనరెడు । గంగాకారము భీషణమైనతు । ధారూప
ము గానుపింపఁ దాపసిమతియున్ ॥ ౧౦౦ ॥ వ ॥ వినయవినమితశిరస్కుండై
వివిధవిధంబుల వేఁడుచున్నంత ॥ ౧౦౧ ॥ కం ॥ మునివినయోక్తులనిరువురు । విని
మనములసంతసించి వేఁడుమనిండ్రి । ఘనవరములఁ దననాతఁడు । మనములరఁ
గవారితోఁ గ్రమంబునఁ బలికెన్ ॥ ౧౦౨ ॥ వ ॥ తొలుత గౌతమిం జూచి ౧౦౩ ॥ కం ॥
భుక్తియుఁ ముక్తింబాయువు । శక్తి సుతులు లోనికామ్య సంపదలనాఁగ । న్యక్కిచ్చి
దానందముఁ బ్రి । యుక్తముగాఁ జేయుమమ్మ యొప్పఁగ నాతన్ ॥ ౧౦౪ ॥ వ ॥
క్షుధనుద్దేశించి ॥ ౧౦౫ ॥ చ ॥ అతులదరిద్రరూపిణి క్షుధా ననుఁ నీవిఁకఁ బేఁగి పా
యుమం । చిరమిటనాడి నిండలఁ చుశిష్టకష్టదరిద్రదుఃఖసం । తమువెడలించి
త్రోవుప్రమదంబున నిక్కధవిన్నవారికి । న్సతతము సంపదల్గలుగ సాకుము నాకుము
ఉదంబు రానెడన్ ॥ ౧౦౬ ॥ గీ ॥ అనుపం నీకోరుపరములనన్నియిచ్చి । నారమని
యతిరోహితాకారులగుచు । గౌతమిక్షుధ తిగిరి కణ్వమునియు । నిజనివాసం
బునకుఁ బోయె విజయుడగుచు ॥ ౧౦౭ ॥ వ ॥ నాటంగోలె న త్తీర్థంబు కాణ్వ,
క్షుధాభిధానంబులఁ జెప్పనొప్పి దారిద్ర్యోపశమనంబై యుండుఁ బిమ్మట నహ
ల్యాసంగమతీర్థంబుగలదు తచ్చరిత్రంబు విచిత్రంబది యట్టులంటి రేని సావధానమ
నస్కుండవై యాకర్ణింపుము ॥ ౧౦౮ ॥

* అహల్యాసంగమతీర్థ చరిత్రము *

ఉ ॥ చక్కదనాలయుక్కలగు చక్కఁబోండ్లనుఁ బెక్కఁజేసి యిం । కొక్క
తె నెల్లరంగులను సుగ్మలి నిర్మహిస్పష్టి సేతునం । చెక్కడ శక్కడంగలుగు సన్నిక
వస్తువుల సుందరాంశము । ల్మక్కువఁ గూర్చి చేసితి సమస్తము మెచ్చ నహల్యనాఁ జెలిన్
౧౦౯ ॥ వ ॥ మొగుల న్మన్నఁగ సాగలాఁగి యమృతంబున్మోవియందుంచి పాం । డుగఁ
బందుంగ అగించి కంబునెఱులం మన్నైచి మేచ్ఛందము । న్మగరోసానను బట్టునవ్వు
అడలించాకొల్పి క్రొమ్మించు తేః కగతింగూర్చి చలత్వమీక్షణములంగా నిల్పి తత్తద్విశిష్ట
గుణాంశంబులఁ దత్కటాక్షగశ వర్ణంబుల్వినిర్మించితిన్ ॥ ౧౧౦ ॥ వ ॥ నునుఁ బవడాల
దాలిడి చమ్మెలు గైకొని కాఁదిపెట్టికం । పునదధరంబు, గప్పురపుముక్కల నర్గి
[illegible] సంగిద నన్న నన్నులున్ ॥ లెక్కలును, నూరిట నేర్చిన తమ్మిమొగ్గల । స్గానద
ము । అఖిలలోకోప కారకులైన యట్టియుంచితిన్సతిన్ ॥ ౧౧౧ ॥ ఉ ॥ శ్రీనిధిలోనఁ జాను
[illegible] యనుడు నతఁ నట్లయగుగా తమనుచ్చ సూనునివింటమక్కడిలసూనము నై న్మదు
[illegible] మున । మూదమొదవగ నృత్తగీత మృ[illegible] గాతులు గాహతులంబదంబులా । శోభిన

ప్రిమానములఁ జక్కులఁ గోరులు గానానర్చితిక ||౧౧౧||వ|| ఇట్లతిప్రయత్నంబున నక్క-
న్యకారత్నంబు నిర్మించి దీనిం బెంచి వృద్ధిఁ బొందింప నెవ్వాఁడు సమర్థుండో యని యా
క్కాంత సంతపించు నంతరంగంబునఁ దలఁచి సురాసుర నరాదుల నెవ్వరిం గనక, వే
దవేదాంగ వేదియుఁ దపోధన సంపన్నుండును, బ్రాహ్మణుండును నగు గౌతమముని చం
ద్రుండొక్కరుండు దగియుండె నని కన్యాసహితుండై తదంతికంబునకుం జనిలాలి
తాంగజాలయగు నిబ్బాలికా జనచూళికారత్నంబునుం బ్రాప్తయౌవనాభరణ య
గుదనుకం భరియించి తదనంతరంబు నాచెంతకుం గొంతెమ్మని చెప్పి యిప్పుడుచు న
ప్పరమమునీంద్రునకొప్పఁ జెప్పి నిజనివాసంబునకేఁ తెంచి రంత ||౧౧౨|| ఉ|| ఇచ్చి
నకన్నియంగొని యతీంద్రవతంసుఁడ వానిశేశంబుల హైమ్చినశేర్చ్ఁ బెంపనసితేతర
పక్షసుధాంశురేఖనా | నచ్చెలినాఁడు నాఁటికిని యుప్పరుతెంతగి వృద్ధిఁ బొంది పెం | పె
చ్చుపసంగి యౌవన శుభాభరణాంచిత దేహముం గొనెన్ ||౧౧౩|| కం|| నవయౌవ
నంబు చేతను | సుభక్తింబగు వ్యగాషి సుందరదేహం | బవిధాకరకరవికసిత | మవు
వనరుహమట్టుదనరె నటిరోమ మైమ్ ||౧౧౪||వ|| అయ్యవసరంబున |౧౧౫|| సీ|| పార్వికశా
ర్వరీశ్వరు గర్వము నణగించు జీమూత వేణి సమ్మోము సొరు | బింబఫలంబుల దండంపలించు
మనుగ్మలిరుచిరాధరోష్ఠగరిమ | పంకేరుహంబులఁ బింకంబులుడిపెడు సొంపారు కుచంబుఁ
దాఁకి స్యకోరకములు | భద్రకుంభంబుల ప్రభలు డీఁకొనఁజేయు మెఱుఁగు బొంకీఁసైఁ
దివఱుగు చనులు || గీ|| మించుటద్దంబు మించు నయ్యంచయాన | నక్కులచలంబులను
స్మక్కఁ జేయఁ బోలతి | పిఱుఁదు పల్లవముఁ గేరు పాదపద్మము ఱభ్రమున కౌనుస
న్నమైయతివ కౌను ||౧౧౬|| ఉ|| క్రొన్నరసింపు దంటలిరుకేవలఁబా యకచేరియున్న
వారేనటకేఁగ హాని యగునే మొయటన్న భయంబు చేతఁ స్వార్భానుఁడు సీతభానునిను
రంగటఁబోవక వెన్కఁ జేరెనో | నానలువాండెఁ గెణవదనంబులు గిట్టెదబువ్వఁ
బోడికిక ||౧౧౭|| గీ|| పరులచే గ్రహింపఁబడుచు సర్వామోద | మలిదు
గంధఫలిదవులని మధుక | రముల నిజగుణములు దమిమార్చుకిరుగడఁ | జెలియ
ప్రాశ్రయించి నిలుపుకొనియె ||౧౧౮|| చ|| పలుకమృతంబు, నాభి సడి, భంగవ
ళుల్ స్మితకేన, మబ్జసై | వలములు వక్త్రకేశములు, పద్మజసన్నిభ ధాధరాల
తా | తులు నవపల్లవ ప్రతతి కూలమణీ శకల ప్రవాళకన్యల నిగమపాదజా" ల్లళము
సంకు, చనుంగవ జక్కవ, ల్దగ | న్నలఁతకర్మాచరణ మొప్పు భువి వెకకుడోక
మైతగన్ ||౧౧౯|| చ|| తామరపదంబు సింధుఁ గర్మలక్షలమధికంబని పలుకు
పోవనం | తము సొకవాకిదాఁపునఁగ నంబసాధిక | మదిగనుకసశ్వమేధాదివిదితక
ాండ లటునభ్రము క్రిందసు ధాంశుదండ [illegible] నిహపరసాధన మానుజనక ||౧౨౦

భంబగునేమి చిత్రమో ౧౧౮ ॥ చం॥ తనకెదురొప్పమబ్బుమెయి తళ్కుచెలించ
నమించుచుదీగలుఁ । గనుబొమలింద్రకార్ముకయుగంబును, సాంద్రసవృష్టి, గుబ్బలు। న్న
చకోరకంబులుంగలిగి కల్కిమెయిందరుణంపువర్షదా । గనుబడ మోహసస్యము
ప్రకాశము నొందకయున్నె? యొప్పెసన్ ॥౧౧౯॥ వ॥ ఇట్లుమువ్వముగు జవ్వనంబున
నివ్వటిల్లి యవ్వనితారత్నంబు మదన దేవతా మోహన మంత్రశక్తియనఁ జూపరుమ
నంబులం గొరలాడుచు నతిసౌందర్యంబున నలువొందు నవసరంబున ॥౧౨౦॥ సీ॥
నిర్వికారచిత్తుఁడు గాతమోగ్వరామ । కేంద్రుఁడచ్చెలియౌవనసాంద్రఁదెలిసి। చ
క్కఁగానలంకృతి సేసియొక్కనాఁడు। నాదుచెంతకుఁదోడ్తెచ్చి నాతిఁజూపె॥౧౨౧॥
వ॥ అసమయంబున నన్నుంగని పోనాగతుఁడై ప్రోగుపడియున్నయింద్రాదిబృందా
రబృందంబులాసుందరియందంబుగనిదర్పితకందర్పబాధాసహమానులైయిట్లనివర్ణిం
చిరి ॥౧౨౨॥ సీ॥ పాలితచమరీసువాలంబువాలంబు, రాజితశ్రీనిజశ్రుతులుశ్రుతులు । స
దమలశశిబింబసదనంబు వదనంబు, చారుసుధారససారిమోవి। వరశరచ్చంద్రికా
హాసంబుహాసంబు, గాంగేయసూనవికాసనాస। సన్నుతశతపత్రజైత్రము నేత్రము
ల్విదియచంద్రునితో నెదురునుదురు॥ తే॥ జలరుహమనోహరాకరములు కరములు ।
స్వర్ణసరిదగ్రవీచికావళులువళులు । పూతమందారమకరంద ముక్కువాక్కు । పర
మకింపాలతాథానువతిమూరిణా ॥౧౨౩॥ మ॥ సునునవ్వుంబలుకుల్నడల్సొగసుచే
నుంసేర్పులొయ్యారము । ల్గనుఁగోముద్దులుమాటఁగట్టునిది, "యిక్కన్యావతం
సంబుతో । సెననావచ్చునెఁచ్చిగిచ్చిమొనగా నీజేఁడులోకంబులం । బూనరుంగొ
మ్మలు" బ్రహ్మనేర్పరిగదా? పోలింపనీనాఁటికిన్ ॥౧౨౪॥ వ॥ ఇదియెవ్వానికిఁగాఁగ
నున్నయదియో? గొంచంగలోకానవా । నిదిగాజన్మమువానిదేసొగసువానిం జేరు
భాగ్యంబుసం। పదకాకల్లద్దిర బాపురే భళిరహావ్వాయంచునుప్పొంగువా । రెదన
మ్మక్కటాయటంచుఁబడువారేకుందువారైరటిన్ ॥౧౨౫॥ సీ॥ వనితనూగారు
సోమునుఁగనివలచిరి శేషశాయియుఁజంద్రశేఖరుండు । సుదతినడల్గాప్పెపూచి
కోరికిమంచ నెక్కునేనునుమబ్బులెక్కరాను । పొలతిగోరులుపాదములుగాంచి [illegible]
మిఁగొనిరుడురాజు పద్మప్రియుండు నెడఁదఁ । గన్నెకన్నులుదొడల్గగని వేఁడిరిమీ
నకేతనుడు [illegible] తన్న సన్నులు [illegible] తే॥ తరుణిపలుకులువినిసుధాంధస్సులెల్ల । పడతిచ
న్నులు [illegible] లోకోపకారకులైన [illegible] టదుంబురునారదాదిమౌను । లలరిరామవిలా
స । యనుదు నతఁనట్లయగుగా [illegible] రగణంబులెల్లనయ్యాహల్యాదర్శనంబునంగా
ఢత్మున । ముదమొదవగ నృత్తగీత [illegible] ముసఁగు మని వేరువేరం ప్రార్థించిన నేను
[illegible] ండొకరి కచ్చెలిని నిచ్చునిశ్చయము విని యా

న్నటించుచు । గవిశెమగట్టి పెట్టినను గాల్చికపోను నే నేఁడు నాథుఁడ॥ ౧౮౬
సీ। గడగడలాడుచుఁ దడఁబడువాకిలిఁ దూఱియి ట్లనుఁబావ నాత్మ। యేనిం
ద్రుఁడను పాపమిట్లాచరించు వాఁడ జ్ఞానమును సైపిరా దివికేఁగ్య । నాపాదుమక్క
టికములోడ నావిని కటకటఁపడి చూచి, గౌతమముని ప్రగల్భ నఘుముఁబ
డిరి గాన సహస్రభగములు నిమేఁన గుఁటుఁచు ॥ నిజలోఁదరిఁ గ్గానినీవుగ్రావ
మగుమని శపింపఁనియహల్యయు. లించి । స్వామి మీమూపమునవచ్చి శక్రుఁడుగ
ను । బ్రాయియిటు చేసె నాటఁగ నేనేమిసేతు . ౧౮౭ ॥ వ ॥ అనవుడుగౌతముం
డుమదినారసి యూలె సదా పతివ్రతా । మతియని యెంచి కూర్మినసుమానినికా
నశశాపము త్తునిగ । కనుమఅలింప నాతరవాంగా దదిగాఫునఁ వొల్తగౌతమీ। వ
నములనాఁడి పొమ్మువిదశఁ రఘురాములు నిమ్నఁ దేర్చెదుఁ. ౧౮౮॥ కం॥ అన
నాలిశనాథుని పం । పున గౌతమినాడిగహనమున శిలయైగా● మునిచేఁదశాప్ర
నఫలం । బునపొందియు నిజశరీరమునఁ బలిఁగలసెఁ । ౧౮౯ ॥ సీ ॥ శపియించి
నప్పుడు శచిపతియతిపతిపాపంబులకు వ్రాలి పాటియనుచుఁ । గరుణించి శతమఖ
గౌతమీస్నానంబు గావింప, భగములు గన్నులగును । పొమ్మనిమునివర్యుఁ బుదు
రూతుఁడెఱిగి గంగకుబోయి యుండాడితలువరాశి । నడపసహస్రాక్షుఁడై సు
రలగ్గింపనమ . వలికె జనానతి ముదపాన . గీ ॥ తత్ప్రభృతిఁ ల్లతీర్థంబునదరుసైం
ద్ర । మనియహల్యానుమంగమమనియు మానిః । తిలః? వింటివిశద దానిఁదలఁచె
నేని। బ్రహ్మహత్యాద్యఘుంబు లువాయునెప్రుడు . ౧౯౦।

—✻ జనస్థానతీర్థము. ✻—

వ॥ పురోభాగంబునఁ జతుర్యోజనవిస్తీర్ణంబగు జనస్థాన తీర్థమగునది యె
ట్టిదనిన ! వైవస్వతాన్వయభవుండై సకల సుగుణ గణజనకుండగు జనకుండను
రాజు గలఁడతఁడప్పుడు పతిసతిగాఁ ద్రివర్గంబుఁదనగ రాజ్యంబు చేయుచు నొక్క
నాఁడు తన కులద్విజుండగు యాజ్ఞవల్క్యముని జోడు రాఁదగను మతంబున శ్వ
శురపరి సరంబున కఱిగి సంసార సుఖంబనుభవించుచు ముక్తి నొందు మార్గం
బుగలదాయనియడిగినవతం డిట్లనియె ౧౯౧॥ సీ। రాజేంద్ర. ముక్తిమార్గము రెండు
గతులుగర్మలనుఁ దత్త్యాగంబువలనఁ జెలగు। నమలకర్మలఁ బురుషార్థ చతుష్టయము
నిబద్ధమగునవిన మె శ్రుతులఁ। గావున వైదిక కర్మాచరణ మొప్పు భుపవాస భుక్తి
యు ముక్తి గలదు । మనుజులు గర్మత్యాగమున కంటెఁ గర్మలఫలమధికంబని పలుకు
చుండు । రాశ్రమచతుష్కముందుగార్హస్థ్యమధిక । మదిగమునకనశ్వమేధాదివిదితక
ర్మ। లాచరింపుముగార్హస్థ్యమందునిలిచి । దానని హపరసాధన మానుజనక ॥౧౯౨

వ॥ అనినఁజనకుండిట్లనియె ॥మ॥ చరమాశాభరణా, వచింపుమధరంజర్చింపస త్కర్మశే। వరతీర్థంబులనెట్టి చోటనాన రింపం గల్గుమోక్షంబునీ। వరయంగా న నిజమితెల్పఁదగు నాకున్నం దయాపూర్ణుఁడై। వరుణుఁడిట్లను రాజుఁగన్గొని మహావర్షాభ్ర తుంగాస్ఫటిక ॥ ౧౫౯ ॥ క॥ ఇంభారతవర్షంబం। దులదం డకవనము పుణ్యదో హదమంబ[illegible]। సలలితమగు [illegible]మిటట। ముఁగ్రతువు లు సేయు ఘనత్రై మక్కులు గలుగుఁగ. ౧౬౦ ॥ వ॥ అన[illegible] నియోగమయం బున మా[illegible] పల్కు[illegible]। జనకుఁ దుఁడుదకాటపిఁబో[illegible] గోపుగౌతమితీరభూమి పేక। ఇనియటన గృహపనులు సల్పి యనేకము లగ్రిహవ్యం। దనిపి విశేషదత్త ॥లఁ దాఁగొని బ్రహ్మపదంబుపొందెకా. ౧౬౧ ॥ వ॥ తత్కారణంబున నాడ జనస్థానంబని తీర్థ[illegible] సంగమ[illegible] స్నానదానతర్పణంబులు వడయంగల్గు ము [illegible]యుం గరతల[illegible]కల భ్రంగించుక గూర్చంబున నరుణావరుణాసంగమతీర్థ ము పాల్పు దాని యుత్పత్తి ప్రకారము వినుము. ౧౬౨ ॥

— * అరుణావరుణాసంగమతీర్థము. * —

వ॥ [illegible] సలలిత [illegible] యందుఁగాం [illegible] తాపమును నా [illegible] యెంతయుఁ [illegible] ర్చిలోఁ। బ్ర [illegible] దాఁకరమ [illegible] నిసుమం [illegible] ఛాయస। [illegible] నిఁజా [illegible] విభ్రాడశమునతుం [illegible] నాథునిఁ [illegible] మనం[illegible]వారిం। బర [illegible] ॥ ౧౬౦ ॥ వ॥ అని జనకుఁ[illegible] విగత మనో[illegible] [illegible]యు త్తరిను త్తరకురు దేశంబుల [illegible] నాథునంతరంగంబునం దధీశరించుకొని యొసరించుచు డె నంత నచ్చట। ౧౬౧ ॥ గీ॥ ఛాయ యుషవోశెబోయి భాస్కరుఁగూడి। శనిమొదలగు బిడ్డలఁగని సవ

లోడుట । తైవతమ్ముని రాక్షరి నరయనరసి । యముండు సైపక కిన్కమైనా మందన్నా. ౧౬౭ ॥ వ ॥ ఇట్లాక్కసమయమ్మునం దన్నుండన్నిన మున్నజక్కె నైక్క రాతుంగని మనంబున సంక్షోభపడి యశ్శంగా మమలాంబున. ౧౬౮ ॥ కం ॥ తన్నిన నీకాళుబువి । [illegible] జరిణు. డై । దు న్నవజేరుడు వాక్కుచు ॥ [illegible] చియనిక ॥ ౧౬౯ ॥ శా ॥ తండ్రీ, [illegible] । [illegible] యుంచె నాత్మ [illegible] । [illegible] నూహింపంగాం జెల్లునే । [illegible] కృతో. ౧౭౦ ॥ క ॥ [illegible] మనోవీక్షణమున । [illegible] పృడెదిపృలంర । సీ ॥ [illegible] ఉదలిప్ప । బ్రహ్మాండ [illegible] దళసరిండు [illegible] దంతకో [illegible] కృందితప్లుత [illegible] గంబసపృద్రాక్కి కొనుచు । [illegible] ౧౭౧ ॥ వ ॥ ఇట్లరిమనోహరతుంగం [illegible] తపరాయణ యగు [illegible] గూపంబున [illegible] హత్తవచ్చునిచ్చె [illegible] లంకితతలంబు దక్షిణాపథ [illegible] బులును, నానాదేశంబులు ననేకబుప్యాశ్రమంబులును [illegible] దాటినా టిపరువెత్తుచు గౌతమీతీరమంద లి [illegible] తాళాలాంబులాలిచి యుండలి [illegible] పిన్నదన్నికత్తలానియై పరచుచుండ [illegible] వేగంబున [illegible] లగుచురనితరుగనికినుక నమ్మునిశ్రేష్ఠంబుల శపింపవారునంతరం గంబున నదియుంత యూనాతంగి [illegible] చునపుడట వటంబులైరంమున నత్తటంబు [illegible] నడిబ్రబకటంబగున నంతరంబరయుంపతిరయంబున ఘోటియగుతన బోటిం జేరం బా రి మోరమోరం గదియించి [illegible] నయ్యోదనయ్యుమయు గంధగ్రహణంబున నతనినిజాధి సాధుగాం జెరిసిబలు సంతసంబున నాలసితదను మతం బెట్లుట్లుప్రవర్తిం

చేనంతనయ్యరుపురకుఁ దమకంబు మెల్లనఁజల్లునటి ర్యక్స్రావంబయ్యెదానగంగాభ వానిదశ్యములు పుట్టిగట్టియెడ నఖిల సురాసురనర ప్రభృతులును, యమపతులగా నిమనుప్రముఖులును, తాపీయము నారుణావరుణానదులును, సప్తాశ్వరథయుక్తుండ గుననూరుండును, త్వష్ట్రప్రజాపతిముఖ్యులు నాయారూపంబుల నచ్చోటికివ చ్చిరప్పుడు ననతీకంబుగా నిరాకారంబు దాల్చి దినమణిపూమ దిక్కు మొగంబై యిట్లనివిన్నవించె ॥ ౧౧౭ ॥ శా ॥ మామా ! నినుజాతకెట్లయిన భీమంబైన మత్తాపముఁ । సామాన్యంబుగ నోర్వఁగాఁదగునెయాచంపంబునం జేయుమీ। నామేలంచతఁడట్లు గానతిని సానంబట్టు నాడయ్యెవా । శ్యామశ్మోదసాక్షిఁ దే శ్చిజగమున్నంతోషమొంబాందెగా ॥ ౧౧౮ ॥ సీ ॥ భానుఁడశ్వస్వరూపంబున నుపసేఁడఁగలసినా సత్యలఁగనియెనచట । నాపంచవటమున నశ్వతీర్థంబనిపర గుచుండు । దాపిడు వరుణయుఁనంది)ఁ జూడఁగ రాగిఁదస్నాన తీర్థముల్దనరె నాఁడ । నరుణావరుణలెందు హత్తిపారెడుసంమఁదెలియఁదత్సంగమతీర్థమయ్యె। భానుసానఁ బట్టినచోఁబ్రభాసమనఁగ । మఱియు దేవబృందమడిగినిరుగునచ టం । నటునిరువదెడుకేలుతీర్థాళులలరు । నందుస్నానదానాదు లత్యంతపుణ్యాప ములుస్మరణనసర్వకామములనిచ్చు ॥౧౧౯॥ వ॥ దానికొక్కింతదూరంబున గారుడతీ ర్థంబుచెప్పనాప్పఁదత్ప్రభావంబువక్కాణింతుఁజక్కఁగవినుము॥౧౨౦॥

❋ గారుడతీర్థము. ❋

ఉ॥ శేషసురాగ్రజుండసవి శేషుఁడునామణినాగగూథపా । దృష్ఠవణుఁ డాత్మఁదార్ఢ్యభయమొంగొని శంకరుఁగొల్చెవేడసం । తోషమునొందియాతఁ డుగనుంగవకుంగనుపట్టిపేడుస । ద్వేషి! మనోభిలాషములు వేగమతీర్తునసంగ ముప్రీక్కుచుఁ ॥ ౧౨౧ ॥ చ ॥ అమలదయారసార్ద్రహృదయాంబుజ ! తా ర్క్ష్య భయంబువాపినా । కమితసుఖంబునిమ్మెఁగనట్లు వరంబిడవే యనంగనా॥ హిమగిరికన్యకాధిపతి యెంతయుసంతసమందినీకునా । క్రమమున నిచ్చినావన సుఖంబునవీడ్కొనివాఁడుగర్వియై ॥ ౧౨౩ ॥ సీ ॥ క్షీరోదశాయివసించుచో టికివలయాగలంబునుగోరియఱిగియచట ॥ విహరింపుచిట్టట్టువిగతభయుండయి యొకకొరగరుడునియొద్దకేగఁ । గనియతఁడతి క్రొధమునవానిపడిఁబట్టిగరు డపాశంబులఁగట్టిపైచె । నతనిజాడయెఱుంగకటనంది శివుజూచియిట్లనుమణి నాగుడిట్లుతనినా ।కంటఁబడడయ్యె నాడులుగడిచెమిగుల । నడరుగరుడు నచేఁబంధింపఁబడెనొకొట్టు । వడెనాతెలియంగ రాదయ్యెవరద ! యనుడు । నీశ్వరుఁడెఱింగి వానికినిట్టులనియె॥ ౧౨౪ ॥ గీ॥ గరుడపాశసంబద్ధుఁడైకదలలేక।

యతఁడువతియుండై వైకుంఠమందుఁగాన। నటకునీకేగనాపఁబటంచుహరికి। వినివిభుఁ
డుపింఛుకొనిరమ్ము కేగవనుమ।౧౪౫। వ॥నందికేశ్వరుండునుం బదాక్షకరంబునం
గొనియుకంఠిత గళవికుంఠంబున కుంజనిరై కుంఠుతోఁ సద్వ్యప్రాంతం బంతియుండేటప
రుపనతండును॥౧౪౬॥ చ॥ గరుడునిఁ జేరరమ్మనుచు గౌరవమూరఁగఁ బిల్చిపిల్చనీ।
పురగునఁగ ట్టికైచి తటహూయతని న్వడువంగఁజెల్లరెంకరుపనుపట్టుచేయుమనఁగా
సురగాంతకుఁడల్లఁ ఇమ్మలో। గురుతరరోషముంగనుఁగొల్పుచునంది। వినంగనట్ల
నుఁ॥౧౪౭॥ శా॥ పోరామేలఖిలార్థముల్ప్రభువులత్యాసక్తి భృత్యాళికిం। జేరంజా
తురుగాని నీకుబలెందళ్ళియార్థముల్ సేర్పుమై।వారింగావనియొడ్లకేఁదఁ చిమర్వ్య
పారపారీణుతై।యోరంభాస్యము దాపుదాసనాదపన్మూలించువారుండురే॥౧౪౮॥
కం॥ నేనీఁకుగూర్చు వాహన। మైనానవేర్చుచు సమస్తమురయుటఁగాదే। నీసేర్పు జెల్లని
లఁగా।దేనిదార నేకుమూలము౹లిదియు లేవక జా॥౧౪౯॥వ॥అనివరియు॥గీ॥సీవునిను
బోటివారలనేకకోటు।లేకమైయొ త్రియనుమద్గృహీతుఁడైన।వీనిఁడుపింపఁగా లేరువే
యుల।యెన్నిచెప్పిననీని నేనింకవిడువ॥ ౧౫౦॥వ॥అనిగర్వాతిరేకంబునఁబలికిననిరో
వకపాయితాత్ముండై పుండరీకాక్షుండొక్కిఁచుక మందహాసంబు సేయుచు నెల్లరువిను
చుండనయ్యండజాధిపునకిట్లనియె ॥౧౫౧॥ చ॥ అలసితివన్న! నన్నుహరవాహనం
బునవాహవాసనీబలమునఁగాదె రక్కసుఁబల్వుర నుక్కణగించుచుం టినా।కలవి
యెకాకయున్న నహాహా!బలవంతుఁడవీవమంగుగాఁ। గలిగెఁబ్రతిష్ఠ నాకుఁద్రిజగంబు
లకంచెద్ధనానునీసునకా ॥౧౫౨॥ గీ॥ అతనిసరసకతిగహరిపైకినెనరొల్కు। నట్ల
చూచికేలనంగమెల్ల। నిమిరినిమిరితలసదిమినిత్రొచిటికెన। ద్రేలు మేలుశౌర్యశా
లి! యనుచు ॥౧౫౩॥ వ॥ అంతననంతసత్వసంపన్నుండయ్యనప్పన్నగాశనుం
డుత్తమాంగంబున నుండు నప్పుండరీకాక్షదక్షిణేతరకర కనిష్ఠికాగ్రభరంబున శిరం
బుదరంబును దరంబు చరణంబులును నంటినమింటినుండి గండోపలంబువడినసద్యఃకృ
త్తాద్రశ్మ్యమృణ్మయకుంభంబు భంగిపిండంబై వికారంబుంది యెద్దియుంజేయ నేరక కన్ను
లఁగీలాల పటలిదొలుగ నాలుకందెఱచియుహ్యాయని పెట్టివాపోవుచు జేవమాత్రావశి
ష్టుండై శౌర్యధైర్యగాంభీర్యస్థైర్యాద్యభిమానంబుల వేదిలజ్జయాది కృతాంజలి
యైనయంబున నయ్యంబురుహలోచనుఁ గూర్చిదైన్యంబుడోపమంత స్వరంబున నిట్లని
వినుతించె॥౧౫౪॥ మ॥ ఉపమాతీతమహాప్రభావ।కరుణోద్యోగానుధావా।భవ
త్ప్రపదంబుంగనలేక గర్వపడియాదుష్టోక్తులం బల్కినా।న పరాధింబ్రచురాఖిమా
ను ఘలుడుర్వ్య పారుకామాదివ। త్రిపురసంబాధితు మూఢచిత్తుననినర్థింబ్రోవుల
క్ష్మీపతీ॥౧౫౫॥ చ॥ అనియొదుదీనవాక్యములనారసెఁచ్చినిజాధినాథనిం। గ

నుఁగాని దేవ ! భృత్యునవికారుభయస్థునిఁదాత్ముఁడ్యాఁబ్రోవవే। యనవృదుసంతసిం
చిజలజాత్ముఁడిగేద్దెలించినంవితో ననుమణి సాగుతోడ వికృతాంగుని వీనిని
గూడ జేడుకేఁ ॥ ౧౭౬ ॥ గీ ॥ తోడుకొనిపొమ్ము వీఁడుమృత్యుంజయప్ర । సాద
మునసురూపమునొందు సరగ ననిన। వీడుకొనినంది యిర్వురుగూడియేగి। యిందుధ
రునకు నవ్వార్తఁ దెలియఁగఁ జెప్ప ॥ ౧౭౭ ॥ కం ॥ హరుఁడల గరుడునిగనినీ। వ
రుడు గగౌతమిజలంబులాడించేసిం। ఒరిఁరి నామమునొడెదు ।వరతనువునుగల్గుబో
ష్మువరా!యనుడుఁ ॥ ౧౭౮ ॥ ఉ ॥ అంగజవైరిగ్గనుడుఁడంజలి సేసినమ
స్కరించియు ప్పొగుచు గౌతమీనదిఁ బోయిచయుంబల రాచవార్చియూత॥ంగ
తరంగిణీ విమలతోయములందిగిబాసనూఁడి వామాంగము నొందిపొందియు మురాం
తకుఁ చెంతకుఁ జేరె నారదా ॥ ౧౭౯ ॥ వ ॥ అదిమొదలు తీర్థంబు గారుడంబునాఁ
బరగునందాడిన వారమలాంగులై సర్వకామంబులం బొందఁగలరిప్పలపుణ్యపవిత్రవర్థ
నంబైసాధనంబగుగోవర్ధనతీర్థంబు మహిమ విపరీతకారంబువినుము॥౧౮౦॥

॥ గోవర్ధనతీర్థము. ॥

సీ॥ జాబాలియనునాక్యజన్మనిట్టిఁ గొనకజీవనంబునివసించుచుఁడోలుత।నతఁ
డుకప్పలు వేగునప్రమాప్పవేవిలుం బగుల్చిఁ దినెను పిత్యయున్నవేళ । క్రైంపృషంబులన
ులతాడెడలింపక యుదన్నిచన్ను హలాహలంబులై । మునసాఁగుచోఁ బాష్పవ్య
ష్యములు ప్రతోదంబుతోవిట్టు మోఁదుచు ఁడు ॥ గీ ॥ యిహాలభారవేదనకాగినులరో
గాల్వరైపారసప్రాదకములువిడుచు । పరిపికార మంభాయని యటంచు సాఁరె। క
రయయమూర్ఖుఁడకనుశోకమావహిల్ల ॥ ౧౮౧ ॥ గీ ॥ అదినుఁగొనిత్వాగ్వమంటుఁ
గనవు । మానవు పశువులుకదుజాబిమెయినిఁబడి । పుడుకఁడోడుకునకౌఁగిం
చియుతలనదియ । నింనుధరునకు వినుపించెనంభవేన ॥ ౧౮౨ ॥ చ ॥ హరుఁడ
పుత్తల్లనందికనునల్లన నీకుఁదలంపువచ్చెలా । గుణహీనానవ్వు నానతిఁడుగోవివ
ాంబుల వెల్లనేరుకై । హరణముసేసెనజ్జగముంనవగోవులు లేమిదేవత । ల్యా
రముబిచార్క మాంణులయి కాతరులైనను జేతిరాలకై ॥ ౧౮౩ ॥ వ ॥ నేనునిర్యా
ర్యంభీశ్వర సాధ్యంబనిసగలిపు లుమామహేశ్వర సన్నిధానంబు గల్పించుకొనిత
దనుమతంబున నందికేశ్వరుని వినుతించికార్య మెఱుంగించినవాఁడునుగోసవంబాచ
రించి గోవులం బ్రీతిసొందింతురేని మీకోర్కులీడేరువనివచించుటయును ॥ ౧౮౪ ॥
గీ॥ అలరిజాలలుగౌతమికఁజేగియచట । గోసవంబానరింపంగగోగణంబు। స్వర్గమ
ర్త్యరసాతలస్థలములెల్ల । నావరింపఁగఁ దతీర్థమందుఁ బాలిచె ॥ ౧౮౫ ॥

వ॥ ధ్యానఁజేసి యత్తీర్థరాజంబుఁ గోవర్ధనంబను పేర్పొంది దేవతలకుఁ బ్రీతివర్ధనంబయ్యె నచటస్నానైకమాత్రంబు నగోసహస్రదానఫలంబు లభించు ననంతరంబు పాపనాశన తీర్థంబుచూపట్టుఁ గిత్ప్రభావం బెట్టిదనిన ॥ ౧౭౮॥

—* పాపనాశనతీర్థమహాత్మ్యము *—

శా॥ శ్రీశైలోత్తర పూర్వదిగ్విభాగ చిన్గామిత [illegible] యుగ పరిసిద్ధసదభీష్ట [illegible] నాశన [illegible] పాపనాశన ద్రుతంబు [illegible] ॥ ఉ॥ ఆ పురమందుఁ గోపురము [illegible] దివ్యధా [illegible] గోపురుండు, ప్రాకలుఁ డా, తత్పుత్రవాహాతి, వేదగా [illegible] థాకర । [illegible] దారియుతుండు, సబాపవతురీ । [illegible] నాంతలుఁ [illegible] ॥ ౧౭౯॥ గీ॥ ఆదిశమ్రన వాఁడుసౌందర్యజితకు సుమశరుండు, సనివాఁడు సుభవ్యయశుండు । పేలుమయువనివాఁడు [illegible] । [illegible] నివాఁడు నాతుతిసురుండు ॥ ౧౮౦॥ వ॥ ఏతాదృగ్విధవివిధ సుగుణాగణ భూయిష్ఠుం డగునమ్మహీ సురశ్రేష్ఠుం డయ్యావనాంగన సంభవంబగు [illegible] బహుప్రకారంబై విధికృతంబునమ్మతండగుటయు [illegible] ద్వితీయో పయామంబు [illegible] ॥ ౧౮౧॥ [illegible] [illegible] సుమ [illegible] । [illegible] దాసీ । [illegible] ॥ ౧౮౨॥ కం॥ ధరనర్థా [illegible] । [illegible] । [illegible] సుఖమ [illegible] । [illegible] ॥ [illegible] సమ [illegible] న సుఖమెడుగ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] లోని కాక [illegible] నాంది [illegible] సంధానంబు నాందెఁబడంపడి ॥ ౧౮౩॥ కం॥ [illegible] బంధువగున । [illegible] [illegible] లేమిం । [illegible] । [illegible] దిరుగులాఁ

జబిద్దనుఁగొనుచుఁ ॥ ౧౦౪ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున వివిధ దేశంబులం బరిభ్రమిం
చుచు మాగఁ వశంబున జనస్థానస్థానీయ సమర్యాదంబున నున్న గాలవాశ్రమంబు
జేరి జారకుం బిల్లదెవ్వుఁ డనితో శిలిమాలి యప్పసిబాలు నప్పురమున కప్పనము
సేసి పురాకృత కర్మ పరిపాకంబునం జవరాలు గాఁ గామశాపమానుమానసం
బున పెలిచవృలంజ శిల వ్యభిచరించి యొడనెడం గలుగునెలప్రాయంపు మిండగీ డ్లన
రయుచుం బోయి జనస్థాన పురంబున వచ్చుం బోవుచుండు వారికి పెలకు శరీరంబ
మ్ముకొనుచు గడనకై తైర్థిక జార్జిత రాజసదనంబునఁ బణ్యవేషంబున నివసించియుం
డె నంతనక్కడఁ దత్కుమారుండును ॥ ౧౦౫ ॥ ఉ ॥ మానికృతో సితుఁడయి
మానుగ సర్పిణింపేద శాస్త్రీయము । శ్రేన నా కింతి ఇవ్వన ముమించి నయప్పడమాత్ర రక్త
సం । ధానము జేసి జారుడయి తల్లి విధానము లంగుచుం జన । స్థానముఁ జేరనా
క్కడి వసంబునఁ గాలవశంబ దెట్టిదో ॥ ౧౦౬ ॥ గీ ॥ అతిగియప్పురంబునందు తెల్ల
డఁగల । చెడి పెలనునుఁబడపుఁ జెలులవలచి । కలసి మెలసిరతుల కరువువోనట
నాఁగి । యుండి సంజబడగ నక్కనాఁడు ॥ ౧౦౭ కం ॥ అగివయస్సు సొగసు మీఱ
టమి । వగలును గలుగుట్టివారవనితాపేతు । న్నగరమునలుగడలన్సొంపుగఁ దిఱు
గుచునుండ నక్కబాజగుల వీధిఁ । ౧౦౮ ॥ సీ ॥ తగు పచ్చ తాకట్టు మగతాల గో
డల్లు నీలాల పని నెలతాల మెట్లు । నపరంజి నెడఁగూర్చు నద్దాల కిటికీలుఁ బటికంపు
నను ద్వారబంధములును । దమ్మి కెంపుల చెక్కడాలుపులు వైడూర్యముల జల్లు నిగల
వలభితతులు । పసిగలపవడంపు వత్రుపకంబను తెలి మిజాళువాదూలములును ॥
మరియుఁజిత్ర విచిత్రము లల్లలయు పనులు । గలిగి కన్నులపండువై క నుగొనంగ ।
నాగిపోరంగ లరాశెడు నాకకదివ్య । భవనమును గాం చె నవ్విప్రపల్లవుండు ॥
౧౦౯। వ॥ కాంచి సంతసించి యిది యేమి చుబోడి దియో గ్రహించవలయునని స
మీపించుటయు నంతలోన ॥౧౧౦॥ మ ॥ జలుగుం బావడఁ గట్టి చల్వపయిటం జెన్నార
గా వైచి మూక్కుల రైకం దరియించి మానికపుఁజాకాల్లోని కన్నాకు సా । మ్ముకొ
సంగం జడచుట్టి పాడి చిటికెల్తుమ్మాటుకి నైవచుచుం। దలుపోరం దగిలొంగి చూచె
ను మహీతన్వంగి దాగన్గొనెన్ ॥ ౧౧౧ ॥ చ॥ ఎనయఁగులాంగనాకృతి యొకింతయుఁ
జెల్లనియల్ల తల్లిఁగ । న్గొని రసిక తెశ్యగాఁ దలచి కోరిక మీరఁగ డాయరామహీ।
వనరుహగంధి యయ్యలరు బ్రాయ పుబిడ్డని పెచ్చకానిగా । మనమున నిచ్చఁగింపుచు
నుమారుని వారికిఁ జిక్కె మక్కువన్ ।౧౧౨ ॥ వ । కనుఁగొని బంగరంది యలుఘు
ల్లురనవ్వడి తెచి కాను నుం। జనుగవగమ్మ పౌజనుఁగ చంబును నల్లలనాఁడవచ్చు నా।
తనిశెదు రేగి జారవిహితంబగు కృత్యములాచరించియుం। పనువడఁ గేలఁ గేలుగొని

యల్లనచల్లనిమాటలాడుచుఁ ॥౧౧౩॥ సీ॥ పవడంపుఁగోళ్లాని పట్టెలుపందిరిప
ట్టెమంచము, మేలుపట్టు తగటు । దగునంచదూదిమెత్త పరుపు, దాలీసుదిండు తలా
దులు, బండుటాకి । ముత్యాలజాలరు ముగిదోమతెఱయు కుచ్చిళ్లవాసలు మేటి
చిత్తరువులు। నిలువుటద్దంబులు సరిబగారసుదాందినీ ల్పిటిదాపలు నెత్తములును ॥
రతనములదివ్వెలునుఁ జతురంగపాళి । కీలుబొమ్మలుఁ దాందానులోలిఁ వనర । దా
సుమలకించులోగిలి లోనిపడక । గదికిఁ గోడల్కని పోయెనమ్ముదత్యాదయు ॥౧౧౪॥
గీ॥ తోడుకొనిపోయి పాన్పుపైఁ దాపఁ జేసి । కడఁగి సన్నటఁ గాలులొగడిగి తనదు
పైటఁ దడియొత్తి చక్కఁగ పాలుకోవ । ప్రీతి నుపహారముగఁ బెట్టి విడెము సంగి।
॥౧౧౫॥ చ॥ అతనిమనంబు వెన్నవలెఁ గ్రుంగ అంగు లతఁ గపాలుసవ । యత్యతివయ
లంకరించుకొని యంతవెయాయత్న అయన్నగబంబునం । గతుక మెలగ్గఁడక్కు చను
గొంకునవోలెఁ పాలంగ యుడనా। తతమదనా మయంబున నతండునుఁ గౌఁగిటఁ
జేరఁదీసెగా ॥౧౧౬॥ చ॥ హరహర! యేమిచెప్పుదు మహాత్మ! యెఱుంగమివారికిం
బర। స్వరపరమానురాగము లపాగముతై విడువంగ లేకతా। వగయఁగ దాని వేశ్యల
నహర్నిశలుఁ రతినొక్కరీతిగా । మనగరిహా! ప్రరాకృతము మాన్పగ శక్యమె యెట్టి
వారికిఁ ॥౧౧౭॥ కం॥ తల్లియనికొడుకు గొడుకని తల్లియనుం దెలియనట్టి
తరుణుఁ డుం జెల్లెను దాంపత్యమున ని । యల్లరియేమందు విధివిహితంబు కటకటా
॥౧౧౮॥ సీ॥ ఈరీతి వినఁ జెప్పఁగా దానివిధముఁ జెక్కె మహితగంగఁ బృథివిసురు॥
ని॥ సుతుఁ డొక్కఁ సుమంత పితృధర్మము సంగ్రహింపఁగ నిర్ణిద్రవినయము వాఁడు।
స్వైరప్రవర్తన జాలింప కయనిత్యము సుగొంటి స్నానము కుంభమును । చనియుసం
ధ్యాస్య నుష్ఠానంబులొనరించు న్వరించి ... దివుము। విబిగ్రాన ధాన్య
ములు తెచ్చి ద్విజులకిచ్చు। నిచ్చి హరిహర పూజ సేయుచు ... బ్రాహ్మణ సేయుచు యింటి
కిఁ బోవుము ఱేఁ। బోయి యప్పావుఁ బోఁడని బొందు చుండు ॥౧౧౯॥ ఉ॥ వేకువ
నిద్రలేచి యవివేక వివేకమనస్కుఁ డాతఁడు। స్తోకమనీష గంగకుం జొట్టిఁ బోవుచు
నాఁడు వచ్చు చ। య్యేకపదింజపించెడు మసంగ్రని గాంపుఁ గొల్చి నిత్యమా। త్యాకముఁ
జేయుచుండెడు మహాత్ముఁ డు నానియమగ్రతం మగఁ ॥౧౨౦॥ ఉ॥ నిచ్చలు నిట్లుగంగ
కన నేక పథంబునఁ బచ్చి మంబుగా। నవ్వుచుఁ బోవుచుండు పలబ్రాహ్మణ పుత్రుని
నొక్కనాఁడు దా। నచ్చతురుండు గాలవమహాముని స్నానపోత్కవట్టివి। దెచ్చటి
వాఁడొ గాదుమన మేలినవాఁడని కప్పితాప్పుఁడై ॥౧౨౧॥ వ॥ అతని యాకారం
బంతయు నంతకుమున్న నరసిన వాఁడు గావున మానసంబు వెఱంగు పడ్డఁ డిది యేమి
యొక్కొ కొ గౌతమీ స్నానపూర్వంబు శుక్లశోభిత పుణ్యగంధ బంధురుండై చండాలా

ధమునియట్లను స్నానాంతరంబున సూర్యాగ్ని సదృశ బ్రహ్మతేజంబునం గనుపట్టునిండు
ల శుద్ధియోంకారణంబని ధ్యాననిశ్చలమనస్కుండై దివ్యజ్ఞానంబున దద్వృత్తాంతం
బంతయు నెఱింగి కొంతకాలంబఱిగిన శాక్యునాఁడు తన్నాశ్రయించియున్న సనా
జ్ఞాతునిం జేరఁ బిలిచి కృపావిస్మయపరీతాత్ముండై యిట్లనియె ॥ ౨౨౨ ॥ ఉ ॥ ఎవ్వఁ
డవీవు నీయునికి యెప్పురమందున నిన్నుఁ గన్నవారెవ్వరు? నామధేయమదియెట్టిది? యే
డకుఁ బోవుచుంటి? నీ కెవ్వతె యాలు? చేయు పనియేమి? వచింపు కుమార! నానతం
దవ్వనవాసికిట్లను సమస్తముఁ దెల్పదలంపు నయమీ ॥ ౨౨౩ ॥ క ॥ అని పలికిన సనాజ్ఞాతుఁ
డు! ముని పీఠ్యాని వినిని శాంతమున కటరాత్రిం దినిశయ్యఁ జేరి బంధకిఁ దనుజ్జుఁ
జేరఁ బిలిచి తగనిట్లనియెన్ ॥ ౨౨౪ ॥ మ ॥ వనితా! యీవు ద్రిలోకసుందరివి
యావజ్జీవము ప్రీతమై నిను నేఁ బాయక యుండు దానికొక సందేహంబు లేదైన నీ
జననంబుం గులశీలనామములు వాసస్థానముల్ బంధులున్ నీవు నాకుఁ గా వేడుక యయ్యెఁ
జెల్పఁగదె? తద్వృత్తాంత మాద్యంతమున్ ॥ ౨౨౫ ॥ వ ॥ అనిన మ్మత్తకాశిని
యిట్లనియె ॥ గీ ॥ ధరధృతవ్రతుఁడను నాక ధరణిసురుఁడు జననుఁడ ద్భార్య
మహియను దాననేను అతఁడు మదియ సనాజ్ఞాతుఁడనెడు బాలు గాలవాత్రే
యముస వైచి జాలిలేక ॥ ౨౨౬ ॥ వ ॥ కాలవశంబునం గులాగతధర్మంబు విడిచి
స్వైరిణినై యిచటఁ బ్రవర్తించుచుంటి; మద్భాగ్యమహిమంబునఁ గొన్నినాళ్లకుని
న్నుఁ బడయంగలిగె నన్ను నన్యఁ గాఁగనుంగొనక మన్నింపుచు నెన్నటికి నిండా యు
కుండుమీ! యని పలుకుటయు నాతఁడంబ ॥ ౨౨౭ ॥ శా ॥ హాహాకారము సే
యుచుం దిశలు మ్రోయంగా సనజ్ఞాతుఁడు ఉత్సాహంబుం దిగఁద్రావి బాధనుమ
హోదంభోళిపైఁ బడ్డఁడుం గాహార్యంబనఁ గాగు ఖేలనెడు నిర్హ్రాదంబునం గుంభి
నిన్ దేహస్మృంకమేది కూలి మృతిం బొందె న్నాగమూర్ఛం బడెన్ ॥ ౨౨౮ ॥
వ ॥ ఇట్లు పెద్దనిద్దుఃం జెందినట్ల మూర్ఛం బొంది పెద్దయుం బ్రొద్దునకు శాక్యుండుచు
తెప్పిరియెఱుంగు తాలు పడనుచ్చస్వరంబున హా హా రుమని యేడ్చుచుండు నవసరంబు
నసో దాప్పు చనస్వాలయాలిట్లనిగెు ॥ ౨౨౯ ॥ ఉ ॥ ఉత్తరిఁజిత్తముల్గలఁగనిగ్గ
లి వెగ్గిలియెద్వనేః? జా। ర్గోత్తమ! యెవ్వియేని యనయుక్తములుండునె! నామ
వాకులం జిత్తజుఁ డానకల్గినది జెప్పితినింతయు డాపకఁ తయం గుప్తపుఁ గా
గిలియ కెదఁ గుందుచు రేయిటు వ్యర్థపుత్తువే ॥ ౨౩౦ ॥ శా ॥ రాద్రైతేకలఁ గంటివే
మియని వార్తాపత్రిక న్వింటివో నేఁడే చేడెవలంపువచ్చినదొ కానీ! నీకు నీ చందముం
జూడ స్వైరాకలాగు నాకుఁ గనుపించుం బాపమయ్యయ్యెనే నాఁడు బోకన వేగఁ
బోః వగవకారానేఁటికేమయ్యెడున్ ॥ ౨౩౧ ॥ వ ॥ అనుచుఁ బెక్కుగతులఁ

పలుకదు నక్కుమారుండు మిక్కిలిపాకుచుం దిన్నుం దానయపశో మించుకొని దై
న్యంబుదోపదానికిట్లనియె॥ ౩౨॥ ఉ॥ అయ్యయొమోహమయ్యెం గడియల్లధృతప్ర
తుండేతెలంపమా । యయ్య మదీయమాతయగు నష్టహిమీవగుదేన నాండుని । వద్య్య
దండించుబాలుండనహాయని వత్సమమోగకొంచుకో । దయ్యము నత్పురాకృతమ
దానదియెట్టిదోయిట్టుకూర్చునే॥ ౩౩॥ వ॥ అనిచెవో పారితెమిగులం బొగులుచున్న
కుమారుని పలుకులకు కేకయక్కలి యాం బలుకు లేండకోల దమించబడిబడిబడియుడలు
చుమూర్ఛపడి కొంతనడిచె. చెంపసినిజాక్షజనంగిను స్త్రగంబున నుల్లాబుఝల్లుఝల్లు
మన జెల్లుంజల్లుజెల్లుచుం బట్టింగట్టు గొని బట్టువాపోతల నెట్టకేలకు గడియ యొక
మహాయుగంబుగ నాకేయింగటు లెగ్గుచుండం గొంకొంతనడిచె॥ ౩౪॥ కం॥ తాలి
నల్లింకిలునలవం । కేంపొంకముల నెలిదంగం గళిగరుణమునం । దొలవారెననుచుం
గోళ్ళిత । రులయిండ్ల గూసెం గొక్కొక్కోయనుచున్ ॥ ౩౫ ॥ గీ ॥ లోకబాం
ధవుం డినుండు భూలోకమెల్ల । నరసితన మువాపంగి వచ్చన ప్రపుషముండు । దనర
సుమనసలిడుమహా తాబనంగ । పేల్పుదారగ దక్కినుదయుం జైవేగుచు ॥ ౩౬॥
మ॥ అకలంకుం డవుగా వురోగనను మాహాత్మంగరాకం చుం బొం । దికలేమి న్నగనాం
గనామణి కృధస్సిందింపపోగంటనుం । దకెజ్జంగొనిపన్నబోయితను వేడక రాంబ్రు
తీచుందిరా । లకలోంచట్టుక యాదరిం చెవ నెబూడం జెల్లెంజంబ్రుండటన్ ॥ ౩౭॥
గీ॥ సమముకాంతాదిధమ మముం మరియున్న । మునుముత్క్కులుమూసినం దనరదగు
న । యనుచుం దలచుకొని యునాగనాథం భవన । ముం బ్రకాశలు దివ్వెలు వెలుంగ
మానె ॥ ౩౮ ॥ చ ॥ తమచెలికాడు సంద్రమునం దాబడెనంచు మొగంబువంచి
పొం । కముచెడి సాధ్వుకేడ్తునాగింగాటుకకన్నుసీరు దేరనా । క్రమమునం బండ
మామచనం గాంచలవాల్చి ముడుంగుచున్న చోం । గుముదినిం బాసితుమ్మెదలుగూయు
చుం బోయెనాకింతక్రిందుగాన్ ॥ ౩౯ ॥ కం॥ తిలంజాపునిముందెదురం । తలవాల్చి
దునాయము కొనుకందనరసపుడువే । ల్పులత్రోవసానివాలివిటు । కలింపుచునా
రుని చేర్చువిభవమునవాప్పెన్॥ ౪౦॥ క॥ ఉదయాద్రివేదివేలుపు । బాదల[illegible]రుతె
ల్లమలలపారియలు చెరన్ । గదపేటగానింగనుంగొని । గాడంగలుగులదూరు నాలుగు
గొడ్డులనంగన్॥ ౪౧ ॥ కం॥ వెలుగులవారతనుదతిసినం । దెలివిందగెతూర్పుకొన
గతిం దెరవలుజూడం । దలప్రియుంగొనిగనరకో । ర్కులుకన్యావరయతెసురూ
పంబనుటన్॥ ౪౨ ॥ కం॥ సుందరమహిబృందారక । బృందయత్తీ ప్రాప్య్యతోయవిశ్రు
దితమహా । మందేహదేహపురుని । వృందాస్పృహారలవంగం జనునరుణాంశున్॥ ౪౩॥
గీ॥ తడసినాడనుపద్మినివిడిచి చాల । వనరుగాంబోలునదివెళ్ళవలయుననుచు । నె

ము ? పద్రము లేలెదునినుఁడుపోడుపు । కొండఁబోడిచెద్దియాల్ మొక్కుచుండన
ఘుడు ॥ ౨౪౪ ॥ సీ ॥ హరినామకీర్తనలాలపించుచు లేచి ఱచ్చిపై నదులకేగుశౌరి
ప్రియులను । తపసించుచోనన్న స్మరణకోపించుగుసని వేగించుచునాహిరాగ్నుల । ల
లర శ్రీగారి మేడలోలుప్ర పాటలువాడి కృహాక్యములను కృష్ణస్మరణంబు । కృషికా
ర్యములకుఁగాఁ ళృప్రాప్యంచేలుచు కంపాలు మన్నించగాఁ ద్వికులను । క్రియులసంకేత
ములను తీవెడలవిటులు । గూఢము చుగుడాలను సిగ్గునుభగిపులు । వివిధతు
భయార్యమును చూప్పు నృపులు । నెంతక్రూరుఁడగనా ప్రియానవంద ॥ ౨౪౫ ॥
వ ॥ అనంతరంబత్యంత దుశ్శీలాక్రాంతుండగు నజామిళుండగు నాజ్ఞాతుండు నిత్యకృ
త్యంబులు నిర్వర్తించిన హరిజనంబు నన్నుపియలోడఁజెట్టుకొని మహామాలిని శా
లుండగు గాలవముని యాశ్రమంబునకు నరుదెంచి సభయుండై యభివందనంబా
చరించి యెట్లనియె ॥ ౨౪౬ ॥ చ ॥ అకటకటా మహీసురకులాబ్ధిసుధాకర! నన్ను
గాంచి స్వా । మి కేనిన మిత్రునంచ యగి వేకొనరాదిం నేమి సేయుదుక్ । ఒకతుఁడనై
తిపేనాయుఁగ నాచు పురాకృతమిట్లు పేచెని । కొలుకరదండ లేపు నేడు ననునామఁగని
వారుండదు నిక్క గదా ॥ ౨౪౭ ॥ సిం ॥ అని తెలుపఁ వెలుచుచులుగం । గనిగాలవుఁ
డేమి భయము కలుగు వెల్ల నిన్ను విస్తమున మున్నై విను పవిత్రగుణాయి జేసు
కతుఁ డుక్ ॥ ౨౪౮ ॥ శా ॥ పాపమ్ము నింపి సీతృష్ణము చనినదే । సివినాంటికన్నా
పాలంబెరితతోప్పనై బిగినము వాలి సువన్నపుగా । నేల? పాపమహోద్ధృతప్ర
తులకే నెన్నంగునురుండవు । చెలి వి నృపుఁడు తిన స్మరించినారేమో ? సనాజ్ఞాతుఁ
డక్ ॥ ౨౪౯ ॥ గీ ॥ విన్నతనము సమిచేఁ జెంపబడి ధు । విధవగను సీతుఁడవ
య్యు వివిధవిద్య । లధిగమించియు మించిన కథ వశము నఁ । జెడితివిగుచున స్థాన
సీమఁ జేరి ॥ ౨౫౦ ॥ వ ॥ అప్పుడంబునఁ జెడిపైయొపణ్య వేషంబున నున్నమదంబుం
జూచి యొజుంగక మదన వేదనాహోధూయమానమానసుండనైయా పెంగూతిపాపా
త్ముండనై రౌరవాదినరకంబులకుఁగానున్న నన్ను మన్నించి మాతృకాసంగ మాఘా
ఘంబఖిలముంచియొక్కడారిం జెట్టుమని జెట్టు నఃఖించుచు మునిపదంబులంబడి వి
పువక ప్రార్థించుచుబాలుంగని గాలవుఁడిట్లనియె ॥ ౨౫౧ ॥ శా ॥ కష్టా! కుయ్యిడనే
లబాలు విపు గాఢ్లోరాఘముల్తొల్లిటక్ । వెట్టుల్గావక కండ కావరము చేవిశ్వంభరం
జేసిలో । బట్టల్గాఁగ దుఃఖముల్గుడుచుచుం జూడంగ నెన్నంగుయో । మొట్ట్
నాఫలమేమి? పిగజలములోఁ జెట్టుగిట్టుట్టుగుక్ ॥ ౨౫౨ ॥ వ ॥ అనికనికరంబున నిం
డియును ॥ ఉ ॥ ఎట్టిపగంగ శాపములకు నేగడునప్తపవిత్రుఁడైనదీ । ఘట్టమునఁ జే
రి ముల్కాలిడి క్రమ్మరునప్పు పవిత్రుఁడయ్యెఁగ । నట్టుడు విస్మయంపడిమనంబునఁ గస్ని

నిగారెవవిధం । చెట్టనిష్కృచ్ఛచేసితిమదీయందవానిను నేసెయుంగనే ॥ ౨౪౩ ॥
క॥ అప్పా! మహాపాతకినే । నిష్కృతనిపొగలవలదుసుమీయింతకును । చెప్పెద చేసి
నపాపం । బప్పెదయీగంగవాలు నాడుటవేనన్ ॥ ౨౪౪ ॥ ఉ॥ గౌతమిఘూ
రపాతకనివారణమాహాత్మ్యగుణిగ్రాయం । గౌతమి [illegible]
సు[illegible] । గౌ[illegible] [illegible] । గౌతమి
నాండవానికి [illegible] ॥ ౨౪౫ ॥ ఉ॥ [illegible]
ధనివంగంగకుఁబోఁ [illegible] । గౌతమి [illegible] పూర
మం । [illegible] యీ [illegible] ॥ [illegible]
తింప చనుసా [illegible] ॥ ౨౪౬ ॥ చ॥ [illegible] వారు
గాలవమహామునికిన్నన [illegible] । [illegible] యు[illegible] బోయి
తను [illegible] । ఘనవలి గంగనాడి [illegible] । పొన
రుచుమాత్మ [illegible] ॥ ౨౪౭ ॥ మత్తకోకిల॥ త
ల్లిఁబొందిన [illegible] । [illegible] వేఁచిన [illegible] నిప్పునా?
యను [illegible] । [illegible] తల్లిగా । [illegible]
పాలసు [illegible] ॥ ౨౪౮ ॥ స్రగ్ధర॥ ఓ [illegible] ! నా
నుండి [illegible] । [illegible] । మాతృ
సంగమా [illegible] గాలవుఁబునా । [illegible] వైజగంబు
నన్ ॥ ౨౪౯ ॥

—* వైశ్వామిత్రతీర్థవర్ణనము. * —

వ॥ ఏత త్తీర్థకథాశ్రవణంబును మహాపాతకోపపాతకహరణంబవ్వెలద
శరథరాముండు తొల్లి వనవాసంబు నయంబున సహాయానుజండుగా కొంతకాలంబు
నివసించి పితృదేవతా వర్గంబు స్వర్గంబునకు నిర్గమింపఁ బిత్రాగస్త్యంబులొన
రించుటం జేసి పితృతీర్థంబునా బడు వైశ్వామిత్రతీర్థంబు రూఢికెక్కెనని చెప్పిఁద
నిన ॥ ౨౫౦ ॥ మ॥ తొలుతం భూతభయంకరంబగుచుఁ దోడ్తోన నానావృష్టిభూ।
తలమండలోత్కటనాక్రాంతమునను త్రస్నంబుగా న తరిన్ । సెలుగుల్ [illegible]
దికొనఁదు నవ్వి [illegible] । జలగోదావరితీర భూమికి విహారార్థం
బుగా రొయెన్ మునుల్ ॥ ౨౫౧ ॥ వ॥ పోయితత్ప్రదేశంబులం బరిభ్రమించుచు॥
వ॥ అతండొయింత [illegible] నాకటికోర్వగ రామికష్యల । నృతునున్నా
చియిట్లని యె పోలింపు [illegible] గానమి । రతిరయమారంబోయి [illegible]
నాకభోజ్యవస్తువు । గ్గతినయినన్ [illegible] గ్రన్నసరండని యానతిచ్చుడున్॥

౬౨॥ వ॥ వాఁడట్లు తన గురునియోగంబున వనంబు నెల్లెడం గ్రుమ్మరుచు నక్కడనా
క్కౌశ్వపచకుటీరాజిరంబునం బడియున్న కుర్కురకుణపంబుం దెచ్చి మునియనుమతం
బున పచనంబు సేయుచుండునప్పు డది వేల్పులకుఁ బ్రేల్పని శుచివేనవిని శచీపతి శ్యే
నంబై తన్మాంసకుంభంబు దంభంబున హరించి యునెలిఁగుంగాధే యుండు శపించున
నివెగడు పడి పుష్కలావర్తకంబులఁ బిలువంబనిచి యమృతంబున షిక్తంచేసెం దు
నధునవనంబాప్లుతంబయి తృప్తిం బొందె నంతట॥ ౬౩॥ మహాస్రగ్ధర॥ కని విశ్వామి
త్రుఁడింద్రాకలితమధుర సంగ్రహీతాన్న సంతతి । వ్రణుఁడై జాయాకుమారప్రభృతి
జనములతో రాజునాత్మ్యశ్యుడు ధావ । ప్యనాగింజల్లాద్వ్యకోంచుస్వదకటసిలిచెన్ విశ్వని
ష్ఠాణాదకుం । మునులో కాలీతతేజంబుగ తపసుంగాంపక్కరాష్ట్రము లెల్లన్ ॥ ౬౪॥
వ॥ దానం జేసి నాఁడు సుతుండు త్రిశంకునాకంబు వైశ్వామిత్రంబనియుఁ బాజన్యంబనియు హైం
ద్రంబనియు శైత్యంబనియు మధుతీర్థంబనియు నేపడి సకలసంపత్పవిత్రతీర్థ
నంబై పరికాక్షలుం దదంతికంబున నపమృత్యుపరిహారంబగు శ్వేతతీర్థంబుండెం ద
త్కథ సెలుంగం జెప్పెదను విను ॥ ౬౫॥

— ✻ శ్వేతతీర్థమాహాత్మ్యము. ✻ —

మ॥ భవబంధాంధతమస్ప్రహారిక్కుఁడు మనోవాక్కాయకర్మంబులన్ని
వపూజారతుఁడు త్తమోత్తముఁడు నా శ్వేతుండు నాభూసుర । ప్రవరుండొక్కఁ
డు గౌతమీతటమునన్వర్తించి యర్ఘ్యాగతో । త్పవసంధాయకుఁడై సమగ్రసవతం
త్రస్థాన్యుఁడై యొప్పెడున్ ॥ ౬౬ ॥ మ॥ ఆలరంబాధ్యవలింగపూజయొకనాఁ
డాతండు గావింపుచు । స్ఖలితాంతఃకరణుండునై మెలఁగుచోఁ గాద్రాసి కాంగు
త్జ్వల । జ్వలనజ్వాలనిభాభనేత్రముఖులా వైవస్వతోద్యద్భటు । ల్వెలువన్విప్రు
నిప్రాణముల్గొనిచనవ్వేచ్చేసి రచ్చోటికిన్ ॥ ౬౭ ॥ ఉ॥ వచ్చుటెకాని శ్వేతునిత
పః ప్రథితప్రబలప్రభావమున్ । హెచ్చుగుబంధకంబునఁ జలించినిశాంతముచెం
తకేగఁబోఁ । విచ్చలిగుండువట్టి పరివేష్టితులై దవుదవ్వులన్నటు ల్గచ్చుల నేదియుం
డిరతికాలము తద్బహిరంగణమ్మునన్ ॥ ౬౮ ॥ ఉ॥ ఇక్కడ వీరు పాటునెటు లే
నిగ్రహింతమటంచు నిల్వఁగా । నక్కడ చిత్రగుప్తులు భయానకవృత్తులు మృత్యుదే
వితో । నిక్కరణింగణించితిది యేమొకొ మాతలు శ్వేతుఁగొంచుఁ బోన్ । గ్రక్కు
నరారె యింతదనుకన్న సలంగతమేమొ చూడుమా ॥ ౬౯ ॥ ఉ॥ నావినిమృత్యు
దేవియనంబున నుక్కలు చిల్కనల్కతో । నావసుధాసుధాంశుని గృహాంతికసీమ
కుంబోయి యచ్చోటం । జేవదొఱంగి భీతినివసించెడు భృత్యులఁ జూచి పల్కుమీ ।
రీవిధి నివ్విధియత్నలయియూడఁ జరించుటు వేల దెల్పుడీ ॥ ౭౦ ॥ వం॥ అనినంగా

తరుశైత్యంకరుచిట్లనిని ॥ కం ॥ త్రిణయనరక్షితుఁడగుదాని । హ్మాణునివరతపఃప్రసి
ద్ధమాహాత్మ్యమునం । గననోఁడికొంచువచ్చెదు । మనముఃనిటనిలిచినేమువున
లునుముఁగదే ॥ ౨౧ ॥ చం ॥ అనవుడుమిత్రిపాశధరదైయ్యఘనరావ్రిములోఁదఁటా
రుఁదుం । డింకడకేగిచెంగటనటింపుచునుండె నతండుదేవతా । ర్చనమునదిశ్చలా
త్మఁడయి సంయమదూతలు వృత్యుదేలియం । దిను.గానిపోఁగఁజెప్పనిటదావుర
నుంటయేయుఁగఁడత్తఱిన్ ॥ ౨౨ ॥ చ ॥ పొంతింభక్తిఁస్నుఁగవమూనుకశంక
రుపూజసేయునా । తనినశిథస్థలంబునకుఁ దారెదు మిత్రిపుత్రస్వర్గంబునన్ । గను
బడిదండహస్తుఁడొకకమణారుతిట్లుసనేమి । యిట్లునా । న్గాఁగొందవేలఁజప్పితనకో
పనఁ బల్కుచునుగ్రమిత్రియుఁన్ ॥ ౨౩ ॥ సీ ॥ మ్మాణ్మ్యవానసైనికిప్రుడు కాలానన్నదు
గుటయమాజ్ఞ చేనఱుగుదంచి । యిటునుం నపహరించనూని యెంచినుచుంటినవదండి
యిటురాకు మఱుగుమనియు । నాలోకనమిత్రిదివ్యగ్రముస చల్లెగ్రాఁడుటా
డబుమేసఁజగులుకాలుం । దిమాచినంతిహయ్మురి హానత్రిదండంబద్రిమిత్రిగం
బుమోదె ॥ నదియునవ్వేటుతోడంయపకొరిగ । దూతలవిగినిజగడందితోఁత్రువ
డుచు । సాగిసంయమనికిఁబోయి చెప్పెన్వృత్తు । పనుచుయముసకువాత్రువ్వనా
తఁడులికి ॥ ౨౪ ॥ శా ॥ ఎట్టెట్టూ? భటులార! వింతవిననయ్యెన్నెడుపీవాకుఁ ।
గట్టల్కన్ననమిత్రిమిత్రిఁగలలోకంబున్నె? లోకత్రయిం । గట్టాకారణముమెుదీని
కెఱుఁగంగాఁబోలునంచుగ్రుఁడై । దట్టపౌత్రిభూరనంబుగనుఃందాకొల్పినర్మిం
పుచున్ ॥ ౨౫ ॥ వ ॥ అప్పుడప్పురితరాట్టుంశయంబునప్రభలుజనకునసుక
రించికినుకంగవాకహయనుచుగొండపశితటానామలంబట్టిమహిషవాహనం
బెక్కికొని ఘోరదండధూళిధరాళ్లాధివ్యాఘ్రమహార్రవాపులు వెన్నంటిరవేష్టిం
చినదువంజాఁరగుండియఁవిడ న్నెటుండుడుంచ్చటికిఁచ్చుటయునప్పుడు ॥ ౨౬
॥ ఉ ॥ దండియువచ్చునందఘరుడవ్వఁగన్నాస రౌద్రమూర్తియై । దండముద్రిప్ప
కొంచుఁజనితవ్యధమెల్లనుఁ దెల్పినందపే । దండమఖుఁగుమారుహారుడండనలో
ద్యానివచ్చెవారికు । ద్దండమహాసమీకమతిదారుణమైకనయ్యెనయ్యెడన్ ॥ ౨౭ ॥
ఉ ॥ ఆజ్యముద్రేల్వఁ బ్రజ్వరిలునగ్నితెఱంగునస్కందుఁడు గ్రుఁడై । పూజ్యమహా
గ్రశక్తిఁగొనిపోరెడు యామ్యభటాళిప్రాణముల్ । త్యాజ్యముగానొనర్చుచుఁ
గృతాంతునినంగమునాండఁజేసె శౌర్యసాం । మాత్రిజ్యధురంధరుండగుచు రాజిలెరా
లనిచూపరెంచగన్ ॥ ౨౮ ॥ చ ॥ సెలుగులుజెందిదుంధిహతశేషులు వోయిక్రు
తాంతునంతమం । దెలిపిననర్వముండడలిదీనత దోఁచఁగలోకపాలురం । గలసిమ
దంతికంబునకు గ్రచ్చరవచ్చియెఱుంగఁజెప్పిచిం । తిలఁగనియూరడించువాఁగసేను

నుకోరియువారితోడుతన్ ॥౨౭౯॥ వ॥ గంగాధరునికడకడఁకువంజనికడుఁప్రా ర్థించితనుదంతంబంతయు నెఱుంగించి నిరపరాధియగు సమవర్తిఁ సజీవుం జేయు మనుడు గరుడుండు శంకరుండిట్లనియె ॥౨౮౦॥ గీ॥ యముని బ్రతికించితు గాని యో యమభటులార । పరమశైవుల్బు హరిహరభక్తులకును । గౌతమీసేవకులకు నకాలమృ త్యు । లెప్పుడుఁ బొందవటంచు మీరెఱిఁగినుడు ॥౨౮౧॥ చ॥ అనిపరమాజ్ఞ చేసియుపురహరమేశుఁడు నందిఁజూచి నా । యనుమతి గౌతమీజలములన్నవారిక ళేబరంబులం । బొనరఁగఁజల్లుమి యనుడుఁ బోయియతండటు లొప్పఁజేయఁగా మునుఁగనుమేల్చిమేల్కొనినపోల్కి యమాదులు లేచి రత్తరిన్ ॥౨౮౨॥ గీ॥ లేచి వచ్చి వసిష్ఠాది లేఖగణముఁ గాంచి యుత్తరసం । కలిసి నీవు నర్ఘ్యపాద్యాదివిధు లం సమగ్రముగను । గొలిచి వారు నిజనివాసములకుఁ జనిరి ॥౨౮౩॥ వ॥ దానంజే సితత్రితీర్థంబు శ్వేతమృత్యునామంబులనలువారను నందదక్షిణోత్తరతీరంబుల నేక శతసహస్రతీర్థంబులుత్పన్నంబులయ్యె నచట స్నానమాత్రమున మనుష్యులు కృతంజీ వులగుదురనంతరంబు శుక్రతీర్థంబుండెనదియెట్టిదనిన ॥౨౮౪॥

—* శుక్రతీర్థవృత్తాంతము. *—

చ॥ అలవుమరంగి కాభ్యృగువు ... నులిమ్మ గసంతవారికిం । బాలిచిరిత్తివకా వ్యుఁ ను పుత్రులు పాగ్రలు రూపబుద్ధిసం । కలిసులు ... ద్రుఁడుఁ గాదిలిగొల్పె ముడువారు వారికి । న్నలిపిరి స ప్తమాబ్దమున సద్గురులోను ... నాయనంబుఁ ॥౨౮౫॥ చ॥ మునులుకృతోపనీతులగు పుత్రులఁ గాంచియు ... కష్టమం । ... నవెందిరాం ... లు శాస్త్రమొకండు గురుఁడు గాఁగవి । ... భృ గ్వభిధానకుఁడొప్పఁ డంగిర । ... జూడుమియుర్వి గేవనావుడున్ ॥౨౮౬॥ శా॥ ఆలాగే ఒదివించువాఁడనసుధాయతు ... వైయుఁ డుమె । శ్వేశన్నా భృగువిప్రమెచ్చి కవిఁ బ్రావీణ్య బునఁ జూపిము । కేలా? ... లుపీడునీసతుఁడ జామ్మికయుంచు ... పన । ... ద్వంద్వము వీరులేక ... సంజేసె నమ్మౌని యుక్ ॥ ౨౮౭॥ గీ॥ ఆటులఁ గొంత కాలమరిగి మీఁదట । వటులకిర్వురకును వచ్చె వాదు । ... గురుఁడు గృత్రిమానశుక్రునకొక్క । గతినిఁ జూవిబిద్యగ అప్రమండె ॥౨౮౮॥ వ॥ ఇట్లు వైషమ్యంబునంగ అపియగి ... నియట్లు విద్యగి ... మున్న తీర్థపాదు లంగని మిక్కిలి యుక్కివంబున నొక్కనాఁడ కావ్యుఁ డిట్లనియె ॥౨౮౯॥ శా॥ ఆ చార్యా! భవదాత్మజం గెలుతునోయంచోర్వ లేకుంటినా । కీచందంబున వచ్చిరా నియటుగా నేమో యొతిఁ గింతుపీ । యాచారం బెట నేనిఁ జూతు మమహాత్మా! ధా త్రిపుత్రుల్మది । న్యోధింపన్సరివారకా? గురుఁడకో పాలు చాలింతలోకా ॥౨౯౦॥

చ॥ తెలిసెభవద్దయారసము జెవగ। నీకొకదండమున్నదియుం। యిట్లుమరియొక్క-
శిష్యుని నేనిపుడెఱుంగను దంచుననప్పుడే। తెలిసి గురుస్వరూపుని విద్యానిధి జనివృత్త
గౌతముం। దలఁచెరుచోట కాతనికేనంత దయంగఁగఁ జెప్పె వెండియున్ ॥౨౯౧॥
చ॥ గురువర! మూఁడులోకములకుం గురుడైతగునట్టివానినే। చరణము సొచ్చెదం
దెలిపిచవయ్య నన్నుఁ గృతార్థుఁ జేయవే। పరమదయాసముద్రయని పల్కెనతండు శికా-
శివుఁడగ। దగ్గరుభజియించువారలకుఁ గోరికలీరికలెత్తు నాతతిన్ ॥౨౯౨॥ ఉ॥ కా-
పున గౌతమీనదికిఁ గ్రన్ననఁ బోయి పవిత్రదేహుఁడై। భావజవైరి భావమునఁ బ్రీతిసే-
యన తండు మెచ్చి వి। ద్యావిభవంబు నీకిదుసటన్న నతండును సంతసించి గో। దావరి
కేగి ముఖ్యవిధితాను విధియొశివునిట్లు వేడెడున్ ॥౨౯౩॥ ఉ॥ బాలుఁడ బాలభా-
వుఁడను బాలశశాంకధరా! నిను౯ । బోలిచి ప్రస్తుతించి హరిముఖ్యసురాసురులుం-
దు నేరును౦ । జాలగటన్న నేనెంచఁ స్వామి! గురుండెవరుం జాలిమి। పాలఁబడం-
గ వచ్చితిఁ గృపన్నను జూడుము నీకు మ్రొక్కెదన్ ॥౨౯౪॥ క॥ ఇటులన్వేడి-
దుకవిచేం। గటచంద్రధరుండు వాల్మీకరుణబలికెన్। స్వటుపా! హృదయార్థ-
ము లేఁ। దటుతున నుసఁగెదను పెడఁబడగు నిశ్చలతన్ ॥౨౯౫॥ వ॥ అనుడు నాతఁ-
డుండత్యంత భక్తితాత్పర్య వినయవిస్మయామ లోకళ్ళ మొగి యుల్లంబునఁ జెల్లు-
గ నల్లుకొన హర్షబాష్పపరీత నయనుండై సాష్టాంగ దండప్రణామం బాచరించి
లేచి దోయి విఘటించి యప్పరమేశ్వరున కిట్లనియె ॥౨౯౬॥ ఉ॥ తల్లివ తెన్నవా-
నెనుచుఁ దంద్రిప తెల్పితబోధ సేయఁ దెం। పుల్లసింగఁ గాంతవలెనోపిం దయింపఁగఁ
జేయనెయ్యవ। పిల్లపుదుష్పహాయమగునాల్లెదవర్థయశస్సుఖాదులు౯। గొల్లగఁ
గూర్చఁగల్పలతకుం బ్రతిదైతిగు విద్యయే కదా ॥౨౯౭॥ చ॥ పొలుపగు విద్యరాని ప-
శువుండలిదంద్రుఁడు, నాంధ్రుఁడు, బిడ్డలుం। గలిగిన యన్నదమ్ములును, గాదిలిచుట్టు-
లు, సత్తమామలుం। దలపరు పేదరాదరుమద బునఁ జూడరు గూడరోడరెం। తులకు
యిట్టివాట్లుల దినుంధరిం జూడ్క నసెట్టివారికిన్ ॥౨౯౮॥ వ॥ ఇది యునుంగాక॥
శా॥ విద్యాహీనులకేడ్నెఁ గన్ బడదు మిన్ విశ్రాంతరాత్మప్రభో। గాద్యర్థంబులకర్థ-
మబ్బుమిథు విశ్వైన్యంబునఁ గుందిన। ద్వేద్యాఁ జౌపరలోకకామ్యలగుచున్వేగింపకే?
కాపున। నిద్యాదానము సేయఁగదె నన్నుఁ గరుణాస్వీయుంపు విశ్వేశ్వరా ॥౨౯౯॥ చ॥
అనిననుమాధవుండు గరుణాద్రమనంబునఁ జైకదంకతో। వనుమునశరా! త్వదర్థి-
తఫలాంచితవిద్యలభించునీకునిం। కనుమ్ముతజీవి నాఁబడి ప్రకాశిలు విద్యగుంఁ గూడని-
చ్చితిం। జనుముపితృస్థలంబునకుఁ జయ్యనఁ దన చద్యుక్యఁదయ్యోఁగా ॥౩౦౦॥ వ॥ అ-
పుడు కవియుం గనదైకతుకంబున జనకునికడకుంజని నిజోదంతంబాద్యంతంబు

ఉంగించి సంతసంబు గాంచిరి. ఈ ద్వ్యామహాత్త్వంబున దైత్యులు గురుండైన సుఖంబుండె నంతకొంతకాలంబున కొక కారణాంతరంబున గురుపుత్రుండు కచుండు వచ్చియత నిమతితో మృతసంజీవనింబడసి పోయి యవ్విద్య తండ్రికి తెలుంగించె నతనివలననమరులెల్లరుం గ్రహించిరని యెంతయు ॥ ౩౦౧ ॥ గీ ॥ శుక్రుండె తీర్థమునం జంద్రజా తుంగ గొలిచె । నచటను త్తరతీరంబునందు శుక్ర । మనియును, మృతసంజీవనంబని యుండేడీర్చు । మాయురారోగ్యవర్ధనమనుచుం బరగు ॥ ౩౦౨ ॥ వ ॥ తత్సమద్యాచంబున నింద్రతీర్థంబుత్పన్నంబగు యిం దదృశ్య వృత్తాంతం బెట్టిదనిన ॥ ౩౦౩ ॥

—* ఇంద్రతీర్థవృత్తాంతము. *—

ఉ॥ తొల్లింట త్వష్ట్రదానవుని చంపినయప్పుడు బ్రహ్మహత్యచే । తల్లడిపన్ప నింద్రుడాడగ దివ్యమున సూక్ష్మమై యుంటనాశసి । నల్లధుండొల్లం బోయి తమవారలు చింతిలం దరుదిక్కరా । కల్లునమాకున్ చిన్నతిపిఱ్ఱుట్టుటు పారసంఘంబు వెంటరాగ ॥ ౩౦౪ ॥ గీ॥ ఏడకేడకుఁ బోతిత్తైనింద్రుండేగుచు । నాదభాడకుహత్యయు నాగ్రహమున । వెంబడించినం గనియుమహాశాంబింగాని । యొక సరోవరాంగంబు నొద్దకుఱికె॥ ౩౦౫ ॥ వ॥ ఆ సరోవరాంతః పాతియగు శాక్ర నాళికనాళంబు సొచ్చి యుండలి తంతువులం దంతువనై పొంతింపుచు దాగియుండెఁ బ్రహ్మహత్యయు నతిరౌద్రంబునం గూడం దాతీ సలిల నిమగ్నుండగు నయ్యక్షభుగీశ్వరుండు వెడలినం బట్టుదమని చలంపట్టిమునిమహత్త్వంబునం దనకుం జొరరాదిం నతీరంబున ననేక దివ్యవర్షసహస్రంబులు కాచుకొనియుండె నట్టిసమయంబున స్వర్గంబునందు॥ ౩౦౬ ॥ ఉ॥ ఓ మెదుసామి లేమిసురలు త్తలపాటునంద తిరించుచూ । యీ మొఱ నాలకించియెవరేలంగలారని యొంచుకొంచనై । నా మయినాడు చెంగటికి నాగతులైనతులైవచ్చిరో । స్వామి! మహానుభావ! దొరంబాసినదీనులమమ్ముఁ బ్రోవవే॥ ౩౦౭ ॥ కం॥ వనరుహసంభవ యొచ్చో । వనటకులొనైచలించివాఁ పుఁడువసిం । చుసావానియనికిం దెలుపుచు । శాసరించంచగికార్యము నరింపుమజా॥ ౩౦౮ ॥ వ॥ అని దైన్యంబుదోప తమహైన్యంబంతయు నారింగింపుచు నాఱంగు కన్నీరు కొనగోరు మీటికొనుచున్న నిలింపులం గని నే నిట్లంటి॥ ౩౦౯ ॥ చ॥ వినుడు సురేంద్రులార ! మనువృత్రుని మెత్తినహత్య జాట్టియు । ట్టిన వెగడంది జిష్ణుఁడు వడిం బరుకెత్తుకపోయి యొక్కచె । ర్వునశతపత్రనాళమునం బొల్పుదూరియుండు తుఘాతుండై । వనరుచవాగియుండెవెలివచ్చిన హత్తెదు హత్యనాదరక ॥ ౩౧౦ ॥ ఉ॥ మీరిపుడాడకేగి కడిమింపగ బోధనసేసిగాతమీ । లెం ముంచెర్చి వానినిం దడీయజలంబులఱుంతురేసియక । దూరముగానఘంబు చనం దోలి సమగ్ర పవిత్రగాత్రుండై ॥ సౌరపురీశ్వరుండగుచు సమ్మతిఁ గ్రమ్మరమి

మ్మునా కెదురా॥ ౩౧౧॥ చ॥ అనుడు మహానాదటు చూసురలప్పుడు మానులతో దవ బ్ర
దా । గొనదొల యేగి కార్య మెఱుగించి గతజ్వరుఁ జేసి వెంటఁ దో । కొని చని గౌతమీన
దికిఁ గోరికమీరఁగ వెల్ల రాఁడియుం బ్రమునభిషిక్తుఁ జేయఁగఁ గుతూహలచిత్తులైన చోట॥
౩౧౨॥ ఉ॥ అడఁగ కృతాశ్రమునందయి మహామహిమన్విలసిల్లు గౌతముఁ । డాడుకొ నతి
ప్రకోపమున నాడెదు నింద్రుని జూచి వారితో । పెంచు మహాఘయుక్తుఁ డితఁ డీని నిముంచఁ
గఁ గాదు కానటం । చోడక యుండు గెనితి మరూంక చత్తురు డీని తోడు॥ ౩౧౩॥
చ॥ అనఁ దెరగంటిసాములు భయంబడి గౌతముఁ గాంచి యూరకుండి । గాని చని నమః
దానదికిఁ గోర్కెదమ్మ తరమందుని । ర్పినమునంఘ్రి సంభవుని జేయఁగఁ
జాలిన మాని గౌతముం । దనిన తెలుంగుఁ గాంచిన నయ్యుమయుల్విస యోమెట్టలాడు
చుల్॥ ౩౧౪॥ శా॥ ఆమాండవ్యుని చెంత కేగిన తుహైయుర్చ్చవిధిం గోర్చ్వయో । స్వా
మీ ! మా దోష పాపజాలమిదలన్నానంబు గావింపఁగా । మెము చ్చోటికి వచ్చినార
ము మమ్మున్మ వారిఁ గాఁ జూచి మాఁ । ప్రైమిరాగ్రి హవ్యత్తిమానికరుణం బాలించియో నాఁ
దగుఁడు॥ ౩౧౫ ॥ వ ॥ అని మఱియు నప్పురందరు నభిషేకం బొనరించిన చె
శంబంతయు ధనధాన్యసమగ్రము గుచు సర్వకామద మైనరీతి నెనక నొసఁగు నిదభ
వదధీనంబు గావింతు మనుజ్ఞ యిప్పించు మని యొప్పించి సురలోకశర్మదు నానర్మద
నాడించి యించుక పూతుండు గాఁ బడంపడి ముదంపడి యశ్వాలుపులపిండు
మాండవ్యసహితంబుఁగా గౌతమికిం జని యంమును నభిషేకంబు చేసి రవ్వు డచటికి
హరిహరాదులగు త్రయస్త్రింశత్కోటి దేవతలును, వశిష్ఠ గౌతమ వైశ్వామిత్రా
ఘమర్షణ కౌశికాగస్త్య శుక శౌనకాది మహామునిగణంబులును, జనుదెంచి తే
రుతేఁ నయ్యాతు కేశ్వరుఁ దజ్జలంబుల నభిషిక్తుం జేసి రంత నేమును సరస్వతియుతుం
డనైపోయి మత్కమండ లూదకంబులు సమంత్రంబుగా నతని మస్తకంబునం బ్రో
క్షించి దేవతావిసరంబులం గలసి యథాగతగమనుండనైతి దానం జేసి బ్రహ్మహ
త్యం బెడబాసి పురందరుండు నిజమందిరంబు కరిగి సుఖంబున నెప్పటియట్లఁ ద్రి
విష్టపరాజ్యంబు వహించె నని వెండియు ॥ ౩౧౬ ॥ గీ ॥ అల్లగోదావరీ తీరమందు
...త్రము । నమములభిషేకమొనరించ నట్టివారు । పుణ్యమును చేవ నదయై సుగణ్య
...ను । వెలసియ గ్గౌతమీనదిఁ గాంచి సాటె ॥ ౩౧౭ ॥ వ॥ నాడు మతి నతీర్థంబు
...న్యాసంగమంబు నియు నైంద్రమనియుఁ జెర్వడ సె నచట సప్తసహస్ర తీర్థా౦
...బంతర్భూతంబులయ్యె నయ్యెడ స్నాన దానాదికము క. ని. ఫలదం బిదల కౌ
...త్యతీర్థంబు సర్వసిద్ధికరంబగు తన్మహాత్మ్యంబు సెప్పెదం జెవియొగ్గి వి
...॥ ౩౧౮ ॥

—✽ పౌలస్త్యోత్పత్తిమాహాత్మ్యము. ✽—

సీ॥ అదినాఁడు పులస్త్యుఁడను మునుఁడుదయించెనతనికి విశ్రవస్సనెడుపుట్టి | రాజితేజతఁ దద్భరద్వాజసుతయగు వరవర్ణినియను దానివలనఁ గనియె! నలకూబరునితండ్రి నలకుబేరుఁడు తండ్రి బోధనఁ దపమొనరించి వలన | శ్రీపుష్పకాదివిభవరములందిలంకాపురి వసించెలలిదలిపఁ ॥ నపాట విశ్రవసుండు దానవపరదార | యైనకైకసియందు నాతిఘనమునఁ | గనియె రావణుఁ గుంభకర్ణుని విభీషణుని నిభువనమ్ముల్లఁ దన్నుతిఁ సన్నుతింప ॥ ౩౧౯ వ ॥ ఇట్లతి వైభవంబున సపుత్త్రమిత్రకళత్త్రుఁడై సుఖయాత్రమ్మునను సుఖంబుండు నవసరంబున ॥౩౨౦॥ ఉ ॥ నిచ్చలుఁ దల్లిదండ్రులనఁ గనఁగ సుభటాళితోఁ జనె | నిచ్చిన దివ్యపుష్పకము నెక్కి కుబేరుఁడుఖండసంపద | వచ్చుచుఁ బోవుచుండుఁ గని వానిసవిత్రి సుతత్రయంబుతో | హెచ్చిన మోహమెల్ల దిగ నిట్లని మాననచేసిన సుతుఁ ॥ ౩౨౧ ॥ ఉ ॥ కంటిరె బిడ్డలార | తనుఁగన్న వారి న్మనుమల్లఁ జేయఁగా | వెంటనె సంపదల్ పొదలఁ గేరుచు దివ్యవిమాన మెక్కెడి | న్నంటువవచ్చె మీ సంతతియన్నఁ గనుం గొనరే? కుమారులా | న్గంటుకుఁ దల్లిదండ్రుల కల్పఫలంబులుంటయేకదా ॥ ౩౨౨ ॥ కం ॥ పురుషుఁడయి పాటవమునందును | ధరణీరుఁడై పతివర్యులై | గురుతర సంపదలం గొనెసి | పరగుటయె గలవాఁడంచుఁ బలుకుదురార్యుల్ ॥ ౩౨౩ ॥ చ ॥ వసుమతిఁ బుట్టినేమి మమతల్లియునాయకులగు మారులకా | విసువక కాంచియుం గనకవేఁగు నాలంత వతెవ్వనిత్రిపే | నపురుసు రైనెలం గుడుఁగుటాయనికన్నఁ సేనిపుత్త్రులం | గసరుచుతోఁ సీమిరెటుకుఁగానిఁ బోదుందని యాన పెట్టుచుఁ ॥ ౩౨౪ ॥ వ ॥ మగురుకుమారులజ్జననియుమ్మ్యాదరమాసతి కోర్వలేకయు | మ్మగువయనుజ్ఞ గోకర్ణవనమధ్యముఁ జేరి మహాతపంబులు | పొన్గిలి మహాతపంబులనమానగతిన్నను మెచ్చఁ జేయనేఁ | వెగువవరంబులిచ్చి కాలదిందయచేసి వారికి రయ్యెడఁ ॥ ౩౨౫ ॥ వ ॥ ఇత్తెఱంగున వరంబులంబడసి యమ్ముగ్వురునిజోటు జంబునకరిగి సుఖంబున్నంతం గొంత కాలంబునకు మాత్రుమాతులమారీచ మహా ప్రబోధితుండై లోకరావణుఁడగు రావణుండు దల్లివంకవారి దళంబుగఁ గూర్చుకొని పరగర్వంబునం బోయి లంకాపురంబు ముట్టడించి దుర్జయంబున నన్నదమ్ములంబునం గెలిచి కెరలం బ్రోచితదీయపుష్పకాదిసర్వంబునాడి చిచీలఁ తోడంగూడఁ దనవశంబు సేసుకొని యుద్ధమార్గంబున "నమ్మనుష్యధముఁ నా వేఁడు కేశసేనినిల్వనీద నితఁ డెల్లర" నియెల్లజగంబుల దల్లిసంతసిల్లఁ జాటించి రాక్షసలంకాధినాథుండై పానుదార్జుంబుగా నివసించియుండెనంత నక్కుబేరుండును ॥ ౩౨౬ ॥ ఉ ॥ తమ్ములచేత నట్లు ప్రథితంబుగ నోడి పురంబునుండ త్రో | త్యాము

నకొల్లఁగొట్టుబడి యూఁగఁజాలంబె వటుఁడు లభింపమి । స్నాత్మదినమ్మదిం బ్రాణుఁగ్రొ
గఁజాతభేకముఁబులస్తుస్యఁజేరియా । తమ్ములుకొట్టునావడు పెదంఁడయ్యావృష్టిపడునట్టు తెల్పి
యుఁడు ॥ ౩౨౮ ॥ తే ॥ ఓయిపితామహా ! నిలిచియుండఁగనిల్లునఁగట్టుబట్టియుఁడు ।
వాయిడఁగించునన్నమును వచ్చుటలేకిటులైతినింకనే । నేయెడఁబోగువాఁడఁజనియేమి
యొనర్చెదఁజెప్పిదిక్కునీ । వీయెడ శాత్రునింగరుణవీక్షణసేసి గణింపుమింపునఁ ॥
౩౨౯ ॥ వ ॥ అనిన నప్పులస్త్యుంతద్యార్యలబిలునకిట్లనియె ॥ ౩౨౯ ॥ శా ॥ అన్నా ! ని
న్ననినమ్మ నన్ననకయిట్లన్యాయముంజేసిరా । యన్నా ? తమ్ములువాలువాలువరగ
ర్వాయత్తులై వారిలం । గన్నుంగానకయున్నవారుగదయా క్రూరాత్ములత్యుత్తులై ।
యున్నన్నారె తెఁడంగలారుకలహోద్యోగంబునీకేటికిఁ ॥ ౩౩౦ ॥ వ ॥ కావున నీ
వు నిర్వృతమనఃఖేదుండవై గోదావరికరుగుము నట్టి సోమేశ్వరు నీశ్వరుం గొనియాడిన
సర్వార్థసిద్ధియగు పోగుమనిన నలరి మాతృపితృపితామహసహితయుతుండయ్యిల్వలుండు
తత్క్షణంబ దక్షిణగంగకుంజని యఘమర్షణస్నానం బాచరించి శుచిర్భూయ
త్రవతంబునఁ గంఠదఘ్నంబగు జలంబున నిలిచి పరమేశ్వరునంత సన్నిధానంబుగ
ల్పించుకొని యనన్యసాధారణంబుగ ననేకదివ్యవర్షంబులు తపంబుగావించె నంత
టు ॥ ౩౩౧ ॥ సీ ॥ మెరైనమగరాలడాలుడీలిచఁజాలుమేనితో సామునసానితోడ । వె
న్నెలవెదజల్లుఁగ్రొన్నెలసికనల్లుపుల్వతోమువ్వంపుఁబువ్వతోడ । నల్లనఁదలనల్లక
ల్లోలమాలినువారితోహత్తితోల్కఁకతోడఁ । తెనుఁబలుకులొల్లనిగెనరొంబుకఁచ
ల్లనిచూపులోదారశేషభూపుతోడ ॥ నిటలతటములకంజలిపుటములుంచు । హరివిధా
మహాశక్రాదిసురలతోడ । నిమ్మిసేవించుప్రమథగణమ్ముతోడ । నెదుటఁబ్రత్యక్ష
మయ్యె నుమేశ్వరుండు ॥ ౩౩౨ ॥ గీ ॥ అటులసాక్షాత్కరించినహరునకతఁడు । భ
క్తిసాష్టాంగమెఱఁగిసువ్యక్తమగుచు । మేగగుల్పొదువంగనమేయహర్ష । బాష్ప
ములు దొరనిట్లనిప్రస్తుతించె ॥ ౩౩౩ ॥ కవిరాజవిరాజితము ॥ జయజయ ఘోరతరత్రిపు
రాతినివారణకారణశౌరిశరా । జయజయ హైమవతీకుచఖేలన ! సాంద్రజటాధర
గాంగఝరా । జయజయ సర్వజగత్పరిపాలన ! శర్వ ! మహేశ్వర ! పర్వతశా ।
జయజయ చంద్రదినేంద్రకృశానువిశాలవిలోచనవిశ్వపతే ॥ ౩౩౪ ॥ భుజంగప్రయా
తము ॥ నిరస్తోద్భవాస్తా ! మునిస్వామ్యుపాస్తా ! స్థిరాంచత్సమస్తా ! నదీగ్రస్తమ
స్తా ! అరిత్రిస్తధత్రాణ హస్తాప్రశస్తా ! మరున్నాథశస్తా ! నమస్తే నమస్తే ॥ ౩౩౫ ॥
పంచచామరము ॥ వివేకశాద్యభాంతిమైప్రవృత్తియునివృత్తియు । ప్రపంచగోచరమ్ము
నీస్వభావమిట్లుగానదే । రుపాకరంతయోనితెదుమొత్తివిశ్వసాధని । కృపారసంబ
లమయ్యెనంతకుంబరాత్పరా ॥ ౩౩౬ ॥ వ ॥ ఇట్టిచరాచరాత్మకజగత్పివ

యంబు శరాంతరంబున నిల్చితియు తిత్స్వరూపమగు నిన్నుఁ బరాత్పరుఁ బ్రస్తుతింపఁగా జలరుహాసంభవాద్యులకు శక్యము గాదనుచోఁ జడుండనే। దలఁపఁగ నెంత వాఁడ నీదెఁ దండయని స్తుతుఁ జూము హేశ్వరా॥ ౩౩౭॥ వ॥ అని యనేకవిధంబుల బ్రస్తుతించిన నం బ్రసన్నుండై యాపన్నశరణ్యుండగు నాపన్నగభూషణుండు వాత్సల్యంబున వత్సా! వరంబు వేఁడు మనుటయుం బ్రసాదంబని హర్షబాష్పపరీతవదనుండై య య్యాధినాథుం డిట్టియుం బలుకకూరకుండె నాథుఁడంబున నంతరిక్షంబునుండి దిగీశ్వరత్వంబును, శాశ్వతైశ్వర్యంబు నుదాత్తతాత్పర్యంబును ధనపాలత్వంబునుఁ గోరుకొ ద్దిదియుమీ తాతలయును మటంబని యశరీరి పలికిన విని కులుకుచు ధనదుం డీశ్వరునిం జూచి యిట్లనియె॥ ౩౩౮॥ కం॥ దేవ! భవద్ధామునినమఁ। బ్రోవంగమకిం చితేనిముదమునసీవా। స్తవిలపితాధరంబుల। నీకేసోమేశ! కొమువయింతయు తేమికా॥ ౩౩౯॥ వ॥ అనిన శివుం డిశ్వవేతిత వన్నియు నీదేరువని కరుణించి నీవు నేటినుండి రేమీటికి నిందాటూపూటంబు గాని స్నేహంబు మాత్రో వాటించియుం డుమని యంతర్ధానంబునొందుటయు నతండును సపితృపితామహాసతీసుతంబుగా జని కపర్దినిర్దిష్టంబగు నలకాపురంబున నుదగ్దిగీశ్వరుండై సంపదలందులందూగు సుఖంబుండఁ గాపురముండె॥ ౩౪౦॥ గీ॥ తత్ప్రభృతి నాదవల్లరీధరంబు ధాన। దం బటంచు రుద్రశ్రవణంబటంచు। మరియుఁ పౌలస్త్యమంచును బరగికలుష। రాసు లెల్లస్నానైకమాత్రమున నడఁచు॥ ౩౪౧॥

—* ఆగ్నేయాదితీర్థములు. *—

వ॥ ఇఁక నాగ్నేయతీర్థమది యెట్టిదనిన జాతవేదుం డొకనాఁడు గౌతమీతీరమందలి మునిసత్రంబున నమరులకు యాగభాగంబులు గొనిపోవుచు మధుఁడను రాక్షసాధముచే మడిసినం బడిని కుదియు శోకంబున లోకంబులు చీకాకుపడం బడమిఁ బాడనూపక గాంగజలంబుల నడవాడంగియుండెనయ్యెడ॥ ౩౪౨॥ ఉ॥ ఇష్టులబోనముంబడయ నెంతయుఁ జింతిలవ్రంతలస్సుర। లష్టతినందికుందుచునుఁ గ్రమ్మవచోరసనానిరూఢిచే। నిష్టమువచ్చునట్లు నుతియింపుచు నెన్నెడఁజోయు చట్టిలా। విష్టుఁగ్కృపీటయోనిఁగని వేడుచు నిట్లని పల్కిరార్తులై॥ ౩౪౩॥ గీ॥ హవ్యము నదివ్యనిసరముఁ గవ్యమును నుఁ। బిత్రుగణంబును మిగిమర్త్యవితతి నన్న। ము నసుభుజులు జీవులొకముల దలిర్చఁ। జేయుకోలివచ్చి పానీయుజన్మ॥ ౩౪౪॥ వ॥ వైశ్వానరా! హవ్యవాహకుండవైనయొడం జాతవేదుఁ గతిబడగలాడనని వెగడకుము నీకు విప్రులాయుశ్శక్తులు లభింపుదమని మరియును॥ ౩౪౫॥ శిఖరిణీవృత్తము॥ ప్రయాజానూయాజప్రముఖహుతముఖుల్ ప్రాగ్భుజఁడవై। ప్రియంబా

ద్వం బెరికెలంకుమఘవుండై విప్రుతనవ। క్రియాదిం బిల్వంగా బతివాంతములంగృత్రిమ ములవోదయన్మాకిఁగాపుక్కుమనియుముహోధైవవినుతా॥ ౩౮౬॥ వ॥ అనిపద్నుతిం పుచు వరంబు లొసంగిన ప్రసన్నుండై యగ్నిభట్టారకుం డట్టికెలకుమావ్యవాహ కత్వంబున కియ్యకొని భువనంబులు వెడలివచ్చి భువనంబులం బ్రోచుచు జాతవేదో నలానలగర్భశమిగర్భాది దివ్యనామంబులంబడసి సర్వవ్యాపకుండై ప్రకాశింపుచుం డె॥ ౩౮౭॥ గీ॥ ఏడుకోటులుపావకుఁడేడివరము। లిచ్చితోడ్కొనిపోయిరోయువ్వట గ్ని। తీర్థమని చెప్పవాక్యన త్రీర్థమందు। సప్తశతీక్రతువుల ఫాల్యసంయమీం ద్ర॥ ౩౮౮॥ వ॥ అందాడియుటనగ్ని ప్రతిష్ఠితాగ్నేయులింగంబుదర్శించువారికిమోక్షం బు కరతలామలకంబగు; తత్పశ్చిమంబునఁగాంచీవరునిఁగొడుకు పృథుశ్రవుండనుం బరిపోత్తయు నావ్యయోగవ్రధంబున బోధించినను దారపరిగ్రహంబుసేసి పంచపాక యజ్ఞాదుల నగ్నుల నారాధింపక ఋణత్రయగ్రస్తుండైరచోదితృదేవతా ప్రోత్సా హంబున దేవతలువచ్చి యింద్రియాది యజ్ఞాదులొనర్పనినాడు గౌతమినాడుండు దానసుత్రైనిర్యాణంబు దీరుననిన వారాతిరుగ నడపి ఋణంబుగడచిన కారణంబున ఋణప్రమోచనంబను తీర్థంబునయ్యె నయ్యెడ స్నానదాన తర్పణాదులఁ ఋణ దోషప్రశమనంబు లనంతరంబు కశ్యపప్రజాపతిసుతులు వినతాకద్రువలు బ్రాహ్మ ణశాపంబున నాపగలై గౌతమింగలసి వారిల్యానుగ్రహంబున నిజరూపంబులం బడసిన సుపర్ణాకద్రూవా సంగమంబను తీర్థంబు పాపహరంబై బరగుఁ బిమ్మట పౌరూరవసతీర్థంబు జొప్పు నది యెట్టిదనిన॥ ౩౮౯॥

—✱ పౌ రూ ర వ స తీ ర్థ ము. ✱—

సీ॥ బుధునికొడుకు, రూపబుద్ధివిజితకామ। గురుడు, నైలకొలంపుకుదురు, ధరణి। భారవాహకుఁడు, పురూరవస్సనుచక్ర। వర్తిజగతినున్నబరగుచుం డు॥ ౩౯౦॥ వ॥ అతఁడొక్కనాఁడు కేడుక నీనిక్కపుణ్యగంబునకువచ్చి యచ్చట ముచ్చటల్లిలుక కామరూపంబున నిలిచియున్న సరస్వతీనదింగాంచి మోహించి త ద్వృత్తాంతంబంతయు మూర్వసివలనం దెలిసి దానికిట్లనియె॥ ౩౯౧॥ మత్తకోకిల॥ కొలయూర్వసిరానినెట్టుంగనినాడుసదేశము। శోభఁజెత్తువయునిఁకొగిఁదక్క నొక్కమొగసంగెద। న్నామెుం యుష్టునేచనినాటకేఁడోలిఁడొ ౖన। శాము నొనులగింపనచ్చెడఁగాంచెఁదోడనచెచ్చెద॥ ౩౯౨॥ మ॥ అనిజెజెంఁయా చాపదలనిశాత్రాశాంబాగింపాల్పుకొ। యశ్వమేధగా ల్లిపూఁగునచ్చెపులబా ంబాదత్రికెట్టియల్। ఘనశిల్పంబులనిడఁదాకగితులాద్గానంపుఘుంటల్తోం। పుణ్యసరిపూఁబాడ। జానవస్త్రాడిఁదాఁదాఁపుగాకె॥ ౩౯౩॥ కం॥ దని

భూపాళయమునుమం । తనకొంపరం బెల్లనూడితగవరిద్దైవ ॥ త్రినవత్తియనిసర
స్వతి । యమునకుఁదోరాఁగగళితహామంగావాలిగ్గా ॥ ౧౫౪ ॥ వ ॥ తోడ్కొని
పోయి రాజసభకుఁ బూర్వ నతండులరిచేనకెలు చీనచీనాంబరా భరాభరణాదులిచ్చి య
త్యురగద్యులాడినంపి పుచ్చిరు పుట్టినయంత సరస్వతింగొని పుడమికింబోయి యటన
నేకదివ్యవస్తుసంభుల్నాదిఁ గూడి క్రీడించి సారస్వంయంఁడను నాకొడుకుంబడ
సెనట్టిరెయుడ ॥ ౧౫౫ ॥ శ । ఓపునుమాపుఁ బోయియల తేఁ ఇరమించుసరస్వతినం
దిం । గోనఁబాబిమానవుఁగూడిరమించినిగూఢవృత్తినీ । పాపము సేతగాననె
గువాంతగ్గిఁ జెదినిక్సృష్టవృత్తిరై । భూపతిబారివయ్యుఁగనివోల్పన దృశ్యతఁ జెంతియుం
డుడు ॥ ౧౫౬ ॥ వ ॥ అని సేశాపము పెట్టువెట్టుచరి యూహామోహసముద్యంగదా ।
యునియయ్యాగ సర్వలోకకలుషవ్యాధూనదీశాధురీ । అనుమేశాత్తమహాపర్భా
వఁద్రిజగన్నాన్య, న్నగన్నాతఁ, బా । వని, గోదావరిఁ, జేరిదీనయగుచున్వాత్రుచ్చి ।
సానావముగా ॥ ౧౫౭ ॥ వ ॥ ఆగన జెచిఁగి ంగయుం గరుణా తరంగితాంతరం
గర్తై సరస్వతితో నాడఁ యుడెంచి ప్రార్థించి లోలచిత్తయగునీగాదిలి కూతుసను
గ్రహింపుమనిన నిన్ననుసరించినచో దృశ్యాదృశ్యర్తై పాపంబులఁ నీగియుండుననిసేఁ
బలుకుటం జేసి సరస్వతియు నగ్గలసగ్గఁగ సంగమంబువడసె నదిమొదల తీర్థంబుం
బు పౌరూరవసంబనియు, సరస్వతీసంగమంబనియు, జేర్వొందెనచట సిద్ధేశ్వరనా
మదివ్యలింగంబు సర్వకామదంబై ప్రకాశిలుఁచిద పశమీతీర్థమదియెట్టిదనిన ॥ ౧౫౮ ॥

—* శమీతీర్థము. *—

వ ॥ మున్నొకనాఁడు ప్రియవ్రతుండను భూతలపతి గౌతమీ దక్షిణతీరం
బున దీక్షితుండై ఋషిశ్రేష్ఠులఋత్విజులుగా వశిష్ఠుం డుపద్రష్టయై ప్రయోగం
బునడుప నశ్వమేధయాగంబు సలుపుచుండె నపుడు హిరణ్యకుండను రాక్ష
రక్కసుఁ డమ్మఖముఁగని యజ్ఞవాటంబుఁ దఱిసి నందిసి యథాయథ్లై విరిగి
విబుధులుస్తమహర్ణ్యంబు పట్టిపెట్టా కండుఁగాఁ బరచిరట్టిరెయుడ ॥ ౧౫౯ ॥
చ ॥ జడుభునహవ్యవాహుండో కజమ్మిని, వెన్నుఁడుహాని, గట్టువి । ట్రాఁడు
వటు, మద్గుఁడగ్రము, విధుండుపలాశము, సేనతోయము ! ౘడబడి వెల్వ
రజ్ఞులోకతట్టువగుమ్యకుఁబోబ్బిరగ్రపు । త్రుండుబలిప్రవృత్తైపరచెడాట్టిరిశ
క్తుదు సేమిసెప్పవగా ॥ ౧౬౦ ॥ వ ॥ అపుడు వశిష్ఠమానియజమానిదిక్కు మొగం
బై ॥ చ ॥ జెవరకురాజ ! సేఁగలుగివీతోకయించుకనిన్నుఁ జెలఁదునే । యిదెమ
నుజాశికారునాకయుం తలోగనియ ష్టిఁబూనిబి । ర్జుదిరిచియోరి ! తల్లి ! యెట
కేఁగెదునిల్వుఱుయంచుహుంక్రియం । గదియుడువాడుచేవచేతికాలొగ్గలదింబుడె

త్రైతత్పరత ॥ ౩౬౧ ॥ వ ॥ అనంతరంబు కొండియుం గ్రతు వుపక్రమించి యాహ్వానంబు గావించినం గ్రతుభుజులు పౌనఃపున్యంబున నాగతులై యాగభాగంబులంది దివంబున కేగి రధ్వరియు నుగ్రతకృత్యుం డయ్యె నది మొదలిచట నక్కారణంబున మొదట శమితీర్థంబును విఁ గ్రమంబున వైష్ణవ, శైవాగ్నేయ సౌమ్య వాశిష్ఠమహ్యవాహాహ్వానయామ్యాదితీర్థంబులై స్నానదానతర్పణాదులన శ్వమేధసవనఫలదంబు లగుఁ బదంపడి సావిత్ర్యాదిపంచతీర్థంబులు చొక్కటంబగు నక్కథ యెట్టిదనిన ॥

—* సావిత్ర్యాది పంచతీర్థవృత్తము. *—

సీ॥ సావిత్రి గాయత్రి శ్రద్ధ మేధ సరస్వతి యనంగ నేవురు దేవకన్య । లాత్మజలై నాకుననిశము పరిచర్య లొనరుచుచుండంగ నాకునాఁడు । త్రైలోక్యసుందరి తరుణీవశీకరయగునట్టి సావిత్రి నగయనరయఁ । జెనకుచై కృశబుద్ధి చలరేగి సుచినారతనుశరాతీతమైనట్టి యెడల ॥ నాడసిగ్గెల్లఁ గొంచియున్న నన్ను । నదియు వీక్షించి గుండియలదర బెదరి । తట్టతడంబడి యొకతట్టునట్టియాడ । వేడి సౌపారి నాకుఁగ మోడుగతిని ॥ ౩౬౨ ॥ వ ॥ తక్కునయ్వురును నాభయంబునం బారి గోదావరిం జేరినట్టి యెడ ॥ ౩౬౩ ॥ మ ॥ వెనువెంటం బడి యుత్తినై పరచి సావిత్రీసమర్యాదధూ । మినిముట్టం జనునాడు కట్టెదురుగ న్మృత్యుంజయుం డుగ్రమై । ల్లనమూర్తిభవమయ్యెనో యనఁగ భిల్లవ్యాఘ్రుఁడై ధమఁగర । తుణగావింపఁగ వచ్చి హుమ్మనుచు నిహ్వాసంబు సారించుచున్ ॥ ౩౬౪ ॥ మ ॥ ధరణింగాలోకఁదూఁదిసాదిశరసంధానంబు గావించి యి । ట్లిగ తేకుండఁగఁ జేదియొరియుదియేరా ! కానిమర్యాదకుం । దొరరాదన్నవివేకమేదియిటు చేఁజాడంగ నేమేత్తురు । వరయంగా నికనైనమానఁ దగుఁ గాదన్న న్నుంజాడురా ॥ ౩౬౫ ॥ వ ॥ అని రుద్రుండతిరౌద్రంబునఁ బలికిన పలుకులకళికి నేఁదేనియక్కలి వెంటఁ బారుటుడిగి లజ్జావనతశిరస్కుండనై నిజరూపంబున నిలిచి ప్రార్థించిన ననుగ్రహించి యథాచంద్రధరుండంతర్ధానంబు నొందెనంతలోన ॥ ౩౬౬ ॥ క ॥ రయమున దవ్వానావి । త్రియుఁ బరచి పరచి స

రస్వతియుగుచు గంగా । తయజలములందోంబుట్టువు । లగుమేదఁబడికం నీపాలిలవిద నరేంద్ర ॥ ౩౬౭ ॥ మంగళమహాశ్రీవృత్తము । అత్తరిని నేను చనియా పగలరీంజను నాశ్రమశాలంబిలువవార । ల్వత్తుముక్కు పాకర్పంగనకుమారిక లభావమున నావు డునమీకే । నిత్తునభయంబెడదనించుకయుఁగొంచకుడికేజరుడునంచనుడు నా బ్మిక । హ త్తిమనంబులందదాపగను వెల్వడిమదాత్మజలువచ్చిరిటు నాతోఁ ॥ ౩౬౮ ॥ కం ॥ నారద ! నీసైదోడుల । వారలభాస్కరునకిచ్చి కరిణయములనేఁ । గోరిక నలిపినదనీ । వారసీనదికాదెయింకనవ్వలఁ గనుమా ॥ ౩౬౯ ॥ శా ॥ దేవీపంచక మెడవేదనబడైదీపించుచుంగౌతమీ । రేవింగూడెనొయాడనాడఁదగి పద్ధి వ్యాభిధానంబుల । న్పావంబందెమతీర్థరాజములట న్స్నానాదిసత్కర్మముల్ । శ్రీవిస్ఫూర్తిఁజెందిగి మోక్షపదముం జేకొందురోనందనా ॥ ౩౭౦ ॥ వ ॥ ఇది సావిత్ర్యాదిపంచతీర్థమాహాత్మ్యంబవ్వాలహరిశ్చంద్రాదితీర్థంబులుజగజ్జేగీయమానంబులగు ననిసలువ నారదునకుం జెప్పెనని చెప్పిన ॥ ౩౭౧ ॥ కం ॥ వినిసంతసించి నైమిశ । వనవాసులుసూతుఁజూచిపరమాదరులై । వనజోదరుఁడెజ్జ్లగిం । చె నాతతీర్థములమహిమ చెప్పుమాయనుడుఁన్ ॥ ౩౭౨ ॥

—✻ ఆశ్వాసాంతము. ✻—

నాగబంధము ॥ చ ॥ పరమదయాంతరంగ ! మునివారవరప్రదలింగ ! తుంగభూ । ధరనగరాజ్యకృత్యదయితస్తుత, త్రైశికగర్భపన్నద ! తురగగవాపగా, నగపజాపతి, రాజశిఖాంతరా, శివా । నిరుపమగర్భరత్ననిధి, నిత్యధరాపపరా పరాత్పరా ॥ ౩౭౩ ॥ కం ॥ హర, పురహర, గురుతరధర । ధర, సురవరపరికర, ంరదరపరిహార, శం । కర, నరహరిశర, నరశర । కర, సురుచిరచురుచర, హిమకరవరశిఖరా ॥ ౩౭౪ ॥

మాలిని ॥ దళితమునిజనార్తీ ! దైవభూచక్రవర్తీ ।
లలితధవళమూర్తీ ! లక్ష్మీనాథానువర్తీ ।

ఫలితవిమలకీర్తీ ! భక్తచిత్తప్రవర్తీ !
కలితసుగుణపూర్తీ ! గాథభృత్కృష్ణమూర్తీ ॥౩౭౫॥

గద్యము॥ ఇది శ్రీపరమేశ్వరానుగ్రహ సమాసాదితకవితావిచిత్ర, ఆపస్తంబసూత్ర పవిత్ర, కౌశికమునిచక్రవర్తిగోత్ర, శ్రీపాదకులకలశాంబుధిపూర్ణచంద్ర, శాస్త్రిరవమిత్ర, సుబ్రహ్మణ్యార్యపౌత్ర, వేంకటయజ్వాగ్రపుత్ర, సుచారిత్రాఢ్యనాతనాభయకవిమిత్ర, సకలసజ్జనవిధేయ, కృష్ణమూర్తి నామధేయ ప్రణీతంబైన గౌతమీ మాహాత్మ్యంబను మహాపురాణంబునం బూర్వ భాగంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీపరమేశ్వరార్పణమస్తు.

శా॥ విశ్వప్రస్తుతవిశ్వకర్మజననావిర్భూతుఁడార్యాచణా ।
శశ్వత్ఖ్యాతుఁడు రామచంద్రకులవత్సయ్యార్యహ్వయుండూర్జితా ।
త్రైశ్వర్యుండలపుల్లయాత్మజుఁడు లోకైకేద్యమేతద్ద్యుతి ।
యాశ్వాసంబగునట్లుమెచ్చి దయనబ్బానించె సద్భక్తితోన్ ॥శ్రీ॥

శ్రీ ర స్తు.

గౌ త మీ మా హా త్మ్య ము.

పూర్వభాగము—తృతీయాశ్వాసము.

క॥ శ్రీపాన వేంకటాఖ్యా
ర్యాపాదితసుప్రసాద! హరినయనాంగ
న్యాపాద! ప్రపంచపరీ
వాపాదక మోదవేదవాదవినోదా॥

వ॥ దేవా! విన్యచిత్తంబున నవధరింపు మకలంకధరుండు శౌనకాది మహామునులకిట్లనునట్లు దివ్యతీర్థంబులొప్పునని చెప్పి యిప్పుడు హరిశ్చంద్రతీర్థవృత్తాంతంబు తెలుపవినందగునని శతానందుం డానందంబున నందనునకిట్లని చెప్పందొడంగె॥

హరిశ్చంద్రతీర్థవృత్తాంతము.

మ॥ ఘనమానాగ్రగభీరసాహసగుణప్రజ్ఞాసముద్రుండు, స । త్కారో
దంచన్మతి, సత్యవాక్యనిగమాఖ్యాతప్రభావుండు, భా । స్వదతేజోనిధి,
పుణ్యసాంద్రుఁడు, హరిశ్చంద్రుండు రాజాధిపుం । డేపారెన్సుకృ
తాదియుగమందిక్ష్వాకువంశంబునన్॥ మ॥ తనుఁబ్రాంకింప వసిష్ఠుతోఁ బ్ర
తినసుత్రామాంతమందూనిన । ట్టిపగాధేయునకుర్వి యెల్లనిడి దుశ్శీలంబున
న్నొక్కపుడ । వ్రణముం దీర్చఁగఁ గాశికిం గినతితో నెన్నేనిస్వీంబన్నము । ల్గా
నిసత్యంబిలనిల్పుకొన్నఘనుఁ డాలోకైకమిత్రుండు జుమీ॥ వ॥ అఖండమహీ
మండలాఖండలుండై యుండు మిగులు నా రాజమండలసుందరి జనాసాధ్యంబగు
నయోధ్యాపురంబున మంత్రియగుసుమంత్రి స్వతంత్రుండై రాజకీయతం
త్రంబులెల్ల నిర్వర్తింపఁ జంద్రమతీసతింగూడి సుఖంబున నివసించియుండున
వసరంబున నొక్కదివసంబున॥ ఉ॥ పర్వనవేదుకన్నివిధపర్వతకాననని
మ్నగాంచితం। బుర్వరఁ జూడఁగా దివమునుండి వడిం దిగివచ్చిపోవుచుం । బ
ర్వతనారదాఖ్యమునివర్యులు తద్గృహసీమఁ జేరరా । సర్వనరేంద్రనందనుల

సత్పుఁడాన్వపవిత్రుఁడాడటను॥ అల్లంతదవ్వులనమ్మునితల్లిదండ్రులంగనియె
దురేగి తత్పదపల్లవంబులకుం బ్రణమిల్లి తోడ్తెచ్చి యావాహనాసనవిన్యాస
స్నానాదిషోడశోపచారంబులం బూజించి మంచినవేడుకసద్గోష్ఠివిశేషంబులం
బ్రొద్దుపుచ్చుచునమ్మునులకిట్లనియె॥ కం॥ మునివరులారా! పుత్రులఁ। గ
నలోకంబెల్లఁగోరఁగారణమేమో! వినసచ్చువచ్చెవారలఁ । గనినందుకు
ఫలముచేమికల్గెడుఁజెప్పుడా॥ వ॥ అనిమంత్రియు॥ సీ॥ అలికసాగరసంగమా
దుబుటిగినైనవోమాలుపవసించినోచినైన। గడుమంత్రతంత్రముల్వదపిం
చినైనను- మందులమూలికలనొందనైన। జెలఁగుమాసిననాడుచేయుతలఁగ
నినైనఁబరపురుషులరతిఁబరగినైన। నవసౌమ్యచెరువులునవరించితినినైన
నాథులువోఁగిలినమలినైన॥ నింకనిదిపుణ్యమిదిపాపమిదిసుఖమిది। కష్ట
మనకెట్టిపాటైనఁగజఁగిపూని। పూరుషులువోలెనాతులునౌరసులన।గనఁ
గఁగోరెదరిదియేమికారణంబో॥ వ॥ అనుటయుం బ్రజ్ఞాసాంద్రులగునమ్ము
నిచంద్రులాహరిశ్చంద్ర నరేంద్రునకిందులకుత్తరంబువర్తిలు నాదరాయత్త
చిత్తుండవై వినుమనియిట్లనిరి॥ కం॥ జగతీప! కలదపుత్రస్యగతిర్నాస్తియ
నువాక్యమదిగావునని । జగతిసుతులులేనిజనుల । కుగతులులేవనుచువైదిక
ులబలికెదరా॥ గీ॥ తాతవలనఁదండ్రిదండ్రివల్లనుఁ దనుఁదనమువలనఁదనయు
మనుఁగ్రమమున। నంశలలోజననమందెదరిదిగాన। సుతులుసేయుసేతపెత
రులవియు॥ క॥ పున్నామనరకమందలి । బన్నంబులఁజిపుకనీకవరతనయుం
డై । తన్నుద్ధరించుఁగావున । నెన్నంబడెఁబుత్రుఁడనుచునిలలోనధిపా॥
ఉ॥ జీవ! సుతుండుగల్గినని తెల్పగుయుండెవదుష్టుకంబునం । బావనతీర్థ
మాడునొశివంకోమండాతఁడాగిందశాశ్వమే । ధావభృథాభిషేకఫలమంది
దిగంతరకీర్ణకీర్తికాం । తావృతమూర్తియైతుదకునల్లనమోక్షపదంబుఁజే
రెదుఁ॥ సీ॥ అపసబిత్రుపితామహాదులతో సన్పుత్రకుఁడై రుణ్యంబుఁదగ
గిపరగు । ధనధాన్యపశుదారఘనమాన్యహర్మ్యాదులకటయపుత్రకునకు
పావితయా । కనుఁగొనధర్మార్థకామమోక్షాదులుపుత్రరత్నముసూపెపూ
రుషునకు। నిలఁబుత్రుసాపత్యమే దేవతరమౌలవారికిఁదారకబ్రహ్మమరయఁ॥
గాశినైననుఁబుత్రునికడనైన । మత్తియమోక్షముగరతలామలకమనరె।
వేయునేటికిఁగొడుకులనులయఁగనక । వేగుపాపులజన్మంబువిగతఫలము॥
గీ॥ దానమానులతోడసమానమైన । ఫలమొసగునట్టిదింతైనఁగలదెయొకఁ

డు । ముజ్జగములందుఁ జూచినఁ [illegible] ॥ తన్న [illegible] కల్లనఁగ మాత
రము గాదు॥ వ॥ అనిన విస్మితమనస్కుండై హరిశ్చంద్రధరణీయ్యాతుంద్రుల
కిట్లనియె॥ మ॥ అహాహా? పుత్రకుఁ డట్టిడే? తలపనట్లయియున్న మేలో మ
హా । మహులారా! మిము వేదువాఁడఁ గరుణన్మన్నించినన్నుం దమో । సహా
శీలున్న గుణాలవాలు సుతునిం బ్రాపింపఁ గాఁ జేసిత । ద్రహితాహా ప్తమహాఘు
మేగును పముం దారాధిరక్షింపరే॥ వ॥ అనుడుం బుణ్యావర్ధనులగు నయ్యాత్మప
రార్థులు పుత్రార్థియగు నప్పార్థివుం జూచి॥ శా॥ అంతర్దృష్టినాకింత సేపర
సియిట్లంచా డిరో తేడమే । మాంతర్యంబగునంత చెప్పదమునిగ్వాఖ్యజాను
కంపామతి। న్మంతవ్యంబున నమ్మగౌతమికిఁ గూర్గంబోప్పఁబోమ్మందునన్।
సంతోషంబున నా ధుఖ క్తివరుణుస్మంత్రంబులస్వేడుమా॥ చ॥ అతఁడుకృ
పాతరంగితమనోంబుజుఁడున్నకలుండు మౌనికి । త్రితసుచరిత్రుఁ డాధ్యుఁ
డుత్వదీయ హృదీప్సిత మెల్లఁ దీర్చునీ । సుతులకునిచ్చు మెచ్చు సుగుణున్నకుమా
రుఁగుమ ॰ మనిచ్చునా । నతికుతుకంబునన్ బుషులకర్ఘ్యము బాద్యమునిచ్చి
పుచ్చేఁ గా॥ వ॥ పదంపడిముదంపడి యా నృపపురందరుండు పరమితపరి
వారుండై గోదావరీతీరంబుఁ జేరి స్నానసంధ్యావద్యనుష్ఠాన పూర్వకంబుగా
వరుణు నావాహనంబు సేసి ప్రార్థించిన నతండును బరితుష్టుండై పోడసూ
పియిష్టంబు వేడుమనుటయుం బ్రసాదంబని కుమారునిం గోరిన వరుణుండును॥
చ॥ ఇనకులవార్ధిచంద్ర! భవదీప్సితమొప్పఁగ బుత్రుని త్తునా । తనిమఖమం
దునా కొగియథావిధి వేల్తువ యేని నా వుడ । జ్జనపతి హైనఁగాన యినసంగతి
బూతము లేనికం చెమే । లనితలఁపోసి నెమ్మినిదుమట్లయ యాజించెదనప్పతీ! యు
నెన్॥ గీ॥ అనుడ పాంపతి మెచ్చి యోమనఃకులీన । తనయుఁ బడసెదు మత్ప్ర
సాదమున నేగు । మనుచు నిచ్చనదృశ్యుఁడై చని యెనంత । నాడయుఁ డరసం
తసంబున నూరుఁ జేరి॥ వ॥ అయ్యుదంతంబంతయు నింతికి౯ యెఱింగించి సుఖం
బున్నంతం గొంతకాలంబునకు వరుణప్రసాదాసాదిత చెరుభక్షణాతి విశే
షంబున॥ శా॥ చూలాలై తగనీరు మోసిక డురోజాల్పుణ్యాలగ్నంబున । న్వే
లారుల్పు కుతింపఁ బుత్రుఁ గనినిర్నిద్ర ప్రభాగాత్రున । వ్వాలుం గంటి ప్రమో
దరాగమున నాప్పా కెంద్వితియా తమిం ! దాత్రేయాంశుని రేఖ జెన్నలరునా
ప్రత్యూష్ణు రిత్పుక్రియన్॥ వ॥ అయ్యవసరంబున భేరీమృదంగ పణవానకగో
ముఖడిండిమానేకశంఖకాహళ వేణువీణాదితూర్య నిక్వాణంబుల నమకరించి
[illegible]జయశబ్దపూర్వకంబుగ దుందుభిధ్వానంబు సేయుచు దేవతలంతరిక్షంబు

ననుండి నభోభాగంబు గానత్రుటత్పుష్పవర్షంబు గురియింప హాహా హూహూ ప్రముఖగంధర్వనికరప్రకల్పితమృదుమధుర సరససంగీతనినాదంబులు మోదంబులు సంపాదింప సకలాశాంతరంబులు వివిధశుభసూచకంబులు గాఁగ, వటుజటిపరివ్రాజకాతిథిక్షపణకావధూతకాపాలిక ప్రభృతులం గూడిన సర్వసర్వంసహాగీర్వాణులతోడ [illegible] నిఖిల [illegible] దనమందిరంబునం జెందియుండ నాహరిశ్చంద్రవసుంధరాధిపుం డానందకందళితహృదయారవిందుండై, పుత్రోత్సవంబున స్వస్తిపుణ్యాహవాచనపూర్వకంబుగా దేవఋషిపితౄగ్రాహ్యసంబు గా సంచిమించిన వసుధాసురోత్తములకు గోహిరణ్యభూదానధాన్యవస్త్రాభరణాది బహుమానంబు లొసంగి, [illegible] బహుశోకంబు వదలి [illegible] నామకరణోత్సవంబు [illegible] దొగడు [illegible] లోహితాస్యుం [illegible] మాతృపితృ [illegible] [illegible] క్రమంబున [illegible] [illegible] వా॥ [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] । [illegible]॥ గీ॥ [illegible] । [illegible] [illegible] । [illegible] । [illegible] [illegible]॥ క॥ [illegible] । [illegible] [illegible] । [illegible] । [illegible] సుకృత [illegible] । సీ॥ [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] । [illegible] మంచిదని [illegible] । [illegible] [illegible]॥ [illegible] ! [illegible] [illegible] । [illegible] । [illegible] కాంత [illegible]॥ వ॥ మహాత్మా! [illegible] [illegible] సర్వజ్ఞులగు మునులకోటి ధర్మాత్ములౌటం [illegible] కించిజ్ఞుండనగు నేను [illegible] బోధింప నెంతవాఁడ [illegible] వివరించినపిని విగతమనోవిషణ్ణుండై [illegible] యున్న

ల్లెతాఁకు రాలుపల్లవతనయిల్లుఁ జేరంబోయి యచ్చేయి పెయ్యనిపదిమేదు
లుగనపికడ పటారమేటరాసుతాని క్రితో పవాయనిఁగా నెఱిఁగి గాఱుగుచెం
చియిజంచుమనుచు నోడయునకుం బోడనూపినపనముఁడగుదునతండును॥
ఉ॥ ఘోరదయి తాత్మజుండు మఖముఖ్యాపశుత్వమునొందుచుఁ బోధను । త్వేదవి
దుండుపవనిశ్రేణియుఁ బూజ్యుడుయావ రాజ్యసం । పాదయుఁగానితకు
డగువాఁడు సిద్ధుండటంచు నారాజు । త్వదము నిప్పగావిన మవేదపనుండవు
నీవెఱుంగవే॥ వ॥ అటు గావ్యున నిను త్వర వటిను, యూవరాజ్యాభిషిక్తుండు
నుం గామింజేసి యుకర్మనూముంతకాలంబున నివసించుగుతసనంబునకే
ద్గ్యాంచుగా ముపారి స్తయగావనుందుగా విజయుం జేయుంచుయజింతునని
నాకర్ణంతసంతసించి స్వస్త్యస్తుయని ప్రశంసించుచు నజావరస్థ్ర త్రాము
లావతప్పరింబునకుసగ్గముగా బదంపడి హాత్మ్యప్రొందుచు॥ సీ॥ అస్మత్పురో
హితుఁడావాస్త్వనమునసంచితుస్వర్లోకనిలయుడుయెనకతని । సూనస్త్వాదశ
సంఖ్యాక విద్యలు గమనముకనంగ నుడంచి పాఠ్యాదిగాను । పురగృహము త్వర హారిగు
రాఁదాఁ ముమునిపిబెడిమి చిదినాశమురాగ । నారికియూవరాజ్యగుణించసర
త్వంబునమనఁగి ప్రేమంబునిత్య ప్రవి॥ సంపతో స్నేహ బ్రహ్మోజని సునపుడు।
వాదప్ప నగోయుకుఁడగోర స్తినచ్చిరనన్న । అందిమంతట యనుచు పేరెఁబ్బ మునిరెమ
నిన । నిపుణమనోజ్ఞని యుక్తుడయుజ్జ్వాలం ఁబిడె॥ వ॥ యజ్ఞసంభారంబు
లెల్లనునిస్సిరైమిదిగ నియుక్తనవ నసుద్దే నాడకేయుంబులనిన్న గించుచు
హోమఘోరహోతనపాటనంచితును నల్లోపితడియుందింగాది యధాస్నగతం
బున॥ ఉ॥ అనుచుచిద్దేరపడిదినసంచయియనుచుకృష్ణ్యనే । నంయుక
నాన్నిప్తిదియని లగనసబస నిపల్లారి నా । బరపరిగోన వారికేయువాచవి
చేసెనునకృటపర్యటా । నిరికగు త్రైపమూ! యనుచుంగన్నులఁగన్నసీరు
నించుచుకా॥ వ॥ అంతటయంగంయునసంటిందతడు సింతింతనవానిబింతాసాగ
రంబు జెల్లగ వెస్లునిరియనాపరోకపదుణ ప్రభృత్యులువినుచుండబహిర్గతంబు
గాఁగోముకును ద్దేశించికంటికిమంటినేకధారగానిట్లనివిలపించె॥ ఉ॥ హార
పివంశహారమణి! హాసుకుమార! కుమార! సోపరా । కారవిభాసిహాప
రమకామణికాగ్రణిలోకితాస్యకా । ధారుణిఁబాసినీదుతలిదండ్రులయో
భవదేకపుత్రులే । తీరునవీరువృద్ధులయిదిక్కరిచికెడదరికరటకరాటా॥
మ॥ నెలనాముద్దులుమూటగట్టఁదగునీ వెమ్మోము వీక్షింపకున్నలసత్పుష్ప
మరందమాంజిలిదుచుకా నవై వ్యసనీవాకుపీ । నులబొందింపకయున్నవద్దముల

కుక్షినొక్కనసీచిప్పించె । కరుణలుదుంబింపకయున్నవోతనయ! మాకుంజీవ
ముల్పదక్క-నే॥ సీ॥ అనిశంబునీమీదప్రాణంబులుంచినతల్లిదండ్రులగోడుద
లఁగవైతి । సారెకునీరాకకోరికోరికనుండునత్తమామలమేలునందవైతి । ప
రగపౌత్రలాభముగల్గెననిపొంగుమాతామహులఁగోర్కెమనుపవైతి ।త
గనెప్పనల్లిబిల్లిగఁగొల్లుసిల్లాలిదర్పకతాపంబుదీర్పవైతి॥ వితతలోననమ్మృత్యు
వాపంతికరుణ । లేకయిభ్భంగివరుణునికాకలుసుప । జన్నమూనవేయఁద
లపెట్టియున్నదకట । యేమిసేయుదునెటఁజొత్తునేదిదిక్కు॥ వ॥ అనిపలు
దెఱఁగులంబలవరించి యెట్టకేఁగొడుకుదిక్కుమొగంబై॥ ఉ॥ నాయను
గుంగుమార! సుగుణప్రథితా! ననుఁగన్నతండ్రి! రా । వోయిమహాను
భావ! నినునోమునుపాయములేమినియ్యాపాం । నాయకమూర్తికిసవ
మునక్స్వధితిన్విశసించియేయుధా । న్యాయముగాయజంతువనలాఖ్యలతె
ప్పింపరమ్ముఖ్యపుణ్యకా॥ వ॥ అనినలోహితాస్యుండువెఱంగుపడిలోకైకపం
ద్యాననసీక్షితిదైన్యాలాపంబులకుంబసి యేమని తంత్రవలననాద్యంతంబుగత
యునెఱింగి దొంగసికేనుకనయ్యా! మున్నునేనిన్యపాంపతివపకేశవున
కాహుతిజేతునసితలంపెట్టిప్రపనవట్టియుంటినిపుడదనయ్యౌవనజ్ఞయిమ్మన్ను
సేసినమీదఁజూచుకొండమనెడు బాలనిదురాలాపంబులకు మానిసఁబుకని
భూపాలునిజలోదరుఁగాశపించినప్పుడొక్కనకొలవలె మంచెపవుదున
వ్వస్త్రశాస్త్రముదాల్పుయుద్ధాగతిక్షితిగమనుండయ్యెనయ్యెడ లోహితాస్యుం
డుతండ్రిజలోదరామయంబెటులేఁబాపందలంచి గురుజనానుమతుండైధను
ర్బాణహాణిరపాణియగుచునొక్కదివ్యరథాధిరోహణంబుసేసి గౌతమీతీ
రంబునకఱిగమున్నుతన్నుఁబడయుతనగురుండు వరుణునారాధించినచోటు
ననకృతాశ్రముండైయనేకవర్షంబులునియతవ్రతుండై విశ్రమించినిచ్చలున
చ్చటచ్చటంబరిభ్రమించుచునొక్కనాడంతర్గతంబున॥ శా॥ నేనేమోతను
నుద్ధరింతునని యెంతేనాపచిత్తంబులో । నూనంగాఁబడరానిపాట్లఁబడెనో
ట్లోనన్నుఁగన్నందుకిం । తైనన్మజ్జనకుండునావలనసౌఖ్యంబందలేదాసకే।
పోసితేనిదిలేనలేదనవెతల్బొందేనుమూలంబుగన్॥ గీ॥ అనివిచారించుచూ
కరూచోనధ్యమధ్య । గుడువఁగట్టలేమిని బెద్దబడుగువోలె । ఋచికసుతసతీ
సహితుఁడైక్షీణవృత్తిఁ । జనునజీగర్తుఁడనునొక్కమునినిఁగనియె॥ చ॥ కని
మునివర్య! యేమియిటుకష్టివసించెదు లేమిచేతనా! యనుడుఁగుటుంబవం
తుఁడరవంతయుపాధియులేదయేమిచే । తునుక్షుధవేగిచత్తుననితోచెదు

నిందకుఁ బాయు మెద్దినే । మనమున నీకుఁ దోఁచినఁ గుమార! నాయుం గఁగ్ర
ప్పవే త్రివ వే॥ వ॥ అనినఁ లోహితాస్యుండును మీలోనెవ్వనినే నొక్కనిని మ్మ
నొమ్మనం దరకు వారు యథాసుఖంబున జీవించవచ్చునను మనఁ జేగ రుండు
ను॥ క॥ ఇఁక పుత్రత్రయమిదెమ । చ్చెద తిలకింమి దేనె నాఁ గూఁ నేకు మారా!
సాదలెదునిందఱిలోనీ । మది కెక్కినవాని గొనుము వర్థుఁడ వేని౯॥ వ॥ అను
డులోహితాస్యుండమ్మునీశ్వరున కిట్లనియె॥ క॥ ఒగి మాయం కొక్కముదక।
క్కగ మిమ్ముఁ గొన్న నేను యశుఫలమీని । మకు గురుసుతులలో నొక్కని । ద
కనన్నింగొనఁ గలాఁడఁ బాపనవర్గా॥ వ॥ అనుటయుం బెద్దవానిం దం త్రి
యును చిన్నవానిం దల్లి యును బాయఁ జాలరనిని నిరుప్రకటం గాని మధ్యము
కుమారుండు నాకుఁ బాయుబూచిరుమా రా! తల్లిదండ్రులకుం గొరి మాలి
న నేనేటనుండి ఏమి ప్రయోజనంబుఁ పెక్కింగొనిన మూల్యం బిచ్చినన్నుం గొ
నిపొమ్ము నేను నీ చెప్పినట్లు పనము వలవాఁడనని లోహితాస్యుండు జేగ
రుండు మొగంబై యిట్లనియె॥ శా॥ మునికులవార్ధిచంద్ర! నాకు పూర్ణ ఘ
న ప్రతికేము వేళ్లగా । మునఁ దలపెట్టి రాని మదిఫుల్య నవంబు తదర్ఘమ్ము భ
వ । త్తనయుని నన్నుం గొనె దవ వక్కిరియు మూల్యము నె ము తెల్ప వే । యు
న దనొకంత యేసిప్పుడు యుంబునఁ గొని కకె మానిర్ధయ౯॥ గీ॥ రాజపుత్ర!
గోవృషసహస్రమ్ము యుంబు । నిపుట నెల నుమూల్యమెను నఁగినపట లంకు । న
న్నదాత్మజునఁ ధన్యతనఁ ధికసితని । దీసుకొనిపోయియిచ్చు మైఁ జేసిరాము॥
గీ॥ అప్పుడు తెఁడు తఁ డడిగినయున్నయుని పి । వ పుగఁ గొనిపోయి తనపోయివ
చ్చినట్టి । సంగతుల నెల్లఁ దం డ్రి కెఱుంగఁ జెప్పి । నా నుజ మితి మునర్పు మా
మరయుముపోలఁగ॥ వ॥ అనిన సంతసించి పౌహరిశ్చంద్రుం డనిన॥ శా॥ బ్రహ్మ
ఉత్తయమైశ్వర్యమా ప్రజనముక్తరా రాజు నెల్లప్పుడు । ద్రిహ్మశ్వ బుఁగ పోకమ
ట్లుగనిరి రెంఁడంగనానాగఁ । బ్రహ్మం రాత్రిస్త్రు నెట్లు ప్పివరుణుం భాషిం
పఁ గొనెనే । బ్రహ్మణ్యుండనటంచు నిల్వఁగల నే రాష్ట్రంబునం బుత్రకా॥
చ॥ బలువగు రోగ మగునని బ్రాహ్మణపుత్రుఁ నవీనఁ గొని । వ్రేలఁ బడ వేసి లో
కములఁ బుట్టిన రిట్టును మాటఁ గట్టిని । గ్గలమగ కీర్తి కాంత ముఖమయ్యమున
ప్పసిఁ బాత్రిమిపాపురొఁ । దలపసు గాన నీవనియు ధాగతమాగతిన పిపుచ్చు
మా॥ గీ॥ ఎడదనీవును సందియమే చివిమెలఁగు । కర్మ సెటులుండునట్లు కాగల
దునాకు । ననుచుఁ బలవించునంతలో సభ త్రివాణి । పరగనిట్లనె సభ్యు లెల్లరు
వినఁగ॥ గీ॥ పురుషవర! గౌతమీనదీపరిసరమున నీశున శ్శైవుఁ బశుపు గాఁ

చేసిమనుజ। మేధయాగమొనర్పుమ మేయనీషఁ। బశువుఁబట్టకమున్నటి
లదమగన॥ వ॥ అనిన హరిశ్చంద్రనరేంద్రుండమందానందమకరందనిష్యం
దనహృదయారవిందుండై యజ్ఞసంభారంబులెల్లసమకట్టి వశిష్ఠవిశ్వా
మిత్రాదిమునికులంబులతోఁ గణపయాపయోగంబుల గౌతమికిం జనితీ
ర్థంబునఁ జంద్రమతీపురంధ్రీకళత్రుండు [illegible] దీక్షితుండై శా
స్త్రోపదిష్టప్రమాణలక్షణ [illegible] వేదిమంటప
కుండయూపాజ్యాది [illegible] నేకసంభారసంభృతంబును, స్వస్వని
యుక్త [illegible] బుక్స్వర్గ్వి
ప్రాణ [illegible] ంబును, [illegible] బుక్సా
జ్యప్రాణ [illegible] ంబును, [illegible] గత బ్రహ్మ
[illegible] ంబును, [illegible]
జలస్థలజాతసంపూర్ణంబును, [illegible] ప్రదిష్టమైన
[illegible] లు [illegible] చుం చం
బహుసంతర్పణ [illegible] మాయగుప
[illegible] దనుజ్ఞ
నస్న [illegible] సంబుపశ్
విశే [illegible] గంబులను [illegible]
త్రంబుపదేశించి [illegible] యానుంత్రిత రాజులు
సహా [illegible] మండెట్లు [illegible] నవచ్చి [illegible]
యజమానునందియుయు [illegible] యూపపశుసంస్థాపం
బులొనరించి [illegible]
బుగావించుమందునకు [illegible] భావంబున నిండార్గి
[illegible] దేవనికాయంబులకు [illegible] హోత్రమ్ [illegible]
జేంద్రా! యిట్లతోడనఖ [illegible] పరిపూర్ణంబవ్వేఁ [illegible]
[illegible] పరితుష్టాంత [illegible] స్నేహ [illegible] ంబుఁ బ్రయోజ
నంబు లేదుతిగి యుపబృంహణ [illegible] పతాకటయు [illegible] సభాసదుతె
ల్లగునుల్లంబుఖుపల్లవింపన వ్వేదపుణ్య వేదమంత్రంబులఁ బ్రస్తుతించియాగశే
షంబొనరించి రట్టయావసరంబున వరుణుండును సవనంబుపూర్ణంబవ్వేని
నిర్గతామయుండవై నిజపురంబునకు నిర్గమించి సుఖంబుండుమని పురందరా
దిబృందారకబృందంబులతోఁ బోవనుపట్టునకుం జనియె. వసుంధరాపురంద

రుండునమందానందకందళితాంతరంగుండై సపరివారంబుగాఁబురప్రవేశం
బుసేసి వశిష్ఠవిశ్వామిత్రశునశ్శేఫాదుల యథార్హంబుఁబూజించి వీడుకొ
లిపి వేడుక మెయింబ్రవర్తించెఁ; హరిశ్చంద్రుండే తీరంబునరమేధం
బున నపాంపతిః ప్రీతిపుచ్ఛా గౌతమీదక్షిణతీరంబున హరిశ్చంద్రం
బనుతీర్థంబురూఢికెక్కెనవట వైశ్వామిత్రాజిగర్తశౌనశ్శేఫ రౌహితవా
రుణబ్రాహ్మ్యాగ్నేయైంద్రవామ్యైశ్వరమైత్రవైష్ణవయామ్యాశ్వినౌషసాది
దివ్యాభిధానంబుల నష్టసహస్రతీర్థంబులంతర్భూతంబులయ్యె. అందుల
స్నానైకమాత్రంబునంబురుషుండు పురుషమేధయాగఫలంబువడయునేత
త్తీర్థకథాశ్రవణపఠనాదులన పుత్రత్వదోషంబుఁబోలఁగి మనోభీష్టంబులం
బొందుఁనిమ్మాటసోమతీర్థంబచెప్పెదనని॥

సోమతీర్థము.

గీ॥ అమృతమగుయుండునుసర్వయజ్ఞాత్మకుండు । నైవెలుఁగుసోమ
రాజుమున్నాద్యుఁడైన । యట్టిగంధర్వకులమునఁబుట్టివారి । ధనమువ్రైప్ర
వర్తింపుచుఁజనుమున్ను॥ వ॥ అట్టియెడనింద్రాదులా సోమరాజుతమ
కులేమింజేసి బందంబులంగుందు చెంది నాకడకరుదెంచి తమదీనత్వంబువిన్న
వింపుచుండఁ దంగనింతంచి సరస్వతివారికిట్లనియె॥ గీ॥ అన్నలార! మీరలా
సోమరాజునఁ । బడయుఁదలఁచియున్నవారేనిఁ । జెలువలలంజిక్కఁగ
రుగంధర్వులు । వారికోసఁగినిన్నువానిఁగొనుడు॥ ఉ॥ అనవుడు దేవతావి
సరమల్లసరస్వతితోడఁ బల్కెనో । జననిగానిన్నుమేమొసఁగఁజాలుదుమేని
నుఁబాసిమేముజే । వనములుదాల్పఁగల్గలవారముకామలసోమరాజుతే।
కనిలువఁగష్టమన్య్య మమ్ముఁగావఁగనీదెభరంబుభారతీ॥ సీ॥ అనినవాగ్దేవి
యిట్లనునిలా! రమేమరమిమ్ముసందుగానుకిగిమరలఁ । జనుదెంతుననుఁ
జూపిఘునసోమరాజుఁగైకొనఁడధ్వరమిషంబుఁదనరసలిపి । యనవల్లెయ
నివేళ్ళలప్పుడుగౌతమీదక్షిణతీరంబుదండకఁజేరి । ప్రయాఁదేవర్షిపార్శ్వమం
దుదేవులువై చిసవసమారంభించిసలుపుచుండ॥ రపుడనాహూతులై వచ్చి
నట్టివారి । నరసిగంధర్వులకుఁబూజలాచరించి । హరిపురోభాగమునవా
ణినలరసలిపి । వారికిట్లనిపలికెఁగంభీరసరణి॥ వ॥ ఇప్పలుకుపడతినాపణం
బుగాఁగొనిమీసోమరాజును మాకొసంగుడనినవనితాకాములగానసమ్మోది
నిగంధర్వులామతాత్రిమునదునోమునొసఁగిశారదఁజేదమవశంబుఁజేసికొనిరిప
దంపడి॥ క॥ వైశారద్యంబునఁదగ । నాశారదయొక్కదివసమందునమో

హా। వేశముగాను గంధర్వుల । నేశక్తిన్ మోసపుచ్చిరే తెంచెవడిన్॥
వ॥ వచ్చి దేవగిరికడ సవనంబునలు త్రవేలుపులకు సోమక్రయణంబు పొంతు
పు గావొనరింపుడని యుపదేశించెః నాటంగోలె సోమక్రయణంబునను పాం
తుప్రవర్తనంబు సిద్ధంబయ్యెః దత్ప్రభృతి సోమసరస్వతులమరులవశంబ
య్యెః దానం జేసి తత్తీరంబున సోమా రాజాభిధానంబునం దీర్థంబయ్యెః పూ
ర్ణాహుతిసలిపినచోఁ బూర్ణాసంగమతీర్థంబును. సోమక్రయణంబొనరించి
నచో సోమతీర్థంబును, గాంధర్వతీర్థంబును, దేవతీర్థంబునుం గలిగెః మ
తియుం దత్తత్ప్రదేశంబుల త్రిపర్ణాసంగమేలా సంగమాదులు పంచవింశతితీ
ర్థంబులుత్పన్నంబులై నదీరూపంబున గౌతమీ సంగమంబునొందెః సురగిరిప
రిసరమున నున్న యాతీర్థంబులు స్నానదానాదుల భుక్తిముక్తిప్రదంబులవ్వ
లం బ్రవరాసంగమతీర్థంబది వినుమూః క్షీరసాగరమథనజనితసుధాస్వాదనం
బునకుం గలహించిన సురాసురులనమమ శ్రీహరి జగన్మోహినియై పొడమియి
రు దెగలవారిం బ్రత్యేకంబ కూర్చుండం బెట్టి సురలకు మాత్రమమృతజబోసం
గుచుండగా హువను రక్కసియొక్కరుండక్కలకంబెఱింగి కపటంబున సురల న
డుమనిలికి సుధగ్రోలుచోఁ బుష్పవంతులకనుసన్నం జక్రి చక్రాయుధంబున
వానిశిరంబు దెగనరికెనమృతాసిక్తమగుటం జావక దివినురలతోఁ బోరి గ్రహము
వ్యయెతక్కళేబరంబు చక్రభేదనరభసంబునం గందుకంబువలెనెగసి గౌతమీ
దక్షిణతటంబునం బడియెః అమృతంబుకంగతంబగునప్పుడు శిరంబునఁ బుకంబ
డెంగానలోనికింజొరకనరుడు వెంబడిన వెలికిం బ్రబలమై ప్రవహించి ప్రవర
యనునదియై రుద్రశక్తిసమన్వితంబై గోదావరిం గలసెః దానంజేసి యట
ప్రవరాసంగమంబను తీర్థంబు పుట్టియాప్లవసమాత్రమ మర్త్యుల కమర్త్యత్వం
బొసంగు నందుం బంచసహస్రతీర్థంబులం తర్భూతంబులైయుండె నత్తీరం
బున సిద్ధేశ్వరుండను శివలింగంబు సర్వలోకోపకారకంబై యుండుననంత
రం బిళాసంగమ తీర్థంబు సర్వసిద్ధికరంబైడంబు మీరుతదుత్పత్తి ప్రకారం
బెట్టిదనిన॥

ఇళాతీర్థవృత్తాంతము.

క॥ ఇలవైవస్వతవంశజుఁ । డీలుడను రాజేంద్రుఁడొకరుఁ డేపారు
చుభూ । తలపతియైజనులకుఁ బెం। పలవడఁ బరిపాలన క్రియాకలనం దగున్॥
వ॥ అమ్మహారథుండొక్కనాడధికమృగయాగతమనోరథుండై రథహస్తి
పత్తితురగమహావాహినీపరివృతుండగుచు పల్లవితకుసుమితఫలితలలితమా

తులుంగలవంగచూతకేతకీవటకుటజాదినిఖిలవిటపివిసరవిసరద్బకబలాకకే కికోకప్రముఖనానాశకుంతసంతానజనితకిలకిలరవాలంకృతంబును, గజ గవయగండభేరుండఖడ్గకంఠీరవశరభశార్దూలచమరసారంగవరాహా దిబహువిధమృగాకులంబును, అప్రతిమానశీతలామృతపూరితసరస రసీతటాకసరిస్రవంతీసుందరేందీవరపుండరీకషండమరందనందితేందిందిరబృం దశ్రవణమధురాయమానగాననినాదానందకరంబునైకరంబుదంబుమీఱువా కమహారణ్యంబు దరియంబోయి యచ్చోటవివిధమృగవిహంగమవధంబాచ రించివిశ్రమించి మంత్రిపుంగవులంజూచి యిట్లనియె॥ చ॥ చెలఁగుచునీడ నేనుమహీశపరికల్పితభోగభాజినై । మెలఁగగనిచ్చవచ్చెడిని మీరలశేష వసుధాధిపస్వసా । యులరయివీటికేగిసుగుణోత్తరమత్సుతుఁబట్టభద్రు గా! సలిపి ప్రజాళి రాజ్యములసన్మతిఁబాలనసేయుచుండుఁడీ॥ క॥ అనియా నవెట్టుమహాసా । వనిమంత్రులిలవనముఁగూడికెడఁగుకపురికిం । జనినైజ నోత్తముగా । నొనరించినరాసుఖంబుచుండిరియిలుఁదుర్ద॥ వ॥ కతిపయ ప్రయాణంబులనుగ్గమించుమంబోయిపిమ్మటసుముందర॥ సీ॥ సప్తాశ్వరథగ ప్తసప్తసప్తిప్లుతగతరోధసాఘుశిఖరిచయంబు । బహ్వాశుగాస్యతోపహ్వా రిహారింపఘనవమద్గహ్వరగహ్వరంబు । సర్వజ్ఞకిన్నరేశ్వరముఖ్యగీర్వాణ గణవాసయోగ్యప్రత్నవరంబు । సర్వతఃప్రత్యంతపర్వతగళితవనిర్గతగం గాదినిర్ఝరంబు॥ గీ॥ అధికఫలభారనమదమరావనిజ । వాతధూతయిల తాఘూతధాతురాగ । కర్మమాలిస్త్రవసచరాగారరత్న । చత్వరముచూడ దగహిమాచలవరంబు॥ వ॥ ఇట్లధికమనోహరంబై భవంబున నొప్పునాసీ హరాహార్యంబునసయ్యాక్యమకులుఁడు సభార్యుండుగాఁగృతాశ్రముండైప్ర తివసించితత్ప్రదేశంబులభిల్లసంఘంబులంగూడి లీలాపరిభ్రమణంబుగా వింపుచునొక్కనాడు॥ శా॥ నానారత్నవిచిత్రితంబగుదరీయక్షేశ్వరుం డొక్కఁడు । త్స్యానందంబునవాసముండుశబియర్ బాభ్రేశ్వరింగూడివా। రానాతిచ్ఛమృగంబులై మెఱఁగుచుక్ హైమాద్రికూటంబులై । పోనాలోని లుఁజేగిదానిఁగనియెన్మోదంబుసంధిల్లఁగన్॥ వ॥ కనిమయూనిర్మితసువర్ణమ యంబగునగ్గుహాగేహంబున భిల్లసేనాసహితంబుగాఁబ్రవేశించి నివసించి యుండునంతలోన॥ మ॥ మృగరూపుండగుయక్షుఁడుందరుణితోసేతెంచిదీపిం చునై । జగృహంబన్యాహృతంబుగానెఱిఁగియూర్ష్యగ్నోగునుల్లంబునం । బో గివీనింగెలలేను వేడిననిడందోయింక నేసేమిచే । తుగదే! దైవమయంచుఁగిం

చగొనితోడ్తోఁ జేరెనాత్మీయులన్॥ ఉ॥ చేరిబహూకృతుల్పడసిస్వీయకథా
క్రమమెల్ల మెల్లనన్ । వారలతోఁ దెల్పియెటువాడుగుహన్విడనాడిపోవు
వో । మీరటుచేయుఁడీపరమమిత్రులుభృత్యులునాకునాప్తులున్ । వారలు
యుద్ధకాంక్షులయివానినిఁగూడిగమించిరాడకున్॥ వ॥ పోయిధనుర్బాణ
తూణీరధారులై ఖడ్గంబులఝళిపించుచునట్టహాసంబున నిలుంగనియిట్లనిరి॥
మ॥ ఇదిమారాజగృహంబుదీనసిలనీవెవ్వాడవెవ్వానియె । ప్పదలన్నిల్పితిచె
ప్పుమిప్పుడయినంబోకయున్నన్నినుం । గదలంగ త్రికటాంరులన్నశిపివే
గంబేగఁగాఁజేతుమో । మదచిత్తా! చెడిపోఁబోయిననధీమతోఁద్ధతా
మాత్రిఘ్నుండై॥ వ॥ ఇలుందుసుందకీర్ణంబు॥ చ॥ చిటమగువిల్లునంబులున్ద్రీ
ముక్కచివ్వఁగాలుద్రవ్వుచుం । దటుకునలేచిరొందునన దాకగలాచిని చేరి
పోరుచుం । బటపటపండ్లుగీటుచునమర్ష తనెల్లరనాక్రవేస్సెడిం । బటువి
శిఖాగ్నికాహుతిఁగ్రమంబునుజేయుచుఁయుక్తుండార్తుండై॥ వ॥ అనుజులు
చుట్టలున్సుతులునాప్తులుగూలిరటంచుభోరునం । గనుఁగవనశ్రుబాష్పము
లుకాల్వలచెల్వునఁబారనేప్పుచున్ । వనములవెంటవెంటఁగోసిపక్షిళ్ల(బ
యత్నమృగస్వరూపుఁడై । చనిమృగిమైనయక్షిణిసజ్రప్రియుఁగన్గొంటివంతని
ట్లనున్॥ సీ॥ నవలా! యివేలాధినాధునుమావనమునకునాకర్షణమునుఘ
టింపు । మల్లదుర్మతిమృగయాసక్తచిత్తుండుమృగినైనసీవెంటనేగుదెంచు।
నప్పనీవచేయఁగరాదెయననందుఁబురుషుండనగునాకుఁబోవరాదు । అట
కునీవేగదూష్యమునున్నతతార్ప్యనిర్వాహకివిగమ్మనెలత! యిస్తు॥ డను
మయక్షిణియిట్లనునధిపనీకు । నేలపోరాదునాకేలనేగదగియె । నయ్యో
మావనికీవేగనఘమదేమి? యెఱుఁగఁజెప్పవెయనయక్షుఁడిట్టులనియె॥వ॥చం
చలాక్షీ! ఇమ్మంచుకొండనుమాసహితుండై మహేశ్వరుండొక్కనాఁడు
మదనక్రీడలవేడుకమైవిహరింపుచుండనపుడటకుబర్హిర్ముఖ బర్హిర్ముఖవారం
బులుకారణాంతరంబుననేతెంచినంగని సిగ్గునంబడినభవానిభవునింజూచిమ
హాత్మా! స్త్రీలకుఁబురుషరాహిత్యంబగువివిక్త ప్రదేశంబవశ్యకర్తవ్యంబు
గాననియ్యంతవనంబునకుమన్నామంబువెట్టి నీకునునందికేశ్వర గణేశ్వర
కుమారకునిందక్క నిచటికయుగుదెంచిన తక్కపురుషులకు స్త్రీత్వంబుపొ
సంగులాగునవరంబొసంగవే! యనినశంకరుండట్లకాయనివరంబొసంగెఁద
త్కారణంబుననాడకుమగవారరిగిననాడువారగుదురు గాననాకుంబోరా
దుసిద్ధంబయ్యె నీవెట్టకేనియునయ్యెలునందులకుం జేర్తువమేని నతండాదు

రూపంబునొంది దానం జేసి మనమునిర్భయులమైనిజనికేతనంబున నిలిచిసు
ఖంబుండవచ్చునని బోధించుటయు॥ ఉ॥ యక్షుఁడు తత్క్షణంబమృగిమైయుళి
భూపసమీపభూమికిన్ । యక్షునివీడుకొంచుఁ జనెను వ్యోడనయ్యోడయుం
దుదాసిఁదా । శిక్షణసేసి మెచ్చి వ్యగయెచ్చఁగమింపఁ దలంచియా
జ్ఞయా । దక్షమహాహయంబు నొకదానిని సాదియుకందు దెచ్చెగా॥
వ॥ తెచ్చియెదుర నిల్పినంజూచివాజిపక్కెరపల్లంబులోని యలంకారంబుల
నలంకరించుటకు మెచ్చి గంధవాహంబనంగ నెంబగు నమ్మహాసైంధవంబున ధి
ష్ఠించి యక్కుహనాకురంగి వెంటంబడుటయు॥ చ॥ అదియును మాపనా
యసమున ల్లగఁబట్టియు మెల్ల మెల్లనఁ । గదలుచు తోఁకకెన్ గవకుఁగన్బడుచుంగ
న్నుచచ్చుటచ్చుటం । మదలకి సిల్పయిుద్భ్రమము వేయుచు నిక్కుచెవుల్నిగుడ్చు
చున్ । బెదము బాఱుచున్ దొనుసింత గసె గ్ర్ఁనుమావనంబు ఁగిన్॥ చ॥ తె
లిసివన ప్రవేశమునుదిగ్గున గ్గజగాముకాపరూ । పలలితదివ్యనామయుప
జ్ఞదనర్చు నశోకశాఖిఁం । ఎలిగనుంతి గాంగొసిహాయస్థితుఁ డైప్పుగఁ జూచు
భూమిగా । త్రైలకముఁ జూచి సవ్వగు మదిం గరువం బసలార సిట్లనన్॥ సీ॥ ఓ
సి! ఇుళ్యా! యేమయుగ్మలివయ్యుఁ బఁవపేన మునహయారూఢ నగుచు । నో
టయింతయు లేకనొంటి జరించెదు వెటకే గనప్రనీవ దేము చూడు! ఘంటతె
ల్పవెనాగ నోసి! ఇుళ్యా యేమెయును నాడుపిల్పునక తఁడుగవలి । హయమ్మునగ
ర్జనమొనరించు చునుధను వెక్కడేకుటిలంపు దృష్టిఁ జూచె॥ సదియు జడియక న
రపతినోసి యోసి! యేమెఁ కియా గ్రహపడి వడిఁ పట్లునాడు । వలన నేరమి యేమ
మవ్వోఁ గొలవిగా వె! నిన్నుసి వెయుంగక గుసెనన్న దూర॥ వ॥ ఇంతులమిన్నా!
యింతకన్నులం దెఱచి భవదంగ పరిశీలనంబుఁ జేసి మఱినన్ను నెంతదనుకం
గొంత శాంతింపుమని పలికిన విని యులికిపడి, యతండా పాదమస్తకంబుగాఁ
దనయంగంబుల నవలోకించి లోలలోచన యగుటకుం జాలినొంది "యేలకో
నాకీకర్మంబు ప్రాప్తమయ్యె" నని యంతరంగంబున నిట్లని చింతించె॥ సీ॥ నాకీర్తి
యిప్పుడు నవ్వులపాలయ్యె నా ప్రతాపంబు వ్యర్థమయ్యె నమందె । నాకుద్గ విభవ
మంత యుఁ జడగట్టె నాసత్ప్రభుత మహాస్వ సరణిఁ జేరె । నాకువలయ శోభన
యనంబులనుఁ పడెనాగభీరత మెల్ల నాభిదూరె । నాధను ప్రాజ్ఞత నలిగిక
న్బ్రమలంబె నాగొప్ప లొమ్మక్కయాగులాడె॥ నాసువర్ణ సమృద్ధి యింత
యుతనుత్వ । మంచెం బోయత్పు వార్జితమైనయట్టి । పౌరుషము చెడి స్త్రీత్వం
బువచ్చె నాకుఁ । గటకటా! స్వామి! యిది యేమికర్మ మొకొ॥ వ॥ అనిమఱి

యెను॥ సీ॥ మృగయావిహారార్థమగు సేనలనుఁగూడి పనులకు నే నేలికవచ్చి
నాఁడ। వచ్చి వెంటనబోక వారలఁ బాసి యొంటిమై యే నేలనుండితి నాఁడ। నుం
డియుండ దండులనుండు వింతలఁ జూడక మృగములకేలన తిరిగినాఁడ। నతిగయా
రికయుండక యుత్సాహించిదక భృత్యుల నేలమడపినాఁడ॥ వడిపివిశ్రాం
తినొందక మాయలేడి। యొకటి కనఁబడు నంతనే వెంటఁబట్టి। వలచి వెంబడి
యిటకేలవచ్చినాఁడ। గొప్పయుండిగోడవలెఁ గూడ గాదె। గీ॥ ఇంతకు
సుబ్రహ్మణ్యుకారుణ్యాంతరము । సంతమగుమని నాకుఁ రక్షించెనుదుట। వ
చ్చునది గాక మాన దెవ్వారికైన। దైవవశమున కొక యసాధ్యంబుగలదె॥ వ॥
అని విచారించుచు నొక్కసిము పంబిసన్న్యాసి వైరాగ్యంబువహించియాత్మం
బయసిఁ గనియుష్టిణీవిద్యాతిదక్షుండై యుపాసనంబున బ్రహ్మాండంబు జయించు సంకల్పం
జూచియిట్లనియె॥ క॥ ఎవ్వ రెవ్వనినృపనివ్వని। యువ్వని హొంటఁజరియుండె నిటు
లొంటయు లే। కెవ్వధి నాకిస్త్రీత్వంబువ్వాలభియుండె దెప్పుమాదయతోఁ డన్॥
వ॥ అనిన నయ్యతిచెయిట్లనియె- సోగంజపురిందరా। సపన్నపరాహ్వ
గుహాగేహంబున శ్రీమంతుండు యక్షాధినాథుండు సుమన్యుండను వామసిక్యం
బునివాసంబుండు నేనతినికిల్లాలనై మెలఁగుచు మన్నామధేయంబునసుయుని
చెప్పనొప్ప మేమిద్దఱముల్లాసంబు వెళ్ళిపడిన యనిర్భాగ్యగరూపధాములమై
యున్నంచుకొండవిలాసక్రీడల విహరించుచున్న తొడల నిశ్చలాకంబగు సద్గు
హాశ్రమంబు భవదపహృతంబగుటకు తెలిగి దేగతి నామగఁడుమగనికను కనిను
వెడలింపభటులనంపిచంపఁ గోసి చేయునది యెద్దియుందోఁచక దిట్టచేడియుట్టె
డ చెట్టుపుట్టలంబట్టియయ్యెడవిచిఖసంతప్తుండై నన్నుంబురిసరించుకొని
పోవుచుఁ గార్యంబెఱుంగించిన నేను నాకేటఖేలనాసక్తచిత్తుండవగు నిన్ను వం
చించందలంచి మృగినై మచ్చాంబరీవిద్యాపాటవంబున నియ్యమావనంబున
కునిఁదోడి తెచ్చితి నిచ్చట మహేశ్వరవరశాసనంబునంజొచ్చు పురుషులకు
స్త్రీత్వంబువచ్చు దానం జేసి నీవుమగతనంబువాసి మగువవైతి విధిపురాకృతం
బుదీనికిపగవంబని లేదుమఱుగుమని వెండియు॥ చ॥ మతిచెడ వేటలాపయితిమా
నినిసంచెడఁగించనొందుటల్ । గతజలసేతుబంధనము గాయనినిమ్మళమూని
యొకానిం। బతిగ వరింపు మీకీ యనుచుఁ బల్కనిలుందును నైస్వ్యమాస్యమం।ద
తులితమాటఁజూపిమగువా! ననుఁబ్రోవభరంబునీదమా॥ వ॥ అనుటయు॥
క॥ నృపవర స్త్రీత్వమునొందితి। విభుడీకఁబుం స్త్వంబునొందవిది గావున నేఁ।
గృపగదురనీకుఁ దెలులకు । నుపయోగపువిద్యలెల్లనుపదేశింతున్॥ వ॥ అని

యొదంబరచిసంగీతసాహిత్యాదులగు స్త్రీవిద్యలఁ బ్రావీణ్యంబుగ నిగించినఁ
జెలంగుచునిలుండెట్లనియె॥ మ॥ పురుషత్వంబులభింపదంటివిస రేపోనీవిచా
రించిన। న్నారిలంగార్యముగూడదెచ్చునెయొకండైనేయుక్తత్వంబునీ।వరయం
గానగునేమిచేతం? సెవనింబ్రాణేశ్వరుంగావరిం।తుంబిహింబటరుసతీ।కృపా
త్మవగుచుక్ దుఃఖార్తునన్నోప్రివవే॥ చ॥ అనినఁగృపాతరంగితమనోంబుజన్మై
శమియిట్లువచుటని। వ్వనమునకింతదూరమునఁబ్రాగ్దిశసాశ్రమమొండుగ
ల్గునం। దునహోమధాముసూనుఁడుబుధుండునివాసముచేయుచుండునా। త
దుగురుంజూడనీడఁజనుదారిసదాయచునుంపునిత్యముక్॥ శా॥ ఆలోనాతని
దర్శనంబొనరిఁ జేయంజాలిప్రార్థించినక్। లోలాక్షీ! భవదర్థసిద్ధియగుని
లోమత్తంతంబాసితి। తాటలుంబుంగనుపట్టియుండుమనియుంతర్ధానమైయె
త్తుని। ల్లాలాత్మైరుఁగూడినైజదాసౌఖ్యంబుండెందంబైకై॥ వ॥ అవటనిస్సై
న్యంబెల్లదైన్యంబునంగొంతవనుక గాంచియుండరాకయున్న ధూపాగమ
నంబునైనిరాకంబెట్టుకొని రాజపత్నులతోనిజపురంబునకుం బోయిరంతని
చటనిలుంపు సిలయును నెలంతనైనంగవ్వనంబునంగ్రుమ్మరుచు, నవ్వతావు
లకుసొకుచుఁ గొమ్మలపూలుగోయుచు మున్నరివ్నగుపికస్వరమ్ములకు
సొమ్మసిలుచుఁ, గమ్మవిల్తునిమ్ముపరినిస్నానాదికంబుగుదారినిచ్చి గొళ్ళ
గఱప వేళ్ళగాఁబంచమస్వరంబుసంబాడుచుండ బుధుండునంగుగాంచి
కాంచి మోహించి తదుదంతంబంతయుగ్రహించి కార్యంబెఱింగించి భా
ర్యగాగ్రహించి మించినవేడ్కనాటజంబున కమ్మించుబోటింగొంచు సర్గ
మించిక్రీడించుచుసుఖించె- నద్దేవియును హావభావవిశేషంబులనతనితులం
దేల్చుచుఁ బెక్కుడులోకనందగావెళ్ళిబుచ్చె నంతనొకనాడు రోహి
ణేయుండు సంతోషితస్వాంతుఁడైయుకాంతంగనియిట్లనియె॥ మ॥ అతి
వా! కేవునుమావునీదుసరిపర్యంజాలసౌఖ్యంబుజెం। దితినిచ్చంగడునెచ్చ
వచ్చెఁబ్రియమర్థిం దెల్పుమేనీర్తునా। నతిమోదంబుననామెపుత్రునిడుసా
మ్యా! యంచుఁబ్రార్థించెఁబ్రార్థితుండైయట్లగుఁగాతమంచనడదట్ప్రేమా
స్పదుండవ్వెఁగా॥ వ॥ అంతంగొంతకాలంబునకు॥ క॥ కలువలరాకొమ
రునితో।నలరులవిలుకానిపోరులందునఁగదుసిం। పులమెలఁగెదునయ్యిళకుక్।
సలలితముగఁజూలునిలిచెసజ్జనులెన్నక్। క॥ చెలికత్తెలలరఁజెలియకు। నెల
మసవెన్నెనసొగసునిగనిగవాడమెం। బలుకులకలకలముడిగెఁబ్రబలముగవే
విళ్ళనరుచిబడలికలాదవెక్॥ గీ॥ కలిమిగలిగిననెచ్చెలికటికచముల। మధ్యా

సుంతియు లేనట్టి మధ్యమత్రుడు। ప్రబలవైధనికులనిర్మ్వగఁబట్టికరుణ। వడసిచను త్రిదజగమునఁ బ్రబలుటయుదే॥ చ॥ ననుఁగని నెమ్మొగంబునఘనంబెదురించుచుఁజే కాకనాకుమాఁ। గొఁకునిమెడఁజక్రవాకములఁబోల్చెడు। గోడలటంచు నెమ్మొచే। యునాగురుజుండుబొమ్మ్యఁడుతుబోన్నతిఁ బాపియుఁబమ్మచేతఁగా। వని తెలుపంగమూర్ఛయిడినట్లుగుఁబూచుకన్నైల్యమత్తరిక్॥ గీ॥ భూమిభుజుఁడగు శిశువులోఁబోసఁగునతని। యాకలికిఁబోలెమను మొక్కఁగాకపంచ। భక్ష్యపరమాన్నములునింటఁబెరుగునప్పుడు । మన్నుమెసవంగనేటికయ్యాన్నుమిన్న॥ సీ॥ నలుపారెఁజనుమొనత్రైలికిఁబుత్తడిమలతలలపై మొగులెక్కెనిలిచెననఁగ। వెలవెలబారెమోమలివేణికలనెలఁబట్టుచనిశరదబ్జములికెననఁగ। నారుబోడ్డేర్పడెనాభికిసన్నచీమలబారులుబారియుక్తైవెలసెననఁగ । జడనొందెన్వాఁగతుల్ సటికిమందరమునవదుపింపఁబాలుకుజంత్రంబనంగ॥నతివకున్నతస్తబులగర్వంబులన్యోగ। బడతిగరిగలనగునగులర్పడుఁ జేరె । నలరువేణికిమనుమొక్కనానహాస్యే। నెలతుకకునాడునాటికినెలలునిండె॥ అంతట॥ క॥ మునివరులెల్లరుసంసస।మునమునుఁగఁగసూర్యచంద్రముఖ్యగ్రహముల్ । దనరిననెలవులనిలిచిన। ఘనశుభలగ్నంబునందునఁగనెసిఁసుతుసిక్॥ వ॥ అయ్యవసరంబున భేరీమృదంగాదివాద్యఘోషంబులు సెలంగ నింపునందనుండమందానందుండై జాతకర్మాదిసత్క్రియలొనరించుచుండిహరిహర పురందరాదిబృందారకబృందంబులయుగుడెంచి పుట్టువోసంబురౌరవంబుగావించెగాన నాశిశువునకుఁబుహూరవుండని నామకరణంబువాల్యించి చంద్రవంశవర్ధనుండై యుక్కుమీఱుండు రాజలోకంబునంగండుమిగిలి నిఖిలవేలావలయితవసుమతీచక్రంబేకచక్రంబుగాన వాశపుక్రమంబునఁనసేకహాయనంబులు సాయిగధరంబాలించునని దీవించిచనినంత నబ్బాలుండునుం బ్రతిదినప్రవర్ధమానుండై వేదశాస్త్రాదివివిధవిద్యాని గౌరవుండగుచుఁదల్లిదండ్రులకుగడుగౌరవంబుగానుండ శోడశాబ్దంబులునడిచెనప్పుడాకనాడు॥ క॥ ఒకమూలమైలముసుగిడి। వికృతంబుగఁగూయుచుండెవిడుచుచువగూర్చి । దకనెక్కి మొక్కియేడ్చుచు। గకవికనైయున్నజననిఁగనితనయుఁడనుక్॥ శా॥ తల్లీ! మెల్లవిధంబులన్నమతచేతంబ్రోచిరక్షించుస । ద్వ్యాల్లభ్యంబులభింపఁబుత్రుఁడధికప్రావీణ్యముందాల్చినీ । కెల్లప్పన్యశుఁడైచనంగొఱతయం దేలేకయుండంగనీ। యుల్లంబింతతపింపనేలః గతమేమో నాకువాలీయవే॥ చ॥ అనవినితల్లియుట్లనిమొనాత్మజ! సత్యమనాథుఁడట్టిదే। నినుమతిఁజెప్పనేటికిగణింపభవ

తత్కృతచింతయుంతయుం। గననెవ్వరెందునన్వలితిగల్గదుగానిపురాకృతాధి
కిన్। వసరంగవచ్చెడింగొమరా! నావెతలేమనినీకుఁదెల్పుదున్॥ కం॥ అను
డటంచిట్లనునమ్మా! వినఁదగియెదువాడనేనివినుపింపఁగనే। వినినాకుఁజేయఁ
దగియుం। డినఁజేయంబూదువాడనిజమిదిజననీ॥ చ॥ అనియెదునందనుంగని
యిట్లాంగనగోష్యనిహాస్యవృత్తమై। ననువినుపింపఁగావలసెనాపనినీపద
మానతల్లి! యె। వ్వనికెఱుగింపనీకొమరువానిలవీరలబోలివెట్టివా। డన
కరిహాస్యమాడఁగలఁడా? యనకల్లదితెల్పఁదల్పనే॥ వ॥ అనిననిట్లుంతసం
తసించినీనోదంతంబాద్యంతంబెఱుంగించికుమారా! పురాకృతకర్మంబున
వాకిట్టియాదుయూపంబుపాత్రస్తంబమ్యొనిమిక్కిలియుంబొక్కముష్కురన్న
తల్లింగని తనయుండిట్లనినె॥ సీ॥ జననుల్ని! నేనేమియొనరింపనేమిటఁ
దృప్తిగల్గునొనీకుఁదెలుపుమిప్పు। డనఘయనిశసందనునిదిక్కుమొగమైవ
చించుఁచుంస్త్రమఁబొందఁచెలులగలసి। ముసుపటరత్నంబులకునునీకురాజ్యాభి
షేకంబునలిపివిశేషముహిమ। నశ్వమేధాదికయజ్ఞక్రియాకాండములువిప్రుబ
హుదానములవొనర్చి తపముగావించినుక్తికాంతనుగ్రహించి। తనరు
చుంటకుసిచ్చవచ్చెనుకుమార। సలుపఁదలతేఁనిచేతసఫలమగున। నంబ
రూరవృడిట్లనియుంబకనియె॥ వ॥ జననీ! నాకనుపాయముందెలుపుము
స్త్వంచెట్లురింజెమనే। నొనరింపందగునట్టిదెద్ది తపమో? యోగం
బొ? భూదేవతా। ర్చనమో? యేమి? వనించునట్టులరచించఁబూని
దవ్వాఖ్యధున్। వినకౌతూహలమయ్యెందనిసత్పుత్రుఁబోత్సాయంట్లంచనున్॥
కం॥ అక్కా! మొక్కింకగఁజనమి। యుబ్బయగుబుధుండుసర్వమాత్మనెఱుం
గుం। గొబ్బునహితోపదేశం। బబ్బరముఁగఁజేయునిననైశుండంతన్॥
కం॥ గురువరపరిసదధరణి?। గామయుమగనతిగివెఱుంగిక్రమవచనముల్।
పరిపరివిధములఁగాల్గఁగఁ దెలసిజనసిధరింబు దెలుపుడునతడున్॥ గీ॥ వత్స!
తీర్థమహిమ మహేశ్వరులవలనఁ। గలిగెఁగావుననమ్మహేశ్వరులను వేడఁ।
బడుముమీజననికిఁదత్ప్రసాదమునను। పుంస్త్వమబ్బెడుమఱివొంటఁబొస
గఁబడదు॥ వ॥ అనినఁబురూరవుండు వెండియు॥ చ॥ పటుతరయోగనిష్ఠల
నుపాసననో? పరతీర్థసేవనో?। యొటువలెఁబార్వతీశ్వరులఁసక్షుఁజేసె
దరెక్క తెల్పవే। తెటుకున నాపుమంబుధుడుదారతఁబల్కెఁగుమార! గా
తమి। తటమునగారిఁగూడుకసదాశివుఁడుం డెసఁబోయివేడుమా॥ వ॥ అని
నజనకుని పలుకులసంగ్రహించు నప్పురూరవుండుపాత్రపుంస్త్వంబ

సేవా । యారెండుతటములనైశివశక్తిశివరసనృత్తగీతసౌభాగ్యసౌఖ్య।
ముఖ్యములుపదివేలుపుణ్యతీర్థములయ్యెనన్నిటందగంబూర్ణుండగుచుశివుడు॥గీ॥
అచటసలిపినస్నానదానాదికంబు । సర్వముఖఫలదంబగుసంయమీంద్ర। యి
కథనువిన్నవారికభీష్టసిద్ధి । పుత్రపౌత్రాభివృద్ధియుంబుణ్యమగును॥క॥ ఇది
యయిశాతీర్థకథా । విధమనియెఱిగింపంబ్రీతివినితనరెదునా । రదమునికి
జక్రతీర్థము । తదనంతరసీమంబరగూ దత్కథవినుమా॥ వ॥ అనిపరమేష్ఠిగు
రుతరదురితలతాలవిత్రంబగు చక్రతీర్థవృత్తాంతంబిట్లనిచెప్పందొడంగె॥

చక్రతీర్థవృత్తాంతము.

చ॥ తొలుతమురాసురాత్మజుండుదోర్బలశాలిసురాంతకుండునాం।
జెలంగెడురక్కసుండొకండుచిన్నతనంబునందంద్రిజంపెనీ । తులువయటం
చుసిద్ధ్యహరితోంగలహించి జయించుశక్తిమై । గలుగమింబూర్వవైరము
నికంగడతేర్చునుపాయమెద్దియో॥ వ॥ అనివిచారించుచు॥ ఉ॥ ఎయ్యదినె
య్యరానిపనులెయ్యదిపొందంగరానికోర్కెలె । య్యెయ్యదిదాటరానిగిరులె
య్యదియీంగరానియేఱులె । య్యెయ్యదిమెల్లంగన్గొనుచునంతటిలోనెరవే
ర్పవచ్చుసాం॥ బన్యక్సపారిసంబాదవునట్టితపంబొనరించువారికిన్॥సీ॥త
నకొత్తుఁడనకనైత్తినింగెలిడంగబూజెయగువరంబిడండెభస్మాసురునకు । ను
డిగంబుసేయుచువిడక మోసలంగాతునసివరమిడండేబాణాసురునకు । శిల
మైజగమేస్పుపశిలాహాలముంగ్రోలియుభయంబిడండెసురాసురులకుం । గని
కరమెట్టిదోకానికాదనకతాసామేనోసంగఁడేహైమవతికి॥ మరియునెందరి
కెన్నియేవరములిడండె । యమ్మహాత్ముండుపరమదయాసముద్రుం । డఖిల
నతభక్తలోకసురావనీజ । మతనివేడిపొందగరానియదియుంగలదె॥క॥అని
కృతనిశ్చయుండైయ। ద్దనుజుండునిజరాజ్యభరముతనయుఘుజాగ్రంబునంబె
ట్టిహారుండుదనియంగ। ఘనతపమొనరింపంజనియెగౌతమికడకున్॥ వ॥ చని
యందఘమర్షణావగాహనస్నానంబొనరించిసంధ్యాద్యనుష్ఠానంబులునిర్వ
ర్తించి తత్తీరంబునభూఘాతశుద్ధిపూర్వకంబుగా నొకభూతేశ్వరలింగ
ప్రతిష్ఠంగావించి, తత్పరిసరప్రదేశంబునం జతురాశాగతాగ్నికుండచతు
ష్టంబులమహాజ్వాలలునిగుడం దన్మధ్యంబునంగాలిపెనువ్రేలినేలనిలువంబడి
యూర్ధ్వబాహుండై ప్రభాకరబింబంబుపైనంబకంబిడి ప్రళయకాలహు
తవహునియాకారంబననేరికింజేరిచూడరాకనిఖిలనిర్జరాపాయంబునుంద్రై
లోక్యసంతాపకరంబునగునట్టిదారుణతపంబొనరించుచుండె నంతలోన॥ఉ॥

కుమ్మరిసారె నాఁడిరిగఁ గుంభినిఁ జక్రకులాద్రియైనసము॥ దమ్ములఁ గట్టెదుటిన్ను
కరింబులఁ ద్రిప్పెదు కుండనీరు నాఁ। గొమ్మలదుల్పుపూలనఁగఁ గొబ్బున రిక్కలు
తాలె హేళియుఁ। దమ్ములదాయయు గటుఁ దప్పిరిపిత్తము గొన్నవాఁడు నాన్॥
చ॥ కడిమిచరాచరాత్మక జగత్త్రికమల్లతఁ బోనలంబునం। బడిబడిమం
డనాదారుడు సుపర్వప ముఖ్యసురాళితోడనే। నడరివికుంఠమం దునననం
తుని పైశయనించిలచ్చితోఁ। జడిమఁదినాఁడు చక్రధరు చెంగటికిం జనిమ్రొ
క్కుచు కరటక॥ శా॥ శ్రీ! తల్లిను బుంగుపిల్లల వలెం దత్పోషణం జేసి మే।
మాంద్రుంబిడ్డలఁగూడ నేఁ దను కంపహో యిం బ్రవర్తింతు మే। వాంద్రు దా
యులు లేమినిప్పటికిఁ దీవాఁ దెల్లఁ బ్రహ్మంగఁ జా। త్వేంద్రం బైన మహార్తి వచ్చెఁగ
రుణస్వీక్షించిరక్షింపవే॥ ఉ॥ నాథుడు జక్రిసంభ్రమము నఁ ఘణిళుట్టము
బాసి మమ్మునం। భావ నేసినేమిది! సుపర్వులంఘులు దీరు దైన్యముం।
బోవిడనాడ దైన్యములఁ బొందివడం గెరింతవం తేమి। కేవిధిఁ బ్రొన్నమ
వ్యూనిజోగిఁ ప్రభునాక సవిస్తరంబుగన్॥ చ॥ అనవుడు వేల్పులెల్లరుఁ గృ
తాంజలులై "మహేశ్వర్యసూనతుండిని వెగటార్చి వెస్సుఁడతనింగడతేర్చి
బుణంబుఁ దీర్తునే నగుచు మహాబలంబతి భయానకవృత్తినొసర్పఁ బూని
నం। దునఘువనత్రయంబునను దోడ్పడఁగీను మురాసురాంతకా! ॥
వ॥ అనినవినిజనార్దనుండు తత్ప్రార్థనంబు భినయించుచునిట్లనియె॥ శా॥ ఏమే
మీ! సురలార! సోఁకుజంతుకున్ సేంసించి వానింబొగి। న్నామీదం జలపట్టి
నన్నెనుముపన్యస్యంచియుగ్రంబుగా నిమ్మైందానుతపించునే! యనుచుఁ నేం తెఁ
గిన్కలోనూనెం। దేమైనన్న నిపేక్షువానితపమే నీక్షింతుఁ జక్రాయుధాగ॥
వ॥ అనిపలికి సరభసంబునం బాంచజన్యసుదర్శన నందక శార్ఙ్గకౌమోదకీ
ప్రముఖదివ్యసాధనంబులు ధరియించిసమర సన్నాహసన్నద్ధుండై సురగ
రుడోరగ యక్షరాక్షసాది సకలసేనాపరివృతుండగుచు గరుడునెక్కివి
యద్గమనంబున మురాసురకుమారు పరిసరధరణీతలంబునకుఁ జలంబునం
జనితఁడుగనకినుకఁ గ్రిందుమీదునుంగానక శంకరగతమానసుండై మానసి
కంబునం దపియించు నమ్మునుష్యాసను నుపలక్షించి సమంత్రకంబుగాఁ జక్రం
బవక్రవిక్రమంబునం బ్రయోగించుటయు॥ చ॥ అదియును భూనభోంతర
మునంతయు నిండిసురారిగుండియ। వ్వదరగమండుచున్ సరగఁ జెంగటి
కింజనుదేరభీరుఁడై। బెదరియతం డుబెంమువడి బెగ్గిలిహా! పరమేశ్వరా!
మదా! పదఁదొలగింపరా! యనుచుఁ బైఁబడి లింగముఁ గౌఁగలించుచున్॥

క॥ కనిభక్తవత్సలుఁడు గా। వున శంకరుఁ డంతఁ బొలిచి పొనరిన కరుణం। గనుఁ
గొని వెరవకుము వత్సా! యని వచ్చెవు విష్ణుచక్ర మల్లన మ్రింగెన్॥ గీ॥ మ్రింగి
తేఁ ద్రిమ్మరిసిఁ బో(దిమించుహరుఁ। యెదురసిలిఁ జాలకెల్లను బెదరిహరిని।
నెమ్మరపిముకొని శివునకు నెడవ సెనరు। బాడమిట్లసి వినుతింపఁ దొడఁగిర
వుఁడు। సీ॥ జయగిరీశ సురేశ జయజితకీనాశ జయను తత్రిదిలేశ జయగి
రీశ। జయజగద్భరణాశ జయకృత్తభవపాశ జయజితభవపాశ జయమ
హేశ। జయసర్వసర్వేశ జయగౌంవరవేశ జగగుప్తలోకేశ జయహృదీ
శ। జయకలితలంకేశజయకృతబలవాశ జయగతవికాశజయనదీశ॥ జయస
కలభాగతసిదేశజయ। సతీశ। జయమునోజ్ఞగగనకేశ జయఋషీశ। జ
యజగద్ధతప్రాతికేశజయమహేశ। జయఁ ఖేశవినాశజయమహేశ॥ తోట
కవృత్తము॥ అపరాధసహస్రసహస్రకరా। నపిభక్తజనాస్యవదంఘ్రి
నతి। ప్రపరాన్శరణాగతవత్సలః। కృపయోపరిపాలయ కృష్ణనుతా॥
వ॥ అనిగీర్వాణులు గీర్వాణవాణుల మంచుఁ గొండాడుచుండునంతలోఁ
బుండరీకాక్షుండును॥ శా॥ స్వస్త్యాదిసహస్రసంఖ్య శివపూజాతంత్ర
మున్భక్తిసం। పూర్ణుండై నిగమాంత మంత్రసమితిం బాల్పొందిమోంకార
సం। కీర్ణుండై పరతత్వమానమకముం గత్రింపుచుం గాదు స్తవమో। భ్యర్ణస్థాధిక
బాహ్యకర్మవిముఖుండై దీక్ష గావింపుచున్॥ ఉ॥ వేల్పులవేలుపత్తరిని విష్ణు
నిభక్తి యొయుంగఁ బూన్వసం। కల్పితమౌసహస్రమునఁ గానఁగ సియ్యకి యొ
కటితమ్మిదా। నల్పము చేసెఁ బూజలిడు నప్పుడు తెకటకు దక్కువైనత్రి।
తల్పుఁడు తెలిఁగినించుటకుఁ దామరలబ్బమి భక్తిపెంపునన్॥ కం॥ ఖరకరస
ఖరములన్వటిఁ। బరగెను తనకన్ను వెరకివా। గకపూజా। కళపాత్రమునంది
తిశం। కరునెమ్మది చేడెనపుమ కరిమలరాజన్। సీ॥ కన్నిడిపూజించి తన్ను
వేడెమ వెన్నునకుఁ బ్రసన్నుండై పినాకపాణి। యుచ్చి సేకోనసహస్రపత్ర
సహస్రమెదినించె నాశైష్ట వేత్తుఁగాంబ। చకాంక్షియైనట్టు చక్రికిఁ జక్రంబు
గారవించియొసంగి కన్నిదియుఁగ। దనరారునట్టుల దయఁజూచెనపుడు వే
ల్పులపిందు దేవరఁ బాగతిపొగడ॥ నిజనివాసంబునకుఁ బోయె నేను హరియు।
శివునిశివగంగఁ బ్రస్తుతుల్ సేయుచుండ। నల్లపరమేశ్వరుఁడు కృపాయత్తుఁడ
గుచు। నభయహస్తంబొసంగి మమ్మాదరించె॥ వ॥ అనంతరంబయ్యంత
కాంతకుండు భయకంపితాంతరంగుండయ్యును మురాంతకాంతకంబున
చైచింతించున రాంతకు ననంత దయాంతరంగుండై చెంతకుఁ జేరం జీరికరం

గౌతమీమహాత్మ్యము.

దు

బునశిరంబువ్రాలుపడునిట్లనియె; కుమారా! నిస్సారంబగు నీసంసారంబు
జంఝూవాతోద్ధూతదీపికాప్రకాశంబయి క్షణభంగురాయమానంబు
గు; పుత్రమిత్రకళత్రాదులుగలలవంటివి; జంగమస్థావరాత్మక ప్రపంచ
జాలంబింద్రజాలంబనుచుఁ దలంచి, కామక్రోధలోభమోహమద మాత్స
ర్యాదులఁ బ్రవృద్ధిఁబొందించు నధమధనంబువట్టి దంభమంబుఁబరిత్యజించి, పల
లమలస్వేద మేదోస్థిమజ్జాశ్లేష్మకఫరుధిరమూత్రపురీష దోషజలప్రవర్ధమా
నకంటకచర్మాతిగాత్రయోన్యాననాభరికేచరదోరాది దుష్టావయవ
భూయిష్ఠులై నికృష్టులై మేకవన్నెపులులనంబరఁగిన మగువలవలలంజిక్కి కొని
పురాకృతపుణ్యబహిష్కృతులును, గురుతరదురితభరితులును, అనంత
దుఃఖకరనరకనివాసులును, పునఃపునర్జనన మరణ క్షేత్రజనన పాత్రు
లును, గాక, ఈమంత్రయాదిభావ్యసుఖంబులు మీసములమీది తేనియలనవిడ
నాడి, యపారసంసారపారావార పారీణులు నాత్మజ్ఞానానంద సాంద్రు
లునై పరతత్త్వావిష్కృత సదోగ్యవినాశనంబుగఁ బరిగించి, యంతరంగంబున
నద్వితీయంబున పరిపూర్ణంబున నానాకృతింబు, సచ్చిదానందంబు, జ్యోతి
ర్మయంబునగు బ్రహ్మతేజంబుదర్శించుచు నైరంతర్యంబునఁ నుత్కృష్ట నిష్ఠా
సమావిష్టులై పరమతత్త్వంబునఁ గాంచు మహానుభావులు జీవన్ముక్తులు మోక్ష
సామ్రాజ్యపట్టాభిషిక్తులు. పునర్భవాపహారులైయుక్తులు వారనిస్మరించి
చినను బాపులపాపంబులు గోపడు గావున నీవు నిజజ్ఞాన సాగరమగ్నుండ
వైపరమహంసయింతువనుతలఁపుమాని విజ్ఞానసంపన్నుండవై సన్న్యాసముండ
వై సంసారంబానరింతువ నేని నీకుజన్మాంతరాంతర్యంబు యెన్నటికిని బాయదని
పూజ్యముక్తిసామ్రాజ్యంబు గలుగువాన ఘనానందోపేతుండవు గాఁగలవు
అనియనేకవిధంబులఁ బోధించుచు నుపదేశించిన నానక్తుంచరుండును బర
మజ్ఞానంబుపడసియమందానందంబుననయ్యిందుధరునకు వందనంబాచ
రించి వినుతించుచుహరిని గాంచి గురునిఋణంబుదీర్చుకొనను సజ్ఞానంబుపి
డచి వైరాగ్యంబయోగ్యంబనుచున ధీకరించి మూర్తిత్రయపూర్వకంబు
గాయథేచ్ఛంజనియెనని చెప్పి యప్పరమేష్టివెండియును॥ మ॥ సమయోల్లా
సముపేర్మినైత్తటమునం జకాత్రిధ్నైచక్రివి। క్రమమొప్పంగనుఁ బెల్లగించి
కొంఱతల్లాకుండ గంగాధరో। త్తమపూజంబరిపూర్తిఁజేయశివుఁడుద్యద్ధ
ష్టితోఁగూడఁజ। క్రమునర్పించుటఁజక్రనామమునఁ దీర్థంబాడసార్థంబగుక్
క॥ ధుత్రివముగఁద దత్తీర్థకథా। శ్రవణంబేసర్వ కల్మషహారంబనుచో

దవధింపఁగనేల! సకలఫలదంబనుచుఁ॥ వ॥ మునీం
ప్రదానకారణంబునఁ జక్రేశ్వర నామధేయంబున
మురాసురకుమారు ప్రతిష్ఠితంబును హరిపురందరాది
బృందారకసమర్చితంబునై భుక్తిముక్తిప్రదాయకంబగుచుఁ బ్రకాశిల్లున
చటగంగాప్రవాహంబునఁ జక్రాంతిక దివ్యతీర్థంబు లిప్పటికిలింగను పట్టుఁ
దత్సన్నికృష్టదక్షిణతటంబున పిప్పలతీర్థంబును దానినాశ కేశ్వరునకుఁబిప్ప
లేశ్వర నామంబు నుప్పతిల్లెఁ దత్కథావిధానం బెట్టిదనిన॥

పిప్పలతీర్థవృత్తాంతము.

చ॥ కలఁడు దధీచి నాము సజగత్త్రయవిశ్రుత దానకంకణో । జ్జ్వల
జపమాలికాకలిత దక్షిణదోషుఁడు దోషమాలికా । పలిబహుళజ్వాలద్ధవవి
భావసువేషుఁడు వేషభూష్యహో। కలకుంజాలపోషిత యశఃప్రవిశేషుఁడ
శేషతోషుఁడై॥ వ॥ సకలజగత్ప్రసిద్ధమాన మహాతపో ఘనసంపన్నుండ
గు నమ్మహానుభావుండు॥ ఉ॥ దావగభస్తినాబడబనానలరాదెసనేకపత్ని
సు। శ్యామయుగస్తు ... గావించిగో । దాము
హిరాహితాగ్ని యయి తాపసవృత్తిఁ గాహ్నానస్వగుం। డై మహామాత్రరే
కమున నాఘటయోనియు నస్నానంగఁ॥ గీ॥ తప్పిఁ గావగ తివద్దండకాట
వీస్థలుల జోరదుర్భిక్ష్యదానవాళి । జాహ్నవైనముత్రిగ జంతువులవ్యగ్రించుగల
దుసుష్పణకాష్ఠజలసమృద్ధి॥ చ॥ మను యుముసీయు మోసినవ మాసము లేగి
నమేతకేగిరా। డిలుమణి నేరలేఁ యుకి యుజ్జినెలంటుకదంపకాటవిం। బు
లిబాదరింటనీనటయు మోదమునంబనిపిల్లదల్లడై । ఫలికము పారఁబా
ల్గొను మప్పమూరొక్కనుచున్న మునాకముంబలే॥ చ॥ ఘనమతఁబత్రపుష్పఫల
కాండములన్ శివపూజసమ్మహో। మునియొనరించు వాక పికిముజ్జిగు రాకుల
మెగ్గబోవటు । ల్మొనకసుమంబులందియుగఁ బోవునకంబులు భీతినెట్టిపం।
డ్లమఁగనఁబోవుహంసలుకొలంకులనాడగఁబోవుశవ్వరిన్॥ ఉ॥ అట్టిడనా
శర్కనాదు సకలామరజిత్వరు లైజగంబులం। దెట్టిడశాతుశబ్దమును నేర్ప
డరామిఁబ్రహృష్టచిత్తులై । కట్టులగొట్టుచిట్టమున గాగల వేలుపులెల్లర
మ్మునిం। గట్టిగఁబూచిపోఁదలఁచి కాల్గదలించుకవచ్చిరాడకున్॥ చ॥ తన

దోషుఁడు—హస్తముగలవాఁడు॥ విభావసు—అగ్ని॥ ప్రవిశేషుఁడు=అతిశయముగలవాఁడు॥
ఏకపత్ని—పతివ్రత॥ గోదా—గోదావరి॥

వనికేళ్ల పెందు సురతల్లజాలంబగు దత్త్వదత్త్వులం । గనిమునిపుంగవుం డెదుఁ
రుగాఁ జనితోడుకవచ్చి వేమకం । దనరెనుభ స్నపీఠికలఁ బాన్పెనతీయుతుఁ
డైవిధిక్రమంబున గృహకృత్యము త్స్వెలఁగ బూజలొనర్చెఁ బృథక్పృథక్ఛగన్॥
క॥ పూజితులై భద్రాసన। రాజితులై యమనునమర రాజులు మసయు వ్యాజ
వినయమతిఁ గుశలం। బాజటి రాజడిగెయుడుగ కానందమునన్॥ ఉ॥ ఎట్టి త
పంబు లోల్లి చను నే భవనంబు దొనరించినానొ మీ। యట్టి మహానుభావులమరా
ధ్యులు దర్శనమీయఁగ లైనా । యిట్టి వివేకహీనునకు హా యికమత్స్వల మేని దె
ప్పనే। పుట్టుగోలంబులో సిప్రుడు పూతుఁడనైతి భవత్ప్రదార్చనన్॥ వ॥ అనిపిన
యంబునం బలుకు మునుంగనిమ్మనంబుల ఘనంబు సంతసించుచుఁ గలసి మెలసి మె
లంగుచు సిష్టకథానులాపంబులం బ్రొద్దుపుచ్చుచు నింద్రాదులిట్లనిరి॥ రమణ
కము ॥ యతిపతి! జగములకతులితముగ గౌరవలతోకుకుభజ్ఞులయికయు
రుపుణ్యులగు నగులను మతీవ చేఁబోలి గోవిమరిమూడు మోదవగ నలుచుమా।
మతికి యిగుమునినుతిగొల్లసద పచితలంతుఁ గనుదలచియుమటవ। గ్రాణిపుడ
మునుపటి చేవ్రులనకప్పుడు చేసినకేనులనుఁ దనిసెదు మనవాగ్॥ చ॥ అనుమంద్రి
కాలు చేసియగునమ్మునియుట్లను వేల్పులారా! మీ। గనయము నాసునిసన్ను గ్ర
తార్థులు చేసు గోరి యూడవచ్చినా। గనుడు గాని కావ్యమును మంతయు లేక
మహాత్ములు రార్హ రా। గను నుడికి దుగాసభవదాగ మనోర్థ మెఱుంగఁ జేయుఁ
డీ॥ క॥ ఘనులారా! వాసుకి। తనికలవను సంతలోన దర్బ్బై యు। ప్పని
కింగో అవమునః మీ। గను మానించక కడుంక నానతియుడుఁడీ॥ గీ॥ అనిదధీచివ
చించినసలగ్రేడను। లసురులనుఁ దాకువాకొప్పుడలికగ విశే। సమస్త్రశస్త్రాదిస
కలాయుధాళి మోత। భరముగుటనొక్క చోఁ డాపవలసివచ్చె॥ గీ॥ స్వర్గమ
ర్త్యరసాతలస్థలములందు। నొకటసిప్ప మేమే మరియుండు చోటు। నరుల సేవ
లేని నెట్టిగనపహారింతు! రంత స్వస్తికము నడుఁగఁ బావహాల్ల॥ మ॥ అదిగా
సంభవదాశ్రమస్థలమునందు స్సృహాస్త్రాళియు। స్సుదను జ్ఞంగోనడించివి
గతభయ స్వస్థాంభోలోపాధిగ। స్పదచిత్తంబులసౌఖ్యమంగుదు మిటంద్వ్యాధ్యా
మహాత్మ్యంబునం। ద్రిదశాహస్థాగారాంభద్రముగ మద్దివ్యాస్త్రము ల్స్వీ
దుక్॥ చ॥ నిరుపమకీర్తిసాంద్ర! ధరణీవిబుధేంద్ర! మదస్త్రముల్సురం। తరమి
టనీవు భద్రముగఁ దాచిసురారులలేక మేము రా। మరిలనోసంగఁ గాఁదగుస
మర్థుఁడవంచుఁ దలంచివచ్చినా। మరి మరలాడకెందు బలకునాజ్ఞమొసంగుము
సింద్రచంద్రమా॥ సీ॥ అనదధీచియునట్లయాగు గాత బుధులార! యింతటి

దానన్నైయింతనన్నుఁ । బోఁగడనేమిటికని పొసఁగఁబల్కుడునంతలోనగభ
స్త్రీలోలోనఁబలికి। హితబోధసేయంగనెంచి కొంకటికేగియిట్లనిపల్కెఁబ్రా
ణేశ! వినుము । యమరాయుధములిటనమరినవనివిన్నసురులే తేకపోరపహ
రింపఁ వచ్చియుదుగుదునీకున్నవారివలనఁ। బోరుపడలేకయిచ్చినవీరివలనఁ।
గుందుగొని వెన్కబోగొయ్యి ముందునుయ్యి యనెడుసామెతనిక్కమైపో
నివచ్చు॥ గీ॥ ఈమదివియఁ దేనూడునట్లింతయాన్న। దానసేహాసవచ్చెదుగా
ననంత్య। నిష్ఠురముకన్న మేలాదినష్టంబు । వినుమి మోమోటకును మోతు
మునకుదవ్వ॥ గీ॥ ఆకలంబులుమెక్కుచునడవినొక్క । గోతిగాఁగాలవు
ద్బ్రకకేడుగదుర। నమ్మివిపుడీవుదాటుటకనమరించి। కొలువిఁవలగోకికొనఁ
బూచుకొనదుసామి॥ వ॥ అనినన గ్గేస్తుగేస్తురాలికిట్లనియె॥ చ॥ వనజదళా
క్షి! నీవనినవాక్యముసక్కమువేల్పుఁలఁతేవా। గినను ముప్పునన్నడుగనప్ప
నికప్పటికొప్పినాడనఁ। చునమదినిప్పుడోకుమవడిదుష్కృతభీతిఁద్రోలఁగఁదో
చియా। ఘనులకుఁదాపనావలను గాదనిసల్కఁగనోపువచ్చునే॥ ఉ॥ అగ్గల
కర్థముక్యావివిధార్థముం లోపిసభంగిఁజేఁతకీ। వ్యర్థము గాగ బోదల పివర్ధిలు
చుండెదుమేనుఁ బెంచినన్ । సార్థకమేమి? సేహింపఁ నర్గముఁబొడవతెంబ
రోపకా। రార్థముదఁశగినివనునా।శుతకర్ధమునీవెఱుఁగవా। చ॥ తెలియ
గనెంతవారునిల ద్రెళ్ళిగకానిరొ కందుమిత్రిగ । న్మలమనిబాహ్మిమిపొందులక
నుంగొని నమేవినియే నెఱుంగమో। నౌర! శిబిముఖ్యులెన్వఁమెచ్చిరా మఱెంగిఁకను
నుట్టిగట్టుకు । న్మోలలోగినూగుగుందుమని నెంచుటవెఱ్ఱితనంబుకాదకో॥
క॥ తనవీడఁగడవనోదవిన। మాన ఘనదున్మిత్రిఁగడవమహానోదవఋం। డనఁయు
మునాసినివదువునఁ । జనుసర్వముగా నఁగుండఁజను నేనెప్పుడు॥ వ॥ సతీ
తిలకమా! "జాతస్యమరణంధ్రువం" బనుటఁజేసి యుత్పన్నంబగుస్థావర
జంగమాదిజీవజాలంబులకెల్ల విపన్నంబుసిద్ధంబు గావున మనకువివ్యాస్త్ర
రక్షణంబున హానియగునని వాపోకుమేకనిణిసేని దానిన్నవృద్ధియంబులు
డాగినను రాకమానవనియనేకవిధంబులబోధించిన నెలిసియప్పరమపతివ్ర
తాశిఖామణియువల్లెయనివల్లభుననుమతింబవ ర్తిల్లెనయ్యవసరంబున॥ క॥
బడబాయుతుఁడైమునియొడఁ। బడియుండుడు వేల్పులస్త్రపటలముటజమం।
దిడెరొప్పఁజెప్పివలసిన। పుడువచ్చిగ్రహింతుమనుచుఁబోయిరునికికిఁ॥ సీ॥
పదఁపడితత్సతీపతులుదైవాస్త్రముల్భయభక్తియుక్తులై భద్రపరచు। చుం
డెదునంతలోనొలివేయేడులుసారమానంబునఁజరిగనపుడు। బడబఁగన్గొని

ఇట్లు పలికె దధీచి ప్రాణేశ్వరి! సురలేగి యింతవాఁక । నస్త్రాళిఁ గొంపోవ న
లుగుదేరైరి కామైకాస్థచిత్తులై మఱచిరేమొ॥ యిప్పుడిక్కాలకము దైత్యులెత్తి
గిమనకుఁ । గంటమసి ప్రాణియమ్ములుఁ గొంటకిటకు । రాగనున్నారయిటనుం
చరాదు వీని । నొంపుచొంబూడ్తు నేసని యుపము చెపుమ॥ వ॥ అనుటయు
నయ్యిల్లాలనపాయరక్షణార్థంబు దేవదత్తంబులగు నియ్యాయుధంబులు మన
కుఁ బ్రాపవమ్ములుగానఁ గడుపున నైనం బెట్టుకొని బహుభద్రంబుగాఁగా
పాడవలయునని లోకోక్తిం జెప్పిన నదియానిర్ధారణంబు సేసి మునీశ్వరుండును
జతపఃప్రభావసామర్థ్యంబున సమంత్రప్రోక్షణంబు జేసి యస్త్రంబులు జలం
బుగావించి తేజోమయంబగు నజ్జలపానంబొనర్చె నంత కొంతకాలంబున
కు॥ ఉ॥ క్ర్యాముడు వృత్రుడన్న నజరుంజరుఁడొక్కఁడు పుట్టి శూలితె । న్నారిమ
సింగినట్టులసమస్తజగచ్ఛయమేర్పుచుండి ట్ర్యం। దానికకోటి స్రైఁగవియఁదా
రుని రాయుధులౌటఁ భీరులై । దారిదధీచి చెంతకు మదస్త్రములిమ్మని వేఁడనాతఁ
డుఁ॥ చ॥ అమరవరేణ్యులార! భవదస్త్రధనంబిటఁ డించిపోయి సౌఖ్యము
న మెలంగు చెన్నటికి నాగమనంబొనరించరైరి కా । ల ముకదుఁ జారెరక్కసిద
ళంబులు మిక్కిలి మిగిదాసన । స్త్రములు రసంబులుగా నలిపి ప్రాపితి నేరికసా
ధ్యమాగతేఁ॥ చ॥ కడుపున జీర్ణమయ్యె డవికిస్ఫురదాయుధజాలమెల్ల నే।
వ్వడువునవచ్చు నావలన వచ్చిన నేరము సైచి దూరకే। గుడుసురలార! నావు
డుదిగల్గాని చిత్తముతొత్తరింపఁజే। ద్భుతి మునినిట్లు దూరిరటవారలు నల్గురునా
ల్గుమంటలఁ॥ చ॥ మునిపతి విప్రభద్రమగుఁ బొమ్మని ప్రాణపదాస్త్రశస్త్ర
వి। స్తృతికరి మాస్మదీయమిట దాచుక పోవుడు దోచుకేరికో । ధనమునసిమ్మయి
ట్లనక ప్రాణితీలాతులుపొందకుండఁగా । ననుచిటు కేకి సక్కముల నాడెదు
నీత పనింతయట్టిదే॥ ఉ॥ ఇంతకుఁ జాలియుండుట న నేమి విచారము వెయ్యన్నమా
త్రనే । యింతటి దానికింతననసీగతి వేడఁగ నేటికందుముఁ । స్వాంతసమాడి
దోచుకొని శస్త్రములెగ్గతి నేటఁ గల్పుదే । వెంతటికైన సాహసుడనే మనవచ్చు
త్వదీయవైఖరుల్॥ వ॥ అని యిట్లమ్మునిశల్లజు నెల్లభంగులం జెల్లనాడియును
స్తరంబు రామి జేయునది యెద్దియుం దోచక విచారడోలాందోళితమనస్కు
లై యకుంఠితగతి వికుంఠంబునకుం బోయి వైకుంఠునకదియంతయు నెఱింగిం
చిన నతండును॥ సీ॥ అమరులారా! దధీచిమహానుభావుఁ డాతనిమహాత్త్వం
బెన్నందరమె మనకు । ననురాగహృతమగు ననిభవదస్త్రాళిఁ గ్రోలె నీరుగ నమ
ర్థుండుగాన । నాగతె మెఱుఁగుటనమ్ములఁ జిగెన నెమిచి త్తవృత్తుల మేరనరయ।

సహస్రానివరు సెమ్ములమ్ములై నెమ్మెన దేదీప్యమానమై తేజరిల్లు ॥ వానికోలె
మ్ము పవియనంబడుచునరుల! నంపదగునట్టి సాధనమైదలిర్చు । గానశరణా
గతులై పోయిమా సెల్య! మలుగొనుడు దానవవృత్రుని మొత్తంగలరు॥ వ॥ అని
బోధించిన సంబరమానందభరితులై తడయక వీడుకొని బడబాధనాధుసవిధం
బునకు మఱలనఱుదెంచి యస్మదజ్ఞానకృతాపరాధంబు పనయించి రక్షించు
మనుచుం బ్రార్థించుచుం దమయావదు లెఱింగించి యిట్లని విన్నవించిరి॥ చ॥ వి
తరణలు ప్రకల్పపృథ్వీగుహానిమ్మెయింబోల్చు శల్యశ । స్త్రతతుల శత్రుపింజము
తిసత్వరమాననివిందుమందునక్ । యతివర! పాసమంచునిసుమంతయుం
గొంకక మేను వేడవ । చ్చితిమిట్టులుండు నేఘువిని నీయుపరోయకదానమీయ
వే॥ వ॥ అని వేడుటయు నమ్మునినెమ్మనంబున సహ్మతించియు నించుకమంద
హాసంబుగావించి గీర్వాణులారా! ప్రాణంబులు తీపని యెఱింగియుమీయు
ట్లనిస్వం దేహంబు దేహంబువిడిచి శల్యంబులిమ్మని వేడువారెట్టివైన నందు
రే? యని వినోదార్థముక్కింతవనుకం బ్రతికూలో శక్తింబులొసంగి విన
మ్రులై దీనాలాపంబులనెన్ని విధంబులం జూచి కరుణించి చివికిని స్త్రైజం
బులగు మీయాయుధంబులు శత్రుసంహారంబునకన న్నింటిలనియుం దేజోమ
యంబులు విశ్వకర్మనిర్మితంబులగు మదంగశల్యంబులం గాక కలుగంబోవు
వృత్రాసురుం దునుముటనున్నవంటనియుం దలంచి మీయస్త్రంబుల తేజంబు
ను నాశల్యంబులకు తేటకుడమనీసు గావించి గ్రోలి మీవనంబు లెఱుంగనిట్లంటి
గాని దివ్యులరగుమీకై ప్రాణంబులువిడుచుటకన్న నొండెద్దియుండు నిప్పుడ
మన్మేదోమాంసమస్తిమజ్జారక్తాదులంగుడిచి కసేదుకలోను గాంగలశల్యంబు
లంగైకొనుండు- దానంజేసి మీరు శత్రులకజేయులగుదు వృత్రాదులందును
మగలరని చెప్పి యప్పుడ యోగంబున ప్రాణాది వాయునిరోధంబుగావించె
నప్పుడు ప్రాణంబులు బ్రహ్మరంధ్రంబువగిలించుకొనితన్మార్గంబున నూర్ధ్వం
బుగనిర్గమించి పరబ్రహ్మసాయుజ్యంబునొందె- ననంతరంబ సురలనుద
ధీచిమృతకళేబరంబునందలి రక్తమాంసాదులంబశువులై భక్షించి త్వష్ట్రీవ
లనసెమ్ములమ్ములుగావించుకొని వృత్రునింగెలువంజనిరయ్యవసరంబున॥ చ॥
పరమపతివ్రతామణిగభస్తిన్యభిధాన శివార్చనారతిం । బరిసంభూమికేగిసు
మపత్రఫలాదులంగొంచుదానిజే। శ్వరుంగన వేడ్కతోడనుటజంబునకెప్పటి
వచ్చుచుండగ । త్వరమున గాహతపత్యగృహవాసి యెదుర్కొనె నాపెదో
ట్రిలక్॥ చ॥ వనితయు వేటమోమువడివచ్చుచు వింగనివిస్మయాత్మయై। మన

నెఱియంగ నేడకిటుమానకపోనె నహో మహాత్మా! నా। వినియానలుండు వేలుపు
లు వేడ దధీచి నిశిరశల్యము । ల్గొని చంపించు నాతి యములు గుణ్యైవి గొల్పె నానట్లు
దెల్పంగ॥ వ॥ అయ్యింతియు నింతలంతనరాని చింతాసాగరంబున మునిఁగి
హాహాకారారావంబుగ నుస్సాడసంబు సేయుచు నొడలెఱుంగక పుడమిం
బడి మూర్ఛంబునొందెట్టకేలకొక్కింతవడికి సేదదేరి నాథునిఁ దలఁచి యిట్లని
విలపించె॥ సీ॥ హా నాథ! హా నాథ! హా జీవితేశ్వర! ననుఁ దాసి వోయితె నాక
మునకు । నేకపత్నీవ్రత మీవిన న్నాదరింపఁగ నెవ్వారు మోహకాంతను గ్రహించి
నా బహిఃప్రాణమా! నన్ను డనాడి పోనట్టుకాళ్ళకు నోనె యుగ జెల్లమ। ని
నుఁ బాసి దేనొక్క నిమిషమాత్రంబయిన నెట్లు ప్రాణములు నిల్పఁజాల॥
నీవు లేనట్టిసర్వము నేల నాకు। నధిప! నీతో డిదయలోకసమృద్ధిగా నాక దుసకా
లమునన బలాత్కారింప నింక। మానవహీనసకలసేన గలుగుచుండె॥ కం॥ ఇలఁ
దానొకటి దలంచిన। దలచుఁ గైవంబొకటి యుడయ లేవనృప । లఱ్ఱ లని పమై
నేనెంతో । తెలపిననంతైన్యో దైవతంత్రంబహా॥ వ॥ అని యూపుఁజకుఁ
బూలుకేసి శలవీయుఁగాఁ దలందాల్చినై । నీతివారిత్యము వోయి వచ్చుతరిలో
నేనీకుఁ బ్రాణేశ్వరా । నక్యాయుండైవిధి నాఘ గల్గుటలఁ జొన్నగ్నించియుండెంగ
దా। యిక నేనుందునా వానిక్షైదవుబునిం దైకాగ్నమ ప్రచుండగక॥ వ॥ అని
విచారించుచుఁ దనమగనిమరణంబునకు సురలకారణంబని నాగినుషట్క్యత్యం
బులం దలంచి॥ సీ॥ చా నీమ నేనియుఁ బాద్రోకిఁ డితి దాన క్రూతిబలి నేఁగ
ద్రోహికిఁ జంచినారు । సమానరిశమపడునమరాహితులకి మృతేమ సంగకయ
పారందగిమినారు। నిరోసేఁ గుడువకి కారడపిఁ దపించు పరివర్ష లెందఁ జేసరిచి
నారు। ఉనికి రావణము ఖాసులతోఁ గలహించి జగదుపద్రవము రాసలిపినా
రు॥ శస్త్రములుడాచఁ బ్రార్థించిచపు వృషడసి। తుదకలదధీచి ప్రాణముల్ద్రో
డినారు। పరమదుర్మార్గులీ పాపపరులు వీరు (వీరల నుపేక్ష సేయుట మెర గా
దు॥ వ॥ అనియిట్లధఁబున నవ్వేలుపుల జేలకుఁ జేతో వీథిం దరంబుగా నిచిం
తాభరంబునం బొక్కుడునక్కలికియలుకం గొని చలంబున జలంబులుదోయి
లించుకొని మరబలంబుల నెల్లనొక్కమ్మడి భస్మసాత్క్రతులం జేతునని శపిం
పదలంచియున్న యెడ నన్నిటి పాపందు శాపకారణంబు నిరర్థకంబుడుగుము
డుగు మెట్టి చోనైనం బుట్టిన దిగిట్టకపోదు మహానుభావుండగు దధీచిమహాము
ని దేవతార్థంబు మేనువిడచి యపారసంసారపారావారంబు త్తరించి యుత్త
రిస్వర్గంబునకు నిర్గమించె నంచు లక్షై జాలిఁబడ నేల? బాలా? యురక సురల

యసురుగొని యసురుసురనిపించకుమని యుపదేశించిన నుపశమించిమించు
బోడి యపుడు గర్భవతి గాన గర్భంబుననున్న యర్భకుని జఠరనఖరంబులం జీం
చి వెడలించి కరంబులందుంచుకొని గంగకును భూమికిని, నాశ్రమవనస్పత్యో
షధులకును మ్రొక్కి- మీరెల్లపుడు మాతృపితృబంధుహీనుని శిశువుం బోషిం
చి రక్షింతురు గాత మని రావులకడం బెట్టి యశ్వత్థరాజంబులకిల్లడ జేసి తా
ను సహయజ్ఞపాత్రికంబుగా శ్రౌతపవిత్రాగ్నిప్రవేశంబై యసువులూడ్చి దివి
షత్పదంబున కేగి నిజాధినాథుం గూడి వేడుకమెయిం బ్రవర్తించె ననంతరము
ద్దంపతులు పరమపదమ్మునొందుటకచటి చరాచరంబులెల్లం దల్లడిల్లి పెల్లుగ
జిల్లిల్లుచుండె; శిశుభరణంబునకు పాయంబులేమి సవనస్పతికముగ నోష
ధులు వోయు సోముసనతిగి యమృతంబు దెచ్చి పిప్పలంబులకిచ్చె నవియు నాసు
ధవోసి పెంచుచు రాం నెలజాబిల్లి చందంబున నానందనుండు దినదినప్రవర్ధ
మానుండై. పిప్పలపోషణంబునం జేసి పిప్పలాదుండను నామంబువడసి, పలు
తులునుంగుబకుంబుసునడకలుసులోని నడువడికలభ్యసించి పంచాబ్దంబులరిగి
నప్పు డొకనాడప్పిప్పలంబులం జూచి యిట్లనియె॥ మత్తకోకిల॥ ఓవనస
తులార! సందియమొందు నా హృదయంబునం దీ పావహాల్లెజగంబునందిటుల
బ్బురంబులువింటిమే! స్థావరంబులు గర్భవించునె? జంగమంబులు గానిమీ! కేవి
విధంబున నేను పుత్రుండనైతిని నాకెఱిగింపరే॥ వ॥ అనిన నశ్వత్థంబులతిశ్రద్ధా
సమన్వితంబులై మనుజవాక్యంబుల నకృత్రిమానురాగంబున నాశ్వాసించుచు, జననీజనక
జననమరణాదికంబును, దేవప్రార్థనాస్త్రధారణాదికంబును, మునిమర
ణంబును, శల్యగ్రహణంబును, జననీగర్భవిచ్ఛేదనంబును, కుమారోదయం
బును, తద్దాననిక్షేపణాదికంబును, బడబాగ్నిప్రవేశాదికంబును, శిశుపోష
ణాదికంబును యథాక్రమంబున నెఱుంగం జెప్పిన నప్పిప్పలాదుండు దుఃఖసంత
ప్తుండై మూర్ఛంగొని కొంతవడికి సబ్బోధిద్రుమ బోధితుండై యిట్లనియె॥ కం॥
ఘోణీపతనప్రాప్తి ౘ! ప్రాణాకారప్రాప్తియ కరణపాత్రంబగునీ! స్థాణూప
మజనజననము! ద్రోణాధారంబునూ వేద్రుమముగం దలంపక॥ కం॥ పితౄ
దిబుణమువీర్చని! పుత్రుండొకపుత్రుండగు నెభువిలోనేని! ప్రాత్రులంజంపి
నశత్రులు! గోత్రంబుంగూల్చ కేట్లుకుదిరివసింతుక॥ మాలిని॥ ఇకరణస్మది
మిక్కిలిం బాఱుచు నెకరణించితృహంతలనే । నుకడంగింతునటంచు నా
డందమహోగ్రరసంబు వహించెను నా । చకనిక్షత్రమపుత్రుని దోడొక
నిశాఖలువోయుసుధాంశునితో । నకటికం బెసలార కుమారమహాయశమొ

ష్పంగ జెప్పెనా గిరీ॥ మాలిని॥ కువలయనిహితుఁ డంచుంగుందునమ్నాని రాట్సం।
భవునను వయవాఙ్మూర్వంబుగాఁ దేప్పె యాత్మా। త్సవసుభగ విపో విద్యాయు
శశ్వన్యవాగ్న్యా। భవములొగిమదాజ్ఞం బాశ్రి ప్రమాణికువత్సా॥ వ॥ అని
యనుగ్రహించినను పితృమరణదుఃఖ శాంతి నొంగుఁడగుట నంతసింపక మునో
రథం బి దేరమిము ధాంతునింబూచి వసుధాసుఁ డుమాయుం తిట్లనియె॥ గీ॥ తప
ము శేఁగో ర్యుక్తేనొండదలఁతు నెట్టి। దేశ కాల తీర్థంబులు దివ్యమూ తెటఁ। దివి
గి నేమ మంత్రములనెట్టి సేవ్యఁగోలుతు। నామునకల్ప శిద్ధిమెప్పొదయాళు॥ వ॥
అనవ్యములోన చ [illegible] వేసు మంతగలంచి ధామ్మజా! శివుండ డనయామ భుక్తి
ముక్తులు దయామ [illegible] భక్తి [illegible]। వొసగిన గౌతమీనదికిఁ బొమ్మటంచ
క్రమము పేరిఁ దీర్ఘమా॥ కం॥ అం [illegible] డన ధూర్జటి లింగము దవరునల్ల
నొడ్డి [illegible]। బహుపుణ్యమైన వఁ తీర్థ స్ఫుటమా గఁగన్నచ్చి సాకెమును దా
ధీచీ॥ క॥ అని యుపదేశించినను। [illegible] వనస్పతిని హీనము గౌతమి
కిం। జనిత్రమాత కుదిత్రై [illegible] సప్తలోక పిథునభవు భవ॥ చ॥ చె
లగు దుగట్టు నట్టుతన [illegible] ల జడి వెట్టన [illegible] బవాం
గుళిని వదుమన్నను [illegible]। [illegible] బడిన [illegible] జంబులు రామి
గల్గను। తలమున "బాహి [illegible]" [illegible] గాంచిన నిన్నుఁ గొల్చెదర॥
చ॥ జనకి వనొ [illegible] కాంక్ష నూ। జననిలో దన్మ
లంగు [illegible] నుమి। గొనగ నుకిచు బిడ్డల దుఁగోగుల
లుదీ [illegible]। గని [illegible] దలఁగావిలిఁ శ్చిన వేల్పుఁ గొల్చె
దర॥ తెరలకపూర్వ దేవతలు [illegible] లభించాల వెళ్ళివాం। దరము [illegible]
ప్పు చోటజననంబయి హాలహాలంబు భో [illegible]। తరము లనింతిలోకములద
ద్దరయ నేర్పు మనుండు గాంచిన। ద్దరశ [illegible] గాఁ గొని జగంబులఁ బోచి
న వేల్పుఁ గొల్చెదర॥ చ॥ [illegible] వేడుక భక్తి నిపట్టి గంగటన్వరం।
వరయ [illegible]! [illegible] చంద్రశేఖరుం। పరమ [illegible]
గనుంగొని నమస్కృతిఁ [illegible] జమా। తగి పితలంపధించిరమ్మ తాం
ధసులంచుమ చించి వెండి [illegible]॥ గీ॥ దీనజనదయాళు! సుదుఃఖమానసుఁడగు।
మానసికి మేనిపైనా సమఁఅలియుండు। సనుటదీనుఁడనగు నాకు వరులఁ గెలుచు।
నట్టిసామర్థ్యమొసఁగ వేయభక్తికేశ॥ వ॥ అనుడు మృడుం డేగుసీకు వశంవదు
డనైతనింక నాత్తార్తీయనేత్రదర్శనంబున కుందగిన తపంబొనరింతువ యేనిసు
రాసురులఁ గెలువగలాడవగుదని తిరోహితుం డయ్యె నయ్యెడఁ బిప్పలాదుం

డు నెప్పటియట్ల నేకహాయనంబులత్యుగ్రతపంబు సేసి తన్మహత్వంబున నుగ్ర
నిటలతటస్ఫుటదహనేక్షణుం గిరీశ్వరానుండై వినయంబున నయ్యంబకంబునకిట్ల
నియె॥ చ॥ నినుఁ గనుఁగొన్న నా హృదయనిశ్చితమంత్ర వేరునంచు నా। త్రి
ణయనుఁడా నటింగొలిచితిన్ను శైవలలాటనేత్రమా! ననుదయఁ జూచి మ్రి
పుల నాతుల నెల్లర దుంపఁ ద్రెంపవే। మ్మనమున నిండియున్న గొదమాన్పఁగదే
యి జననీకముత్రిక్రోధ॥ వ॥ అని వేడుచున్న తఱిఁ గృత్తివాసానుమతంబునఁ
దదీయతార్తీయేక్షణంబువలన దీక్షణంబుగ బడబాకారంబునఁ గృత్యయను
నొక్కశక్తి యుదయించి దదుదరంబువలన నొక్కమహాగ్నియునుం బొడమియాహ్వా
నకారణం బేమి? యనినఁ బిప్పలాదుండు నొప్పరికించక సురలను జిగించుటకని
ననవియునతిరోధంబున హాహాకారంబు సేయుచున్నపుడు కదలి జగంబులెల్ల మ
ల్లెపట్టినట్టు సలుపుచు సురలోకంబునకుఁ జేరిగిన సురలెల్లరు నెల్లఁ బోయి చక్రతీ
ర్థంబునకు దసంభ్రమంబునం బోయి పిప్పలేశ్వరు వినుతించియిట్లనిరి॥ మ॥
గిరిజాధీశ! భవల్లలాటనయనాగ్ని జ్వాలసంభూతకృ। కరకృత్యాగ్నిముఖో
గ్రశత్రుం జగత్కల్పాంతముం జేసిమ। మ్మాతియుం నంబర తెంచుదుస్పైదరిపీ
వేమాఁడు దిక్కరించుటకై। శరణంబొందగ వచ్చినాము కరుణాన్మన్నించి రక్షింప
వే॥ సీ॥ అని వేడుచుం బ్రసన్నుండై భక్తులకను నిట్లు పిప్పలాదాఖ్యనము
నా। పిప్పలము నుపేర వెలయుసీర్థము జననమధ్యదేశమా స్నగ్ధ్యులకును। కృత్యా
దిబాధరాహిత్యమామీఁదట నభయులై మెలఁగెడి యను చుంబలికె। ప్రహృదత్వా
ధ్వరధ్వంసంబు చేసివచ్చిన వీరభద్రునాక్షేత్రమందు॥ నభయుదుని గాని యో
గింపవలెఁదుబట్టి। సాంతమున నాల్గుకోసులయంతమట్టు। ననిశముం ద్రిశూ
లధరుండై ప్రహారిదిఁ బెలుగుచు। భద్రముగ గాచుచుండెనప్పటినుండి॥ వ॥
ఒక్కనాడతని కేలం ద్రిప్పుశూలంబు నేలంబడి పాతాలంబుఁ జొరఁ దూరిసిన
ద్వారిగ పాతాలగంగానీరంబులు వెల్వంగా- నదిభద్రకుండయను పేర్వడసి స్పర్శన
మాత్రనన పమృత్యుపరిహారదంబై మహాపాతకోపపాతకంబులడగుచుండె;
నప్పుడు బృందారకబృందంబులింద్రదినేంద్రులం బురస్కరించుకొని యాగ
ప్త్యాతిద్వయప్రదేశంబున నంగుళ్యగ్రధ్యానావకాశం బిసుమిడీ తాలనటులని
రకటముగానిమిడి నివసించి కర్మసాక్షిరక్షకంబున నిర్భయులై కదువత్సరం
బులుగడపి యొక్కనాడతిగంగాధరునింగని పిప్పలాదకోపాటోపోపశమనం
బు సేసి స్వర్గంబునకరుగ మమ్మనుగ్రహింపుమనిన నతండోమ్మని పిప్పలాదు
నికడకుం జని యిట్లనియె॥ గీ॥ వత్స! త్వత్పితాపోగ్రాగ్నివలన బెదరి। వల

సలుపుదీసి వేల్పులు పారిచనిరి। వీరువారన నేలనో వీరవంద్య। మఱిగియూ రేడు
లోకముల్లుండఁబోరె॥ చ॥ సలలితకీర్తిసాంద్రుఁడగు సంయమిచంద్రుఁడు
దేవతార్థము। జ్వలమగు మేనొసంగి త్రిదివంబున నిప్పుడు భోగభాజనుండై నిలిచె
దదీయ నామమవనింగలకాలము వాసికెక్కెనీ। బలమున నైన కీర్తియుధ్రువం
బని పేరెవచింపనేటికిక్॥ చ॥ తనయశమెంత వాకపఱుధన్యవిశేషంబగుసంత
దాఁకవిజ్ఞనుఁడల నాకమందలరిసౌఖ్యములందులఁగూగుచుండనీ। వనయము
గీర్తిభూతలమునందు నెసంగనొనర్చితింకలోఁ గినుకఁదొలంగి లోకము లకీడ
డలించిసురాళిఁబ్రోవుమా॥ వ॥ అనినం బరమశాంతాంతరంగుండై పిప్పలా
దుండు నిటలతటఘటితకరపుటుండై- మహాత్మా! నన్నీతర్గంబునఁ గృతార్థునిం
జేయుటకై ప్రత్యక్షంబై పితవలె హితబోధ సేయుచున్న సకలబ్రహ్మాండ
నగుదువే! మదపరాధశతంబులు క్షమించి రక్షింపుమని ప్రార్థించి సంగిరుణిం
చినీభక్తి విశ్వాసాదులకు మెచ్చువచ్చెనేని దనకిష్టంబొండు వేడుమనిన న
తండును॥ చ॥ సరసిజసంభవాదులకసంభవమైన సభవశ్రీ టంకంబు। ఘోర
తరదశనంబొసంగి తోరమును నన్నుఁ గృతార్థుఁ జేసినా। వరయుగనింతకన్న
వరమక్కఱరగాదవయినం బరాత్పరా। నిరతముభక్తినా మదినిన్నెవివేకముసం
గుచుండవే॥ గీ॥ తండ్రి! మఱి నాదు తల్లి యనుఁ దండ్రియెవ్వడు। దివ్యభోగ
ములందివర్తించులాగు। రావిమాత్రికులఖిలజనానాస్వామిలయు। ప్రబలి
యుండెడులాగున వరములిడవె॥ వ॥ అనిన నప్పరమేశ్వరుం డట్లనియెం గౌ
తమనియిట్లనిరా॥ చ॥ అజుఁడును పేందుని డేసు సురలంతరు మఖము
జేరి మెప్పడ। కుజములవృద్ధిఁజేతుమవి గోత్రములిమాసాలనంద సుగ్ర
చుం। ద్విజులకు దైవతంబులగు దివ్యసవంబులఁ దిప్పలారిణి। ప్రజలకుపావ
కాహుతుల వహ్నిముఖౌఘము తృప్తినొందెడుక్॥ వ॥ అనివరంబులొసం
గిన సంతసించునా సమయంబున శివసాన్నిధ్యంబు గల్పించుకొని సేవించు ప్రా
దులప్పిలాదునకిట్లనిరి॥ శా॥ దీంద్రం బైన భవత్తపోజనిత శక్తివ్యాప్తిమిక్
తేచిప్పై। గాంద్రంచుంబడ నిండ్లువాకలులు సౌఖ్యంబుక్త్రిగం దాత్రివియూ।
గుండాత్రి నేలనఁగుందుచుండుమిఁక మాకు స్వతంత్రముల్ నైచిమా। తండ్రీ!
మమ్మొకదారిఁబెట్టిదయలో నైవారరక్షింపవే॥ వ॥ అని దైన్యంబెసఁ దో
పఁబలుకు సురసైన్యాలాపములు విచున। మున్నోపుత్రుండునమామహేశ్వ
రులకానోదంబున న్మొక్కి యు। ట్లనఁదైవిజ్ఞమునందుఁ బెద్దయయి
సెంపారుం బితాపుత్రుంబుత। ద్వినివృత్తింగృతులెంతురిం ద్రపదవీవిఖ్యాత,

సౌఖ్యోన్నతుల్॥ గీ॥ అవనిలోఁ బుట్టినపశుపక్ష్యాదులకును । గనవారిని
గాల్చుటకలిగియుండు। నరుఁడనానాఁడ త్సేవదూరకుఁడున్నఁ । గన్నులా
రంగఁజూపునుఁ గలుగదయ్యె॥ వ॥ అనిమఱియును॥ సీ॥ హరిహరాదిసు
రాళినర్చించుకంటె నత్యధికమాహాత్మ్య పిత్రర్చనంబు । గంగాదితీర్థావ
గాహనంబునకంటె నధికమాహాత్మ్యపిత్రర్చనంబు। పౌండరీకాదిసవనకాం
డకృతికంటె నధికమాహాత్మ్యపిత్రర్చనంబు। సప్తసంతానప్రశస్తనిష్కృతి
కంటెనధికమాహాత్మ్య పిత్రర్చనంబు । వటుకజటుకపరివ్రాజకాపాలికా
ద్య। సాధకోటులకవిరళాన్నప్రదాన । మిడిభజించుటలోనిసత్కృతులకం
టె । నరయనధికమాహాత్మ్యపిత్రర్చనంబు॥ వ॥ అనితల్లిదండ్రులఁజూపుడ
నిపలుకునతనికిసురలిట్లనిరి॥ ఉ॥ వేడుకనిప్డుఁజూడఁ గనవీనవిమానమునె
క్కి-చక్కఁగా। నీడకువచ్చుచుండిరమరేశ్వరసన్నిభులై భవత్పితృల్ప్రోడిమిఁ
గ్రోధలోభములఁ బోవిడనాడివివేకచిత్తులై। చూడుముచూడుచూడుమ
నిచూపినఁబోలెఁ గుమారుఁడన్మిలిక్॥ సీ॥ కంకణరణఝుణత్కారంబు
లెసఁగన చ్చరవిరుచక్కఁజామరులువీవ । గింకిణీఘణఘణాంకృతులొప్పరం
భాద్యసిమిష కామినులు నాట్యములుసలుప। సమరగంధర్వవిద్యాధరకిన్న
రప్రముఖులుజయజయ ధ్వనులొసంగ। గమనీయతరఘంటి కాక్వణక్వణ
ములదశదిశల్గఁ బ్రతిధ్వనులనీన॥ లలితమాల్యాది దివ్యభూషలుధరించి।
వివిధమణిగణఖచితనవీనరుక్మ। మయవిరాజితదివ్యవిమానమెక్కి । వచ్చు
తల్లిదండ్రులనుఁజూచిభక్తిననతఁడు॥ సాష్టాంగదండప్రమాణం బాచరించి
హర్షబాష్పపరీత నయనుండై యిట్లనియె॥ చ॥ ధనసుతులుద్భవించి తలి
దండ్రులసౌఖ్యముబ్బుచుందురే । నరయఁగమీకుమారకుఁడ నైజనియిం
చితిమీకుమారకుం। డరహిఁదారంగఁద్రోచుఖలుఁ డంబుసంజ్ఞుఁడదుఃఖ
మూలుడక్। దురితసమగ్రిఁడంజడుడ దుర్మతినైయిటు లుంటిబఁడనక్॥
వ॥ అనిదైన్యాలాపంబులాడుచు నంతరంగంబున శోకంబువెల్లి విఱియ
నూరకున్న కన్నకొమారునింగని వివిధోపలాలనంబుల శిరంబుమూర్కొ
నుచునద్దంపతులిట్లనిరి॥ సీ॥ కులరత్న! పితృమారకుఁడనైజనించి పాపు
డనైతినని లోనఁబొక్కమాను। ముక్కంటిదపమునఁ బొడగన్నధన్యుఁడ
వీవుసామాన్యుఁడవేతనూజ । నీకతమునమాకునాకాధివాసంబు నిత్యమై
సాగడెసంస్తుత్యకీర్తి। పరుడెవ్వఁడగునీకుఁ బుడమిదైవవరేణ్యాగణ్య! త్రైరు
ణ్యంబుగడపితివి॥ సుతుఁడ! యింకటఁబెండ్లాడిసుతులఁబడసి। విధివిధంబు

సజన్మము ల్పైకొనఁజేసి। మదినిశివునిల్పి తపియించి తుదకు దివికి। నటుగు దెమ్మ
నిదీవించియుజేగిరవుడు॥ వ॥ అనంతరంబిందాగ్నులు కృత్యాగ్నులనుపసం
హరించి మమ్మనుగ్రహింపుమని నంబీప్పలాదుంమన॥ తరళ॥ సురవతం
సములార! రౌద్రముఁజూపుకృత్తులువీనినేఁ। జెమత గాంత ముపుచ్చఁజాల
నుచి త్తభీతిఁదూలంగిమీ। గౌరి మనస్కరిసేసి వానిగనుంపుడీ యనవారు
సు। స్థిరమతిందౌలికృత్తకోపముదీరఁజేసినుతింపుడుడ॥ సీ॥ కృత్యకాగ్నియు
గ్రమిఁకనుపసంహరించి యుదయమమ్మారక్షింపుమనఁగ। నదియునుసర్వ
భూతార్థమైమునిసూతి ననుసృజియించిపంపెనుజగతికి। నట్టిసేనుదరాద
రాత్మక లోకత్రయంబశేషము గాము దాస్యమునకు। వారవసేయకవడి
పూనికొంతమెట్టులఁదాల్తుసురలార! తెలుపుడనుడు॥ సురలుపుయిలోధి
మతీపనిపనివిధములు। వేడితల్లి! నిపింకనిరాదువారు। మొదలనిడినవ్వదాధి
కమునసుక్షనను। వాపుకొనుచుగంగవసించిబ్రతుకుమమ్మ॥ వ॥ అవ్వా!
యెవ్వరవగాహనంబు గావించుచోమున్ను ముచ్చిలాసికతాగుల నిత్యైగం
గనిడకస్నానంబానరింతురోవారి స్నానఫలంబపహరించుచు దివ్యనదీతీ
రంబులాశ్రయించి యుంతిమమ్మారక్షింపుమనిన నమ్మహాశక్తియు గౌంతి
గోపిప్పలాదాను మతంబునగంగాదితీర్థంబులనీరాము లెపువులావరించియు
గోచరంబుగానుండెననివెండియు॥ చ॥ యతివర! నాటగోతెజగమందునని
ల్లనుఁదీర్ఘమాడుచోఁనతినియతిన్సృదశ్మసికతాదులనాతినిగంగ వైచియూ
ర్జితమతిఁవిప్పలాదముని శేఖరసంభకృత్య! దీనని। పృతమగునాకలింగా
డపివేద్యా-వహింపుమటంచు వేడెదర॥ వ॥ పదంపడిబాడబాగ్నినుద్దేశించి
దివిజులిట్లనిరి॥ మ॥ అనలా! భూతములందునుత్తమము నీరాసిటికిసంద్ర
మేఘునమందాగిత దీయుజీవనములన్నాటంబుగాఁగోలెదుం। దసరంగెల్లు
నునీవునానతఁడు దర్వశోషకమేఁశేరఁజా। లనుసన్మిరటఁడింతురేనిజలము
ల్లారంబుగానిత్పైదక॥ గీ॥ అనుదుసురలుగంగయుమున నగ్నిదతము। సను
సరస్వతినినిఘునివువేడి। పసిడికుండఁబెట్టిబడబానలమ్మల్లి। నదులవలననన్ని
నవుమనిడిరి॥ గీ॥ అన్నహాగ్నియునర్వరూపమ్మతోడ। నడరిపొకేరి యుత్తే
కమ్మైయేటుగు దేర। వెల్లివిఱిసినమున్నీరుదెల్లనోలి। గోలిబిప్పటికంమునఁ
గుదిరియుండె॥ ఉ॥ ఏర్పుమఁబోర్పునంగలసి యేకముఖంబుననం
ను। ల్పెల్లిగనిండఁబొంగికడలిన్వడిఁజేరెడు నిమ్నగాళిచెం। పల్లి
యుద్యానల మేకడతేర్పకయున్నబోజగం। బెల్లబిలార్ణవంబగుదు

పకయుండఁ జెప్పుమా॥ వ॥ అనంతరంబ సురలు హరుని జేరి నమస్కరిం
చియిట్లనిరి॥ మ॥ వరదా! మాకు మునీంద్రసంజ్ఞపన సంప్రాప్తాఘముం
బాపిత। ద్యరశల్యాస్త్రములంబవిత్రములు గాభావంబునం దెంచితి। స్మర
విందాప్తుతోడఁ దెంకికలుగంగా నానతీవే! యనన్। హరుఁ డింపాడి శుచిన్
గమింపు సురలారా ! హేళితోఁ బ్రోలికిన్॥ చ॥ అనిమతియుక్ శివుండను
మహామహిమస్వలసిల్లునీస్థలం। బునసగుతీర్థమాడుజన ముఖ్యులపుణ్యాశరీ
రిముల్పసిం। డినినిరసించు నెమ్ములిట నిల్పినబూజకుఁ బాత్రమైనవై। తనరు
నటన్న వేల్పులు ముదంపడి పిప్పలతీర్థమందున। స్నానిగియఘంబులందొలఁగి
పోయిరహా స్తరుఁ గూడి వేడుకన్॥ గీ॥ అవుడు దధీచి గంగోత్తమాంగు
గొలిచి। పిప్పలంబులకత్యంతవృద్ధి గదురు। గతని క్షేత్రాధిపత్యంబు గలుగు
నటుల। నతని చేఁదగఁ జేయించె నాస్థలమున। బెక్కురావులిప్పటికినిఁ బె
ఉంగుచుండె॥ చ॥ మునివర! పిప్పలాదుఁడును ముందనుఁ బెంచుటఁ బిప్ప
లంబులం। ద్రిగుఁడు నగౌతముం గడగి నిత్యులఁ గొల్చుచుఁ దత్పదంబున। దన
రిశివాజ్ఞ గౌతముసు తన్సతిగాఁ గొనిసత్కుమారులం। గనితగ యజ్వయైతు
దకునాకమునఁ జేరెనటీస మీతుఁడై॥ వ॥ పట్టిన నాటంబట్టి తత్కారణంబు
ననతీర్థంబు పిప్పలంబునాఁ బడె; అయ్యాజనైక పరిమాణ మహాక్షేత్రంబున
సురలు బ్రహ్మహత్యాఘ మర్షణస్నానంబు గావించినచో నఘమర్షణతీర్థం
బును, దేవులు గోవృత్తైనయెడ గోతీర్థంబును, మునిశల్యగ్రహణప్రదేశంబు
నఁ బిట్పతీర్థంబును, ఋషిభస్మాస్థిశకలనఖరోమప్రస్థలనతలంబున సంక్రమ
తీర్థంబును, దేవరత్నౌర్థంబరుణుప్రతిష్ఠించిన తావునఁ బ్రతిష్ఠాతీర్థంబును
దేవతానివాసంబున దేవతీర్థంబును, మఱియుం దత్తత్సమాగమంబున గభ
స్తినీదధీచి బడబానలకృత్యాది దివ్యాభిధానంబుల పంచశతోత్తరత్రికోటి
తీర్థంబులుత్పన్నంబులయ్యె నయ్యెయెడలసలిపిన స్నానదానజపహోమ
తర్పణాదికంబుకర్తలకు గోఘ్నబ్రహ్మహత్యాది పాతకహరణంబును
అగ్నిష్టోమా ప్తోర్యామవాజపేయ పౌండరీకాదిదివ్యాధ్వరఫలదంబును,
పితృప్రీతికరంబును, సకలశ్రేయస్కరంబును, పరమపదనివాసదంబును,
మఱియు నేతవాద్యనేకా నిర్వాచ్యానంతఫలప్రదంబునై యొప్పుననియు
పన్యసించి వెండియును॥ పంచచామరము॥ మునీంద్రచంద్ర! పిప్పలాదవు
త్రకృతత్రగర్భితం! బనంతపుణ్యదంబు, భవ్యమైన యికథాక్రమం। బనన్య
చిత్తవృత్తిఁ బాడనాలకింపనిత్యముం । జనుండనంతవైభవంబెసంగదీర్ఘజీ

పియా॥ వ॥ నారదా! యిది పిప్పలతీర్థవృత్తాంతంబు నంతరంబు నాగ తీర్థాది దివ్యతీర్థంబులు దేదీప్యమానంబులగుచుండు నని శతానందముండానందమున నందనునకెఱింగించె నని యెఱింగించిన॥ క॥ విని సంతసించి నైమిశ। వన వాసులు సూతుఁ జూచి పరమాదరులై। వనజోదరుఁ డెట్లెఱిఁగెం। దేవా తీర్థములమహిమ చెప్పుమా యనుడున్॥

ఆశ్వాసాంతము.

వాణీపద్మాంబారతీశశివదనాదిగర్భని తాళవిచిత్రమధురగర్భకంద గీతిగర్భచంపకమాలికావృత్తము.

చ॥ మునిజనపోషణాఘనపురభూషణారక్షకమోక్షభూమిజా। ప్ర ణుతసుభాషణాప్రవరపోషసుదక్షకపక్షగేష్టదా। ధునిఘనతోషణాదుర్ధు రదూషణశిక్షకద్యుతిపద్ధ్వజా। వియన్నృభీషణావిపరపేషణతీక్షకవీ క్షణార్చిగా॥

గర్భవాణీవృత్తము.

వా॥ పోషణాఘనపురభూషణారక్షక * మోక్షభూమిజా। భాష
ణాప్రవరపోషసుదక్షక * పక్షగేష్టదా। తోషణాదుర్ధుర
దూషణశిక్షక * ద్యుతిపద్ధ్వజా। భీషణావిపరపేషణతీక్షక *
వీక్షణార్చిగా॥

గర్భపద్మావృత్తము.

ప॥ పురభూషణారక్షక * మోక్షభూమిజా। వరపోషసుదక్షక *
పక్షగేష్టదా। ధురదూషణశిక్షక * ద్యుతిపద్ధ్వజా। విర
పేషణతీక్షక * వీక్షణార్చిగా॥

గర్భాంబావృత్తము.

అం॥ భూషణారక్షక * మోక్షభూమిజా। పోషసుదక్షక * పక్ష
గేష్టదా। దూషణశిక్షక ద్యుతిపద్ధ్వజా। పేషణతీక్షక *
వీక్షణార్చిగా॥

గర్భరతీవృత్తము.

ర॥ రక్షక మోక్షభూమిజా। దక్షకపక్షగేష్టదా। శిక్షకద్యు
తిపద్ధ్వజా। తీక్షకవీక్షణార్చిగా॥

గర్భశశివదనావృత్తము.

శ॥ మునిజనపోషా। ప్రణుతసుభాషా। ధునిఘనతోషా। వి
యన్నృభీషా॥

గర్భదరధ్వనితాళవృత్తము.

ద॥ పోషణాభపుర । భాషణప్రవర । తోషణాంబుధర । భీష
ణావిదర॥

గర్భవిచిత్రవృత్తము.

వి॥ మోక్షభూమిజా । పక్షగేశ్వరా । ద్యుక్షిపద్మజా ।
వీక్షణార్చిగా॥

గర్భమధురగతిరగడ.

ర॥ పోషణాభపుర ధరభూషణరక్షక । భాషణప్రవర, పోషణ
దక్షక । తోషణాంబుధర దూషణశిక్షక । భీషణావిదర
పేషణశిక్షక॥

గర్భకందము.

క॥ జనపోషణాభపురభూ । షణరక్షక మోక్షభూమిజాప్ర
ణుతసుభా । షణతోషణాంబుధరమా । షణరక్షక ద్యుక్షి
పద్మజావినయస్తుతి॥

గర్భగీతము.

గీ॥ భపురభూషణరక్షక మోక్ష। భూమిజప్రవర పోషణదక్షక ప
క్షగేశ్వ । దుంధురదూషణశిక్షక ద్యుక్షిపద్మ। విదర పేషణశి
క్షక వీక్షణార్చి॥

మాలినీవృత్తము॥

సకలసుజనతోషా - సన్నుతానంతవేషా - ప్రకటితసువిశేషా-
భక్తితాత్మీయపోషా-విశ్రుతపురవిశేషా - వీరసంస్తుత్యహాసా-సుభ్రతవర
వేషా - శోభితవ్యాలభూషా-

గద్య—ఇది శ్రీపరమేశ్వరానుగ్రహసమాసాదితకవితావిచిత్రా,
పస్తంబసూత్రపవిత్ర, కౌశికమునిచక్రవర్తిగోత్ర, శ్రీపాదకులకలశార్ణవ
పూర్ణరాకాకైరవమిత్ర, సుబ్రహ్మణ్యార్యపౌత్ర, వేంకటయజ్వాగ్రపుత్ర
సుచారిత్రాభిజాతశోభయకవిమిత్ర, సకలసజ్జనవిధేయ కృష్ణమూర్తినా
మధేయప్రణీతంబైన గౌతమీమాహాత్మ్యంబను మహాపురాణంబు నంబూ
ర్వభాగంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ పరమేశ్వరార్పణమస్తు.

శ్రీరస్తు.

గౌతమీమాహాత్మ్యము.

పూర్వభాగము—చతుర్థాశ్వాసము.

క॥ శ్రీసుంత్రమహాత్మ్యకాదిమ । హేమంతోపాసకామలాంతర్గ్వ ర్గీ! వామాపృతార్థమూర్తీ! ప । రామోదమూర్తికీర్తితార్థః కీర్తీ॥ వ॥ దేవా! దివ్యచరిత్రంబునవధరింపు మక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకిట్లనునట్లుత్తరోత్తరానంతఫలప్రదానసమర్థోత్తరతీర్థప్రశస్తాంతవర్ణనాకర్ణనవశంవదాశయుండగు త్రిదశవశిత్వనకుంగు శౌనకయోగనుం డిట్లనిచెప్పందొడంగె॥

నాగతీర్థవర్ణనము.

గీ॥ ఎనటనాగేశ్వరాఖ్యగౌరీశ్వరుండు । సర్వకామప్రదుండయియుండు ర్వీంవలను । నట్టినాగతీర్థకథాక్రమార్థమెల్ల । నెఱుఁగఁజెప్పెదవినుము మునీంద్రచంద్ర॥ ఉ॥ శ్రీరగజాధినాథగృహసీమకృతాగుమధాగమాధ్వమాసం। ధాఁవివర్ధితాబ్దసము దాయవిస్తృతవారిపూరిసే। కాసితకోమలోపవనకాంతపురంబువరంబునై ప్రతి । ష్ఠానపురంబుభాసిలురసాతలమందున సారహారంబుగఁ జె॥ సీ॥ లీలాలసన్మాలసిలాటవరత్నకీలితలీలావిశాలసాల । మాలసజ్జలజాతజాలవలశోభలవాంఛసుఖదపరిఖాతిహేల । మేలాలతాప్రతోత్తాలాలవాలకల్లోలధ్వజ్జ్వాలగసాలసాల । మాలోలసిలాలకాలలితానసబాలామణిజాలలోలగేల॥ ఖిలజనమనోహారరుజ్మహత్తరంబు । కాపురంబనకపరంబుఘనతరంబు । పగమనిభవాకరంబుసంపత్కరంబు । ధరణిఁబరఁబ్రతిష్ఠానపురవరంబు॥ గీ॥ వెలయుచుబురి, సూత్రపట్టిసవీథులందుఁబరథహస్తితురగముల్పరఁగనెప్పుడు। నిలిచి శ్రీపురుషోత్తముల్నిజబలమున। లిలఁబొడచతురంగపాళియనఁగ॥ మ॥ తరణింబాళ్లిజసుపర్ణముఖ్యమణిసం

పురంబు—ఇండ్లుగలది॥ రసాతలము—భూతలము॥ లీల—శృంగారక్రియ॥ హేల
సము॥ కల్లోలము—సంతోషము॥ లోల—సుందరము॥ ఏత—నానావర్ణ

తాళప్రభాక్రమహా। వరణంబొప్పవనంతమస్యగతసర్వతాత్రిపూర్ణయిత
రుక్మాంగాదిస్వరాతుగాసనవిలాసస్ఫూర్తితోఁ గొంతుకో। ధరణీశేషవిశే
షశేషితసుతస్థానీయమానప్రతిక॥ మ॥ పరిఘాంతర్జ్వలసత్సువర్ణనగరీప్రా
కారదీప్తాగ్రగం। తరమిల్లంగపిలంబుసేసిదివిశైదారన్సురల్గాంచిసా। గర
నిగంబువగిల్పినైకిలడబాకారానలజ్వాలలం। తరమింతేనియు లేకవచ్చునసి
ఫీనస్వాంతులై యుండురో॥ చ॥ నిగనిగమందునద్దమననిర్మలమాపరిమావ్ర
తంబునం। దెగులగుచుప్పసంద్రముసరఁదేజుదొలంగినయట్టిద్వారకా। నగ
రికిబొమ్మ। కట్టితగనాదేమసేయఁగనై వెలుంగునా। నిగమముగాంచి
నవ్వుపురిమునీశులుకొందురుచూపరందరుక్॥ గీ॥ గోపురములనాపురనాపుర
గోపురములఁ। జెలఁగుసౌవర్ణసాలభంజికలుపోలు। మేలుసింగారము
నుఁజూచి మేనుమఱచి॥ మ్రానుపడియున్నయచ్చరకానలనఁగ॥ చ॥ మగ
డగుప ద్మపాంపతిక్రమంబునగ్గాయునయుందునెప్పుడుం। గగనతరంగిణీ
మణిప్రకాశితతత్పురసౌధకుట్టిమ। స్థగితవిధూపలస్రవదదభ్రిపయస్తత
మైపత్రవశా। శ్వగరిమనెల్ల వారలనువర్ణనసేయగనొందెనాఁదగక్॥
ఉ॥ గ్రన్ననసేగుహంసరథరథ్యముసిచ్చలునప్పురాగ్రని॥ మోన్నతసౌధ
మార్గమునసుండిజనంగడుదస్నిమందనై। విన్నవనున్నబోసురటవీపులబుట్టు
పుసాదినాగనం। దున్నసిదంపుకోలననమానుచువిశ్రమమంచదోలెదుక్
చ॥ అధికసుధావలిప్తగగనావృతమస్తకరత్నదీపికా। ప్రథితసమగ్రవజ్ర
మయరాజగృహవ్రజముప్పరంబునం। బృథులరమోంన్యపతురజనీసముదాం
బులనెల్లచోటుల। నృధువహితామయుంబుడిపివెన్నెలపిట్టలఁబోదునెట్టె
డక్॥ వ॥ పౌనరక్త రాజనముల్పయోఘములనెపు. బెంచుతిత్పాస్తరం। గి
ఱులం గ్రీడలుసల్పుస్త్రీలచనులంగిలుచుకసుగంధంబుని। గినదీతోయములం
దుఁగల్వలతునాగింగానసౌగంధికా। క్ష్మనుఁబెంపొందెనుకల్వలట్టులగుస
త్పాంగత్వమెవ్వారికిక్॥ సీ॥ అవటివిప్రులువిప్రులై విద్యలనుదాతఁదలపరు
ముదివుదివప్పినవుడు। నచటిరాజులురాజులై శౌర్యమునరామునెంచరతివ
ద్వందుచేటినవుడు। నచటివైశ్యులువైశ్యులై సంపదలజకురానుదువరనుగు
బిచ్చముడుపడనుడు। నచటిశూద్రులుశూద్రులైహలాంకవిభూతిబలుమె
చ్చహో ర్వెల్లగిలదటంచు॥ నచటిభటనటీకారథహస్తితురగ। ధేనువృష
భాపగావసుత్తైజరిల్లు, నశనిరంభాసుమేరుసీలాద్రివాయు! నందిసీనంద్యమ్మ
తనందనములఁజెగడి॥ క॥ అనగరిపుడత్యున్నతి! నానగరిపుడట్లఁదనరు

నాగేంద్రధనము । దానగరిష్ఠుఁ డత్యధికభ । య్యానంగ రిపుఁడా గసింగ ముట్టు
లంగెలఁగుఁగా॥ గీ॥ శూరసేనుండు శూరుండు శూరసేన । సారనాము
డు ధీరుడు దారసుగుణ । సాగరుఁడు మను రాట్కులసాగరుండు । రాజ
పూజిత తేజోవిరాజితుండు॥ సీ॥ విబుధకోటుల నేలు విబుధనాథేంద్రుం
డు వజ్రజాతవేదుండై వాలు కొలిచియు । తగవుల సమవర్తి యగు ధర్మముఖ్యుం
డు ముఖ్యకర్మములు పుణ్యజనుండు । అపరాశఁ బూరింప నగు వరుణుఁడ వనే
శుండు సజ్జనత్రాణ శౌర్యమూర్తి । యొనర సర్వజ్ఞ ప్రియుండైన ధ
నదుండు ద్విజరాజ శిరముపై నేల్చు శివుఁడు ॥ ఇనగనస్త్ర నేంద్ర శుభాంశ
లలర । జనసముచిత శ్రీరామరాజ్యానుకరణి । వసుధఁ బాలించుచును మ
నస్వి భవమున । బరగుచుండుఁ బ్రతిష్ఠానపురవిభుండు॥ గీ॥ శ్రీల
తాజాలవత్ పాలనాలవాల । బాలమతి సాలఫలసార వాగ్విశాల । మే
లిమినుగు నాలసదిజన లోలబాల । యాలవాల జనవాళి కెల్లానుగంగ॥ క॥
పతిమాటకెదుగుమాటక । సతతము నగనున్న మెలగిదను నాసతియుఁగా । సతి
మాటకెదురుమాటక సతతము నగనున్న మెలఁగినను నాపతియుఁగా॥ వ॥ ఇట్లు
దంపతులధిక వైభవ సామ్రాజ్య మానార్హులై లోకమత్యంబున శచీపురందరుల
నోజం బెరగించు సదికీకాలంబైన సపత్నంబు వడయుం జాలనిం జాలజాలింబ
డి అపుత్రస్యగతిర్నాస్తి యను స్మృతివచనంబువలంబట్టి గాఢమోహామూష్మకం
బులకు వెలియయిన యట్టి మనకిట్టి రాజ్యమై భవంబులం బ్రయోజనం బేమియు
నితలంచి వ్రతదానములైనను సేక పుణ్యవ్రతంబులోలి స్థానసమావిష్టులై సలుపు
చున్నంతం గొంతకాలంబునకుఁ బుకృతకర్మవిపాకంబున నేసి॥ ఉ॥ భో
గవిహీనవక్రతఁ భోగము యోగపరాగముగ్రసం । యోగము పూర్ణత్వ తాన
లము హేమాన్నశవేగము నిస్తులాను రాగాగముగూడ చారసమి రాగము పుణ్యవి
రాగమగ్నము । గోష్ఠిగము దుర్విషోగ్రరదపూగము నాగము వ్రేపవారికిఁగా॥
పుట్టుఁ జేట్టుబుస్సుగోట్టకోట్టి । నాలుకాలల్లాడ్చుచును పెద్దనాలిభూ
త । మరగమిడిగ్రస్త మెయిపుచునలరు పాము । కొడుకుఁగనికన్న వారిట్లు
కుతిలపడి॥ మ॥ అకటా! సంతతిలేమిఁ బాములకులోనై పెద్దకాలంబు
పో । యకశోకాగ్నిని వేగుచుండుమనమిద్వ్యథాశలోఁ బెట్టుకి । ట్టికనై నన్ను
ఖాయించవచ్చినను కో నెచ్చోటనుండగానిబూ । మెతుగిమై పెను బాముర్ క్షై

భోగ—ఇగదాఁ భోగము నకు । పాము పడగకు । పాము శరీరము నకును॥ పరాగ
పాపము । ఆగస్—అపరాధము॥ అగము—పర్వతము॥

నయమూనమల్పాంద దారాదుకోఁటె॥ గీ॥ అంధతమసగాఢ బడిపొంగు దస్వ । సమర్థియుకుచో వెలుగునాథప్రియగదురగ । మెలుగుతో బిమాత్రను సాత్త్వికప్రదీపబరగ । మనకునసపత్న్యలకుగర్భ మొనగుటెట్లు॥ శా॥ సిద్ధ సిద్ధప్రదీప్తపుపుత్రియొకంటేసిదాస్యమాసిన్పదే । గోష్ఠిస్వగంబిడ్డబిడ్డగని లాంఛలన్సరోజనమే । దొడ్డ స్నేహముచిత్తముస్సునకిట్ దృష్టిబర్చానెం గం । దద్దామ్నత్వగపింబు ముయిసీప్రభు తొల్వంకటంబటుంటాడ కే॥ వ॥ అప్పు వితారించుదు సిద్ధప్రసుండును దైవంబుసూనదలపెట్టి యంతలో నసపిజ్ఞానం బుదెప్పురోని గారవనూనివానినుద్దేశించి॥ శా॥ ముస్నెదస్పదు పెట్టనెట్టి కోటూనోనులోన్నచినా మొకదా । కన్యాకాంగొనుగుండుఫలప్రీటులంగన్లి నలాడాంకిలా । గనెన్నవంకల బాంధవనాదాదనెనింతేనాకెలాకేశ॥ క॥ స్వస్థుపురలకోమనేమితగవామహాభాగ్యుల్లుండగ॥ వ॥ అనిమదిదరవ దూరినపర్పాపత్న్యంబునేన్నసపత్న్యశ్వంబుయుంబుకే నీలని యనేకవిధంబుల లపించి పురాకృతంబునకునదలంబతేనగియు డిగినంతానం స్త్రీనెంగన్ల తల్లిదండ్రులకుబోపటంబవస్యకి త్రయ్యంబుగాన వస్తువనాశనగు స్త్రీతంగన యిట్లగుననిసమురికించలి గనట్టు గానొక్కపెట్టిగుంపెట్టి యశనాటికంబవె ట్టాంచుదుగానప్పట్టియుం సినవినిప్రవర్తి వనసుండై శా॥ ప్రణుతితపో ధానను! ప్రినాకృతమ్మిద్దాని చిల్వనేము । మనుజపిశేష్టిగంబున నవటు లుతేటగనెన్నినెయ్యకే । జనులంబట్టులంగెలిసినాటకనాడువివేకచిత్తు నై । తపఃగరపాసుపేశముప్రైవగురూ త్తమభక్తిసంధిలకె॥ వ॥ ఇట్లుకొ న్నిసమయంబులజనన్నప॥ వా॥ ఒకనాడుగర్భయునపుయుకల కవ గూర్పం డంగనాగోప్రగంబు । డకవేశగమదేగనెబికదుకేసూండంప్రదయానప్పం గపి । రకవిశాత్రిబియునన్నినాకిఫుమతెంద్రీ! జాతకగ్నా నై । దినెనిన్నలకవ టియుందు వేమునదిపేటికి సివధ్రిమిచెన్నికె॥ వ॥ జాతకర్మానంతర క్రియా కలాపంబులు కాలక్రమంబునవతేచినంగాని యుపనయనాధికారంబుసిద్ధింప దు; ఉపనయనానంతరంబునంగాని వేదాధ్యయనంబునకర్హుండు గాడు; అ ట్టివేదాధ్యయనముసేయనినాడు ద్విజుండనదగు ప్రియుండగు గావున గర్భదాహ్యప నై యుపాసనంబులదు వెలిగానున్న నన్నుగణించవేయునిన శౌరిసేసుండును దయావిష్ణుచిత్తంబులుమనంబునం బెనంగొనపించుక వి చారించి ప్రాణప్రతిమాన హితుండగు నాకపురోహితునిం బిలువం బంచి వివిక్తంబునం గుమారునకు విధ్యుక్తోప నాయనాదిక క్రియ

లొనరించి వేద వేదాంగా ధ్యయనంబు సేయుచుండెఁ బదంపడి
గీ॥ సాంగవేదవేదియగు సుదంగకుమారుఁ డావ్యవసునిఁ జేరి హావభావము లొ
దుగుచు వరలుచుఁ గనుఁగొనుచుఁ దూంగినా కకన్య । వానిఁ బొందఁ గోరి సేయుచు న్యాసాదు॥
వ॥ అని వెంతియు॥ సీ॥ ఇంటియాతనికిని నేకాంతమున బాపి యుల్లసిలుమనట్టిది
ల్లాలసూ వై। పతిసంగడ సౌందర్యము కనులు నింపు సౌఖ్యములును దనియుచుసూ
వె! మగనికిన గేదుర్గములందున దర్పముగుచు బగుచ దినుగుచ సూ । పా
లనాధుపతు గైపల్యసంపా ప్తికిని పదవ నైనదిపా ప్తిని యుసూవె ॥ మాల
దాచి, కరగుములఁబరిమమంత్ర । భోజ్యములఁ దల్లి, నిరతంభ, నూడిపల।
యూపునసులక్ష్మి, యవంగఁ గోర్కెను దునిలగ్న । వాస్తు నేలెను నవి నస్తు రాం
సూవె॥ వ॥ అనియను గొఁగంబు నెలుపున నన్నకుమారుఁగని శోకంబు విరా
ర సేయుచుండిట్టని నెం॥ మ॥ కొమరా! ముప్పులవమూటలఁగానుపోరు యోగ్యం
బూతురే నా సిపా। ములకుం గాములకిచ్చి క స్త్రీపతిసేవ సేప్పె నుపస్తుఁ గ్యాని యుగ్మ
లలో బూచి భరింప గాఁగలయుధో! నానసన్నిష్ఠు। చెప్పుదు సేయుచున్న దేసి గని
ష్పనఘ దేవమాలంబునంతె ట్లియా॥ తా॥ నితాదృశ్యస్వ త్తినిఁ నేటుసు ఘ్గ!
నెమ్ము నన్నుగును । న్యాసంబాడఁదుముంచ నాసిధలముల్ఫ లపా క్షాత్రు । సై
తస్థైర్యగు వాన్ప వాలుని సేప్యాలో క్నవంబున్నమా । ఘనాతో నాగ్ని సనంబు
లోఁ బనునె గా దేవి గావాంబులకే॥ కి॥ ఎక్కుడిచే సేసినా కించెఁ । సకల చేప
రిణాయము సలుపఁగలఁభయమటంచు। నొక్కట నెవినుడుసుసోద్యులు। కికటంగా
ని పెట్టకేలకధిష్ఠ దినుఁ కక॥ వ॥ వసిహాతాసుమతెంబున వాక్కువ్యస్థా
మాంగ్య గాపవ్యంబానరించి॥ చని సుచుచిని గాతలక్షి సుగంధితనప్పికిలా
కలాపభా। సురపర మోహనల్గ్రవితుకృగనాప్ని బ్రసిద్ధయగావనం । భనిని
వృత్తిమత్సు ఁబట్టముఁగట్టి కృపాలు సేయుచుం । పరవృఁగఁ జంపి సేసితపి
యింపఁగబోమన సరెప్పఁ బ్గ్గదా॥ గీ॥ వహిం కాధిపత్యాదిసౌఖ్యగుమిల్ల ।
నిలనసహ్యంబునాకిక వలదువలవ। దనుచుఁ జెప్పకి నెప్పుడుదసుఁ డాస। ము
క్యాగంబుకి వడిటుముత్రి! చూ తె॥ గీ॥ హ త్రిబానుగురోన వంటివారి। బతు
డు। దిరమయుడియుంత పా ప్తినె త్తగనఁబోనా। పోను గాన బటకియున్న వుటె
నయునకుఁ। చెంద్రిసేఁటాల్ బూడసపేకవలయు॥ వ॥ కావునఁ గానసం
పన్నయు, సకలసద్గుణాసన్నయునగు నొకరాకన్నియఁ గొడుకునన్న
గా నెదటఁబడయుంగలవాడనో యని ధన్యుండనైయున్న నన్ను గ్రహించి
సంబంధనిశ్చయంబు గావించి మదాశయంబు నెరవేర్పు బుద్ధిమంతుని వెదుకఁద

కట్టుఁదను వారలకసాధ్యంబని ప్రార్థించిన నతనివిషాదకారణంబంతయుఁ
బూజాయుల సవసవగా నెఱింగినవాఁడుగాన నర్థిసచివాగ్రగణ్యుండిట్లనియె॥
క॥ ప్రసవమువిద్యామాత్రీ। ప్రభుస్పష్టియటంటనేవఁదలఁచినను। వి
భవేక్షణమెంతని భవ్యభవా! కనుమూసి తెఱచునంతను గాఁడే॥ సీ॥ శ్రీవిరా
జా! శూరసేనమహారాజ! ప్రాగ్భాగధరణికిఁ బట్టభద్రుఁ। డైకాశికాపురిన
గురాజధాని గాఁదనరెడు విజయాభిధాననృపతి। సుకలీనుఁడకలంకసుగుణా
లవాలుండు జనపాలనాత్తవిశాలయశుఁడు। వివిధసంపత్సమన్వితుఁడు ధనా
ధ్యుఁడు పరమార్థచింతనాపరుఁడు వరుఁడు॥ గీ॥ అతనికెనమండ్రు సుతులం
దరభ్యుదయము। శౌర్యగాంభీర్యధైర్యసుస్థైర్యవస్తు। లార్యపితృమాతృపా
సనానల్పమతులు। కేశవాద్యభిఖ్యలనొప్పుకీర్తిపరులు॥ కం॥ వారికిఁ గడ
గొట్టెను। వ్వారికివర్ణింపరాని వైభవలీలన్। వారిజసిరులవ్వారిగ। వారిజ
ముఖియొకటి భోగవతియనఁ బొడమెన్॥ క॥ నరసురకాకోదరముఖ। వర
శోణాధరల మాటవరుసకు నేనా। కట్టిరితయును త్తరుణీవరే! కరయఁగ సరి
రాదు సూసహస్రాంశమునన్॥ గీ॥ మించుగ్రొమ్మించు మించు మిసిమి పసి
డి। పోఁడియును మృతంపుటడుసుఁబోదివిప్రాస్తు। నెలల మెఱుఁగిడి చెలిఁజేసెన
లువయసఁగ। గరగరికమేని తళ్కుచూపరకుఁ జెలువు॥ చ॥ కరములఁ జెం
దొడలొప్పె, నమగానును పికటులు, ఘనద్వితీయమై। నెసలు, వికస్వరమై వెదపి, ని
గధువంత ముప్పైగవాలు, బా। ట్టిరవుగమాతుమాధసుతలెంచి ఫీటుంచును
నాదిభోగంగం। ధరము, మరల్పునన్నుగవు, నల్పుగనల్పసృజించెనప్పలిన్॥ సీ॥
ఇంటులై కలికివాలంబులై బెళుకుమీనంబులై తళుకునేత్రంబులలరు। పొన్నలై
జిగిపొన్నగిన్నెలై తిగుపొన్నగున్నలై బిగినన్ను చన్నులలరు। నెమ్మలై తమ్మి
వాదమ్ములై గ్రమ్ము మోదమ్ములై పమ్ము పాదమ్ములలరు। నిండులై మెండు
పూదండలై యొండొంటికండలై దండికై దండలలరు॥ చకటులై ముకటారఁ
ద్రిక్కుచెకటులలరు। మొలకలై చిల్కకొల్కులై కొలుకులలరు। మేలు
లై శ్రీలపాళులై వేళులలరు। సోయలై తారలై తీరుగోరులలరు॥ గీ॥ నెరులు
గావవి నీలాలనరులుగాని। శ్రుతులు గావవి శ్రీనిజప్రతులుగాని। మోవిగాద
దఘనసుధాస్రావిగాని। కన్నెగాదది జాళువామిన్నగాని॥ గీ॥ జానుగులశ్రే
ణులుందిమలవా, నడుమున। శా, నుదుటఁ గాఁత్రిక, పొక్కిటిలోఁ సబొట్టు। ఘూర్ణ
మునవొత్తు, కేలఁదీపముఁ బదోప। రమణిబుధులెంతు రతురబ్రహ్మమనుచు॥

ఉపలబ్ధి—బుద్ధి. విస్ఫూర్తి—అతిశయము. సమాఘాతము—యుద్ధము.

సీ॥ కచకుచోరునితంబకక్ష్యలుగురువులు, లఘువులుతుండావలగ్నములుగ। కా
లుసేతులునాస ్రవేళులులఘురేఖ, లలఘురేఖలుకన్నొమలున దురుగ। నగము
లుపాలిండ్లు, నలమువేనలి, నఖరంబులు శ్రీభగణంబులుగను। కన్నులుత్పలమా
లికలు, గతిజంఘలుమత్తేభ శౌశికీవృత్తములుగ॥ నారు, వేణియు, పదములా
ప్పానునాంగ। ఖడ్గపన్నబంధములుగాఁగలితచంప। కాదిమాలికాగ్భచి
త్రాంగవలగ। సకియఁగవ్రతెంత్రాలక్షణశాస్త్రమనుదు॥ గీ॥ ముగమేమను
దమ్ముమెలి। నగవేకాముదిగ్నుంగయశాస్త్రముచూ। పగుదనులుపుష్ప
పంజు। లుగగా్ంధికులై చిత్తిత్తుసతింగనినక॥ గీ॥ నదుముమాయ, శే
షాకమునాభి, కుచయుగంబుశ్రీగిరి, కూర్మముకాళ్ళుగుదు। మోవిమధురాం
కవనకాంతిపుష్యహాక్తి। శ్లోకులుదలంచెదగుత్తే తచటుమనుదు॥ గీ॥ ప్రా
గ్ధునెలమోపిమోవంలబుసరిమని। నాందొప్పులస్వర్గ్యానుసారి, చనులు। ఘ
ల్గునుసిహాస్తంతులంబదములార్ధ్ర। గనులరేవతిగోరంలమునకుభములు। గౌ
రిపింగలికలునస్త్రహాగోళనదిరి॥ కం॥ తరమాపొందుగశౌరిసుందరిమాఱ
దుకొందుబదమామెడకు। దమాపొక్కిలికాకో। దరమానును పారు, ఫ
ఖదుపామునీమా॥ సీ॥ తరంటీవణీపదారిక రంగనంబులుదగముగాఁగ
న్నానుందపదచా। లలనాలలామకుంతలకటీతటములుదగముగాదెన్నకం
గాముగామ। నాశీవతిసుబువాభికాంగప్రభల్పగముగాదెన్నగహ్వానమవ
నవ। సీమంతినీమణీ ్రసునకామలుదగముగాదెన్నవృషూడవసరిమ॥ తరు
ణినధమ్మిల్లసూత్రవామహామ। కలికినకన్నులంగఱకనమకరము। కాం
తబాహకోలుకులంగ్రసంగరవసరిమ। పడతితాటంకచములుబంభరముభరి
మ॥ వ॥ మఱియుఁబవమారుణకోకనదవాదమ్ముగలగు పాదమ్ములును, పాద
ప్రసారగౌరవ తారవమ్ త్రికవణీసఖంబులగు చరణనఖంబులును, సుఖప్ర
చారార్హకల్పపదంబులగు ప్రపదంబులును, సుపదాధికనేత్రపర్యవృత్తా
నుపూర్వగాలిగన్న ప్రభాసంఘంబులగుజంఘంబులును, లంఘితరంభాతుంత్రి
గిరిసహాకారంబులగు నూరుద్వయాప్రకారంబులును, సారిపర్వతగర్వనిర్వ
హణజ్యేష్ఠంబగు కటీతటశ్రేష్ఠంబును, పరిష్ఠోష్ణ మగ్రధాంగరమాలిఘనంబ
గుజఘనంబును, అఘనాశనవేదీమధ్యదర్పహాసాధ్యంబగుమధ్యంబును, అన
వద్యావర్తలావర్తగభీరశోభియగునాభియును, పాభవదర్పితదర్పకప్రభా
ప్రదరంబగు కృశోదరంబును, సాదరాశితకాకోదరరాజవిరాజియగు రో
మరాజియు, రాజదుత్తుంగరంగత్తరంగమంగళానుయోగంబులగు త్రివళీ

విభాగంబును, అనురాగభాగధేయసప్తపర్ణాంతర పర్ణపరమంబగువక్ర షంబును, సుగీమూకరావ్రతచక్రరుచి నిచయవిజయావచనంబులగు దోర్మూలమూలంకితపరిపదకుచంబులును, రుచిరచయపిచంశిలాఖండలమేచకమండిత కనకాధికమరీచిసూచకంబులగు కుచచూచుకంబులును, బాచకారుణితరుణతాంబూలి దళకిసలయగ్రాహ్యపాలనాళంబు లగుదోర్మూలంబులును, లీలాకీలితాశ్మ భూషణస్ఫుల్లసుమనోమాలికానుగంబగు భుజయుగంబును, అగణితత్రాసుగంధిగంధసుస్పృహ పిస్పృసుగప్రఫుల్లప్రవాళపల్లవతల్లజకలితలమున్ల ప్రబలంబులగు కరతలంబులును, చలదమందానపాయంబులై తేజరిల్లు బనువ్రునంబింద బింబోసగు దెసఁ గాయలంబోలిన వకీసలయవళకంబగు కృశతరావళిశాభాసిళకంబును, నిశికనికరవికసితసపద్మవలయ దళవిదళన పరిగ్రహానుహంబులగు కరనుహంబులును, అహీనసూనాంబకకంబునిచ్ఛ్రాభిబంధురంబగు ప్రవిలికలితకంధరంబును, సుందరైకీభూతస్యగోత్రఫలద్వయాభాప్రూదంబగు చిబుకభాగంబును, యోగీకృతశరద్రాగామృతసుధునిమురిపెనరింబగునధరంబును నిధూసబంధు జీవానురాగసంధ్యానురాగ పుంజరంజితప్రవాళదింపరేఖావైఖరీ భూయిష్ఠంబగునుత్తరోష్ఠంబును, వరిష్ఠావదాతకుందకోరకవాదంబులగు రదంబులును, ద్విరదరదచంద్రికాసహాహాసంబగు హాసంబును, భాసురముకురసుషమాకాండంబులగు గండంబులును, వందితగంధఫలీసమానముఖంబగు గంధవాహశిఖరంబును, సుకుమారప్రచారిఖంజనపాలనాళిపాత్రంబులగు నేత్రంబులును, యాత్రావిచిత్ర మత్స్యభ్రుచ్ఛాయముసుమంగళంబులగు శ్రుతిపతయాభూత్తమాపాంగంబులును, అంగజన్మశ్రీప్రకటితకుటిలభ్రూకుటియు, పటితరశ్రీవర్ణసంకీర్ణంబులగుకర్ణంబులును, వర్ణనాత్యధికపాత్రశిత మయూఖరేఖాఖేటంబగులలాటంబును, పాటవప్రభాపరిపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రబింబాననంబగు తిలకతిలకితమందహాసశోభాననంబును, సూనశరాభరణనిటలతటఘటిత మధుకరనికరమనోహరఫలంబులగు నలకంబులును, తిలకితసూర్యచంద్రాదిభూషణభూషితసభస్సారమంబగు సీమంతప్రదేశాంతంబును, కాంతనీలోత్పలఘనాఘనాంధతమస్స్తోమరీవాలలీలావిశాలావాసంబగు నాపాదపతద్దీర్ఘము స్ఫుగానాంద్రకేశపాశంబును, భాసురవిద్యుల్లతాసారంబగు పరిమళమిళితకోమలశరీరంబునుంగలిగి చిలుకపలుకులఁపలుకులందులకించి, కోకిలస్వరంబుకంఠస్వరంబుననసూయించి, గజగమనంబుగమనంబుననదిగమించి మించుసమ్మో

చుటోడిబాధకమాంబున శివకును, వైర్యంబున పిహరి పార్శ్వంబునకును, గాంభీర్యంబునగలశోధ్యవంబునకును, దాక్షిణ్యంబునహల్యాదార్యపటిసి తాగులకుసుంబునుద్దై పవిత్రైవంబునుంగూర్చి [illegible] నకేళనుకడగా ననంబై విశేషవిలాసలమగాంబులసాతొల్లి [illegible] స్తుతిపాత్రమా హ్యరణానాకరణాదానాస్యంబై లోకాతీత వైభవంబునం [illegible] పెనని చెండియు॥ గీ॥ ఏతాదృగ్వవభాగ్య [illegible] వనౌషధీసౌభాగ్య [illegible]। ప్రాతిస్వగుణసవగుణగాత్రియు [illegible]। [illegible] లుహానకేంద్రులనవాణీ బహ్మలోకానాంతి। [illegible] నాంచెలాస్యంబ [illegible]॥ కి॥ అంబనా [illegible] గమునదు। [illegible] గనవారిక్షితిసాగస్యం! [illegible]। [illegible] దంతాగ్రి! తెలుపక॥ వ॥ అనుమును [illegible] ప్తిచెం! [illegible]। [illegible] డించ్లి [illegible]। [illegible]॥ గీ॥ [illegible] దా! భవద్భాంతరాయా। [illegible] వా! నన్నంభమునవోయు [illegible]। [illegible] లోసలుపుదుంగైవాగ్విళాయుండనై॥ దు॥ [illegible] సుప్రివిశేషఖాషలతోనావనివ్రత్తుపన్నసినదు [illegible]। మోక్షముప్రియయుక్తి [illegible]। [illegible]॥ వ॥ [illegible] గంబులవార [illegible] వైభవంబునంబోయి తిసదానగాములవలన [illegible] వసితుంపును యుక్తోచితంబుగనైన [illegible] విన్యాసనాదిసత్కారంబులు నిర్వహించి [illegible] ర్థామాహాత్మ్యంబునను॥ వ॥ జగన్నాధుడు [illegible]! [illegible] రసే! నగజేంద్రుండు "నిజాత్మ [illegible]। [illegible]। [illegible] పతిగోరంబంపగావచ్చితిక॥ వ॥ అనిననతండు మందానందకందళిం దుసందోహాకంధళిత హృదయారవిందుండై యట్లయగుంగాక యని తత్సం బంధంబునకియ్యకొనుచు సద్యోకీయునిపట్టుపదంబులు పట్టుటకన్న వాంఛితి

యుండు; భవదీశానుమతంబెట్టిదనగ నొనరింపవలయు||వ|| తేమతేమందు
త్కల్హారలు దాలిలుచి ప్రియు[illegible] నిరంతరము నభ్యుదయము లొసఁగ
బు ద్రైకలుమాను చేసి గాఁ | గొను చేసంగడ్డ సుండబసియు ననికి త్రత్ని
ల్లసి|| దనుతమునిర్వృత్తుద్యోగ ప్రధానమునవ్వకతోడముగా లొసఁగె|| సీ|| భ
యుపోయనవృత్తాంతమును నని స్థ| రమాగవాద్యంతమును తనదానవసుఁ|
టూపిపైనద్విసగతిఁ నెల్ల ముదమునఁ పడుదు | సదయుఁడా దేఁడాతని నుడివిన
ట్టుతీంచె|| సీ|| ఒకకొన్ని నాళులాఁరకొంటి నవంల సందడినుండి తొంక వాఁ
మతిగినవే|| [illegible] మహాదృతాంబురసీతలంబుగా
వించినసిరవిస్స| శ్రీమంతులగు దాసులఁగుడు నతనుబంధుపరివారము గవ
చ్చి పడుఁడటంచు|| [illegible] వాగ్విలాసవిచార్యాగలవాదికి నవార్యా
మలర|| అస్వ ప్రతీక లంపితాంగలిగనుది| మంత్రిసామంతభృత్యసమస్తతము
గ | [illegible] దనాప్రద్ధమంత్రిఁ | బిలుదనందింపి పెంప్లికిఁ బెద్దఁజేసి||
సీ|| అప్పుడొదంతతతవ్యశార్థములను | వ్యక్తముగఁ జెప్పినొకప్పుడవిని క్త
సొందుఁ | దదనుమతిఁగ త్రిగ్స్నేసిసఁరణివిభుఁడు | నిదానఁ బెంపిదిపల్లకిలి
దలిర్చ|| వ|| అట్లుధీరవరిణయకరణోపకరణ సంధానసన్నద్ధంబుగావించి
సేనలతో వృద్ధామాత్యులంబ్రపంపించి యతిరసన్యాశానంతవైభవంబున
సుముహూర్తంబునఁ దర్శినివ్వినానాజ్ఞాపించుటయు నతంయుసు దదా
జ్ఞానుసారంబుగ వారిదానికి నేఁగఁ బెండ్లికేయుచు నేగి విజయకృత స
త్కారుడం ద్రైతమ దేశాచారం బిట్టిదయని యసిప్రత్రికలు మంగళస్నాన
స్నాతక ప్రముఖసత్క్రియాకలాపంబులు నిర్వతింపించుటయు నప్పుడు||
మ|| కృతవైవాహికకృత్యుఁడప్పుడయుఁడకేతనఁ సగేసద్యసా | గస్తిదనుల్లా
రదక త్రిగాత్మజను సద్యశ్ఛాయబురాస్త్ర్రీస్థవ | స్థుడఁగావించిర భంబులక్ష్య
మునవేదండరంబులఁ దాయలా | క్షితధామాంబరపట్టాలరఁబయర్పించెం
ప్రమోదంబున|| వ|| అనంతరంబున్నిజయభామునపతిదొగవతికట్లనియె||
వ|| కరికరిసేబుమునముఁడుఁగానకక ద్రికఁగట్టి బట్టితె | బయునగన త్రైవారి
పదనంబునఁగా పురనువ్వ నేనె | మునివారి బిద్దకాన! వినుపుట్టినయిం
టికి పుట్టినింటికి స్మరఁగొనరిందుకానిలబడుమ్మనవాసికేమంక తేలుమీ|| మ|| వ
రసిం త్రైవను గాగరయా త్త మునగాదొ్యతేసగానూరు గాఁ | బరుగాఁజట్ట
ము గాఁదలంచితదలంబగ్నాలసకర్నంతము | బసివార్యకతిరస్వధావవ
[illegible] | [illegible]

[illegible]

సామాత్యుండుభూరిసేనాసమన్వితుండై భోగవతిం జతురంతయానంబునం
గూరుచుండంబుట్టియతివిభవంబున విజయరాజేంద్రుని వేడుకవీడుకోలువడ
సికతిచిద్దివసంబులకుఁ బ్రతిష్ఠానంబునకు మఱిగి శూరసేనునకుం గోడలిం జూపి
ననతండును విజయకృతమర్యాదలకలరి, కొడుకుపడతి తనపడతినగరికనిచ్చి,
కాశీశామాత్యభృత్యసామంతాదుల కనేకబహుమానంబులొసంగి, నిజప
దంబునకుంబుచ్చి వృద్ధమంత్రిమన్నించి సకుటుంబముగా నత్యంతకౌతూహ
లాయత్తచిత్తుండై రాజ్యంబేలుచు సుఖంబుండెనంతట॥ క॥ అశ్రాంతనుత
సతీజన । విశ్రుతమైవన్నెగన్నవిజయాత్మజదా । శ్వశ్రూశ్వశురులకనిశ
ము । శుశ్రూషయొనర్చుచుండెఁబూపరువాగడన్॥ వ॥ అందులకత్తమా
మలత్యంతసంతోషాయత్తచిత్తులగుచుండి రాసమయంబున॥ సీ॥ మగరాల
చకచకల్దెగడుగోడలసౌరుగలలోని మేడలోనలరువాడు । సిగసిగలాడుపం
దిరిపట్టిమంచపుఁదూగుటుయ్యేలలపైనూగువాడు । గమగమవలచుచొక్క
పుష్పజవాదిగంధంపుఁజలువలఁగదలువాడు । నవరత్నకీలితనవకంకటా
దిభూషణభూషితాంగుడైదనరువాడు॥ గీ॥ అతఁడు నాగేశ్వరాహ్వయుఁ
డధికవిభవ । కలితపరిణయుఁడొకనాఁడు గన్నతల్లి । దంద్రములనుఁజేరిమత్స
హధర్మిణిసతిఁ । గనులఁబెట్టరిదేమి? నాకనుచుఁబలికె॥ వ॥ అనిపలికిన
కొమరుపలుకులకువగచి తల్లియగునదియొక్కధాత్రికంబిలిచి నీవుభోగవ
తీనగరంబునకుఁబోయి నీయింటియాతండుమీనులకంటి యాతడయని తెలిపి
యుత్తరంబువడసితత్తరంబునరమ్మనిననదియునట్లయనివిజయరాజ నందనిక
డకుఁగడిఁజనివిజనంబుననునయవాక్య పూర్వంబార్తస్వరంబుననయ్యాం
చుకయుంగొంచక చెప్పిననప్పతివ్రతాతిలకంబును॥ ఉ॥ దైన్యమునొంద
నేమిటికిధాయణిమానుషికిస్మనుష్యుఁడ । నొవ్వుముఁబాయరానిసైనరంటఁ
గఁజేసెదునాథుఁడొటసా । మాన్యముభూతలేశ్వరుకుమార్తెకునాథుహ్రా
దీశుఁడైజగ । న్మాన్యుఁడునాగరాజగుటనాదగుభాగ్యముకాదె? ధాత్రి
కా॥ గీ॥ భోగవతికినాఁడుభాగధేయంబగు। భోగతోడఁగూడిరాగభోగ।
పూగమందుబెల్లబాగగుపిధిగాని । యాగపెట్టులగునునాగయాన॥ క॥ అ
నమెచ్చిదాదివచ్చిద । ననిచనిసతిపతులకుఁజలనగ్రసుబువార్తన్ । వినిచితద్ధ
సుమతిసతిఁబో । కొనిపోమొందిరుగవచ్చిగొనబుననటకున్॥ ఉ॥ భోగవ
తీసతీమణియుఁబుణ్యాయశస్కులనత్తమామలన్। రాగమురాఁగఁజూచితన
రాకఫలింపఁగృతోపలాలనా । వాగనుమోదిరమైయనుభవత్సదృశుల్మహా

సీయం తెట్టిచో । నీగతి దైవకృత్యమునకింతయు వంతవహింపఁ బాడియే॥
గీ॥ కనుక విధికి వగవఁబని లేదు మనకింకఁ । బాముసామి వారు ప్రాణనాథుఁ।
గంటఁ బెట్టుడింటవంటి లే । బ్రాంతియుంబు । గాఁయ మెడలకుండఁ గాయఁగా
చి॥ వ॥ అనవుడు సమ్మతించి విజయాత్మజనాత్మజుఁ సౌధపీఠికిం । గొని చని
సౌరసేనియ యదుగో! భవదీశుఁడు చూడుమంచుఁ జూ । పిననగ రాజసూతి
యతిభీషణవేషుని హీనుఁ గన్నులం । గని గొనని వ్యోరంప జెనికామభయాతు
లమాన సాబ్జయై॥ మ॥ కడకంజేతులు గొంగలించుకొని యుక్కుంజాలపత్రి
షీయ। ప్పమనాగేశన జేశ దేశము వకుంబురార్థాను మోదాస్త్రయై। వడిగాఁ
బోయి సుగంధబంధురసుమస్వర్ణాసనాసీనున । ప్పడు డుంబ్రాయఁబు ప్రాణ
నాథుఁ బలికెం బాదంబుల వ్రాలుచున్॥ విలలాస్య స్వమహాప్రభావవిలస
ద్వేషా! భవత్సేవయా । నాతిపాతాస్మి మమత్వ మపగత నోన్యా స్త్రీదే
వఃపతి । వ్రతచిత్తాం ప్రతిగృహ్యమాంక [illegible] స్వ్య [illegible] వేశయం । చతి
మోదంబున శయ్యఁ జేరి పతితోన త్రస్వహ త్తైన్యున్॥ క॥ అనుదినము హావభా
వము । లనువడను విలాసకాంతి మత్యాసక్తిం । దనుపు చుఁ గ్రీడించె మనః
ప్పని తంజెల్వ పతితో షభాతం [illegible]॥ గీ॥ ఆటుల గొన్నిదినములు జరిగినయ
ప్పుడు । తత్ప్రభావగరిమ స్ఫురణ వరుని । వనితు మాగుఁడధిక సరిపూర్వ విజ్ఞా
న । కలితుఁడగుచువాకటఁ బలికినని ట్లు ।మ॥ తరుణీ! నీపరిచర్య చేసి లవలం
ద్వాత్కీ త్రిలోకత్రయంబు । దివ్యవర్తన గాత్రమే గరిశల స్థితో లసాక నాడుగే।
వగ మేముఁ గలనాఁగలాడనికనీభవ్య ప్రసాదంబు నే । నరికే [illegible] బోటిఁ
బూర్వభవము గాత్యాగశాపోక్తి యున్ ॥ఉ॥ నావృష పట్టి [illegible] పి సంపగి
నట్టి దమేసిఁ దెల్పు మో । దేవరః! యింక వేశి పసగింబు శిప లేఁడు దేవి! దే
వియుం । దేవరనర్మగర్భ ములఁ దేఁగ సుండగ వ [illegible] గ్రంథం । వైవెలు
గొందు నేను దరహాసము చేసితిగర్విత [illegible]॥ గీ॥ భోగవతికిని భోగవత్యభి
ధాన । కాన్మ రాధు శేషు రాన్మజాతు । న [illegible] గిసి పిసరోఁ మోఁసఁ బుట్టు
రా । పాపి! యను చుహాడుఁ డు శాపమొసఁగె॥ క॥ శప్తుడనై యేనప్పు
డు । గోప్తా త్వం పాహి దేవకుటిలం గర్యా! లిప్తం మా మసి వేఁడుడుఁ । దృ
ప్తుండై పలికె దేవదేవ్యఁడు గరుణన్॥ సీ॥ అడలకు నాగ! నేయూడిఁ యది
వృథాపోవదింకిట నీవు భూమి వా [illegible] । రాజేంద్రునకు నాగరాజవై జన్మిం
చి సతియగ నీభోగవతి కతమున । లకీన పూర్వజ్ఞానకలితుఁడైన నయుడున త్తే
త్రతీర్థముల్ సకియుతోడఁ । దిరిగియాడెదు పోవరగా లమిత్తీర్థమునఁ గడ తే

రుసీబాజాగురూఢ॥ పిదపపురుషుండైకొన్నాళ్ళుసుదతిఁగూడి। యువనిసా
మ్రాజ్యవిభవంబులనుభవించి । తుదకుమతియునునన్నుఁజేరిపోదలుదనుచు।
శాపమోక్షముపలికెనోసాధ్వీతిలక॥ క॥ గరితా! వినుమదిగావున । దుర
వస్థంబొరలువారిఁదోడిబడనరయుం । గురుతరధర్మంబనిననుఁ । బరితప్త
నిఁజేయుతీర్థపదములకఁబుఁగదే॥ వ॥ అనిపలికినంబరమానందభరితాంత
రంగనైయమ్మంగళాంగియంగీకారంబపాంగంబులఁదెలిపి, తద్వృత్తంబ
త్తమూమలకెఱింగించియుత్తరంబుపడసి, తీర్థయాత్రాచరణశీలనైతదను
కూలాలంకారాలంకృతయగుచుఁ గతిపయజనసహాయంబునఁబతినిందోడఁ
బెట్టుకొని దేశాటనంబుసేయుచు, సప్తద్వీపసముద్రముద్రితంబులగునంగ
వంగకళింగ కాశ్మీరకాంభోజసౌవీరసౌరాష్ట్రమహారాష్ట్ర మగధమాళవ
నేపాళ కేరళ చోళ పాళ పాంచాళ గౌళ మళయాళ సింహాళ ద్రవిళ
ద్రావిళ పుళింద లాట మరాట కర్ణాట నాట కర్హాట పానాట పాండ్య
ఘూర్జరయవన బర్బర విదర్భ కేకయకోసల కుంతలకురుజాంగ లాంధ్ర
సైంధవాది నానావిధభాషా భూషితషట్పంచాశద్దేశంబులును; చూతకే
తకీవేణువైణవజంబుజంబీరవంజులకుంజరాసనపనసపున్నాగనాగ, నాగ
రంగ, నారంగ శారద కోవిదారకుంద మందార పిచుమంద కందరాళ
నారికేళ బాలరసాల సాలకోలమాలతీతమాలాది కుంజనీరుహసంభృతం
బును, గజగవయసింహశార్దూల గండభేరుండసైరిభమృగాదనవానరా
చ్ఛభల్లమృగవృకశుకపికచంచరీ కోలూకకాకకోక కేకికలహంసాదిసంకు
లంబును, నగులోకాలోకత్రికకు దస్త్రోదయహిమవద్వింధ్య మాల్యవత్పా
రియాత్ర గంధమాదనానసైలంబును;బదరికారణ్యనైమిశారణ్యద్వైతా
రణ్యాదివివ్యారణ్యంబులును;గంగాతుంగభద్ర,యమునసరస్వతినర్మదసింధు
కావేరివేత్రవతినేగవతి, కృష్ణవేణి, భవనాశని తామసహారిణి, తామ్రప
ర్ణిఫల్గునరధిగాహుద, సరయుభోగవతిపార్వతితాపి పయోష్ణివిశోకవీత స్తి
తిచంద్రపుష్కరిణి లోనగునదులును; శ్రీశైల,కాశీ, కేదార, శ్రీకాళహ
స్తీశ్వరపట్టిసగయా, ప్రయాగ, కురుక్షేత్రబదరీనారాయణాయోధ్యామ
ధురా, మాయా, కాశీకాంచ్యవంతికాద్వారవతీ శ్రీకూర్మశ్రీరంగమం
గళాచలజగన్నాథశేషాచల సింహాచలారామపంచకాది దివ్యక్షేత్రంబు
లును, తిరిగితిరిగి, దాటిదాటి చూచిచూచి సేవించిసేవించి విసికివే
సారి పోవుచుండుచు నొకచోటనైనను భర్తృశాప విమోక్షంబు

గామి మిగులం బొగిలి మగని మోచుచు నా చంచలాక్షి యుక్తిణాధైర్యం
బున భారతవర్ష భూషణంబగు నాంధ్రదేశంబున వింధ్యాగాభా
గంబున ధర్మపురీపరిసరంబునం బ్రాక్సముద్ర గామినియగు గోదా
వరీ తీరంబునకుం బోయి తత్తీర్థంబున సంకల్పపూర్వక స్నానదానాదిస
త్క్రియా కలాపంబులు సభక్తికంబుగా నొనరించి, తత్తీరంబున నొకశివ
లింగ ప్రతిష్ఠం గావించి షోడశోపచారంబులం బూజించి ప్రార్థించి యిట్లనియె॥
మ॥ అకటా! ప్రొద్దుమొగంబ దెట్టిదొ కనాథైనం గడంగం గంటిజూ। ఉకలో
లోగిలి నేరికంటం బడకుండ బొల్పారాజకన్యప్రి। ప్రోకను నన్నాతిభరంబుగాం ది
రుగు దిగ్దేశాల లోనెక్కడే। నొకచోటం బాములు వాయుచుం బాముననుండియుం
డందు గా దైవమా॥ కం॥ సిగుపడ నప్పుడమిం జెలువక। బుమతప్పటినుండివలె
నిప్పుడు గోప్యము గా। నిదురోనక గవ్వగానిటు, కడుపాలముల కేనటం చుగ
దిపితినయగొ॥ సీ॥ శ్రీవిశాలాక్షిహృత్ప్రియం గాశి విశ్వేశుం గనికొల్చితిని
మణికర్ణికా నాడె। బ్రహ్మ గాంచి కేసు ప్రస్వతమల్లేశుగనం గొంటి దాక్షా
రంగ నాడె। గిరివరస్థిత సోమగురుని రామేశ్వరు సేవించితిని మహా సేతువాడె।
భద్రకాళీశునిం బట్టిసపతి నంగొలిచి వేడితి భద్రకుండి దాండె॥ మరియు ధరనె
న్నో నమనగు నరయనిన్ని। తిరిగి చూచితినా శనే దేశమునను। నానొసటి గీటడె
ట్టిదో కానిక ష్ట। మెడలం బడ శాపము డుగదే నేమి సేతు॥ వ॥ అనిపగచుచు గౌ
తమిదిక్కు మొగంబై॥ చ॥ పతియట తాను ప్రోచు శాపముదు పంబుడ మిందిరు గా
డునంటరా। సుతయట తాబళాయిట్టులం బాచి నెమెయుంగ ముతల్లులార నా।
సతమగు సట్టుశో బ్రతుకజాలను గంగ మతల్లి! నన్నుసీ। కృతముగ నుంచుకో
మ్మనుచు నేటం బడంగ మకించునంతలో॥ చ॥ మెడం దగిలించుకో బడినమె
త్తల మేగల నాగరాజువే। విడివడి నీటిలోం బడిగుభిల్లిన ముల్లుడు శాపమోక్ష
మై। పసతిసమీప దేశమున వచ్చి ప్రకాశి తెభవ్య దివ్యరూ। పుడునవ భూషణాం
గుండగు పూరుషుండై తెరలో నిబొమ్మనాదె॥ సీ॥ కన్నులు జెవులంటం జెన్నుమీం
గనివాడు కన్నులు జెవులంటం జెన్నుమీరె। గూఢపదంబుల గొనబు గాంచనివా
డు గూఢపదంబుల గొనబుగాంచె। ముక్తకంఠుండయ్యు మించి పెంపందనివా
డు ముక్తకంఠుండయ్యు మించి పెంపందె। నమృతము గ్రోల్యుండైయలరనియ
ట్టివాడమృతము గ్రోల్యుండై యలరుచుండె॥ చిన్ననాటి వెమాటలు పెద్దనాటం
దరిమెటిగెదునట్లర్థ గౌరవమున। మొదలం బొదలనిపదము లెపిదపం బొదలెనన
నంగ దీపించెనా ద్విజతనయుండవుడు॥ ఉ॥ అట్టులం గామరూపధరుండై పర

చ్చటచైత్యులుండు । రచటికతిగియమ్మవనాతెసందరఁగడు । సుగ్గసూచంబు గావించిరగ్గులట్లు॥ వ॥ ఇట్లిందాద్రిమలగండడంచి వెండియుండనరాక కెదురు చూచుచు గౌతమీతీరమునవున్న యింద్రాద్రిమలంగలసిరప్పుడు॥ చ॥ సురల లసత్తమాతృకలసొంపలరంగడుభక్తిఁగొల్చి శం। కరుఁడునుబోలె మీరునుజ గత్త్రితయంబున । బూజకహాత్తైపరగవలెప్పుడంచునికెపట్టునకేగిరిమాత లాడనే। స్థిరముగనాగియుండిరిప్రసిద్ధమహాత్వమునిద్ధిపొందఁగన్॥ వ॥ ము నీంద్రా! యింద్రాద్రిమలఁబ్రతిష్టించినచోటం బ్రతిష్ఠానంబనుతీర్థంబును, మా తృకటదయుంచినచో విజయార్థనంబగుమాతృతీర్థంబునుగలిగెనచట నిప్ప టికినిరసాతలగతంబులగు సేదుబిలంబులుచూపట్టునందలి స్నానదానతర్ప ణాదులు కందర్పదమనుశాసనంబున నక్షయఫలదంబగుఁ దీర్థకథాశ్రవణం బును ద్రోయుసహరంబనంతరంబు బ్రహ్మతీర్థంబదియొట్టిదనిన॥

బ్రహ్మతీర్థచరిత్రము.

గీ॥ సురరిపులుమాతృకలకోడిపరచువేళ। గర్భభాకారభీష్మముగ్రం బునైన। నాదునైవవమోనుబితేదిపలికె। మేమువినుచుండదైత్యులఁబ్రేమఁ జేరి॥ చ॥ పరచెదరేలజాలిసురవైరవతంసములార!మీదనే । నరయుచునుం డమీకొకరవంతయువంతతటస్థమానస । త్యాగమునరిందువెండివిబుధప్రక రంబులవీకఁబాపడం। దఱినొగినగ్గసూచముగుదారికిఁజెచ్చెర నేనతెచ్చెదన్॥ మ॥ అనివాతూలను తూలముంబలెనుహాహాకారముల్వట్టనో । లినిఁబైపై బడిలోలుదానికమరుల్విత్రస్తులై త్రాహినో, వనమావెలును ధాతృశ వణ, మనుచుంబ్రార్థింపఁబోఁ జక్రియుం । గనియోదార్చునిట్లుపల్కెజ లముగ్గంభీరవాగ్గుంభనన్॥ మ॥ వినుడీవేలుపులార! బ్రహ్మశిరమేవేశ్యంచె దంగానియుం । మననుంగిడధికంబువచ్చుఁజగితద్ధోరోత్తమాంగంబువెం। ఫునసితేమజగంబులేర్చునదిపోముల్దిసి బల్కాఙ్గిడం । చినచందంబగుదు ద్రుఁబొకరుఁడుచర్చింపంగదిక్కుల్వ్యోడన్॥ గీ॥ నిగ్రహాసమర్థునుగ్రవే డఁ । జనఁగఁదగునిప్పునావేల్పులనుమతిగొన । కదలికైలాసభూధరంబుకడ కుఁగడక । వచ్చిహరువేడిరిట్లనిపరమభక్తి॥ సీ॥ ధరియించెనెవ్వాడుగురుచ రాచరజంతుహరమైనహాలహాలానలంబు । వరియించెనెవ్వాడుధరణీధరేం ద్రకన్యకనుసామేసిచ్చిసకియాగాఁగ । హరియించెనెవ్వాడుగురుతరోపద్ర వకరులైనత్రిపురరాక్షసులఁగలన । భరియించెనెవ్వాడుపరమోదరాం తరగతముగునిజ్జగత్త్రితయమరసి ॥ అట్టిపరమేశ్వరుండనాద్యంతమూర్తి

త్రైననీవుమదాలాపమాలకించి । మొగివిరించిపంచమవక్త్రమునుహరించి। శత్రులనుమమ్ముఁబ్రోవవేపరమపురుష॥ వ॥ అనిప్రస్తుతించినంబ్రసన్నుండై పరమేశ్వరుం డట్లయగుంగాతమని పాపఘూయిష్ఠంబును రోమహర్షణంబు నగు నప్పరమేష్ఠిపంచమ శీర్షంబుజేవురుపగిదిజేదిమియుదియుటనుండదగఁజట సేనియుంబడవై చిరండినిన వేల్పులత్యంతసంభ్రమంబున॥ చ॥ వుడమునిగ్రోస్సి లోవిడఁగఁబోవుదుభూమిమునయ్యాలార! యె । ష్టుమఁగదుభీమమిప్పనుక మోచిభరింపఁగఁజాలనంచాడం । బడకరికంబుడయ్యెడగవాగ్పనుమోడు నుఁదకుఁలోకముల్ । జడధులుగోత్రముల్దిరిగిసారెకునన్నియునట్లపలుకుదుక్॥ గీ॥ అపుడుఁద్రిదశులుమఱలనుమాధినాథు । సవిధమునఁజేరియుచి మోవఁజాలరెవరు । దేవ! నీవెసమర్థుఁడవీవెదిక్కు । మాకనుచువేడిరను కంపమదినిఁబొదల॥ వ॥ ఈశ్వరుండును జగదవనార్థంబయినను బ్రహ్మహత్యంగూర్చిమైనసుభవత్ప్రార్థనంబునంజేసినైమెననిప్పనుక నాకధరియింప నవశ్యకర్తవ్యంబై యున్నయదియని కరతలంబునసకపాలంబుధరియించి కపాలియనునామంబువడసెనప్పుడు॥ కం॥ హరకరగతమైయనఁజా। శిరమపుడప్పుడును దేవసేనలమీదం । బరవళ్ళదొ్రకుచుండఁగఁ । బురహాయుదదివెంటగికాంతవుచ్చెదుమదిలోఁ॥ వ॥ ధర్మపురీపరిసరంబుననున్నగోదావరీతీరంబునకఱిగి యచటనకపాలంబునిలిపి తజ్జలపరిప్లావనంబునదానికోపంబుడి పెనపుడుచతుర్ముఖుండనై నన్నుంగూడి సకలనిర్జరానీకంబులుహరునిం బొగడుచునిజపదంబున కరిగిరని వెండియు॥ సీ॥ యనివతంసమ! నాడుమొతత్ప్రదేశంబుబ్రహ్మతీర్థంబనఁబడియెజగతి । రు॥ దుఁడుబ్రహ్మశిరోలూనమొనరించునెడరౌద్రమనుతీర్థమెసకమెసగ । విధికపాలము దెచ్చివేడ్కనిల్పినచోటఁబొనరెఁగపాలవిముక్తతీర్థ । మట జేవ సేవ్యనిహారు మొక్కఁదరణివచ్చుట సూర్యతీర్థంబుసొంపుమీరు॥ సూర్యతీర్థమునందాదిసూర్యుఁజూచి । నరుడుదురితవిదూరుడైమరలపుట్టు । డలవిముక్తమునందాడి మెలగుపునక । నరయువారికిబ్రహ్మహత్యాగులగు॥ వ॥ అనంతరంబసర్వవిఘ్న వినాశనంబగు నవిఘ్నతీర్థంబుగలదు తద్వృత్తాంతంబువినుమనియిట్లనియె॥

అవిఘ్నతీర్థవృత్తాంతము.

శా॥ గౌతమ్యుత్తరతీరమందమరసంఘంబుల్ ససుత్రాములై । శ్రీతిక్వైష్ణవయాగమొక్కఁడుమహాద్విఖ్యాతి సంధిల్లలో । కాతీతాత్యధికప్ర

భావముఁ జేయంగాఁ దలంపెట్టివ్వా । మాతంబుక్ దొరకకోఁగఁబూత్రిపదు
పంగాఁజాలరైరయ్యెడన్॥ వ॥ అత్యంతసాధ్వసంబున వైకుంఠనగరంబు
నకుఁజనిసురలధోక్షజునకుఁ దమదైన్యంబెఱింగించి యిట్లనిరి॥ గీ॥ దేవ!
యవధానమా మొఱసావధాన । చిత్తుఁడగుచునుమాకింతచిత్తరంబు । హ
త్తుకొనుటకుఁ గారణమధ్వరంబు । ఘనతరంబదిపూర్ణంబుగామిసువ్వె॥
సీ॥ మకరిచేమదమరిమఱిగిమఱిగివేడఁగరిరాజుఁ గావవే? కరుణతోడ । జన
కుచేఁగటకటమని వేగుఁబ్రహ్లాదుఁగాఁదదీర్చిపోవవే? గొనబుతోడ । చలపట్టి
సవముచిక్కులఁబెట్టుసోకులగిట్టి గాధేయురక్షింపలేదె । అలువలువలొల్వ
పాంచాలియనుకృష్ణమానముచదురునమనుపలేదె । మఱియునెన్నియేనాప
దల్మాన్పిజగము । సారెసారెకుఁబ్రోవవే? సారసాక్ష! వడిగజన్నంపువి
ఘ్నముబడిసినీవు । భక్తులనుమమ్ముఁబ్రోచుటే పాటిభరము ॥ సీ॥ యి
త్యాదిసంగదమ్మనుమతించుటకు బుఱ్ఱజ్ఞనఘర్షణవిఘ్నముకదు । శౌ
లావిహారణాది సత్క్రియాసముదాయవిధికరణాలస్యవిఘ్నముకదు । ద
క్షిణాకాలంబునకెసదయ్యంకుగొంతెవ్మకోర్కులనువిఘ్నమ్ముకంటు । వి
బుధారులుసదోహవిర్భాసములఁజేరసీఁగఁదోలుటకుగావిఘ్నముకదు॥ గీ॥ అ
దిమొదలుపెట్టుగడియెట్టిదోనా కాని । దైవగురులంతవారుపద్రష్టలుండ । వి
డకవచ్చుప్రాయశ్చిత్తవిధులునెనుక । గ్రంథములునిప్పికట్టువిఘ్నములుకొ
న్ని॥ సీ॥ సంకల్పమాదిమేసమయంబునను జాలతబ్బిబ్బులగునుమంత్రంబులె
ల్లఁ । దోరప్రపర్గ్యమునశాలలుభగ్గునెమహావీరంబు చిదుపవైపేలిప
డివెం । బ్రాయణీయాఖ్యకళపాత్రలునుసి యయ్యసోకులపాలయ్యెసోమ
రాజు । ఉపాంగిగంగమ్మయువ్వెత్తుగాముంచె మేటిసంభారంబులేటఁగలి
సె । పపగ్రద్దదన్నుకవతేబాకెఁబాతుకములనోక్కభషకంబుమూరుకొని
యె॥ నెన్నిగొంతుకవట్టెదునన్నిచెడుగు । లతికెనస్నియునెట్లొ దాటితిమి
కాని । యవభృథాదికమొనరించియజ్ఞశేష । మొనరుపఁగఁజాలమిది యే
మియుపధియొక్కో॥ వ॥ దేవా! భవదేకశరణ్యులమగు మమ్ముఁగటాను
కంపాతిశయంబునంగటాక్షించిరక్షించవేయనినని ధ్యాననిమీలితాక్షుండైత
త్క్షణంబ దాక్షిణ్యరసపక్షంబులగునక్షరవిక్షేపంబులనయ్యధోక్షజుండిట్లనియె॥
చ॥ అమరవరేణ్యులార! సవనాదిగనాధిపుఁగొల్వమిఁగదా తమరిటువం
టిపాటులకుఁదావలమైతిరిఁకైనదాతని । సుముఖముఖాదినామములసొం
పుగనోముపదారుపూజలుం । గ్రమముగఁజేసివేదుమఖంబగుఁబూర్ణము

గానవిఘ్నతతిన్॥ చ॥ సుగలవు దేవ్రసాదమను చక్ హరిమిత్రుఁడు నేగు
వాఙ్మక న్గిరివునవనంది గౌతమికొగింజని వేమకఁదీర్థమాత్రిరుం । జరముఖున
ర్ఘ్యపాద్యములసన్మతిఁగొల్చియుఁజంపకోత్పలో । తరాసుమమాలికాత
తులగాటము వేడిరిభక్తి పెంపునన్॥ (అష్టకము) చ॥ కరమలరారగౌరిజల
కంబొనరించుచులోనికెవ్వరేఁ । బుసుషులువత్తురిందుననుపుప్పకినల్గునవై
నబొమ్మకుం । బరువడిఁబొరిమిచ్చితలవాకిటనిల్పివిఘ్నరాజా నా । గురు
తునఁబొల్చువట్టినుముఖుండొగిమాకుఁ బ్రసన్నుఁడయ్యెడున్॥ చ॥ దురము
నహత్తిసించునిమితోడ్పడుముప్పదిమూఁడుకోటుల । న్సురలనుఁబట్టివచ్చు
స్నొసూదనుతోఁగడుపోరుపోరిరా । పరిజనకృభావమునసర్లగజాసన
మూర్తియైనవా । త్తరుండగుపూర్వకర్తుఁడుముదంబునమాకుఁ బ్రసన్నుఁ
డయ్యెడున్॥ ఉ॥ తాఁదనతమ్ముఁడుంగలసితఁద్రిగణాధిపతిత్వమున్మనం।
గాదనకాతఁడుర్విఁదిరుగంజనిముంజనుదెంచువారలో । నాఁదనుకొరకునే
కుఁడమునస్మహీవన్గణనాథుఁడైనలం । బోదరుఁ డేకదంతుఁడుశుభోన్న
తిమాకుఁ బ్రసన్నుఁడయ్యెడున్॥ ఉ॥ న్యగ్రమనస్కుఁడొంటఁదనునవ్వినవ్వ
నజారినేరమున్ । వీక్షణసేయఁబాలకముసైకొనుసంచుశపించివెండిఫా।
లాక్షునియాజ్ఞదేవని చయార్థితుఁడైకరుణించునగ్రణా । ధక్ష్యుఁడుఫాల
చంద్రుఁడుముదంబునమాకుఁ బ్రసన్నుఁడయ్యెడున్॥ ఉ॥ అంబికనెన్నఁగ
వ్వోలగిపాళిగుమారుఁడుపిన్నగాననం । కంబునఁజేర్చిపాలిడఁగఁగన్గొనికో
పవరీతబుద్ధిఁదోం । డంబునఁడమ్మువిగివచ్చులంగలపాలొకగ్రుక్కఁగొన్న
హో । రంబుఁడువక్త్రితుండుడతిరంహ్యముమాకుఁ బ్రసన్నుఁడయ్యెడున్॥
చ॥ అనితరసాధ్యమైనజనకాలకముఁజేరయింఁదల్లిచన్నుబా। లనువుగఁగోరి
లుచాటలకున్నట్టిటుదొండముగ్రప్పియిర్వురం । బొనరఁగఁదన్పిలాలనలఁబొం
దుగఁబొందెదుసరండవపూర్వజుం । డనఁదగునగ్గణాధిపుఁడుపాళినిమాకుఁ
బ్రసన్నుఁడయ్యెడున్॥ చ॥ ఘనతరవిఘ్నపర్వతనికాయముఁగగవేగివేడ
గాఁ । గనుఁగొనిగజ్జలందియలుఘల్లురనవ్వడివచ్చివజ్రసం । హననవిరాజి
తైగిమహాత్ములభక్తులఁబ్రోచుధీమకే । త్వనుగతకీర్తియువ్వకటుండ
ర్నిలిమాకుఁ బ్రసన్నుఁడయ్యెడున్॥ ఉ॥ ఏపనఁజేయఁబూనినవుడేఁదొలి
దొల్లిజగత్త్రయంబునం । దాపనిగాఁగవిఘ్నసిచయంబులనంటకయుండనొ
ల్లిపా । రేపరమేశుఁగొల్చినతియించిశుభంబులనందిపొల్తుర । కాపిల
మూర్తియైనగజకర్ణుఁడుమాకుఁ బ్రసన్నుఁడయ్యెడున్॥ వ॥ అనిబహ్వాష్మ

ఖులారునుంబదియుఁ జేర్గొందఱదుసంధిల్లఁగా। గణనాథాష్టకమిట్లుభక్తిఁ జదువంగాఁబొల్చివిఘ్నేశ్వరుం। డనునోవేలుపులార! నేగలనుమీయజ్ఞంబు నిర్విఘ్నితం। గానసాగుఁబొందుడంచునంచిన నేఁడాఁగూడన్ మఖార్థంబు గన్॥ వ॥ దేవతలుగణపతిసహాయంబునజన్నంబుబూర్ణంబుగావించిరప్పు డు॥ క॥ ఆవిధివిధమునదేవస। వావభృథంబైతనర్చునాసమయమునన్। దేవళ్ళఁబలికెవెనకయు। వావిరిఘనరవగభీరవాగ్గుంభనలన్॥ క॥ అతని యుత(పతుఁడైయె। కృతినస్నియష్టకమునఁ(బీతిదలిర్ప। న్నుతియించువా గొలమికడ। నతనికిదారిద్ర్యదుఃఖములుదగునెవ్వుడున్॥ గీ॥ ఇచటస్నాన దానాదికమెవరుభక్తి। సలుపుదురొవారికగునిలసకలకార్య। ములనిగణ పతివోవేలుపులుతథాస్తు। వచనములఁబోయిరునికిక(బమనులగుచు॥వ॥నా మునుతత్తీరంబున సర్వవిఘ్నవినాశనంబగు సవిఘ్నతీర్థంబుత్పన్నంబయ్యె ననంతరంబు॥

—✱ మహానలతీర్థము. ✱—

చ॥ సలలితకీర్తిసాంద్ర! మునిచంద్ర! విదారితమృత్యువైమహా। నల బడబానలాఖ్యలఘునంబగుతీర్థమొకండగున్మహా। నలుడనుదేవదేవుఁడటన ల్వగుఁదచ్చరితంబుచెప్పెదన్। లలివినుమందుఁజేర్మినలనల్వకుమూరునకిట్లువ లెఁగూడున్॥ ఉ॥ పుణ్యామఖక్రియాకరణపూర్ణమనోరథమౌనినాథసాంద్రగణ్య ము, కాకఘూకహరికుంజరపుంజసుసఖ్యవైభవా। గణ్యము, సూతశౌనకసు కల్పితవాణ్యము, పుణ్యనైమిశా। రణ్యమువర్ణ్యమయ్యెదుధరాతలధన్యవనీ వరేణ్యమై॥ గీ॥ అల్లవనవాటిశౌనకాద్యఖిలమౌను। లలరశతవర్షపరిమిత మైనసత్త్ర। మాచరింపఁగడంగిరందలరునెల్ల। (పజలనాకఁదునుఁజావక(బతు కఁగోరి॥ వ॥ అమితదురితశమితయగు శమితయనుయతిసహాయంబునమృ త్యుంజయునిం బ్రార్థించి తదనుమతంబున మృత్యుదేవతందోడుకొనిపోయి సత్రవాటికనిలుపుటంజేసి మర్త్యులమర్త్యులైరంమున నింద్రాదులసహామా నులై మానవాదులకడకరిగి నేడాదిహవిర్భాగంబులుమాతోడఁగూడ నా సంగొదమాఋవ్యధ్వగధ్వంసంబుగావింపుడిదియుమాయభిమతంబు॥ చ॥ అ నవినివల్లెయించసురులప్పుడుయప్పిరిసత్వరంబున। న్మునిసవహాంగణంబునకుఁ బోర్పవునాష్మలునింగిముట్టగాఁ। జనిమునువీరభద్రుఁడువెసంగొనిదత్తునిజ స్నమట్టులో। దినగతినల్లసత్రమొకవ్రేల్మిడి(వేల్చిరిపేల్చిరుగ్రతన్॥ సీ॥ దీక్ష చేయావాప్తదీక్షలుసడలించి వడిదీక్షితులభంగపరచెనాకఁడు। పత్నిశా

లాంతరవర్తిఁ బతివ్రతఁ జేరి చెమాయలు చాలఁ బరచితి నొక్కఁడు। కాలు సేతు
లు నంటఁ గట్టిబుఱ్ఱ దుర్గాలవహ్నికుండంబుల వైచె నొక్కఁడు। చెలఁగి పాపిష్ఠాన
గులఁ జెంపలను గొట్టి పెనగి పాతుకములు గోసె నొక్కఁడు॥ కాలలోకిఁ జే
ర్చెన గ్నులనోలి బెట్టి। పేర్చి యుత్తరవేదిచల్లగ్నె నొక్కఁడు। పాత్రపృషదా
జ్యములఁ ద్రావి పరచె నొక్కఁడు। వేఁడి విగ్నాత్రకట్టముల్ త్రెవి చెనొక్కఁడు॥ వ॥
ఇటు సవనాశ నానుమతి నామునులా సవనాశనంబున। తిరిటము గఁ జేయునా
ఋషులు కాతరులై తమమిత్రిఁ జేరియుం। కటమన వేమి చేయునగు నెయ్యాదిది
మ్కవచింపునావుడ। కిరీటికములోఁ జేయదగు కార్యము సర్వముఁ జెప్పె
మిత్రియుక్॥ వ॥ పదంపడి మునులు సగృహోపకరణంబుగా నయ్యాశ్రమం
బు విడిచి పాత్రంబుల నగ్నిహోత్రంబులు మాతము నుచుకొని శమిత్పుష్ప
త్యపురస్సరంబుగా గోదావరీ కటిగిర్థంబులాడి తత్తీరంబున నృత్యవచే
నాకశివలింగ ప్రసన్నఁ గావించి పూజించి యజ్ఞసంరక్షణార్థం బిట్లని ప్రార్థింపం
చిరి॥ ఉ॥ ఎవ్వఁడు విశ్వమందలరు నెవ్వనిలోనగు విశ్వమీశ్వరుం డెవ్వఁడు విశ్వ
రూపుఁడు మహేశ్వరుఁ డాతఁడు దాప్యటీశ్వరుం। గొల్వ సదేవదానవులగోడు
డిగించి సవంబుగాచిమ। మ్మొవ్వలఁ టపఁ డభరియుంపగభక్తి నమస్కరిం
తుమహా॥ వ॥ అవుడు నృత్యుపెట్లని ప్రార్థింప॥ చ॥ సకలచరాచరంబులను
జంపభరింప సృజింపఁ గర్తదా। నొకఁడ సనాప్పనీశ్వరుమహాఘటురంగుని
గాంగ జాటుమే। చకగ భక్తవత్సలుఁ విశాలదయాళు మహానలాఖ్యవా। ము
కిములనొత్తమాభరణ సోమునిశేఖరింబు చేడెదక్॥ వ॥ అని వేడినఁ బ్రస
న్నుండై పరమేశ్వరుండు వారియభీష్టంబెఱింగి సత్రంబు పరిపూర్ణంబుగా
వించిచనిరొ నపుడు మునులు హవిర్భక్షణార్థ మరుదెంచిన సురలం గాంచి యా
సురులం బంచి సప్తతంతువినాశనంబు గలిగించితిరిగాన మీరువారు వైరులై
యుండురని శపించి గదిమొదలు దేవదానవులకు బద్ధమత్సరంబు సిద్ధంబయ్యె॥
చ॥ అవభృథమైనపిమ్మట మహామునులున్నగలున్నదామలం। బవులబడబాగ్ని
శక్తిఁ బ్రమదాతిశయంబునఁ జేరి మిత్రికి। కరివదయాజేయుఁడా యవగుకోమ
లి! నీవనికోరి దానికి। న్నివమగు వేదమంత్రములఁ జేసిరి నాడభిషేకవర్ధరీక్॥
వ॥ అయ్యభిషిక్తోదకంబు బడబాభిధానంబున నొకనది యై గౌతమీసంగ
మంబయ్యె నది మొదల తీర్థంబు బడబాసంగమంబు నాఁబడె నచట నృత్యప్ర
తిష్ఠితమహాదేవలింగంబు మహానలంబు నానెసంగు నిదిభుక్తిముక్తిప్రదాయ
కంబగు మహానలతీర్థంబని చెప్పి యప్పరమేష్ఠి మఱియు నిట్లనియె॥

—* ఆత్మతీర్థమహాత్మ్యము. *—

గీ॥ ఎచటయాజ్ఞేశ్వరుండనునీశ్వరుండు। వొనరుసర్వపాపహరంబుము
క్తిదంబు। నన(గబడునట్టియాత్మతీర్థాఖ్యవ వల। నెసగు(దత్ప్రభావంబది
యెట్టిదనిన॥ శా॥ పాత్రీచారగుడత్రిపుత్రుండ లదూర్వాసఃప్రియభ్రాత
ద। ఆత్రేయాఖ్యు(డువిఘ్నభర్తుండగజాతాధీశ్వరార్చావిధి। క్షేత్రాత్మ్యం
మునిర స్తకిల్బిషజనశ్రేష్ఠుండులోకత్రయీం। ద్రత్రాణాతిసమర్థపుమరులత
బోధన్యాత్మకుండొప్పెడున్॥ మ॥ సమయంబందునవాతఁడాత్మజనకుంసా
ష్టాంగదండప్రణా। మముగావించికృతాంజలుండగుచు(బ్రహ్మజ్ఞానముంగో
రితత్రిమమెల్లనెఱుగంగనానెవనినింబ్రార్థింతునెచ్చోటికిన్।గమియిం
తున్వినిచూడనైనయదియొక్కల్పంబునంబొల్పగున్॥ వ॥ తండ్రీ! మోక్షం
బుకొందరు సత్పసంతానంబుల(గలుగుననియుం గొందరుదానధర్మాది స
త్క్రియాకలాపంబుల(బ్రాప్తించుననియుం గొందరుతీర్థయాత్రలంజేకూ
రుననియుం గొందరు మఱికొన్నిటంగొనసాగుననియు సందరునన్నిచందం
బులంబలుకుచుందు రంరేదియునాదుడెందంబునకు(బొందుపడదవ్యాసం
దందు(గొందరుమహాత్ములు సత్యదయాశౌచనిరతులై సంగములగోసిపరమ
తపంబుజేసిన జ్ఞానంబెసంగు వాసమోక్షంబుకరతలామలకంబువలె బొ
సంగుననని పలుకుదురదియనాకునుందగియున్నయదియనితోచుచున్నయదిమ
హాత్మావాకట్టిపరబ్రహ్మజ్ఞానోపదేశసమర్థుడగుతీర్థపాదునేతీర్థంబునంబడ
యంగలవాడ చెప్పుమనిప్రార్థించినవత్రియిట్లనియె॥ చ॥ తనయుడగౌతమీ
నదికి(దారిపరాత్పరుశంకరుంజగ । జ్జననిమనోహరుంశివునిసంతతభక్తిను
తింప(బ్రీతు(డై। ఘనమగుజ్ఞానమీ(గలడుగానగమింప(దలంపునాగన। మ్ము
నియుగురూక్తికెంతయును(బొంగుచుగంగకు(బోయెరంగుగన్॥ వ॥పోయి
స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానంబులాచరించి యజ్ఞేశ్వరాభిధానంబుననొక్కశి
వలింగముప్రతిష్ఠించి కృతాంజలిపుటుండై యిట్లనిప్రార్థించె॥ శా॥ భవ
సింధుప్లవపార్వతీధవకవిప్రస్తూయమానోత్సవా। భవగోసైంధవదేవబాం
ధవనమద్భక్తౌఘపాపాటవీ । దవసత్ప్రాభవబద్ధమాధవసుధాంధశ్శత్రు
సంఘాతకై । రవలోకప్రభువాజితాత్మభవసంరక్షించునన్నోశివా॥ శా॥
నానాయోనులబుట్టిపాపమతినైనానాదురాచారముల్ । సేనేనోన్నిమితిలే
కచేసిఖిలుడైనిత్యంబుపాపంబులన్। జ్ఞానంబేదిమెలంగుచుంటెనిలనింకందె
ల్పనిన్నెంచెద। న్నానేరంబులుసైచినన్నుకరుణన్రక్షింపుసర్వేశ్వరా॥ చ॥

పుడమినిఁదల్లిగర్భమునఁబుట్టినదాదిగ నేటిదాక నే । కీడుములకై తిరుగాని
మదినించుకనిన్నుఁదలంపనైతిమ । త్తుడననిసీతకన్నిడఁయధోగతిసేఁయక బ్రో
వుమయ్యా! యిడిబడలేనుతండ్రి! భవదీయుఁడనైనను మిపరాత్పరా॥ శా॥
నీవే తల్లివినీవె తండ్రివనుజాల్ నీవే సుహృద్బాంధవు। ల్నీవే సర్వమునిన్నె నమ్మితి
నిలన్నీకంటెవేరొండు కర్తని। న్నే వేడంబడ నానివాటులకు నైనే నుండనైనేగతి।
న్నీవాదంబుమిమెట్లుగాఁ జెదవో తండ్రీ! భక్తచింతామణీ॥ వ॥ అతిఘోరం
బగుగర్భ మేనరకమంద్రై దారుమాసంబులుం। డితిసూక్ష్మంబగునీచమార్గము
నరాలేకంబ వెగించితి। గికినైదారుదినంబులంతమలమున్ క్రిముల్మాత్రమున్ ల్బ్రి
ముకా। నితినైదారుసమంబులో ర్వసట రానీకింక నాకీశ్వరా॥ చ॥ గొదగో
ను చేమిలేక కదుకోరికఁ గేరుచునుండగొండని । ప్పదియునునా యునేదులనబా
ములకోర్కయిగారియుంటిలోఁ । జదువనిపారిపైచినసుఁజంపుటెకానివిశే
షమేదిని। న్గదిసెడుదారినేటికెయిగక శివ! నాకదనుగ్రహింపవే॥ చ॥ చెరు
పగుకండకావరము చేఁగనుగానక యెన్నియొందురా। చరణములాచరించిప
రిసంబులువల్కుచు వాఙ్మనంబులం। దురితములేనుగాజగతిమారుగనీవులకే
ల్లఁబాల్కనై । పరగుచునుంటినన్గరుణఁ బాలనసేయవె చంద్రశేఖరా॥ చ॥ ప
రులధనంబుఁ గోరి పరభామల నెంచఁజనో బలాత్కృతిం । జెంగొనసర్వ దేశ
ములఁ జెల్వమువీడఁ బరిటిట్టుకోర్చియుం । దరికునసహ్యావృత్తిపసుధాస్థలినుండి
యులేనియట్టుగాఁ। గరకరిసున్నన వ్నారుడు గాచునెనీపిటులూరకుండినన్॥
ఉ॥ ఘోరతరోగ్రసంసరణకూపమునన్పడికొట్టుకొందుగం । భీరసుదుఃఖ
పంకమునవేడికి గిరుత్తుకబంటిముగ్గవి। స్తారమహాసయాంధతమసంబాగిఁగ్ర
మ్ముఁదునుద్ధరింపగా। నేరిసిఁగానలేక యుతహీనవధోగతిగాఁగనున్నన। న్నా
గసిమెట్లుగా జెదొ మహామహా! భారము నీదిసుమ్మికన్॥ సీ॥ లోలేపణోగ్ర
త్రితీరాలభిస్సు దనైతిపాపచింతాతురాపాత్రనైతి। పంచద్వనేంద్రియ
పాత్రప్రతీపాత్రితా। షతయసంతప్తగాత్రుడయితి। దారిద్ర్యమయఘోర
తరబంధబద్ధుండనయితి దుఃఖార్ధ్రి చేయాతబడితి । నామయుక్రిమికీటకాది
వష్టుడనైతి । మృత్యుసపాశకాలితవృత్తినైతి ॥ జరయురుజయునుభయ
మునుగురుతరంపు। క్షుధయుతృష్ణయు నాశయుమొదలగునవి। కడగిపీడింప
భవకూపగతుడనైతి। గరుణనన్నుద్ధరింపుముపరమపురుష॥ చ॥ కదలఁగ
నీకనన్నెపుడుఁ గామము క్రోధములోభమోహముల్ । ల్మదమునుమత్సరంబు
నుఁగ్రమంబునశాత్రవులట్లఁజుట్టుకో । గొదఁగొనిదుఃఖవారిసిధిఁగూలితినెం

తసమర్థుఁడేనిని । య్యాదనునన్నునోమఁగలదా! శివ! నీపాకరుండు దక
గన్॥ ఉ॥ దివ్యాదిద్వ్యసూపిమణిలమ్మనిగంధములందిపొందుగా । పావ
పూలుపైఁజిదియుమ్మని కమ్మనిధూపమర్పియున్ । పమ్మనిభోజనంబొసఁ
గావమునందునమృత్యాదయమ్ము । చెమ్మియునిన్ను వేడనతిహీనుఁడనన్నుఁ
హింపుమీశ్వరా॥ చ॥ దయయుఁ సత్యమున్ శుచియు దానము ధర్మము
నిసత్క్రియల్। నయమున నెన్నఁడున్ నినునాల్కనొకప్పుడు చింపఁబాపిన।
యునసుఁదప్పనై విభవదాత్మభవుండనటంచు వేడుచున్। దయభరియింపనీ
విధితంత్రకుమామనితప్పనై పడే॥ చ॥ ఘనవరకోటులెందఱకు గానిడవిం
డనట్టి పెక్కులో । ధనములు ధాన్యముల్ ప్రతులు దైవపతిత్వములొనికావ
ముల్। నినునిమ్ము వేపనొకలేశమమాత్రమొసంగుమేమినా । ననునిన
జేర్చుకొంటిదిఘనంబగుభారమనీకు దేవరా॥ క॥ గురుమతినిట్లాస్తేయుని
హావహారశంభో యటంచునలగనుతింపన్! హరుఁడునువరదోన్మివరం।
రయఁనటంచేదురఁబోదమభక్తవతఁడున్॥ వ॥ సాష్టాంగదండప్రణామం
బుగావించితేచినిటలతటఘటితకరపుటుండై ప్రార్థించియిట్లనియె॥ మ॥ పర
మాత్మా! గురుభక్తియుక్తియుఁబరబ్రహ్మస్పదజ్ఞానమీ। శ్వర శివాకలిత
స్వభావమటపై సాలోక్యము న్నాకుని । వ్యరతీర్థంబునకుత్తమత్వము మహ
త్వంబున్ భవత్ప్రాప్తియున్। వరమీవేయనినిచ్చితంచు శివుడంతర్ధానమయ్యె
నప్పుడా॥ క॥ అని మునివలతీర్థముగో।విదు లెంచెద రాత్మతీర్థవిఖ్యాతాఖ్యం।
త్రిదశవశీ! యదికడు ముక్తిదమనమతినొందుఫలము దెలుపఁగనేలా॥

అశ్వద్ధతీర్థవృత్తాంతము.

క॥ పిమ్మటనశ్వద్ధముమం । దమ్ముగ మతిఁ దైప్పలంబునాఁ గేరులఁ
దీ। ర్థమ్మును మూడగునొగివ్వ । త్తమ్మొకఁడదివినుము వినుతుఁ దాపసతిల
కా॥ శా॥ అలవింధ్యోత్తరదిగ్గరాతలగతార్యావర్తదేశంబునన్ । లలిమీ
డొక్కఁడు జాహ్నవీజలకణస్నానాధికత్వాళితా । ఖిలపుంసల్మషశాదరా
సి, దురలక్ష్మీ జాలవల్యాసి,కా । శిలసన్నామవిలాసిరొప్పవరుణాగీమ
ధ్యసీమాసినై॥ సీ॥ ప్రవహించు పేయూరిప్రాగ్భాగమొలసికూతురుబిడ్డ
పున్నెంబులరయదొడ్డ । గొనబొందునేపీటమణికర్ణికాకుండమశితాప్లవ
న్నరాంహఃప్రకాండ । మింపొందు నేపురమేకామ్రవంబగునపుడును శివుత్రి
శూలాగ్రమందు । సరుగునేపోయిపంచకోశముల మేరఁ జచ్చువారికి మోక్ష
మిచ్చుమహిమ॥ అట్టివారాణసీపురి నన్నపూర్ణ ధుండిమాధవభైరవదం

జపాలు । తెల్లమరలువం దేకాశియింపుమీర । నెప్పుడుఁగొల్వవసించువిశ్వే
శ్వరుండు॥ సీ॥ ఎచటఁజూచినవద్యుచేఁగుచుఁజీమబాలను తైర్థికులహావహార
రవంబు । ఎచటఁజూచినఁగఁడునిఱుకు గాఁఖోలమెల్లనాండాండనౌఘయులిం
గోఘ్రాణంబు। నెచటఁజూచిననిగమేతిహాసపురాణశాస్త్రార్థపఠనచర్చారు
తంబు । నెచటఁజూచినన న్నకృపాలపహార్వేదులభుక్తపరాధఁనగణో క్తిజన
ము॥ ఎచటఁజూచినశుభతూర్యనిచయరవము । కిరగఁగనుత్తులపంచుత్రైవా
రణాసి । వసుధఁగైలాసమనిజగత్ప్రథితమయ్యె । నారమెంతనిచెప్పుదునా
రాయణిమహిమ॥ గీ॥ తనదుకదుభ్రునఁజోయుసట్టిజనుల నెల్లను। వెండిఁగూర్చు
నిటంగారుల్రేలనంటి। యిష్టభోగాతులనుభవింపనాచరింతు। ననుచుఁగైఁగం
కణముగట్టుకొనియెఁగాశి॥ చ॥ తెలుపఁదలంద్రులాకటమదింద్రపియింపకయుం
డభోజనా। తరారమిడిసాదుచున్నులుగఁగల్మషమూర్చుచు నెల్లవారినిం । బ
రువడిఁదన్నగాఁదలఁభాగ్యములిచ్చుచునిచ్చనుందుర । స్పరికియశంబుదేన
చటఁబూర్ణమగంగమువిశ్వనాథుఁడున్॥ వ॥ ఏతాదృగ్విధవివిధవిధానా
ధికవర్ణనాకర్ణనాతి పాత్రమహాత్వ్రసతిపాదకంబగు సర్యావిము క్తక్షే
త్రంబునందుఁ బూర్వకాలంబున నగస్త్యండను మునిభద్రుండు లోపాము
ద్రభద్రమతింబరిచర్యసేయు శిష్యప్రశిష్యసమేతంబుగా నిత్యనివాసంబుండి
కాలయాపనంబుసేయు నయ్యవసరంబున॥ ఉ॥ నీపాకనాదువీధిగొనినీరజ
నేత్రతొకర్త వెంటరా। శైవధనుర్గురు గ్రథితశాస్త్రతమత్సగమూనియున్నవిం।
ధ్యావనిభృద్వరేణ్యమునకర్మిగబోయితిగాయదంశయుఁ। దేవమునీంద్ర!
నీవెఱుఁగుదేయియువన్నునువాక్ప్రసక్తిమై॥ ఉ॥ వచ్చినసీకుసభ్యుణమునాఁచా
ద్యమువింధ్యముసంగిఁయిచ్చసై। మెచ్చటలాడుచుంగనకభూధర మెక్కువా
నేనుపెక్కువా। హెచ్చునుఁగుందుఁజెప్పుము మునీశ్వర ! వాపుడునిన్నులో
కము। త్వెచ్చపెఱుంగుమేరువనవేచనవేదివికాజభోజనా॥ ఉ॥ అద్యోదన
య్యాహార్యముమహాకృధమేరువమానువన్నియో।త్యుగ్యసభోవమండలము
నున్నతిఁబెద్చుపెఱింగితాయఁగా। నెవ్వొకనానమద్యోదననేమణపంబులరీ
తిఁగొయ్యశై । నెయ్యముతేదియుండితిమి నేనుపవగ్రహములజగంబులున్॥
వ॥ అప్పుడు॥ సీ॥ అఖిలాండకోటిబ్రహ్మాండంబులెల్లనకోండవిచ్చెను వ
చ్చిమండలనఁగ । సూర్యచంద్రాదులుసోరిదితేపునుమార్గ నడుచుదారులు
గట్టుపడియెమిగుల । నొకచోటనెప్పుడుఁజెమ్ముఱుకు గాఢతమంబునొకచో
నెఱియునెండయునుగనుండె। సత్కర్మఱడివో యొస్వాహాస్వధావషట్కా

తంబులను మాటగలుగదయయ్యో॥ లోకములు నాల్గుపదియుఁ జీకాకుపడి తొలగ
న్నవస్త్రము తెరికినట్టి దయ్యో! సురనరోరగముఖజంతుపరికరంబు! లుమురు
లాడుటమంత్రింపనోపఁబడితొ॥ వ॥ ఇట్లు కాండప్రళయంబో యనబ్రహ్మాం
డంబు తెల్లఁ గిండి యకాండజగదుపద్రవంబు గలిగించు చెఱింగి మామా మూర్తి
త్రయంబెట్టకే నేకీభూతమైయున్న రుద్రాదులకసాధ్యంబి కార్యంబు నిర్వర్తిం
ప వారాణసీపురంబునఁ గాపురంబున్న కుంభసంభవుం డొక్కండు మదకరి
వొండొక్కండవో పండడంబులకతనిందాద్రిధిక్కరింపఁ బోమునకే వశ్యకతఁ దావ్యం
బని యింద్రాదులకెఱిఁగించిన వారును గీష్పతిపురస్సరంబుగా నగస్త్యాశ్ర
మంబునకుం బోయి జగత్ప్రియంబుడు ప్రమని వేడిన సతండెంతయే సదను
ప్రతికూలంబులాడి తుట్టతుద కట్టకేలకనుమతించి సురలం బంచి తనకుఁ గా
శిం బాసిపోక రాకకుఁ దాపుండనయితినని వాపోయి సభార్యాశిష్యకంబుగా
సదలికతిపయప్రయాణంబుల మేరుభానుస్పర్ధాభివృద్ధినవంధ్యంబగు వింధ్యం
బునకరుగుదెంచుటయును॥ చ॥ గురువరుఁ డేగుదెంచెనని కోరికలీరికలెత్తన
మ్మహా! గిరివరుసత్తముండవని క్రిందఁ దండవతోడనమ్రుఁడై! పరమదయా
సమగ్రపరిపాలయమానియర్ఘ్యపాద్యము! లిడుమతనిచ్చిభక్తి మదిలోఁ
గడు హెచ్చనుతించుచున్నచో॥ క॥ ఆశ్వాసించుచు మునగ! స్త్వాశ్వయుఁ డవింధ్య
ధ్యాశిఖనికట్లనిపలికె! శశ్వత్ప్రతాపకీర్తుల! శాశ్వతసుఖమనుభవింతె ధాత్ర
పవిత్రా॥ వ॥ అంతేవాసివత్సలసమ్మో! మేము లోపాముద్రాసహితంబు గా దక్షి
ణాశాగతతీర్థయాత్రాచణశీలురమై పోవుచున్నవారము వృద్ధులము గానమా
కుఁ బోవనువగు తెఱువుసూపి మఱలివచ్చుదనుక యిట్లయొడంగియుండు మెం
డుదలంపకుము వాతాపిఘస్మరునన్నెఱుంగుదుక దాయునిన గురువచనంబుల
కొండా కరాక గ్గోత్రంబు దరిగ్రమనోరథంబువలెనిజమనోరథంబు విరథంబగు
చు మేరుగతమత్సరంబు డిగించుకొని పుడమినడవాడంగియుండెనప్పుడు సూర్య
చంద్రాదులకు స్వతస్సిద్ధగమనంబు సిద్ధించె దానం జేసి వింధ్యోత్తరదక్షిణది
గ్దేశంబులకు సంవత్సరగణనాభేదంబు నేటికి నింగలిగియుండెనని వెండియు
ను॥ శా॥ కాశిం బాసినవంతవాయగిరినకాలంబునం దాటిలి। లాశక్తి
స్మునివర్యుఁ డాలియధికాహ్లాదంబుతో రానవా । గాశామార్గముపట్టిపోయి
శివపంచారామముల్పట్టన । శ్రీశైలాదులు సేవచేసుకొని చేరెం గౌతమీతీర
ముక్॥ చ॥ అటనొకచోట సత్రముమహామహిమన్నమమొందు దీక్షఁ జేయు
టకుఁ గడంగియుండునప్పుడొకదినంబునఁ గైటభాత్మజు । లృటులతరశౌర్య

సంకలితభావులం బాపులు రాజసాధము । ఉత్కటితనిర్జరాధ్వరములఁగూ
ల్చఁగ నాడకు వచ్చి మాయమై॥ క॥ మునుఁదమకుఁ బ్రసిద్ధంబై । యనుపగున
శ్వత్థపిప్పలాఖ్యులనవుడుం । గొనియశ్వత్థుఁడుకుజనం । హననముపిప్పలు
డు బ్రాహ్మణాకృతిదనరెన్॥ గీ॥ సత్రయాగమునందగుజనుల నెల్ల । తేత్రు
మావును శాంబడి మ్రింగికొనఁగఁ । జెదలువట్టినపాత్రబా త్తమదిగనంగ।
దేహ లేకుండ నశియించెఁ దెక్కుమంది॥ చ॥ కుటిలపురావిసాంకెవరుకోరియి
నాతపమాలవాలమం । దటునిటుఁగూరుచున్నపుడు నావనువోయునహమ్మ
టుచును ; గుటగుటబ్రమింగుచన్నయునుగోముగసామగుఁడైసమాశ్రితస్ఫు
టవృషశిష్యులన్మెసవుచుస్మిషఁదమ్ముఁడుఁజంపి రెల్లరిన్॥ వ॥ అట్లుగు బ్రజాత
యంబునన ధ్వరవిధ్వంసంబుపదుఁ గారణులగు నశ్వత్థపిప్పలులనెఱిఁగి తాను
చేయునది మెద్దియుం గానక లో పాము బ్రాహ్మనోహరుండు॥ క॥ ప్రాజ్ఞ
మతులనతివృద్ధుల । యజ్ఞాగతమునులఁగూడియటదక్షిణాత । ద్యజ్ఞేశ నైశ్చయ
సౌర । స్వజ్ఞానిఁ జేరియిట్లుస్తుతియించెనాగిన్॥ దండకము॥ శ్రీమన్మహా
దేవదేవాది దేవస్తుతానిత్యప్రశస్తప్రభావా! విభాస్వద్విభావస్వపత్న్యగ్ర
గణ్యా! వరేణ్యా! హిరణ్యాతిధన్యత్రిశూలాయుధోద్యత్కరా! శ్రీకరా
కారకారుణ్యసంపూరితస్వాంత! కాంతాసితాభామహాభాసమానాంబర
చ్ఛాది తశ్యామలాంగా! తురంగీకృతోద్ధామగృధ్రాధినాధా! బుధాధా
రి! ఘోరారిసంహారకారగ్రహా! సాగ్రహిహాద్విగ్రహా! నిగ్రహానుగ్రహా
త్యంతదక్షా! జగద్రక్షకాదిత్యవిత్యానుమేయా! త్వదీయాప్రమేయప్రభావం
బునగ్గింపనాకగ్గలంబౌఁగదా? కృత్తికాంతంబునందుండియారోహిణీస్యం
దనంబున్విభేదించిరాధారుణిం ద్వాదశాబ్దంబులత్యంతపీడాకరంబై యనావృ
ష్టిదోషంబు ప్రాపించునందుఁ జనంబుల్ప్రయాపిత్తచేతస్కులై గ్రాగగానో
లివాలించిమార్యాన్వయాగేసరుండౌ దశస్యందనుండప్పు పాలుండునిష్ఠ
న్విశిష్టప్రదేశంబునం దివ్యచాపాత్తుఁడై పేర్చి దేవతాస్యందనంబెక్కి జేదీ
ప్యమానాంగుఁడై శింజనీఘోషమాశాంతముల్నిండ బ్రహ్మాండగోళంబు భేది
ల్లవిల్లెత్తి భల్లంబున్ పైఁ బ్రయోగింపఁబూనం దదీయాత్తధైర్య ప్రభావంబు భా
వంబునన్మెచ్చివిచ్చేసి యుచ్చంబ్రశిస్తాయమానుండవై మానుగా మానవాధీ
శునిష్టార్థముల్త్రిల్లోకస్తుతుల్పొంది పెంపొందునో మందగామీ? మహానంద
సందోహనిష్యంద మానాత్మ నాత్మీయులేయుంట నగ్న్యగ్రజగోత్రేశ్వ

రక్షానశోవ్యస్థితిం దక్కు నారకుక్కటానంబులం నిల్పిమమ్మెల్ల కోపంబు నంజూడకిచ్ఛానుకం పాంతరంగుండవై కొండనాసుందు మావంతయాభం తయున్నుండకుండ న్గటాక్షించి రక్షించు మో మోక్షభిక్షా ప్రదానాతి దక్షా! విరూపాక్షపత్నీ! నమస్తే నమస్తే నమః॥ సీ॥ అని వేడి సత్రిముని నగురక్షకర్మ్మ సేవిని వేదించి రక్షించుమనుడు। హరిదశ్వ ప్రభుత్రిందునలరిమత్త పమక్షయింబుఁ బూర్ణంబు గానయిననాడు । భవదభీష్ట మిదీర్ప్పరాడనా ఘటయోని మునులతపోర్ధాంశ మొలుగ్రహించి । తనతపంబునుఁ జేర్చి కొనుమిందమను దునీమంఁదుడుగాని మహానందుఁడగుచు॥ నందరిఁబొందజన్నిగట్టయుయమంద । గతినగస్త్యమునీంద్రి సత్కృతుపుసగణేఁ । జనిసవము ప్రక్రమింపిం చితనుముదమున। మఖతలమునల్గడలను గ్రుమ్మరుచునప్పుడు॥

మ॥ ఒకచో మాయలరావి రకరాసునలిందోలిం బ్రతీక్షించి భ । క్తికదుంగల్గినపారుపుంబలె 'నమస్తేస్తు త్రిమూర్త్యాత్మనే। సుకృపాం మేకురువ్పక్షరాజ' యను చక్షుర్దతుప్రతిస్తోత్రవా। చకముల్ వల్కుచునుం బ్రదక్షిణనమస్కారంబు లర్పించుచోన్॥ చ॥ వలగొను శాంబరీద్విజుని వావిరి వోనసురుండు చూచికే । వలనరుడంచు నెంచితొలి పద్ధతిఁ ద్రిమింగుమలోనఁ బొచ్చిగా। ములదొర పట్టిబిరముఁడి వోవకయంత్రము లన్నితు్రింపగాఁ। జెరపెళలాడిరావి తనపేరటిధోరుననగు లెనేలకున్॥ మ॥ పవిచేఁగొండ నభస్మసాత్కృతము నశ్వద్ధాసురుం జేసిరెం(డవమాంసాశనుఁ బిప్పలాఖ్యుజము పీటం బెట్టనుంకించి శిష్యవరేణ్యాకృతి విద్యగోరియు బలెం బ్రార్థించుచుం జేరియు। న్నవలెన్వాదుదలంచిరూ పతిశాడంగావించె నాతురవ్నుదికిన్। క॥ ఇద్దరనిటు జంపియునత। డద్దరి నిద్దరిని గంగ నసురుల బాధల్। ఉద్ధవిడినుడిపిరాజిలె । నద్దిరయని పెద్దలెన్నసప్పుడుకడంకన్॥ వ॥ అప్పుడగస్త్యాదిమునీంద్రులచూచి మీకింక నావలనఁ గాగల కార్యంబొండెద్దియుఁముం జెప్పుడని శత్తైశ్వరుండు పలికిన వారును ప్రసన్నులై యథాకామవరంబులతనికొసంగి దీవించిరనంతరంబ॥ సీ॥ మందుడత్యానందకందళిత హృదరవిందుడై వాచంయమీందులకును। మద్వారమున భక్తి మత్యుల్యాలశ్వద్ధలంబనమునఁ గొందు క్రియావ్యంబులెల్ల। శమ్యావమందు నశ్వద్ధతీర్ధంబాడిబోధినంటిన గ్రహబాధదొలగు। యతిక్ర తేలద్వ్యత్తగత దండకంబునస్తుతియుఁజప మత్పీడదొలగునరుల। ననుచుసారియ ధేశ్ఛమై నతిగాముసులు। నయ్యగస్త్యమునీంద్రిసత్రాంతమునని । జాత్రమస్థలులకుఁ బోయి

రతడువింధ్యగిరికతననిత్యనటన నాత్రరముంలోక॥ వ॥ నాటంగోశన క్షే
త్రంబునశ్వద్ధపిప్పల మందాగస్త్యయాజ్ఞిక సామగాదినామంబులనష్టో
త్తరచతుర్దశ సహస్రతీర్థంబులు కీర్తింపంబడునచట మందేశ్వరుం
డుశివలింగంబైయుండు జనులునేటికినమ్మహాలింగంబునకు శనివారంబున
తైలాభిషేకాదులాచరించి గ్రహపీడంబొలంగుదురు తత్తీర్థస్నానదా
నాదికంబునపమృత్యుపరిహారంబగుమీదనమృతతీర్థమదినెట్టిదనిన॥

అమృతతీర్థము

సీ॥ అఖిలలోకసంరక్షణదాక్షిణ్యుడైన । యోషధులకుమున్నునాకడ
లోకరానాడు। వచ్చిరాజునంబతిఁజేయ వలయుమాకు । భువనసర్వో
రక్షయొనర్ప్పగరక॥ చ! అనివినుతింపనేనును మహామతిగౌతమునిఁ జేసిచే
డినఁ। ఘనుడగుసోమరాజునల గంగయొసంగదుబొందటన్నపీ। దాని-
నికమువేడరానోషధులు గొబ్బునన్బ్బులవాడంచేరంగుటన్నవినుచుచిరమ్ము
నికులాధిపుగంగకుఁబుణ్యసంగతుఁ॥ కా॥ ఇన్నింగన్నమకన్నవైహానికీసిం
దాదమ్మునంబుట్టిగా। రిమ్మంబ్రకరించవో సియూతు సినిమందాహాసముం
బొందిపో। పమ్ముల్వాపిధరిత్రిగౌతమము సింబాలింపవేంచేయుమా। యి
మ్మా గంగమతల్లిమమ్మగయ రావమ్మశుభాకారంతకా॥ క॥ అనిపొగడ
బొలిచిగౌతముఁ। ఘనమతిమీకిప్పుడేమికావలెనమ్మా । వినుడుడువరముల
వాసగద। ననరాజునుఁబతిగఁజేయు మమ్మామాతుఁ॥ గీ॥ లనుడునోష
ధులడుగగంగాయునేను। మిమునన్ఫలాత్మలగుటమీకోరురాజు । నమృత
మయుఁజేసియొసగదననియొఁగరుణ॥ వ॥ అయ్యవసరంబునను రమునిపి
తృలోక పాలురట్లయగుంగాకయని యనుమతించిరి గంగయునమృతము
యుండగుసోము నాహ్వానంబుజేసిపతిగనొసంగి సెలవొసఁగిన ముదంబొ
సంగనయ్యోషధులు యర్థేర్ప్యంజనియె దానంజేసిత త్తీర్థంబునొ మహాన
ఫలప్రదంబగుసోమ తీర్థంబయ్యె నందలిస్నానదానాదులఁ జేతయలుస్వ
ర్గస్థులగుదురు॥ క॥ అనిశంబివరీచిరుకత । వినినంజదివినువారియఁబృథివీ
స్థలిలో। ధనధాన్యపుత్రమిత్రుల। గనందుసుఖంబుందురు లకలకాలంబున్॥

ధాన్యతీర్థము

వ॥ పిదపసుభిక్షక్షేమదంబగుధాన్యతీర్థంబగునక్కథ యెట్టిదనిన॥ గా॥ అ
గోదావరియొడ్డునందటుల నాడయ్యోషధుల్నాధుగా। నాగోవానినిసోము
రాజుఁగొని యత్యానందభూయిష్టలై। భూగంభగావర దేవలోకములుపొం

ర్యంబొందఁగా వేదగా । ధాగాధాంతర మొకటిచిన్నకతగా నారాజు తోనిట్లనున్॥ ఉ॥ శక్త్యతిసారమేరుధర సస్యసమన్వితమాతృసమ్మితన్। శక్త్యధికంబునందొదుకుఁబాల్గొను లేగ సయాంసమీసఁదు। వ్యక్త్యములోషధీచయము లొకటంగంగకెడన్ ద్విజాతికిన్। వ్యక్త్యమలాంతరంగు విడవారికిఁదీరెడు వెల్లకోరికల్॥ గీ॥ సోమరాజునకోషధుల్స్వాములనుచు। నోషధులకెల్ల సోమరాజోదయుఁడనుచు। నెంచిద్విజులకునోషధు లిచ్చునాత। డఖిలకామ్యములందిఁ బహ్మాంబుఁజేరు॥ కం॥ అనుచుయజుర్వేదములోఁ। గనుఁగొన ఘంటాపథంబు గాఁజెల్వెడుఁగా। వుసదేవవిజ్ఞాపన । వినుమనియోషధులు శశికివినుపించెమతిన్॥ గీ॥ దేవయోషధులకుముఖ్యుఁడీవజగము । నీయధీనము హవ్యకవ్యాయుతామ్మ । తమూలసచరాచరజగద్భరమునకేము । కర్తలమునీవు నేమునూ గానవినుమ॥ సీ॥ ఎవడునుమమ్మ గంగనిచ్చునో ద్విజులకాతని రాజ ! భరియింపుదయదలిర్ప। నెవడుమమ్మ గంగనెంచునో నిత్యమాతని రాజ భరియింపుదయదలిర్ప। నెవడుమమ్మ గంగనీక్షించిముట్టునాతని రాజ భరియింపుదయదలిర్ప। నెవడుమమ్మ గంగనిమ్మనునొరులకాతని రాజ! భరియింపుదయదలిర్ప ॥ నెవడుమమ్మగంగనెంచుచునిర్వేద। గాధఁదలఁచివినియుఁగనియుఁజదివి । యొరులకెఱుఁగఁజేసియుఁ భక్తిబొదలునా। తనిభరింపురాజ!దయదలిర్ప॥ కం॥ అనియోషధులగ్గాతమి । వినయంబున రాజుతోడవినుపించుటయున్ । వినియట్లయగుంగావుత । మనిసోముఁడుసంతసిల్లెనందులకార్యా॥ వ॥ అదిమొదలుకొని తత్తిథణంబు ధాన్యంబనియు, సౌషధ్యంబనియు, నమృతంబనియు, మాతృకంబనియుఁజెప్పంబడు నందవశ్యంబొనరించిన ధాన్యాన్నాది దానంబులుస్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానంబులు నక్షయఫలదంబులగునని నంబరమూనందుండ/ఒనందనునకు శతానందుండు వెండియునిట్లనియె॥

—* పూర్ణతీర్థవృత్తాంతము *—

క॥ పిమ్మటగంగోత్తరతీర రమ్మునవొకకారకాంతరమ్మునసజ్ఞా। నమ్మునను నాడసర్వశు। భమ్మలనిడుపూర్ణతీర్థవర్యముదవరున్॥ వ॥ తత్కథావిధానం బెట్టిదనిన॥క॥ పాముకమన్వంతరమున । నాయుఃపుత్రుండు వైష్ణవాంశాసంభూ। తాయుత తేజోమహితుఁడు। వాయదుధన్వంతరియన రాజిలుధరణిన్॥ శా॥ ఆయనుఁడన్నాసుఁడు రాజవంశజుడఖండవ్యాఖ్యను ల్పింపర। న్యాయోక్తంబుల వైద్యశాస్త్రములను స్వర్గ్యౌషధంబుల్ ధరం (బా) యుక్షపత్రీయవిస్తరించి

గదలఁ దారించిరి తా ళ్ళిప్పఁడా। తాయుర్వేదమునర్చి పెజ్జలలరసా ప్రకేశ్వరస్తు
త్యక్తైయైలలఁజెడు సాంపరాయికములందుఁ గడుఁకనసేకశతుర్లక। ధ్యానగ
గర్భి రాజ్యమునవాత్మజుఁ బ్రవిరాగియై। శివ। ధ్యానతపస్యమ ల్లాభగియంత
మువందుఁ దవించుబుద్ధివి। ధ్యాతతపోవనంబునకుఁ గాల్గదలఁ జుకపోయిన
త్రితికా॥ వ॥ వేయి గౌతమీతీరంబునం బ్రబలుసవ్యాహారిణ్యంబునఁ గామ
క్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యాదులును, జంతుహింసాసత్యాద్యశీలహే
యకృత్యంబులనువిడనాడి, దయాసత్యశౌచబ్రహ్మచర్య క్షమార్జవధృతిమి
తాహారాది మహాగుణంబులంబరగి, యువనియమితవ్రతంబునఁ గందమూ
లఫలపవన పర్ణాంబుభక్షుఁడై యొక్కొకచో భూభూతశుద్ధిపూర్వకంబు గా
స్వస్తికగోముఖపద్మవీరమయూరాద్యాసనంబుల నాసీనుండై ప్రాణా
యామపూర్వకంబుగ బాహేంద్రియవ్యాపారంబులుఁ గడపి, నాసాగ్రవి
న్యస్తకటాక్షుండై తలింపకంతరంగంబున నోంకార నాదంబయ్యా లిం
చునద్వితీయంబగు పరబ్రహ్మంబు దాన యను సొప్పిపరమశివోపాసనం బుచే
యుచుండె నా సమయంబున॥ మ॥ ధరణీధరేంద్రాఘమునంగకర సంతిష్టో
ర్వరాభాగని ర్ఘరసంఘర్షణసంప్రభూతదవ సర్వత్రోత్థితగ్రగ్గ। హవ్యర
భూభృద్గహనౌఘపక్షిమన ఛస్వద్దావనోద్గాతబం। ధురభస్మావృతస
ర్వదిగ్గగన సంధుక్షామయామోఘమై॥ వ॥ రవితుషీకృత ధూళిలోద్ధ
తరజోరాజిప్రకర్షణంబుసై। త్రవిశేషాధికచంక్రమతృబలవాత పాళితం
త్రివడిక। దివికింబారుచునెల్లెడం గనదగెఁ దీవ్యస్మహాసాకసా। ధపరం
బాగుటకెంచితత్ జ్ఞాదిడు యంత్రస్తంభవృంజంబునాఁ॥ ఉ॥ ఎండలమం
డువేసవి సహింపక రాసిపిపాసఁదీండ్రమై। నుండు నెడారులంబలసి యుం
డికనంబడు నెండమావుల న్నిండినవెంబు నీళ్ళనుచు నెమ్మదులన్ముఖరో
టుతెంచుచు। న్నిందుగఁ గ్రోలు నాసకడి మించినునిప్పులు వ్యధఁ జామకురటా॥
చ॥ పెటపెటవ్రేగనేలఁగడు వేడిమినెండలు గాచెనగ్నులుం జిటచిటలాడ
నేర్చైవన సీమలఁబర్విమవాతముల్మహా। తటిటముగనిప్పులుప్పతిలగాన
డగొట్టగవీచెఁ గాళ్పుపు। స్ఫుటముగఁ గాలుధూళిధరఁ బుట్టిన చెట్లుగసట్ట్రి
వేసవిక॥ చ॥ వడివడగాడ్పు హూరుమని వచ్చి యెదుర్కొన సోకిరథ్య
ముల్। దడవతిమందమంథముగఁ దాసుదుసూరుదుపక్షిమాశకుఁ స్వేదవె
డనేగుదాననన వేసవియందుఁ బగళ్ళుదీర్ఘమై। నడచెదుఁ బాంథకోటికిఘనం
బగుతాపముఁ గూర్చుచెంతయుఁ॥ గీ॥ కోడెకాండ్లదువనములఁ గ్రోల్కొ-

తేటలు। స్నపదెగ్రీష్మరాత్రులసంతతంబు। మాధవన్నియునప్పుడుమం
డిపడుచుఁ। పెచ్చుపెరుగుపగళ్లకునొచ్చియనఁగ॥ క॥ చిరురాతులూడ్చి
చిగిరిచె।ధరఁబరుగుల్మ్రొకలతావి తానములెల్లన్। దరణికిరణోగ్రవైశ్వా
నరదగ్ధములై జ్వలించు నాధ్రీముగదిరన్॥ క॥ పూఁజిగురుగున్నమావుల।
రాజిలుకోకిలలుమారుదమ్మనుగతిన। వ్యాజధ్వనికూహూహూయనుఁ కూజిత
ములనోర్చినపుడు గ్రుయ్యిడువిరహులన్॥ గీ॥ అపుడు పంచాగ్నిమధ్యమునం
దునిలిచి। తగనిరాచారియగుచునద్ధరణివిభుఁడు। నియమవృత్తవ్రతంబులునె
గడనధిక। తపముగావించె దేవతలలరునట్లు॥ క॥ అంతటఁ బావృట్కా
లము। సంతతగర్జార్భటి ప్రసంగితరాంబరా। సంతాభాగివృతసర్వది।
శాంతరమైతోఁచెవిరహులట్లు జుపడన్॥ చ॥ ప్రకటితమయ్యెనంతనవపద్మ
వనంబులకగ్నిమంటచా। తకములనొముపంట। పమపాజనకోకి నుల్లసం
బుహం। సకులమ్ముకెల్లఁ జెట్టనివిసంబువియోగులకేవసంబునే। కృతునవయౌ
వనంబు, పికాలగ్నిభయంగ్రమువార్తి రలన్॥ గీ॥ బాలతృణములపచ్చడమ్ము దెసు
నేలపజోరి। తోయకణనివర్షిబిందు వృల్లులకరించె। గన్నతావులనావిరిగుప్పు
రించె। నవుడువిరహులకిట్టూర్పులనుకరించి॥ చ॥ పటుతరకజ్జలాభ్రము
లుపన్వినభంబునుభూమిఁబిండిన। తెర్లిగనిలతోఁబరంపరలుగాఁ గరికంబు
లుతాల్లముస్నుగాఁ। నటచిటచిన్కులుంచోలుగఁ జిన్నుఁగుండలఁ గ్రుమ్మ
రించుచుఁ। గటముటగాఁగబెంజడులు నక్తరమొత్తము గాఁగనందఱన్॥
చ॥ పిడుగులుగర్జలన్ శిఖరిధిద్ద్వరచాపములుందటిల్లతా। లర్లుడుగోనసల్లి
ముబ్బులు జగంబుననెల్లెడనిండి మొంమగా। నెడపకతోయమునుంబవలు సేక
ముగాఁ ఘణులోవిపేల్చిన। ట్లడరఁగఁ బెంజడుల్గురిసె నప్పుడు నేలజలార్ణవంబు
గన్॥ మ॥ జనితోష్మంబువనికిర్లుయున్నతటిని సవ్యాత హేమయల్చుదు। ఘ
నకేతాలముప్పట్టినిండఁగోని తత్కాలంబున జెన్మ్యఁబ। ట్లినికానియ్యంబులఁ
కూర్చినవ్వమతి ధాటింగొందుఁగాన్సేతులా। దపేపదంతుల నెల్లమ్రింగివు
రిముల్మాఱుంచివాయున్నటన్॥ క॥ అవితతే ముపిపపలనగా। కోదవిమొగు
లార్లుగుకోనగనాగివంపితుల। ధ్యావననగాఢాలింగన। మువలిస్పంగనక
హంస్యములసుఖముంటుయన్॥ క॥ ఇమ్మెయిత్రావణభాద్రపదమ్ములునియ
మమునరాజు ధానాసంపా। తమ్ములబయలునిలిచియ। మున్మనమునఁగఁద
పమునర్చెమునులగ్గింపన్॥ క॥ అంతట హేమంతముశుభ। వంతమునవి
శాంతముజడవాంతమువగశు। ధ్వాంతస్త్రీకాంతమువ। శ్రాంతహాహిమ

పంశమునవ [illegible] తిరగా॥ తెలతెలవో [illegible] మేఘములు తేరిక్వశక్వము
నాం [illegible] కలుం। గలగలలా [illegible] సములు కాంతిము [illegible] మలంబులో [illegible]
మున। జలజలతా [illegible] మంపున్న [illegible] సంతసము [illegible] పలగగ [illegible]
బట్టపవల్లులు [illegible] ॥ గీ॥ [illegible] । ల
దుగునను [illegible] మనుసంబయు। [illegible] బాధనొం
దియుండు। [illegible] ॥ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ గీ॥ [illegible]
[illegible] । ముతిగ
[illegible] ॥
శా॥ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ గీ॥ [illegible] ।
[illegible] । పదుఘన
[illegible] ॥ [illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
సం । [illegible]
[illegible]
[illegible] । పపము
[illegible] । [illegible]

మ॥ వెలదీ! యెవ్వరిదాన! వెవ్వతెవునీపేరేమి? యిచ్చోటికిం। దులకేతెంచితివేనిఁజూచి కడుసంతోషింతువాకీయవే। కలయూవెల్లనగంగసంగయునోత్తన్నాథ! నింటాడనా। కలరున్నంతసమింద్రలక్ష్మిని నినుంగామించినేవచ్చితిన్॥ వ॥ అనిపలికినయహానాంగనపలుకుల కలరికామపరవశుండైపురాకృతకర్మవశంబున విడువరానిపరమతసంబువిడిచి తన్నిష్ఠుండును, తత్పరుండును,తదేకశరణుండును,తద్ధ్యానుండునైయుండెనంతఁదముండునంతర్ధానగతుండై క్రమక్రమంబునఁదత్పరమతపంబునకు నాశనంబుగలిగించుచుండెనయ్యవసరంబున॥ చ॥ యతివర! నేవరంబులిడనాడకుఁ బోయితిపోవిహీనునా। క్షితిపతిఁజూచునంతట విశేషకృపారసమాత్మఁదోపసిద్ధియనుదుఃఖమున్నైనపివేడుకరానుపలాలనంబులం। చితగతిఁజేసిసర్వమువచించితిరాక్షసమాయవానికిన్॥ కం॥ వలదువిచారింపఁనృప! తిలకా! యికమీదిదారితెలియుమనఁగృతాంజలిపుటుఁడైవిగతభ్రముఁ। డిలాధినాథుఁడునుభక్తినిట్లనిపలికెన్॥ గీ॥ దేవ!వాణీమనోహర! దివ్యమూర్తి యిటులనాతపమంతయునేటఁగలిసె। నేమిసేయుదునికమీద నెవనిఁగొలుతు। నాయుతీయవెకరుణమైనప్రమేయ॥ వ॥ అనిప్రార్థించిననేనునుఁగరుణించి నీవునీసహోరాహార్యంబున నవార్యభక్తితాత్పర్యంబునజనార్దనుఁబ్రార్థించినందపస్సిద్ధియగునని ననతండతిప్రయత్నమున హిమవంతంబునకరిగి నారాయణునంతస్సన్నిధానంబు గల్పించుకొనియిట్లని వినుతించె॥ కవిరాజవిరాజితము॥ జయజయమాధవసాధుజనాధిపసాధితనాథసుబోధనిధే। జయజయకేశవనాశవినాశవిశాలనిదేశగిరీశవశా।జయజయసుక్రమవిక్రమవిక్రమచక్రహతాక్రమశక్రరిపో।జయజయవారిదచారుశరీరవిచారవిదూరకుమారగురో॥భుజంగప్రయాతము॥నమస్తేనమస్తేస్వనస్తుత్యకీర్తే।నమస్తేప్రశస్తాభ్రసవ్యాభమూర్తే।నమస్తేనిరస్తేభనాథార్తికర్తే। నమస్తేతపస్తప్తసద్ధార్తివర్తే॥కం॥ మామవసకలజనాంత। ర్యామిన్సనకాదిసన్నుతామలధామన్।స్వామిన్ భక్తావనమ।ప్రేమన్పతగాధిరాడ్వరేణ్యాలలామన్।
చ॥ ఇటులనుతించుచున్నజగతీశ్వరుచెంగటనిందిరేశుఁడు। తటటగతిఁబొల్చిపిల్చినృపతల్లజ! కార్యముదెల్పుమాయనం।బటుతరసంభ్రమంబెసగఁబాదములంబడిలేచిదేవరా।విటమగుభక్తిఁగొల్తునమదిన్సురరాజ్యమునా కొసం

విదేశ—ఆజ్ఞ॥ సుక్రమ—యోగ్యపద్ధతి॥ విక్రమ—బుద్ధిసామర్థ్యము॥
కుమార—మన్మథుడు॥ వర్తి—కోవధము॥

గవే॥ గీ॥ అనుమహారియునట్లు యగు గౌతమపదపంక్తి। ననియుద్భృశ్యాదమ్యోపంతేఁ
గొంత। కాలమునకు రాజమౌళి చే నేంద్రుఁడై। గౌలిముజ్జగంబులేలెదనయ॥
వ॥ అనిననారదుండిట్లనియె నయ్యా! యింద్రున కింద్రపదంబేమిటం బోలంగ
నపుడతండెట్లు ప్రవర్తిల్లెం జెప్పుమనుటయు॥ ఉ॥ ఎంతయు వేసివేఁగుకమరే
శ్వరుఁడెక్కటి రాజ్యమేలుచోఁ । గొంతకుఁ బ్రహ్మహత్యయును గొంతక పా
ల్యాఁగమించుదోషము౦। గొంతకు సింధుసేనుపథ గొంతకుఁ గొన్నియుఁ గూడి
బాలితే। యంతయుఁ గోలుపుచ్చి ప్రదశాధిపతిత్వము పొందె బావిసన్॥ వ॥ అ
ప్పుడప్పాకశాసనుండు వాచస్పతి సహితుండై నాకడకు నరుగుదెంచి ప్రార్థిం
చి కింపవసంతయు నెఱింగించి కావున బ్రతిక్రియయు నెఱుంగించి రక్షిం
చుమనిన నేనునంతియు ధ్యానించితి యంతయు నెఱింగి ధన్వంతరి జన్మవృత్తాంతంబు
నతని తపంబును జనార్దన వరప్రభావంబును నింద్రునకుం గలిగిన దోషంబు
లును బ్రతివిధానంబు నెఱింగించుచు నతండు ననిశ్చ్యవితగతి గౌతమికిం జని
స్నాన సంధ్యాద్యనుష్ఠానంబులను దీర్చి యచట నొకచో హరిహరులం బ్ర
తిష్ఠించి యిట్లని ప్రార్థించె॥ చ॥ వెలయగ వేయుశీర్షములు వేయుపదంబు
లు వేయుఁగన్నులుం। గలిగి విరాట్స్వరూపమున జగంబులనింద్రసృజించి పెం
చుచు। న్విలయము నన్పుచున్ వెలుగు వేల్పులకెల్ల మేమును లెన్నము నెలకొలవు
చ్చఁబొల్చు శివకేశవులన్మదిఁ గొల్తు నెంతయుఁన్॥ వ॥ అనిప్రస్తుతించినం బ్ర
సన్నులై హరిహరులభీష్టవరంబులడుగుమనుడు నింద్రుండు తనయుపద్రవం
బెఱింగించి మహారాజ్యంబు వొందియునన్న నెంతయునట్లుగ ననుగ్రహింపుడనిన
నట్లయగుం గాత మని శివకేశవులు పలికిరి॥ శ్లో॥ ఇహజన్మని పూర్వస్మిన్
యత్కించిత్సుకృతం కృతం। తత్సర్వం పూర్ణ తామేతు గోదావరి నమోస్తు
తే॥ వ॥ అనిస్మరించుచు నవ్వెండి వ్వా గౌతమి ప్రవాహాంతరంబున స్నానం
బొనరించు నవ్వాడు మత్ప్రసాదంబున బూర్వజన్మకృత దుష్కృతంబులం
దొలంగి సుకృతియై యిష్టార్థంబులం బొందు ననుడు నంత గ్రానంబు నొంది
యింద్రుండు నట్లానరించి బృహస్పతియుతుండై తదీయంబునకుం జని పరిత్యక్తా
ధుర్యుండగు ధన్వంతరిం దోర్చిపుచ్చి శిష్టపరాజ్యం బేలుచుండెఁ మునీం
ద్రా! దేవేంద్రుండు స్నానంబొనరించినచో మంగళీయనుపేరనది యై గం
గాసంగమంబునొందె నింద్రప్రతిష్ఠవలనం గోవిందుం డిందేశ్వరుండనియుఁ
గార్యసిద్ధికరుండగుట నీశ్వరుండు సిద్ధేశ్వరుండనియు నొప్పి రవి మొదలచట
గోవిందమనియు మంగళీసంగమనియుఁ బూర్ణాంబనియు నైంద్రంబనియు

బాహాస్పత్యంబనియుఁ దీర్థంబుత్పన్నంబయ్యెనందలిస్నాన దానాదికంబ క్షయఫలప్రదంబు॥ క॥ మునికులనాథనిశాకర। విను మేతత్పూర్ణతీర్థవృత్తాంతంబు। వినినం జదివినవ్రాసిన। జనులకొగిఁ భ్రష్టరాజ్యసౌఖ్యముల బ్బున్॥ వ॥ ఇదిపూర్ణతీర్థవృత్తాంతంబనంతరంబు శ్రీరామతీర్థాదిదివ్య తీర్థంబులాప్పునని పద్మజుండాత్మజునకుం జెప్పెనని చెప్పిన॥ క॥ వినిసంతసించి నైమిశ। వనవాసులుసూతుఁజూచిపరమాదరులై। వనజోదరుఁడెక్కెలితిగిం। చెనాత తీర్థములమహిమ చెప్పుమాయనుడున్॥

—* ఆశ్వాసాంతము. *—

మ॥ త్రిజగన్నాథరమాధినాథవిధిసద్బృందారకేశాదినా। కజసందోహకిరీటకోటివిలసద్రత్నప్రభా। ప్రజసీరాజితపాదపద్మయుగ శ్రప్రచ్ఛాదితాస్మయుథ। కృత్జనాశాస్మజుసుషమహాత్మహానపోధిద్వ హాసద్గృహా॥ క॥ లింగాసంగరహితసు। శృంగాతుంగోత్తమాంగలితసుర గంగా। రంగానుషంగకలుషవి। భంగానాంగలింగవంధనశాంగా॥ మాలిని॥ ప్రమదప్రషతురంగారంగనాథానుషంగా। విమద్భృతసుకురంగారంగయుక్తాంతరంగా। సమకలితభుజంగాజంగమస్థావరాంగా। శమితజనన సంగాసంగపాపౌఘభంగా॥

గద్యము.—ఇది, శ్రీపరమేశ్వరానుగ్రహ సమాసాదిత కవితావి
చిత్రాపస్తంబసూత్రపవిత్ర, కౌశికమునివంశవర్తిగోత్ర,
శ్రీపాదకులకలశార్ణవ పూర్ణరాకాకైరవమిత్ర,
సుబ్రహ్మణ్యార్యపౌత్ర, వేంకటయజ్వాగ్ర
పుత్ర, సుచారిత్రానునాతనోభ
యకవిమిత్ర, సకలసజ్జనవిధేయ కృష్ణమూర్తినా
మధేయప్రణీతంబైన గౌతమీమాహాత్మ్యం
బను మహాపురాణంబునం బూర్వ
భాగంబునందుఁ జతుర్థా
శ్వాసము.

శ్రీ పర మే శ్వ రా ర్ప ణ మ స్తు శ్రీ.

శ్రీ రస్తు.

గౌతమీ మాహాత్మ్యము.

పూర్వభాగము — పంచమాశ్వాసము.

క॥ శ్రీపాదాపదమలశే। పాపాటితలోకవిభుతాపాలజనన। శ్రీ
పావనవంశకృష్ణు। శ్రీపదయుతభాగనే। శ్రీపతి మేశా॥ వ॥ దేవా! దివ్యచిత్తం
బున నవధరింపు మనిశిష్యుండు శౌనకాది మునులకిట్లనియె నట్టియంగిం
చిన సంతసించుచు। తానటం బుండు నిఖిలము ట్లు వెప్పుచున్నాఁడు॥ గీ॥ తెలుఁ
చునంతన భూప్రజనాతాగ్య్రపముసుఖము। లఘుపాపములను నివారింపఁగ నంగు।
నట్టిశ్రీగౌతమీకథావక్త్రం జేసంగ ధరిత్రి వచించెద విను సావధానముగను॥

—* శ్రీరామోత్పత్త్యంశము. *—

మ॥ సరయూతుంగతరంగరేఖపరిసంస్పర్శపూర్ణకుల్యాగణ్యతా। విర
తాసేచనమూడుతాలలుక మున్నార్న్యం దూర్ణమైపండునే। కరశాల్యాదిసంఘమున సస్య
ములసౌఖ్యంబిచ్చుచున్ భూమిలో। నమితో కోసలకాదిభూనమములో మాధ్య
పట్టంబొప్పెడున్ ॥ 4 ॥ మాంపదములలో మున్నెన్న వెన్నుగురులు,
పోలువరెనొప్పవీధులవాలు, వాలు। వాలుచను సన్నపాలిచ్చనాలు, నాలు।
బిడ్డలనెసంగుగేస్తులదొడ్డమేలు॥ క॥ త్యాగబలకావ్యనవ్యార్థిక। జనులకును త్యాగ
తసౌఖ్యసంధాయకమై। దనరువసుధకున్నాయకే। మణియునగరాజధాని
మహిమోన్నతచేత॥ వ॥ ఏతాదృశమహామహిమాలంకృతబై భూతలంబున
విఖ్యాతివడసిన సాకేతపురంబునకధినేతలై ఖర్వాతిపంశసంభూతులై
వైవస్వతుండు నిక్ష్వాకుండును, నృగుండు, మరుత్తు, అంబరీషుండు, కకుత్స్థుం
డు, పృథువు, యువనాశ్వుండును, బృహదశ్వుండును, మాంధాతయు, ముచు
కుందుండు, ననరణ్యుండు, త్రిశంకువు, హరిశ్చంద్రుండు, సగరుండు, అంశు
మంతుండు, దిలీపుండు, భగీరథుండు, నహుషుండు, రఘువు, నజుండులోనుగా
గలరాజన్యులు నసాధారణవైభవంబునం బొడముఁ వంశకర్తలును, చక్ర
వర్తులు మహానుభావులు నఖండకీర్తికాంతాలలాములై పరమపదంబునొం
దిరి. వారలయనంతరంబునఁ బ్రదేశాయుగాలంకారుండై॥ చ॥ దశరథుఁడం

తరాచలమదంతయకీర్తిహారదూలలామండుం । బహుపతిభక్తికామాంచుసమ స్తనరేశ్వరసుప్రశస్తుఁడు । గ్వశదమణికిరీటపరివేష్టితనానుపదాభిరాము డుఁ । దశరథనాముడొప్పవసుగన్విబుధాహితమర్వరాముడై ॥ సీ॥ సత్సం తతులనిల్పు జైవాతృకుఁడు సర్వచక్రంబులను నేలు సత్ప్రభుండు । దోషాకరుఁడు గానియోషధీశుం డెల్లసన్నగించనికి ఖాశ స్తమూర్తి । అకలంకుఁడైనమహా విధుండెందునిశాటత్వమొందని ఘట్టిరాజు । గురుగదమొందనికువలయమి త్రుండువిషరాశిఁబొడమనివిశదకీర్తి ॥ అతఁడనఁ బెంపొంది తా మహామైన రా జ్య। ముసుఁదమమువొవఁబాలించుచునుధరిత్రి। నఖిలధర్మపరాయణుండగు చు దశర। థాఖ్యనీరాధచంద్రముఁడలరుచుండు॥ కం॥ అయొడయనికిన్ముగ్గు రు। కాయజునమ్మోహనాస్త్రకళలఖిలసతీ। గేయులు కౌసల్యయుఁగై। కే యిసుమిత్రయుఁనఁగలరుగృహిణులు పోఁగదన్॥ ఉ॥ పాడియుఁబంటయుంగ లిగి బల్విరులంధులఁదూఁగుచుండు నా। తేమసభార్యుఁడై తగుతరింగురియన్నె లయొమవాసలే। గోడునులేక భూప్రజకుఁగోరుసుఖంబులుదొప్పదోఁగగా। బాటిగ రాజ్యమేలుచును బాసిలు నా సమయంబునందునన్॥క॥ సురరాజ్యంబు నకసురా । సురులకుఁదమలోనఁబోరలు చూపట్టుటనా। యురుదెగలవారి కొగడు। ఘ్చరసంగరమయ్యె జగదుపప్లవకరమై॥ గీ॥ హరుడువారివేఁ నణం చిననణఁగకఖిల। జగదుపద్రవముగ రౌద్రసరణినట్లు। పూనికలకాలమునుబో రుపోరునందు । నెన్నటికి నోరుజయమంద రేమిచెప్ప॥ క॥ వారోడినవీరోఁచి యు। వీరోడినవారునేచివిడువక సముతై। పోరెడుసమయంబునబయ। లీరీతి నిబలెఱుఁగదక తివవాగువినన్॥ ఉ॥ పాయకకోసలేశ్వరుఁడు వతిఁబలుదున్న కేలంకునంజయం। బాయతకీర్తియుంగలుగునన్నసురాసురులాలకించి వే। బోయిరయోధ్యకందుమును మున్నుగనాదొరఁజేరి సర్వము। న్వాయము వె ల్లుంగఁజెప్పితమపక్షముకమ్మనివేడ వేడినన్॥ కం॥ ఉగ్రీకృతమునుఁడెలి వుచు । నరనాథుండేనువత్తునదువుమినాఁబ। ఝ్యాదయతిగనంత తేద్రిం। మ్ము సులనుజను దెంచిన్నపతిమణి వేడుటయున్॥ మ॥ వినుదేమున్విను చాలి పార్థనమున స్వచ్ఛేతు వాజిన్నప । ర్వనికాయంబుసకంద గానను హాగి న్వాగ్దానముం జేసితిం । జనదేరానిక మీకటంచని చిరాజన్యుండు దోరాగవే। దిన త్రైకేయునిలోంచుస్వర్గమతి గాఁ తీవ్రీ రథారూఢుఁడై॥ చ॥ అతిగిను కేంద్రవంద్యుఁడు ముయోహవనోహలుడన్న రెందుదిడ । త్రతిసనితత్తివచ్చి కధుదర్పమునూళ్లను రారిసేనతోన్। గుహతరవాకటన్మరు గుబోల్పి విజింప

లఁదోలిపై ఖలిం । దరుమఁగ వానువారి రియథాయథనై విదిచెట్టుకొందు
ఱ॥ ఉ॥ పాఱెడు వేళవారి దళవాయి ఫదాసిటులుండునే నసీ । భోరునఁ
బ్రాణభీసఁగొని పోన నుశంబగుఁగాక మృత్యువౌ । పారుడుచోట లేదిఁకధి
వ్రాలెటు చేసియుందప్పనోటుము । వారలకీ ద్రుతేఁ రిసి పాదుకొనుండనపో
ఱవమాకలుగ॥ గీ॥ మానమునఁ కాగ్రగుణ్యుఁడు ప్రాణమరయ । నెట్లుపో
వునో పోవునదేమిస్థిరము । యనిఁ బోరి పారినయుశమానను దుమరిలి. మరిఁ
గవిసి రొక్కపరిభీమపరిణయసంగ॥ వ॥ కదిసితోమరభిండివాల పరశుపట్టి
సగదాకుంత కరవాలాదిసాధనంబుల నొక్కపెట్టునఁ బట్టుముట్టి పెట్ట
లు గట్టునట్టుఁగొట్టుటయు నట్టైడనన్నరనాథుఁడును నిబిడఘనాఘనచ్ఛ
న్నదినవాధునివిధంబుననుండియు నొక్కించవడికి నుఱుకుమిగిలి తెరపిగనితె
రిపియూసిబాణ పరంపరలనగులఁ జించి చెండాడు నప్పుడుభయబలంబులును
భయపరాక్రమంబులం డీకొని యొనందు నిందు నివదాంధుండును, నగ్నినగ్ని
హోముండును, నిశితపసిఁధూతవాహుండును, నిరంబుతినవిదితయు, వరుణు
నుగ్రకరుండును, గాలిగాలవాణియు, గుబేరుగర్భిఁండును, నీశానుంగీశ
నాసుండును, దశదిక్ఫలాధిపతినముచి బ్రాతలగుయాతుధానులనుఁ
దఱుకఁగలనిఘులనిధులు నస్తిపతులనస్తిపతులును. సాదులసాదులును, సు
భటులసుభటులును, గదిసి, బలోద్ధితపతాకపటలంబు పటుపిశితఖచితనము
ద్భూతకీలాలంబుగాఁబ, ధనుర్విముక్త బాణపరంపరానిశిత సంఘాతాంధకా
రంబుకరివాల ప్రభాజాలంబపసముంప, రధులువిరధులుగఁ సారధులువీత
మనోరథులుగ, నేనుంగులుపీనుంగులుగ, తురంగంబులువికలాంగంబులు
గ, బత్తులువిపత్తింబడ, డాకలుముకలుగ, పదంబులు దెగిపడంగాళు
లుగీలూడి నేలపాలుగ, నడుములువిఱుగ, చేతులూడఁగుస్తకలు త్రెగించుకొ
నందలలుతలప్రాయంబులుగ, గేకలనేకంబులునాకంబుముట్టనట్టహాసంబులు
బిట్టడర, కరవాలతోమరభిండివాలాదిసాధనంబులనసాధారణ విక్రమక్ర
మంబునంబోరినపోరుఘోరంబయ్యె- నయ్యెడఁ గేశశైవాలంబులు నధరప్ర
వాళంబులును బాహులతలును జంఘామకరంబులు ముఖపద్మంబులు, నేత్రమీ
నంబులును ప్రపదకచ్ఛపంబులును కంధరదరంబులును, నఖరగత్నంబులును,
కీలాలకీలాలంబునుగలిగి సంగరాంగణంబు గంగాప్రవాహంబు పగిదిరథ
హస్తిపత్తితురంగాదికళేబరంబుల మోచుకొని ప్రవహించెనట్టియవసరం
బున॥ క॥ ఇంద్రాదులఁగదిసినవై । త్యేంద్రులు దారుణ్యుమిగిలి తొంకరాటి

కలనన్ । సారథ్యంబు కౌశలముల్ బరపియుఁ । దంగ్రతఁ గోసలపతి పారఁదఱి
మిరితులన్॥ గీ॥ దశరథాధిరాజు దాకినసోకుల । మూఁకలెల్ల పీకఁబోఁతి
యితి॥ ఘోరశరములైన నారాచశస్త్రాస్త్ర । ములను ములిఁగి తెలివి పాసిచిర
పృతుఁ॥ మ॥ నియతిఁ గస్వంబు సమగ్రరంబుగను నాగ్నేయాస్త్ర సంధానమొం।
తయుఁ గావించి పరాక్రమంబునను రోషాధ్యాత్ముఁడై నేసి భూ । దయితా! వ
శ్యుఁడు కాచికొన్నను దసౌష్ఠవ్యంబు మైదానవ్వు । ప్వయు దానంత ముతెల్ల ఖేచి
రంగదుం బెల్లార్చి రొకం(ప్పన్నదిగన్॥ శా॥ ఆదివ్యాస్త్రము విస్ఫులింగవిసరం
బాభీలకీలౌఘముల్ । రోదస్యంతరమంత నిండఁగఁ గడున్ఘోరక్రియన్ రాగనం।
దాదిత్యోజ్జ్వలభాగ్యమానులగుచుద్దాహంభూమినాథా! ముముక్ష । స్వాని
స్వాంతులఁ బోల్పమంచాదిగ పశ్చాద్భాగమున్ జేరుచున్॥ మ॥ వెరకుం డేఁ
గలసింధుభూమిపతి వేవేవచ్చు నచ్చిచ్చటం । పగఘైర్యంబున వారుణాస్త్ర
మునఁ దావారించి నైపైఁ బరం । పరతైవశ్యుఁడు నాగసాస్త్రములు గీర్బ
త్యాస్త్రములై వ్రచిసం । హరణంబుం బొనరించి తోలెనములన్నాకౌకసుల్
ట్చుకన్॥ శా॥ చండప్రక్రియ నస్టు దోస్త్ర్బల సచ్ఛ్రేఁ బవాక్యంబుగా। దం
డుం దర్లఁ గఁజేయుచున్ స్వపతి కోదండోగ్ర మార్గ్వావో । ద్దండాగావముసం
దెసల్పది యున్నత్యంతయుమసహ్యశ్రీయును । గుండోపాసెటఁ జూడఁ వాసయ
గుచుంగోరాడి పోరాడుచోన్॥ మ॥ సముదిఫ్రీగఁబివింపాకిశరసంధా
నంబుఁ గావించి పి । క్రమమొప్పంబృథివీశ్వరుం బొకవిహ్వలంబాగున శ్లేయు
చు । స్సమయుం జేసియు నెల్లగోపరివిశృంఖలంబునో నేయవి । గిమహీం
కేదారుకంగనాయకత పదె స్త్రీస్వాంతులచోద్యయసన్॥ కం॥ రణసంభ్రమ
మునవోఱుగుటఁ । గనగమహీజాని బోదలఁ గని కేకయసం । జనితాంగనము
ననాగర । మణిచక్రమువక్రవిక్రమక్రమమొప్పన్॥ శా॥ దానంజేసి యుధా
స్థితిన్ రథమిలం దండప్రమాణంబుగా । కానందంబుగఁ జక్కనై నిలువగో
త్రాధీశ్వరుం డిమ్ములం । బానఁ ఘన్యముగాఁ గవాడుచు ముచి భ్రాంతాప్రదు
లక్షణతులం । దానాసంయమనీపురాతిథులగాదర్పంబునం జేసెగా॥ మ॥ ర
ధుబున్ సారథు లంగరుణ్ హయులు రారాజుల్ప వాతుల్ మహా । రథముల్ సావిని
పాదుబున్నమ సిపోఁ దస్తాగ్నులై చిక్కుఁవా । నృపులట్రింబరవంగఁ బోరు
డిగన వ్వైర్యాసు పన్న్యనో । రథసిద్ధింగని మెచ్చి రాదశరథున్ రాజాధిరా
ట్సారథున్॥ కం॥ ఈ సమరవిజయముఁ గని । భూతలపతి దేవతాప్రపూ
జ్యాందముం । గౌతుకముననవిశాలిని సా । కేతంబున కతిగమహీంపి కేలఁ

కలంబోవలక॥ వ॥ అతిగిసగరుకేశనవనిరంబు సేయుసత్రుడు నరోత్తమకి ల్లుటయుఁగని రాజతల్లజుండు డిల్లపడిఁయుప్పల్ల వాఫరిరిది నేమనిన రామ సంగ్రామంబున । వనచేసినదంతయుకెలుంగించినసంతసించి యుతెండిట్ల నిరె॥ వా॥ అహివా, నికశసంగ రాగమునంధాదిత్యాశిరోమణియుం । బతి నాత్యంబునఁ జేసినాసి ఎబుషే నాగ్రాసనస్థుండనై । స్తుతింపంబడితేవ దత్తకుసుమస్తోమగంధంబుది । క్రతువుబట్టింజను నెంచినాగతంబు దిగ్గ హాగ్రవంగ్యపడక॥ గీ॥ సకియ, నీవుసాహసమునకుమదిమెచ్చు । వర్త్రె నెంతువని మతిరెచ్చవాడ । చేమవనదగ్జ్ఞానవలసిన । యిప్పుడంగేవ మునకైనయుండు॥ వ॥ అనినసత్యయుగంగాతనిని యునేకి చీఁనినాంబరా భగన్నామంబుకానుకలోసంగి మహిమినిక నవస్వాసముండై పూజ్యసామ్రా జ్యంబేలుచుసుఖంబుండెను ఉయగ్రాహి॥ అంతటవసంతము [illegible] తనకము [illegible] మకరందాంచిత్యపిపాఁధ । [illegible] ముక్త్యత్రాంతదిగు [illegible] । [illegible] శాంతసోమ [illegible] సంతసముసింధు। [illegible] సనంత యుసాంచరాలక॥ సీ॥ మంవిప్రూ । [illegible] మంల నాంబుబాడై । సుకరాంశికాదిసత్త్వసంస [illegible] త్రైరాధిరాఘిఘువశబ్దములఁబ కొక । [illegible] యుక్తై [illegible] నాట్యంబు లై । [illegible] సకాంతాళినాట్యంబు [illegible] సంతసవాంవహిళ్ల । ముస్లధ్యా [illegible] జనరుంపుమాధ వుండు । సౌగసులకునెల్ల [illegible] నవమ । [illegible] త్రీవసల క్ష్మీగత్రిణ్ణియాడె॥ క॥ అలమాధవుపుసనేఁది । సలలితగతిఁబంట్లియా డుసమయమునంబుం । దల [illegible] జన్ములు । [illegible] లునల [illegible] రెము గైపూం [illegible]॥ గీ॥ [illegible] రఁచిమలయుమానము । తోవ [illegible] ంటలోనృచి । [illegible] దాత్సేమునసంగ । శె [illegible] బాగ్రియూకులూడి [illegible] ॥ వ॥ [illegible] సకలస్యంగాగసహాగసం బగువసంతాగమంబునసి [illegible] ॥ వ॥ [illegible] బద్ధినినిలికోకతల పాగాసిరిపూ [illegible] । బులసింగంబులరుందు దుండకపియుంబుల్లడిలేదొ లకా । [illegible] । [illegible] గినచెందుమఘోమాకపువన్నెకరవ్వనున్న వృటక॥ వ॥ వచ్చి రాజదర్శనంబు

ద్దేశించి ॥ఉ॥ ఏమిరతండ్రి! యెండగడపొంచితి పిందు తల్లిదండ్రిమ । మ్మీ
మొయిఁగావపాల్పర చిహ్నపు జలముల్ గొనివత్తువంచునీ । వేమరియుంత సేపచట
నిమ్మపరిశంబనమున్న యూయుమ! యొమ్మోముతోవారు లేరెవర యోచనుచున్న విప్రా
ణాధారుయువుల్ ॥ చ॥ మొఱమొలమూడు వేళ నమయాత్ర మునీశ్వరుఁ బుచ్చ నేలనం!
చలగిరి పోనియుఁ మృగములోనివాదవి చేసుకొన్నవో? జలములఁ దెగ్గదారి
తో? నిశాచరులారసిత్రెళ్ళనేసిరో । తెలియగరాదు కారణము ధీనిధి! యెం
తకు రాకయుంటకుఁ ॥ వ॥ అనియనేక విధంబుల విలపించుచున్న యా వృద్ధ
దంపతుల యొద్దకు దశరధుండు సకమండలుండై మెల్లన నడుచుటయుం బాద
విన్యాసశబ్దంబున వారు కుమారుండు వచ్చెనని వానినుద్దేశించి ॥ మ॥ తనపే
రాముయుఁగన్నతండ్రి తదయంగాకారణంబేమిరా । పెనుదాహంబున వేగు
చుంటిమురనీ వేమోవు దిక్కైతిరా । కనులుంగానలు లేని మాపయిఁ గృపాకా
రంబునీకేలరా । యనుకంపంగనకున్న నిల్తుమురమేమారాకుమారోత్తరా॥
క॥ అనివగచుచునిటు శారి । మ్మురుచును పలవించుచుండు నంత మహీశుం
డును మెల్లన నడుగిడుచుం । జని మునికిని నమస్కరించి జత నిలుచుటయున్॥
ఉ॥ మాటసేరంబు నందనకుమారుడు గాదని నిశ్చయించియా । రాటమతో
మహీశు ముని రాజు గనుంగొని పల్కె నెవ్వరీ వేటికి వచ్చినాడ వెటనేనిమదా
త్మజు నాత్మ వేది! యా । రాటవినీటికై చనెడు నాతనిఁ జూచితివే? మహామహా॥
తర॥ అనుడు రాజు నేన యోధ్యా పురాధిరాజను వేటకై । యనికి వచ్చితిన
చ్చటచ్చట శ్రేగుచుండి నేనిమి । తనయు నిన్నయ వేదిఁ జూచితిఁ దత్కథాక్ర
మమెల్లనే । వినుతెమెల్లన చెల్ల నీరిదివీనిఁ జెందగఁ జేసె ప్రొడి॥ వ॥ అనిసభ
యుండు భూపతి నయంబునఁ జెల్పుడుగిల్లపోయియు । మ్ముని సుతవార్త మేమి
యనిపోల్పరఁ జెప్పెదునంచుకింపలై । తనయుని వృత్తముం వినిన దాక జలంబు
లుగోలినంతయు । స్మన మానసజంకువో చెలువుమా? నినుఁ జూడభయంబు
వుట్టెనుఁ॥ వ॥ అనిన నద్ధగణి కాంతుండత్యంత సాధ్వసంబున గడగడవడంకు
చుఁ గోరయుంచ కొంతయు నేరింగించిన విని హాహాకారంబు సేయుచు ధరణి
కొరిగి మూర్ఛబోయి కొంతవడికి న్వాశ్వాసితులై తెప్పిరి యుప్పరమదంప
తులిట్లని విలపించిరి॥ చ॥ పురోసమునీశ్వ పోసి మనవున్నెరు దారి కిమెట్లు గట్టు
నో? కొడుకనిత్ర పుట్టినదిగోలెగమంగను నంత నంబున। ఇటెదొదమింతకే
పొడలపోవప్రుడైవము నైపలేకపో । చడనిను మమ్మిఁ బాపిముటు బాముల
పాల్పడమార్చినకటా॥ ఉ॥ [illegible]

హాటక । ద్భాసురకీర్తిహాజనవప్రాపావనపాటుఁగన్నతండ్రిమా । వ్వాస
లసీవు సేయుటకు మారుగనిన్నుఁజేతొగ్గిఁబెట్టిమా । దోసమ్ముఁజేతుల న్వెలిగి
దుమ్ముగఁజేయుగనవ్యోనఘ్యాయా॥ వ॥ అనిగోలుగోలునంగంటికినిమంటి
కినేకధారగఁజేప్పుచు రాజాదిత్యముగంతై॥ గీ॥ ఓరిరాజాధమా గుడ్డియగు
ముఁజెవుడునఁ । బొందివృద్ధులనుగుమారుపుత్రునొకని । నరకిముఖ్వరవ
రికినదురితమంది । తెంటికంబమువెగనేయనిల్లువడదె॥ వ॥ అనుచునత్యం
తామర్షంబునసీవునుంబుత్రవియోగదుఃఖంబునఁ బొడవడఁగుమని శపియిం
చివారాదుఃఖంబునంబు పెల్లుడుఁ గాంధర్వంబునొందిరట దశరథుండునతి
శోకవ్యాకులితచిత్తుండైయుత్తరిఁ దాపసద్వయంబున కగ్నిసంస్కారాద్యు
త్తరక్రియలాచరించి యథాగతక్రమనగమునుండై కులగురుండగువసిష్ఠునా
హ్వానంబుగావించి జరిగినదంతయు నెఱింగించి తదనుమతిం బాపోపహతి
కిఁబ్రాయశ్చిత్తమాయమేధయాగంబుసేసి పూతుండై యపుత్రకుండుగాన
ఋష్యశృంగపురస్కారంబునం బుత్రకామేష్టిసలిపి యందగ్నిదత్తపాయ
సాన్నంబుభార్యాత్రయంబునకుఁ బంచియిచ్చిమాయుచు దద్భుతశాయివిశే
షంబునంజేసి గర్భిణులైరి యంతరంబ॥ గీ॥ కాంచెఁగౌసల్యరాముఁదాళుస
పిరాముఁ । బడసెఁగైకేయిగుణభక్తిభరితుఁ భరతుఁ । గనెసుమిత్రయుశౌ
ర్యలక్ష్మణులలక్ష్మ । ణునినిశత్రుఘ్నుశత్రుఘ్నులసుతుల॥ చ॥ నలువచ
తుర్ముఖంబులనాలుగుసంపదములనున్నహరియా । త్వలనయనాయుధప్ర
థితబాహుచతుష్కమునావనుంధరం । గళలగభీగతకారివుసికారణదశప
రాక్రమంబునన్ । నలువురునన్నదమ్ములుఘనంబుబొగడ్తలకెక్కిరున్నతిన్॥
క॥ నలుగురుబొదుకుపెనఁగురు । మెలతలునుంగలసిమెలసిమెలగుచునుం
డన్ । బలువై భవమొప్పగఁ ధరా । తల మేలుచుదశరథుండుదనరుచునుండెన్॥
సీ॥ అపుడుకౌశికుడధ్వరావనార్థము వేడితోడ్కొనిపోవ సుతులక్ష్మణులరామ।
లక్ష్మణులనుఁగొనిలలిఁజనుచద్వానుఁ స్వామునవమహావిద్యలన్నియునొసగి । సుప
జేశమొనరించెన్నపమాతియుటజోపకంఠమతిగొటకనువధించి । మరిసు
బాహునిద్రుంచిమారీచుదోలినయంతరాయమ్ముగయజ్ఞమడరె॥ గీ॥ సాను
జుడురాముడంతనమ్మౌనివెంట । మిథిలకరుదెంచిసీతకై ప్రథితమైన । యీ
శుచాపము వేగుదునెత్తరాని । దానినవలీలఁగొనిసభలోనవిరిచె॥ శా॥ రారా
జున్విస్మితిందుచుండశుభతూర్యధ్వానముల్మ్రోగుచో । నారాజన్యుఁడుగాదు
లంగడిగికన్యాదానముంజేయగా । శ్రీరాముండుపవిగ్రహించిశుభదృష్టిం

చెంద్రిమాడెన్వ్వరా । కాకోపేశమఖోర్వీజాతసుగుణౌఘస్ఫీతసీతందగన్॥
వ॥ అటమమున్ననిజసమూహ్వానంబునవచ్చియున్న భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్ను
లకునుం గన్యలనిచ్చివివాహంబు గావించి సపుత్రకుండగుదశరథునంపిపుచ్చ
టయును॥ శా॥ మధ్యేమార్గమునందురాముడెదురైమాత్సర్యమొప్పంబ
రా। సాధ్యంబైనకుఠారధారితఘుతీసర్వంసహాదిబ్జభో। మధ్యంబులోగా
రిలేకనిండిలోనభిమప్రక్రియంబాపరా । వధ్యంగానొనరించెరాముడహో
తావష్టంభవోద్దాముడై॥ గీ॥ పరశురాముభంగపరచినరఘురాము । మె
చ్చిదశరథుండుగ్రుచ్చిమెత్తి। కౌగిలించిపిపులకోత్సాహలమ్మునం । జేరెపు
రము సపరివారుడగుచు॥ సీ॥ పదపడిసామ్రాజ్యపట్టంబువసిష్ఠాయుడగు రా
మునకుంగట్టనవనిసేత। నలపోయుటకుంబాపకలితయామంథరాబోధంగై కే
యిదుస్సృద్దిదలచి । తనవరద్వయము రాముని వనవాసంబుభరతుడునిలనే
లుదొరయగుగాగ । నడిగిననాడయుండును మప్రవేశముగామినడలుచుండుడు
రాముడదియొల్లింగి॥ తాపసాకృతిందాల్చిసోదరుడు సతియుం। దోడరాగా
జ్యసౌఖ్యముల్దోలిచియైచి। కారుటడవులంజిరుగంగంగడలిపోయె। లీలంబిత్రృ
వాక్య పాలనాశీలుడగుచు॥ వ॥ దశరథుండునపుత్రవియోగవేదనాదోధూ
యమానమానసుండై మౌనిశాపంబుస్మరించుకొని పరితాపంబునొందుచు
ననశనవ్రతంబుపూని యొకకొంబఁబడియుండెనంతట॥ ఉ॥ పుత్రవియో
గదుఃఖమునభూపతికంతవిదాహతాపముల్। గాత్రమునందుగ్రమ్మనొసెం
గంపము పెంపరమయ్యెనేత్రముల్ । శోత్రములడ్డమాకపడెశోషిలెవాతె
రవేకిపుట్టెహ్హా । గ్గోత్రమభిన్నమయ్యెస్పృహాతోనుఁ గెంబఱుకేగెనాడు
లున్॥ క॥ దంచినగతిశలమేరగ। లించినగతినడుము మెడలమేరురదాళ్లా।
గించినగతికాళ్ళగిస్సినుంచినగతిజ్వరముదాకెభూపతికంతన్॥ క ॥ చలివ
చ్చెమెదటునార్చెను। దళసరిగముదాల్చె మేనుతలమోదవెం। బలుతేలుపో
టులట్టుల। నిలువెల్లంబోటువాడమన్నపతికినురియున్॥ శా॥ ఘమనాడీత్రిక
సన్నిపాతమునవామ్నాజానికుద్యత్ప్రలాపము। నుద్వర్తనవేగలేచుటకడుంబ
డ్బాహువిన్యాసమున్। భ్రమయున్వేకియుందోచితోచితుదకానాడీస్థితుల్।
దప్పిపోవత్క్రము మెంతేనియులేకయుండెనుగ కాంతుండుండెనొంటూర్పు
తోన్॥ క॥ ఎటువైచినకాల్సేతులు । నటులుండగనెదిరిందన్నునరయకనూ
ర్ధ్వ। స్ఫుటనిశ్వాసంబునంగడుసం। కటపడిపడిదశరధుండుకడతేరెవాగన్॥
వ॥ అనంతరంబబ్రహ్మహత్యాతిపాతకంబునంజేసి యమమూతాకృష్యమా

గుండై దక్షిణాశాపథంబువట్టిపోవంబోవ ముందర॥ మ॥ కని వెఱఁగొబ క్ష్మా-
రథుండు దుష్టజనవ్యాఘ్రాదిస్వరూపాయుధుల్ఘనహుంకారగతాట్టహాసకలి
తోగ్రప్రక్రియారోమహా । క్షణకృత్తికంకరభస్మితాతివృజినప్రఖ్యాతజం
తుప్రజా। ననజాక్రందనభీతిదానముకృతాంతస్థానముగ్రైనముఁ॥ మ॥ క్రి
కచంబుల్పటగార్లుకత్తులుములుంగంటంబులుఁ లోనినా। రకసంఘస్థితియాత
నోపకరణవ్రాతంబు ప్రంబుగా । నొకటన్నిప్పులయేరగత్తగనుభీప్యుద్రేక
ముంగొల్పుచుఁ । వికృతంబైనన వ్వసంయమనినిన్వీక్షించె రాజాత్ముఁడై॥
వ॥ ఇట్లతిభయంకరంబయినసంయమనీపురం బెట్టకేలకతికఠినంబునందరియం
జనియటఁ గ్రోధరక్తాంతలోచనుండును బ్రళయకాలాంబుద నిస్వనుండును
పరిభ్రమద్భ్రుకుటీకుటిల నిటలతటవిటంకుండును, వికంకట వికటాకారుం
డునైన పితృపతిం గాంచి వచలించుచున్నసమయంబునం దదనుమతంబున॥ సీ॥
కాలుసేతులఁ గట్టి గాశృంఖలంబులఁ గట్టి వైతరణిలోఁ బెట్టువాఁడు । క్రొ
వ్వాడిగోరుల గ్రుడ్లు బెన్నెత్తుములుమలంగ మెటీకెఁదానొకఁడుండు। గడెకం
డకండలుగానాడ తెల్లనుఁ జెక్కుఖడ్గంబున నొకఁడుండు। తలక్రిందుగాఁ గట్టి
బలుఅంపములఁ దుండెసుండెంబులుగఁ గోసెనొండొకండు॥ ఎఱ్ఱఁగా నగ్నిఁ
గ్రాగినయినుపరసము। ముక్కులనుఁ జెవులనుఁ బోసె నొక్కఁడుండు। పూతి
గంధబంధురమలమూత్రకూప। మునశిరోదఘ్నముగఁ ద్రోయఁ బూడ్చె నొకఁ
డు॥ వ॥ ఇట్లు దశరథుండనేకవిధనారకబాధలనుభవించుచుండె నంతనక్కడ॥
చ॥ రఘుకులసింధుసోముఁడగు రాముఁడు సానుజరాముఁడై జగ । ద్ఘటిత
పుణ్యసంఘజల విస్తృతతుంగతరంగగంగఁ దా । లఘుగతి వాటిదుష్టమృగ
లక్షణలక్షితసాధ్వసంబర। ఘ్యఘనపథంబువట్టియడి యాసలదైన్యముదో
పబోవుచుఁ॥ వ॥ కొంతదవ్వటిగియటిగి గమనాయాససంజనిత శోక
వ్యాకులితచిత్తయైతత్తరించుచు నతిప్రయత్నంబున నడుగొకయామడగు
నట్లుస్సురని వెట్ట నూర్చుచున దుఃఖాయత్తచిత్తుండై రామ
చంద్రుండు లక్ష్మణుదిక్కు మొగంబై ఇట్లనియె॥ శా॥ కంటే! తమ్ముఁడ! దైవ
సంఘటనశోకంబందు నెవ్వారికిం । గెంటన్ రాదు సుమీ! మహాద్విభవయు
క్తింబొల్పు రారాజుకుం। బంటైనోములకెల్లఁ బుట్టిచనుని పద్మాక్షికారో
నలో। గంటన్నించుచునట్రి పుల్ నడిచెపన్నష్టంబుగా నిత్తరిన్॥ గీ॥ కటు
కుతాలాత్తియరకాళ్ళఁ గాడివెడలు। క్రొత్తనెత్తురులాఁకునాకొమరుమిగు
లేఁబిమసుపాంజేబుమువ్వల వహసకర్ణ। నడకఁబోడిమినబోడిపలు నాతిక

మురోఁ॥ వ॥ అనుచు వైదేహి నుద్దేశించి॥ సీ॥ అతివరో వరభర్మహర్మ్యతలంబులే
బహుభీతిదంబులీ పర్వతములు। తరుణిరో నిరుపమోద్యానవనంబులే కడు
సంకటంబులీ కాననములు। చెలదిరో బహుమూల్యపీతాంబరమ్ములే వర్ష్మం
బునారయునీ వల్కలములు। సకియరో రుచికరశాల్యోదనంబులే యతిక
షాయంబులీయాకలములు॥ అకట రాజాధిరాజజనకాత్మజాత। వైనసీకిట్టి
కొండలమూవహిల్లెఁ। గదె యదృష్టవిహీనుల మొదటి లెక్క। వాడ నైయున్న
నాచెట్టబట్టబట్టి॥ వ॥ అనివగచుచుం గతిపయప్రయాణంబులఁ జిత్రకూటం
బునకరిగి నంతనక్కడ॥ సీ॥ గురుజనాహూతుడై భరతుడు మాతులనగ
రస్థుడరుదెంచి వగలుగుడిచి। తదుదంతమెఱిగి మా తనుఁగదుమా రాడియ
య్యూహత్తరకర్మలాచరించి। చిత్రకూటాద్రికి శీఘ్రంబ చని రాము రట్లో విరా
మునిరమణుగాంచి। భక్తిపొదలఁ బాదపద్మంబులకు మ్రొక్కి వనటగదురఁ
దంద్రివార్త దెలిపి। వినతుడగుచు నిట్లు వేయువిధంబులనన్న ననునయించివి
న్నవించె॥ శా॥ అన్నా! నిన్నొకనిన్నన న్నొకని గానధ్యాత్మఁదానెంచిపా।
పోన్నత్యంబునఁగైకయాత్మ జయరణ్యావాసముం జేతక్రై। నిన్నుంబంచినత
ప్పునైచిమరలక విచ్చేసి రాజరాజవై। నన్నుందమ్ములఁవౌరజాన పదులన్నా
లించిరక్షింపవే॥ వ॥ అనియనేకవిధంబులఁ బ్రార్థించినను రామచంద్రుం
డు పితృవాక్యపరిపాలనా యత్తచిత్తుండై రాజ్యశాసనంబున కొడంబడక
ప్రతికూలోత్తరంబిడిన భరతుండతనిచే ప్రత్యాఖ్యాతుండై తదీయపాదుక
లంగొని యర్చించుచు నందిగ్రామంబున నివసించి రాజ్యానుసంధానంబు సే
యుచుండెనిట రాఘవుండును సాకేతసమీపంబగుట నైసి చిత్రకూటంబు
వాసి తాపసశరణ్యంబగు దండకారణ్యంబు సొచ్చి యచ్చటి ఋషులకు రక్షో
భయంబువుచ్చి గోదావరీతీరంబున సజాయానుజంబుగ నివసించియుండె
నయ్యవసరంబున॥ చ॥ పితరుల సామికింకరులఁ జెన్నొఁగనుంగొని యిట్లు
పల్కెరా। సుతుడగు రామభద్రుడతి శుద్ధుడు గౌతముఁజేరె దత్ఫలం। బత
నివితన్గమింపనగు నట్టిదకావున నొందువల్కకే। రతిరయమూరనాదశరథా
ధిపుఁ జెట్టుడింక బాధలక॥ కం॥ అనుడు భటుల్ నరకంబుల। ననయంబుం
బచ్చమానుడగు పంక్తిశ్యం। దనుధన్యుఁ డవైతివిలె। మ్మనుచుక లేవంగ నార్తి
రతికుతుకముర॥ గీ॥ అప్పుడు దశరథుడిట్లనునయ్యలార ఘోరనరకంబు
లంబడి కొట్టుకొనెదు। నన్నుఁ బాపిసముద్ధరింటొనర్పఁ। గారణంబేమొ తె
ల్పుడీ కరుణతోడ॥ వ॥ అనుడువారయ్యాభవతూర్మారరత్నంబగు రామ

చంద్రుండుసానుజుండై గౌతమీతీరసమాగతుండవ్వొ దానంజేసినీవు ఘోర
నరకంబులవలన నాకృష్టుండవైతివి అతండువినుస్మరించుచు గౌతమీస్నానం
బొనర్చిపిండప్రదానంబుఁ జేసెనేని సర్వపాపవిముక్తుండవై దివ్యపదంబు
నొందగలవనవితండును॥ గీ॥ యమునికింకరులార నేనటుఁబోయి। పుత్రు
లకుమీదువాక్యంబు పొసఁగఁబలికి। వత్తుశరణంబటన్నాజ్ఞయీ వలయునను డు
నెనరుదొలఁగఁగాడఁబోయిరి వ్యాఘ్రరిభటులు॥ వ॥ దశరథుండు ఘనపాతకంబు
నకవతరింపఁబడియెనంబవ్యొ నాలోగౌతమీతీరనివాసులగు సీతారామలక్ష్మ
ణులు నాడుశనంబబ్బమించేసి యుపవసించిరవుడు దుఃఖాక్రాంతచిత్తుండై
లక్ష్మణుండిట్లనియె॥ మ॥ అమరాజేయులదైత్యులందు నిమిశక్రాంతాస
నాసినుడై। కోమనొందఁదగురాజనందనులమ్ము ఘోరారిసంహారదుర్గమ
తేజంబుననొప్పునట్టి మనమిట్టిమార్గాంతరమ్ము స్వమునందుఁబడితిమో
దగుణ్ణలకు దైన్యంబుముదున్నాముగదా॥ వ॥ అనిమఱియును॥ చ॥ ఎటువ
లెచూచినైతుమిప్పుడీ నవలామునురాజనాన్నమును। జటజటాగ్రునేయుడు
కచేకొను మొర్క్గనేదగిందుమ। కటకటతన్నిగోరినాకఁ గాయయు నిమ్మ
డలనోలఁబొంపమి। గటకటలాడుచున్నయుట గాపిధివాంచెటెనిగ్గయాత్మఁడో॥
వ॥ అనివగచుచుసౌమిత్రింగని రాముండిట్లనియె॥ కం॥ పెట్టనివారికిమగలఁ।
బుట్టినదే సాక్షియనుట వినివినలేదా। పెట్టనిదానిసు తేసిటు। ఫుట్టుమనకేల
సేయఁబోలెడునను జా॥ సీ॥ అనుచునన్యోన్యసంభాషణావసరము। నందు
నొల్లననడుగిమ్ముచటకుఁబడెర। ధానవీనాథుడను చెంచెనంతలోన। నట్టికను
గొనిలక్ష్మణుడిట్లనియె॥ చం॥ నిలుసిలురాఘుసార్థ యయ! సింద్యచరిత్రుడవు
రాముడిచ్చుటకా। మొలఁగదు నెవ్వడీవిచటనిల్వగరాదు తొలంగిపొమ్మబో
వెలుపలపోయి వేంట్రుటుకు వెంకఁబోవకనిల్లు వేనసీ। తలఁచుఁదైవ్వనేమున
ని తాధను చెక్కదెనుక్కపెంపునన్॥ శా॥ ఏతాదృగ్విధమంత రాజవిభయున్,
వీక్షించియున్నాడివో। మే తేగాద్యదికంబుసాధ్వసముతో నిల్లించువా క్రుద్ధ్వే
సా। కేతాధీశుఁడరాఘుసాంచకుడఁ బంక్తిస్యందనుండన్ననన్। మీతండ్రిం
దెలియంగఁగొల్లుమది సందేహంబునొనమ్మికన్॥ గీ॥ బ్రహ్మహత్యాపతకం
బునబహుళదుఃఖ। మాపహిల్లఁగనరకంబులందుఁ ద్రోయఁ। బడుటనాచే
హాయిట్లుబడలువడితి। నేమిచెప్పెదనా వెతలింకమీకు॥ వ॥ అనిననవిందయంత
యునువిని యత్యంతదుఃఖాక్రాంతచిత్తులై యున్నకొడుకులంగనిదశరథుం
డు పెండియు॥ క॥ నానమత్రులార! గంగాస్నానముదానంబు పిండసలిలా

ర్పణముఁ గాంచి మానుగ మీరొనరించిన। సేనెగుదు బ్రహ్మహత్య లేదియు దివికిన్॥
వ॥ అనిన విని రాముండు వియోనొనట్లయగుం గాక యని పిండప్రదానంబునకు
భక్ష్యభోజ్యంబులేమియు లేమిం జేసి లక్ష్మణు నిరీక్షించుటయు నతండది యె
రింగి భక్షణార్థంబు పుడమి హింగుదీ ఫలపిండ్యాకంబు సంతరించితి దానం బిండ
దానంబీకంగా కాలంబున జేయనగుననిన నందులకు రామచంద్రుండు సం
దియంబందుచుండెనప్పు డాకాశవాణి యిట్లనియె॥ చ॥ మనుకుల సార్వభౌ
మవినుమాయనుమానము వోగతా ర్తిమై। జనము యదన్నమాను దు నెసం
గుదదన్నము దేవకోటికి। ఘనమని యారగించికుతుకంబున నిష్టదు లైవసిం
తురి। పునుని డుంపిండి పిండములు భూతలమందుఁ దిలోదకంబులున్॥ సీ॥ నా
విని గౌతమీస్నానంబు గావించి తర్పణంబులు తండ్రిఁ దలచి విడిచి। సీతాధిపతి
పితృ ప్రీతి గాఁ బిణ్యాక పిండప్రదానంబు వేడ్క సలిపె। నప్పు డాడకరుదెంచిర
శి వ్యసులాదిత్యులును లోకపాలురు రుద్రగణము। తత్ప్రభావంబున దశరథుం
డనఘుండు దివ్యడాదిత్య సదృశశరీరి॥ కిన్నరస్త్రీయమానుడై కీర్తనీయ। మగు
విమానవరారూఢుడగుచుఁ దనరి। యధికతరమై భవంబున నమరగణము। నం
దునం గూడె నాశ్చర్యమావహిల్ల॥ అసమయంబున॥ మ॥ విక్రతాకారుని తం
డ్రిఁ బాడక మదిన్ని భ్రాంతుడై రాముడం। తకుమున్వచ్చిన దేవకోటి నడుగన్
వారందరస్మద్గణ। ప్రకరంబందున దివ్యుడై కలిసె మీ రాజీతఁ డే చూడుమీ। సు
కుమారా! కృతకృత్యుడైతి విపృథాస్త్రంబులింకేటికిన్॥ కం॥ అప్పుడు కృ
తకృత్యుడనై। తప్పాయని దశరథుండు నాశీర్వాదంబు। ప్పతిలంగా గిటఁగొని।
ముప్పిరి ముదిమంది మూర్ధముం బుడుకుచనున్॥ కం॥ పుత్ర! పితౄణముదీర్చని।
పుత్రుండా కపుత్రుడగు నెపుడమిన తండే। శత్రువగు బుణముదీర్చిన। పుత్రుఁ
డె పుత్రుండు సుమ్ము బుద్ధిన్ దెలియన్॥ గీ॥ గౌతమీ తీరమునఁ బితృప్రీతిగాఁ గ।
నీవు పిడంబు వెట్టుట నేను బ్రహ్మ। హత్య లెడ బాసి త్రిదివంబు నందగంటి। గడపి
తింక పితౄణంబు కొడుకుకుట్టి॥ గీ॥ అనుచు సంభాషణము సేయు నవసరము
నసిద్ధగణములు దేవార్థశిద్ధిగోరి। పెతరులకుఁ జేయు పనియయ్యె సుతుడనై
తి। ఏవు జనుము యథాసుఖమే మునట్ల॥ వ॥ అని పలికి దేవగణంబు దశరథవు
రస్సరంబుగా స్వస్థానంబునకరిగెనంత రాఘవుండు గౌతమీ మహాత్మ్యంబ
భివర్ణించుచు సౌమిత్రిం జూచి॥ శా॥ ఆహా! కంటివె తమ్ముడా! మనము నందా
శ్చర్యమిగ్గౌతమీ। మాహాత్మ్యంబు మహాఘయుక్తుడున సన్మాన్యుండునస్మద్గు
రుం। డూహింపన్ సురలోక వైభవముచే నొప్పారియుప్పట్లను। తాసాహం

బందితెలంగెమక్ మనమదుర్ సంతోషమగ్నంబు గాక॥ సీ॥ మనములోఁ
దలచినమాత్రనవి విధాఘులడచుసిగ్గౌతమియనవినుత । కనులఁగన్గొనిన
మాత్రనఁగామితార్థంబులిచ్చుసిగ్గౌతమి యీశ్వరాణి । స్పృశియించుమా
త్రననసియింపఁజేయుఁ బాపంబులిగ్గౌతమిబ్రహ్మపథగ । జలమాడుమాత్రఁ
నఁగలిగించుసురలోక సౌఖ్యమిగ్గౌతమిసర్వసుఖద॥ మఱియుజలపానము
నరించిమంత్రసమితి । సతతమునుతించివరిసూనవితతిభక్తి । గదురంబూ
జించిచేరువఁగాపురంబు । సేయువారలపుణ్యంబుచెప్పవశమె॥ వ॥ అని
మరియును॥ శా॥ ఏమేపుణ్యముపూర్వజన్మముల యందెంతేనియుం జేసి
మో । ఆయాపుణ్యఫలంబున స్నానమసియాతీర్థసంఘాయిగం । గాయిన్గంగ
సౌఖ్యదాయిగనుగొంగాఁ గొల్వఁగాఁగల్గెనా । మ్మాయంబంబ్వొపవిత్ర
మొందెమనజన్మంబుల్ కృతార్థత్వముల్॥ వ॥ అనిగంగంగొనియాడుచుస
త్యంతహర్షంబున నటనాకశివలింగంబుఁబ్రతిష్ఠించిషోడశోప చారంబులం
బూజించియిట్లనివినుతించె॥ మత్తేభకుంభదళిసవృత్తము॥ మ॥ దాక్షాయి
జీవితవల్లభా జగంధ గతవత్సకివాటకలిత । స్ఫటికన్నసర్వలసదక్షయ్యాకాం
తికరబుత్సౌధినాథమకుటా । అక్షీణసత్త్వజినగిరా క్షేభభాక్షకమహోత్కటోత్త
మాన్వయమన । శ్మిత్యాకరో ఋషివిపక్షేషురక్షితజితాక్షత్స్యభండికితుమే ।
కరిణీవృత్తము॥ పరమేశ్వరగిరిశేశ్వర సదసత్పటికరిస । తరుణాకరగురుణా
నుతకరిణామరశరణా । నిరుపాధికజనపోషకవరవేషకనిరతం । పరిపాలయమాం
ధరాలయవరుణాలయధరమాం॥ మణిదీప్తివృత్తము॥ వందేనందితనందన
నందంసుందరకందరబృందేష్వా । వాసంజన్మవినాశననాశంభాసురవాసవ
వ్యాద్యాసం । శర్వంసర్వసుపర్వసుపర్వం గర్వితగోవరగంధర్వం ।
లీలాచాలిత పాతకజాలం, పాలితసన్ముని రాడ్జాలం॥ వ॥ అనియిట్ల
త్యంతభక్తి తాత్పర్యంబునఁ బ్రార్థించినం బ్రసన్నుండై పరమేశ్వరుం
డు వాత్సల్యంబునవత్సా ! వరంబువేడుమనుటయునుం బ్రసాదంబనిరా
మచంద్రుండిట్లనును॥ చ॥ వరములువేరయేమిటికి వేడమహామహ, వేనవేలు
మ । ద్వరచితవృత్తరత్నములఁజెన్నునుతింపఁగనెల్లకోరికల్ । ధరనగునట్లు
గౌతమిజలంబులఁబిండములుంపఁదప్పెప్రేల్ । నరకములేదునట్లునిటస్నాన
మొనర్చమహాఘమేగువ । ట్లరమరలేకదాముడగునాతనికింగరుణింపవేదయన్॥
క॥ అనవుడునట్లగుఁగావుత । మనుచున్ శంకరుడదృశ్యుడైయొటయేనిం । జని
యెందాశరథియునట । వనితయునసుజుండుగొల్వవసియించెదగన్॥ వ॥

అయ్యవసరంబున నట్టుడు దశగ్రీవు చెలియలు శూర్పణఖయను నది చనుదెంచి
రాముని గామించిన లక్ష్మణుండు తత్కర్ణనాసికానికర్తనంబున వైకృతం
గావించె దన్నిమిత్తాగతులగు ఖరదూషణాదులం దొట్టి పదునాలుగు వేలర
క్కసుల రాముండు ద్రుంచి దండకారణ్యంబు విగతకంటకంబు గావించెనం
తం జుప్పనాతియు నన్న పాలికిం జని, సీతారామవర్తనంబును దనపరాభవం
బు నెఱింగించి దుఃఖించుచు నిట్లనియె॥ చ॥ కలనసమస్తదేవతలం గన్నెదలిం
చెదు సంతలోననె । గెలిచినయట్టిబల్లిదులు కేవలులే మము వంటివారికిం। జె
ల్లెలినైన నాకిటులం జిన్నమనుష్యుని చేబరాభవం । బౌలయను పేక్ష సేసి
యిట్టులుండుట ధర్మమె వీరకర్మమే॥ వ॥ అనినవిని రావణుం డత్యంతరోషా
వేశంబున నీచు మారీచుం బైడి వేడిం జేసి దండకారణ్యంబున కనుచుటయు సీతా
భిలాషం జేసి మృగాకృష్యమాణుండై రాముండు రామావనార్థంబు సౌమి
త్రి నిడి దాని వెంబడి కడుదూరంబు జిగియజిగి యమ్మనవమ్మాయామృగంబు
కూలనేయ నది హా లక్ష్మణా! యని యాక్రందనంబు సేయుచుం జచ్చె నదివిని సీ
త భీతచిత్తయై మఱది నలుగుమనుటయు నతండును॥ క॥ అమ్మాయమ్మలిక
ముచిదు । మమ్మాయమ్మాన్యుం గల్లసతిదితలకు గా । ముమ్మున వాల్దాలై వ
నగ! ముమ్మాటికిన మ్మమమ్మ ముద్దులగుమ్మా॥ సీ॥ అనివలదన్న వినని సీత ని
ర్బంధమున లక్ష్మణుండన్నం గనం గంబోయె । నాలోన రావణుండు చెంచిమా
యమైం గొనిపోయె సీత దక్షిణపు దారి । మొఱ పెట్టునా మెక్కి మొనసి జటాయు
వు కదుపోరి చచ్చె రాక్షసుని చేత । మఱలిన రామలక్ష్మణులు సీతనుం గానక డవి
లో వెదుకం గనుఁగు దెంచి॥ స్వీయకార్యహతుడగు జటాయువునకు నుత్తర
క్రియలొనరించి హస్తకోనుక । బంధుకబరి మార్చి శోకంబు పరిఢవిల్లఁ । గద
లివోవుచు బుశ్యమూకంబుఁ జేరి॥ వ॥ అట సుగ్రీవునితో సఖ్యంబు వాటించి వా
లింగూల నేసి వానికిం బట్టంబు గట్టి హనుమంతునివలన జానకీవృత్తాంతంబరసి
కపిసేనాసహితుండై దక్షిణసముద్రంబు దాటి రావణాది రక్షోగణంబుల ర
ణంబున మరణంబు నొందించి విభీషణుం బరిచరుం గాంగొని హనుమత్సీతాల
క్ష్మణసుగ్రీవాంగద జాంబవదాదులతోం బుష్పకాధిరూఢుండై మరలి సాకే
తంబునకరుగుదెంచి పట్టాభిషిక్తుండై పూజ్య సామ్రాజ్యం బేలుచు సుఖంబుం
డెనని చెందియును॥ మ॥ ఇవి రామాయణసంగ్రహంబు సురవానీవింటి వే
సంతసం । బౌదవం రాముదు దండకాఖ్యవనమందున్నట్టు గోదావరీ । నదిం
బెండంబిడి పైత్రికాఘుముడుగక గావించె దమ్మాలమై । పాతఖండీర్ధము రా

మనామమున నాపొంతన్నమహోఘఘ్నమై॥ వ॥ అనంతరంబ భద్రతీర్థయమతీర్థ భద్రతీర్థ శేషతీర్థ పట్టసతీర్థ మార్కండేయేశ్వరతీర్థ జనార్దనతీర్థము శ్రీశ్వరతీర్థ కోటితీర్థాదిదివ్యతీర్థంబుల వృత్తాంతంబును సప్తసాగరసంగమమాహాత్మ్యంబును త్తరభాగంబున సవిస్తరంబుగఁ జెప్పఁబడియె నైన నందు సంక్షేపరూపంబున వానిం గొన్ని గొన్ని చెప్పెద వినుము మునినాయకులందు సుసకు శతానందుండెట్లనియె॥ మ॥ దితిగర్భంబు గిలించి పాపము గకన్ జేసెం దుర్గదాత్మకధుర్భీతి। వ్రతుఁడై గౌతమి వాడి శంకరునిం గొల్చెం దప్పి సాదంబునం। జితుకంబారినగర్భమేదు గతులం జెవ్వాడుఁ బొంది సౌత్యుత్రులై। ప్రుతుకంగా నటంబు త్రిదండిగుడుఁదీర్థంబ రమ్యంబు తాంబ్ర్యాచెక్॥ క॥ లక్ష్మీతీర్థము పిదపన। లక్ష్మ్యలక్ష్మీవివాదలభితము సాతెు। ల్లక్ష్మీసంవస్థనమున। లక్ష్మినాశనము విను మూలలిదనరారుక్॥

—భద్రాచలక్షేత్రము.—

వ॥ కొన్నిదినంబులకు వలను త్రిసంగటంబున భద్రతీర్థంబు గలదు తద్వృత్తాంతం బెట్టిదనిన॥ చ॥ ఘనవిమునంబు త్రేతాకాలమునం బోల్చకు తోడ సుమేరుశైలమే। పవనము పస్త్ర ముల్ జలము భక్షింగా నేయుక వానకొండకున్। ఇవమునకుం జనించకో కట్టేబడి నారులయేండ్లు పగ్గసం। భవున్ గుణించి తాఁదపమాభక్తి నొనర్చె దృఢవ్రతంబునన్॥ అప్పుడా శంకరనాథు॥ క॥ కమలదాయిఇశ్వర్యమున్న। క్రమమున రామార్చ రాధించుసుక్రమతిన్। గోమగుని దెదని యెంగాల। క్రమమున వారికి వనిం రాగా వసుకొండక్॥ వ॥ అక్కడారుండును రామభద్రపదాంకితుండు గాని భద్రుండను నామంబు వడసి దినదిన ప్రవర్థమానుండై దండకారణ్యంబున శ్రీరామధ్యానపరుండై కతర్పనుండై పరమతపంబాచరించుచుండె నట్లు నేక వర్షంబులు గడచిన వెనుక టి త్రేతాయుగంబున రాముడు సజానూనుజుండై వనంబులం గ్రుమ్మరుచు వచ్చి యచ్చిరుకొండనరివసించి భద్రా! నీనిష్ఠాదతభావంబునకు మెచ్చితి వరంబిచ్చెద వేడుమనుటయును॥ సీ॥ నీలంపుఁ దాలడాళ్లింపు జాలుమై కాలమేఘంబు నాఁగర ముదరమున। లీల దాపలిచకిరాచాలు పేరిటి తైర్గోకాఁడు తెలుగునాఁగ మరుమిగుల। పేరురంబున జారు పేరుసఁగౌస్తుభమిందధనుస్సు నానైసకమె సగ। కడఫదుశ్శంఖచక్రములను గంటలు చాతకరుతము నా సరసమొలుక॥ గీ॥ పరమకరుణారసము భక్తవరులకొసగు। వాని వెలుపలవిల్లమ్ములానితమ్ము। డున్నవాఁ డిమర్త్యసంబు నక్కడున్నవాఁ। రామభద్రుని భద్రుండు రమణగని యెు క॥ కనిభయము భక్తివిస్మయ। మును వినయము నైశముల్ల మునఁ బెనఁగొన

పూర్వభాగము. పంచమాశ్వాసము.

సాగిలపడిసాష్టాం । గనమస్కృతిచేసియిట్లుకడకనుతించెన్॥
దండకము॥ శ్రీజానకీహృత్పయోజార్యమా! హాటకాహార్యధైర్యా! సమా
నోపమానేతరానూనభవ్యప్రభావా! విభావస్వమూచానగోత్రోద్భవా!
భావనాతీతభావా! భవద్దివ్యభవంబెన్ననింద్రాభవాబ్జోద్భవాదుల్ మదిం
జాలరన్నందలంపంగ నేబాలుఁడన్ లోలచిత్తుండ మత్తుండఁజాలన్ సుమీనాఁగ
నేఁయ్యామాయామనుష్యాదినారాయణా! నారదవ్యాసవాల్మీకగర్గాదివా
చంయమిస్తోత్రపాత్రా! జగత్పాత్రసంభావ! నీవేకదా? మీఁదార్కొ
న్న కాలోగ్రనక్రగ్రాహంబుశిక్షించి దంతీంద్రురక్షింతువీవేకదా? యేకదా
చోకుడైనీరథుంజేరు నాసోమకుంగాముకుంజేపవై యేపువేమాపి పెన్నిమ్ము
లత్రాతకర్పించితీవేకదా? మీఁదాఁబేలవై లీలమైవెల్లిలోముల్లుగట్టిత్రిబిట్టూ
దిదేవాళికింతే సుధాప్రాశనంబిచ్చితీవేకదా? సోమదా సేలఁజట్టంగఁగో
లంబవై పుట్టిబిట్టాతనింగట్టి లోకంబురక్షింతువీవేకదా? జోకఁదాల్చిశ్రీ
నారసింహంబవై రంహమాదైత్యసంహారముంజేసి యాత్మార్భనాహ్లాదుఁ
బ్రహ్లాదునింబ్రోచితీవేకదా? నాకదా! గుజ్జుకుఱ్ఱండవై యబ్బలిన్వేడిముల్లో
కముల్గొంటివీవేకదా? లోకదాహంబువాపంగ రాముండవై సాటెకున్ రా
జలోకంబుశోధించిశోధించిఖండించితీవేకదా? యేకదారానుకులవ్రతా! దే
వ! శ్రీరామనామంబునన్ లోకవిద్రావణున్ రావణుంగూల్పఁగానుద్భవం
బందినాపాలిభాగ్యంబవై రెంగటన్ బొల్చిన న్నేలనున్నట్టిసీవావి కుంతాధివా
సుండవావాసుదేవుండవా దేవదేవుండవో దేవ! నీకేనమస్కారముంజేతుఁజే
తోగతింబ్రోచిరక్షింపవే నన్ను నీదాసునిన్ రామచంద్రా! ప్రభాపూర్ణచం
ద్రా! నమస్తేనమస్తేనమః॥ క॥ అనివేడభమ్రొక్కిట్లను । సనునేలఁదలంచితే
నినారాయణనీ । వనుజునితోధరణిజతో । ననయముసాశిరమునందునాఁగఁ
గవరయున్॥ వ॥ అనిభక్తుండతిభక్తితాత్పర్యంబున వేడినసట్లయగుంగాతమ
నిరామభద్రుండాభద్రశైలశిఖరంబున సజాయానుజుండై నివసించియుండెన
దిమొదలచటఁదన్నామనంబునఁ దీర్థంబుపుణ్యప్రదంబయ్యె నక్కడ శ్రీరా
మజయంతిసత్యోత్సవంబు గావింతు రనంతరంబకొన్నితీర్థంబులకవ్వల గోదా
వరీగర్భంబునఁబట్టసాచలతీర్థంబుగలదు తద్వృత్తాంతంబెట్టిదనిన॥

—* పట్టసాచలతీర్థము. *—

కం॥ గురుభక్తిఁబట్టసంబను । పరమాయుధమొకఁడుశివునిభజియించిశి
వం । కరనాథునిబువుమెప్పడసన । హరుఁడట్లగుగాతపిదపసనివరమొసఁగున్॥

వ॥ అనంతరంబ కొంతకాలంబునకు దక్షప్రజాపతియీశ్వరధిక్కారంబున నొక్కయజ్ఞంబు గావించుచుండ నటకవా పార్వతియయ్యజ్ఞంబునం గూతురగుట తనజనకునవమానంబున తనదేహత్యాగంబు గావించుకొనుటయు నదివిని యుగ్రకోపాగ్రహుండై క్రోధాగ్రహంబునం బగదిపోవనప్పుడు తన్నిటలతటపతిత స్వేదబిందుసందోహంబువలన వీరభద్రుండు నారుద్రుండుపొడమి తదను మతంబున నతఁడతిరౌద్రంబున దక్షాధ్వరధ్వంసంబు గావించి మరలివచ్చిన ప్పుడు పట్టసాద్రికరుదెంచి భద్రకాళీసహితుండై నివసించియుండె నయ్యవస రంబున॥ ఉ॥ తీర్థములే క్షేత్రమది దివ్యము భవ్యము నైనసిద్ధిదం।సార్థకనామువే దను మునన్నుతితో డదలంచిలోకర। తీర్థములొప్పుట్టసమునందునవా ప్పుగుణండనంగనా। కీర్తనముల్గ్యానథోభువనదివ్యతరంగిణినుండియూరి ష॥ క॥ అనిరమా నవానవ।లానిజభవనివార్తిలవినెట్టయునని। గానీ నూనెటబలనం। గానెటికీ జాన లేకగనుమురనమూ॥ వ॥ గానం జేసిసందు నసీతురంబునందిలువఁనిట్టలేదద్యా భూమండలంబునఁ బెక్కుటన్లైన దివ్యలింగ బ్రహ్మసులామీభద్రంబార్థించుట గాక సతండకుండంబుపై నొక్కశిలాఫలకంబు పెట్టెనందుపై గొన్నియేండ్లు గౌతమీగోదావరియిను దెస తీర్థం బున స్నానపానాదు లొనరించియుండ్రలగుదు రిది క్షేత్రపంచకంబునందు కుటిన్మైప్రసిద్ధిగాంచె నటువమ్ముటకొన్నితీర్థంబు లపైమార్కండేయతీర్థం బుగలదదియెట్టిదనిన॥

— ✻ మార్కండేయతీర్థము. ✻ —

చ॥ కలదువ్యాకండుకక్ నుతిజగంబున వాతసికోక్సుశీలనా। బాల సుకవానిగుమూబు సుతులేమిలగ కవెంతను। జ్వాలము గళంకమునుంగురిచి సాధునకపంబొ పసంచిస త్రాను క। సలలినికీర్ణా గాంచిసకొంతమంటిరజీ వికబుత్తురు క॥ క॥ కసిసుతుమార్కండేయుండనుపేరుబిలుచుకొనిచున వికతుక మునక్। వెసమదుగానాత్మంచుక్ దివవిన మునదెల్లతెలిక్కనెలనా సలరెక్॥ వ॥ ఆమార్కండేయుండును బాల్యప్రభృతిశివభక్తిపరాయణుం డుగాన నుపనయనానంతరంబునంబ్రతిగ్నితుత్తాసినరతుండును శివపూజా

డునై యుండ పదియేనువర్షంబులునిండవచ్చె నప్పుడొక నాడా కాశివాజనీకుఁ బదియారవ యేడురు డెందు నాడు మరణముగునసనితండులుజడియక తండ్రియనుమతంబున గౌతమ్యుత్తరతీరంబున నగుభృగ్వగిరి కేగియట నొకశివలింగంబుఁ బ్రతిష్ఠించి తపంబొనర్చుచుండె నాసమయంబున॥ మ॥ గళగర్త్రప్రతిపాదితాస్యవివరోద్గ్రాంతోగ్రనిధ్వానుఁడు। స్థూలశ్మశ్రుకృతరోదసీకుహరుఁడస్త్రోకాగ్నిభీముగ్గ్రదా। చలితప్రస్ఫుటహస్తుఁడత్యధికదుష్టభ్రూయుఁడుండుజ్వలఁజ్వలనజ్వాలఃభాభనేత్రముఖుఁడావైవస్వతుండుగ్రుఁడై। పెలుచకావిభ్రునిపాపిష్ఠమగ్లానిఁదనకానిచ్చేనెనచ్చోటికిన్॥ గీ॥ వచ్చిలింగంబు చెంగటఁ జెచ్చుపెలుగు। భక్తిఁదపియించునమ్మునిఁ బట్టినరసి। కంఠమందుఁ బాశంబుగట్టదిగిచె। మునియుఁగనువిచ్చియట్టిగర్గొనియెసలని॥ వ॥ కనుంగొని యధికసాధ్వసకంప్యమానకాయుండై గడగడలాడుచుండతడియకప్పుడునిసెడదనిడుకొనియిట్లని ప్రార్థించె॥ ఉ॥ ఎక్కడనుంటివోయి పరమేశ్వర! గ్రక్కునరాగదోయి, నీ। డెక్కడివాడొకానియొకఁడేకటిచీకటులీను మేనివా। డెక్కటీడున్న నెక్కొనియొక్కడుఁజను డెంచికంటనిన్। గ్రుక్కుకయున్న నిందిగిచెఁగుత్తుకఁ గుందగులించి పాశమున్॥ చ॥ గడగడలాడు నెమ్మనము గాయమకంపమునొందుఁ గన్నులున్। వెడలెడు మీదికిన్ బిగువు వీడెడుపాదులు దప్పె ప్రాణముల్। నడికెడు మూర్ఛవచ్చెఁగనాకొకరుండిటఁ దిక్కులేడయో। తడివడి వచ్చి దాసునిఁ గృపామతిఁ బ్రోవవె చంద్రశేఖరా॥ సీ॥ కడలిద్రచ్చెడువేళఁ గలిగినవిషముఁ గుక్కఁ బట్టి జగమురక్షింపలేదె। సుపలకసాధ్యమై యొరియునలపవనుఁ గాఁ జేఁబట్టి జగమురక్షింపలేదె। కూసి నెల్లరఁ జంపుకొను లేడిరక్కసుఁ జావఁ జెట్టిజగమురక్షింపలేదె। విపరీతమొనరించు త్రిపురాసురులగోడు చెడగిట్టి జగమురక్షింపలేదె॥ గీ॥ మరియునని గరసాధ్యమైపరగుపనుల। నెన్ని యేనియుజేసితివెన్నఁదరమె। యట్టినీకుఘోరమ్మగాదిట్టిపనులు। గాసునసుఁ బ్రోవ గాఁగ దేవదేవ శంకర। వ॥ అనియనేకవిధంబులచేడి నేతి॥ గీ॥ హరమహాదేవ శంభోయటంచుభక్తి। గదురు శివలింగమున బడికౌఁగలింగి। నెమ్మనమ్మునందునీయమ్మ చేసి। హరమహాదేవశంభోయ

టందును. సీ॥ మ॥ అత్రుటాలింగమొందుదునుండిగిరిశుండావిర్భవంబందితే। మ్మిళితవచ్చా! వారిపేమాటంబు నైదిబుల్ హేయాకృతిందోడున । కట్రుపవా స్వీకారమనుంగలింగానుమనోదేఁ! పొమ్మటంబాడితెము । ల్లవ్రుదుంజావకపొ ల్పునట్టిమవరింబచ్చించెనమ్మాంసిక॥ వ॥ అట్లనుగ్రహించిశివుండంతర్థానం బునొందె నదిమొదలాలింగంబు మార్కండేయేశ్వరనామంబునం బొలు పొంది సేవకులకభీష్టంబులొసంగు నపమృత్యుపరిహారంబగు నామార్కం డేయతీర్థంబున కొక్కింతదూరంబున గోదావరియేడుపాయలై సాగరసం గమంబునొందెనసిన నలువంగాంచి నారదుండిట్లనియె॥

—* సప్తసాగరసంగమామాహాత్మ్యము. *—

చ॥ కమలజ! త్ర్యంబకంబునుతి గౌతమివేడుక నింతదూరమే। కముక ముతోడవచ్చి కతుకంబునచ్చట నేడుపాయలై । గమనము సేతికెందగిన కారణమెట్టిదియై మెలంగునా। క్రమమది యంతయున్ వినంగఁగోరుకమయ్యె నెయుంగఁజెప్పవే॥ వ॥ అనినంబురి మేష్టియిట్లనియె॥ మ॥ కౌముకా! గౌతమ మౌనివెంటఁబడియగ్గోదావరీ దేవిదుం । దుడుకుల్ సేయుచు నార్చి క్రేళ్ళుఁబు తుదుందుంగప్రచారంబులం । దొనుకుందోద్వృతివోవ్రులేకపగిదిన్ గౌత్రాంత రితంబులన్ । గడలన్నిండిసమాగుహింగదియ వేదుర్కొంబోవ్రుచోనంతటన్॥ వ॥ ఏతత్ప్రకారంబు సహింపదుస్తరంబరితలంచి రత్నాకరుండు మానుపాకా రంబుధరియించి మార్కండేయేశ్వరతీర్థంబుకడ గంగతో నెదురుకొలువడ సి యిట్లనియె॥ మ॥ తమణీ! నిన్ ధరియింపఁజాలుమ నె యేతద్విషనా వేశమా। వ్రుహుపాకారము। దాల్చియొకర్ మొగమైపా త్రీయవేవచ్చినన్। గరుణాంతః కరణంబుతోసిటనమూర్గార్గైనమార్గంబులై । యరుదేఁదాల్పైదనట్లు చేయు మనుచున్ యాదః పతిభుండేగినన్॥ వ॥ అసమయంబున ॥గీ॥ కశ్యపాత్రిభరద్వా జకౌశికులును। జామదగ్నివశిష్ఠులుస్వాపదేశ। ముంటుగంగఁగాంచోవచ్చిమం నినిగంగఁ। బ్రార్థనముచేసిరిమ్మాంగిమ్మానుదుభక్తి॥ వ॥ అనంతరంబగ్గౌతమియు గౌతమానుమతంబున రత్నాకరోపదేశంబునను బుషి ప్రార్థనంబునసమ్మా ర్కండే యతీర్థంబుకడనేడుపాయలై సప్తషిభిరభిస్వరంబుగా సాగరసంగ

౧౦౨॥ ఉ॥ కశ్యపమౌనిజుష్టయయి కుంధినిఁ బొందినవాక దేవతా।వశ్య
-లెల్లవాకలకుఁ బాయనితుల్యఫలంబు నిచ్చుటన్। గాశ్యపి దుల్యభాగయనిక
శ్యపుఁడాడకుఁ దోడిదెచ్చుటన్। గాశ్యపియందు నామములఁ గాల్చునఘంబులు
శేవకాళికిన్॥ క॥ అత్రిసమానితంబుఁ బవిత్రంబై కడలికడిఁగి వెలసెడునదిలో।క
త్రయవిశ్రుతమైతగు। నాత్రేయియనఁగ బ్రహ్మహత్యాపహమై॥ క॥ ధా
రుణిని భరద్వాజని।తోరత్నాకరమునంటతో చెడునదియున్। భారద్వాజం
బని యొందు। పేరున వెలుఁగొందుఁ బాపవిసరఘ్నంబై॥ మహాస్రగ్ధర॥ అల
విశ్వామిత్రజుష్టంబయి కడలినినత్యంత గాథానురక్తిన్। గలియంగాఁ బాయి
సేరా। గమగదితములత్యుష్యమెల్ సత్ఫలంబుల్। గలఁగంగాఁ జేసి తాభక్తవ
రులఁ గరుణన్ గాంచి రక్షించుచున్ భూ। తలమందుం గౌశికాఖ్యన్ దనరెడు
దురితధ్వాంతసూర్యోదయంబై॥ క॥ గౌతమముని చేసందృము। నాతతగతిఁ
గూర్పఁబడిన యాపగ ధగణిన్। గౌతమియనఁగంగడువి। ఖ్యాతింగొని వెలసెఁ
కలుషహారమై వరమై॥ గీ॥ పృథివి జామదగ్ని వృద్ధగౌతముఁడనఁ। జెలఁగుమౌనిక
డిఁగలుపుకతన। నలరువాక జామదగ్నియు వృద్ధగౌ।తమియుననఁగఁబడి యెసఁ
ముఖమగుచు॥ శా॥ ఆశాంతప్రథితప్రభావుఁడు వశిష్ఠాఖ్యాకశాపాయుధుం।డీ
శార్చానిరతుండు గౌతమునిఁ దానెంతేఁ బ్రార్థించి స్వా। వాసంబంతర వేదిఁ
జేరఁగొనిపోవం బొల్చు గంగమ్మయున్।వాశిష్ఠాఖ్యవహించి పాపహారమై వర్ధి
ల్లునెప్పట్టునన్॥ చ॥ కడకనరుంధతీశ్వరుఁడు గౌతమిఁ దోడుకపోవువేళఁ దా।
ర్క్ష్యుఁడు దివినుండి రివ్వురనుచున్ రయమారఁగ నేగుదెంచియొ।క్కరుఁడగు నముక్క
నంగమిచి యానదిఁ గొంత హరించిపోఁడై। వడివడి దక్షిణంబుగను వారు
ధుఁగన్గొని యవ్వశిష్ఠునన్॥ చ॥ కనుఁగవనల్కలోలతనలుకం బదతాడితకా
లసర్పమో। ఘనఁగ దురోజు చెవ్వడపురాశిఁ గరుడుండ వెతస్థరుఁడవై।నినుఁగ
నుఁబ్రోమియువ్వమఖనన్ మదధీనధునిన్ హరింతువే?। నినుఁగడతేర్తుగానియి
టు సీదొరఁబూచియ సూవసైచితిన్॥ మహాస్రగ్ధర॥ అనుచున్నోనాడరోషం
బడరఁగ గరుడవ్యాహృతంబైనవాకన్। జనుతేవా లేనిఁ జూడం జనియుములిగి
నన్ సద్గతుల్లేక పాపం। బునసౌనాపంకరూపంబున మునిగితుదన్ బుట్టుచో

నీవయోనిఁ । జననంబుం బొందిపాపైవనిధొదవనునుణా శాపమిట్లేర్పవళీం
దా॥ క॥ శాపభయోద్రేకంబున । నాపన్నగవైరి వైష్ణవాచార్యు లనో
శాపాయుధుసిందగ్గరి । కోపమ్ముపసంహరింపుగుగ జనవర్యా॥ చ॥ ఎఱు
గక తప్పుచేసితిసహోనుండవన్ననను గ్రహించినే । గదికరిఁ గొన్నయున్ననికిఁ
గల్గినశాపము గ్రమ్మరింపవే॥ పరమవ యాపమగ్ర యని పలుక మునులంద
రింగియొంతయుఁ । గరుణదలిర్ప నట్లయు వగన్నసియమ్మునులుస్సు పల్క
దుఁ॥ గీ॥ రవిదినంబులయందు సంక్రాంతిదినము । లందుఁ బర్వదినంబుల
యందుమాత్ర । ముదకమూడగనగు శాపము దనెప్పుడు । నిగళములనా
డగలఫలమింతమాత్ర। లోన జంతువుల కుదయించునైన తేయా॥ వ॥ అవిశాపం
బువలికిన శిష్యుండును గేస్పుడు వెళ్లైన తోయుండనుసిన నదిసాగరసంగమం
బు సేయుకటన డించి వైకుంఠంబున కేగి గంగయు నదులంగిన సాగరసంగమం
బునొందె॥ గీ॥ వైన తేయ వ్యాసంబయు వనధిఁ గేను । లజ్జమ్ము గవైన తేయంబు
నాగ। బర్వదినములమునిగిన వారికెల్లఁ గలిగిన మహాదుఃఖ సుఖమిచ్చి పరగుచుం
డు॥ వ॥ మునివర! యేమువాయులనము ద్రమ్ముగోసగంగవ్ర త్తిముఁ। మనమా
ననిల్పితేఁ మునులమాలిన వారున దాగునైకివలే యనెనలప ప్రసంగములం బో
యి జలంబులనాడ లేనిపెం । ఘన నొక యేటిలో పలనంబుత్తులనొంది చూసుం
డు నేటికిఁ ॥ కం॥ నాఘ్రుమసుంతోషంబున । దేవమునిప్రవరుండనియెన్ని
పొందుసితోడఁ దేవా! నీకరుణఁ గో। దావరిప్ర త్రంబువింటధన్యుండనైతిఁ॥

—॥ పుష్కరమాహాత్మ్యము. ॥—

వ॥ మరియునగ్గోదావరిపుష్కరమాహాత్మ్యంబువిన డెందంబానం
దించుచున్నయది శ్రమయని విచారించక కించిజ్జ్ఞానసన్నుంచు కథ గ్రహించవే
యనిననతండిట్లనియె॥ గీ॥ గురుండు మేషాదిరాసులఁ గూడగడుపు। చుండు పం
డ్రెండు నేదులనుత్తమంబు । లైన గంగాదినదులకు సమరుచుండు । పుష్క
రంబనియొప్పుగుమీ మునివరేణ్య ॥క॥ అందునను సింహరాశిని । బొందు
గ గురుండున్నయెడు పుష్కరమగుచుం । బొందొందిగౌతమీనదియందరిడు

ఁగ్రుంకి వరసినమాత్రకే ॥ గీ॥ మూఁడువందలునరువదిపుణ్యమైన । సుది నముల మూఁడుకోట్లు నేలనడియు ౘలక్షలపైఁదీర్థములానఁగియందుఁదీర్థ । ములనుకలుపహారంబులై కలసియుండు ॥ ఉ॥ అప్పుడునాదిమధ్యమునసంతము నందునసుత్తమంబులౌ । ముప్పదియాఱుకోటిజాలలపుష్కరపర్వమునందు దేవతల్ । ముప్పిరిగొన్నభక్తిమెయిముప్పదికోటులు మూఁడుకోటులుక్ । దప్పక గౌతమీనదిసిఁదానునివాసము సేతు రెప్పుడుక్ ॥ గీ॥ ఎల్లనదులునునదములు నెల్లఋషులు । నెల్లసురలునుపుష్కరమెల్లిఁ యనఁగ ! వచ్చిగోదావరీనదివాసమందు । రేటిదనుక సుదురితము లేకపోరిరు ॥ చ॥ అఱువదివేలయేఁడులు సురాపగనాడినసౌఫలంబు । పుష్కరమునఁనొక్కవాసరమల గౌతమినాడినసౌఫలంబులో । సరిపడదంచు వేదములుచాటవచించెదుఁ గాననప్పడే । దురితములైననాశమగుదీర్థములాడిననెట్టివారికిక్ ॥ గీ ॥ పుష్కరప్రవేశదినమ్ము మొదలుగాఁగ । నిత్యమునుస్నానసంధ్యాదినిత్యకర్మ । లాచరించుచు నెప్పిస మొట్టిదాన । ధర్మములుచేయునగునేటిదనుకనరుఁడు ॥ వ॥ ఏతన్మాహాత్మ్యంబు సవిస్తరంబుగా నెఱిఁగింపదుస్తరంబులో చిన యంత మట్టుగుట్టు వెట్టకెఱిఁగించితినని మరియును ॥ చ॥ మునివర గౌతమీమహిమ పూర్ణముగా నెఱుఁగింపనూరుపూ । యనములు వట్టునింత చెలియింగ వచించితి గాననంతయుక్ । మనమున జాచుకొమ్మి కగ్రమంబుననీకస్ఫురించు వేదముల్ వినుతియొనర్పలేవమచి వేగతులక్ వివరింపగాఁగలక్ ॥ గీ॥ రోగములనూర్ధ్వరేతసుత్తలైగడంగు । మునులకేగతివచ్చునో మునివరేణ్య ! గౌతమీతీరవాసంబు గన్నసర్వ । జంతువులకాగతి యగల్గుసత్యముగను ॥ గీ॥ మునికులాంబుధిచంద్రమ ! పూర్వజన్మ । ముందుసిహాజన్మమందు సమార్జితంబు । లైనపాపంబులన్నియునవనియందు దగ్ధమగు గౌతమీతోయదర్శనమున ॥ వ॥ బుధనుత వేదచోదితముఖ్యదమైతగు గౌతమీమహా । కథనొకపద్యమేనియు నొకానొకయక్కరమేని విప్రుఁడుం । బుధుఁడు వచింప గావినినబొత్తము జాబిపఠించెనేనిహా । తృధగతసగర్భకామ్యములవశ్యము పొందెదు నెట్టివాఁడునుక్ ॥ క॥ అ

సితమ్మిమాలినాం దవమునకిట్ గౌతమీమహాత్మ్యమునఁ దౌర్థాగం । బున విని చె
నను దుసూతుఁడు । వినిపించెన్ శౌనకాదిబుధులకెలమిన్ ॥చ॥ వివిధతీ
ర్థాగమప్రమునవికథారమణీయము సదా । శివమహిమార్థికాస్పదము
శైవవిశేషవిబోధకంబునై । యవిమలగద్యపద్యరచనంబగు కబ్బము భక్తి వ్రాసి
నన్ । దనవిభవంబిచ్చి నను ప్రోవ సిరిం బరమార్థసంపదన్ ॥మ॥ నగవాక్యోర్వభ
వ్యగాంతసంఖ్యశకె మాఘసద్వర్షంబునం । దగ రాజాపింపఁజేప్ప నంచితుఁ
డుత్కృష్టాభిఖ్యుఁడాం । ధ్రావనీవ్యగ్రనుపాజవ హేంబ్రంటునిమిస్రగామవా
స్తవ్యుఁడా । భగదాగ్ఘాంధుమగావసుంధని దరిప్పంగాసి సిగంధముల్ ॥
వ॥ చిరుతన శైవవిద్యలవి శైవమునాగాకడి కేసి నన్వలు । జఱుగసంబుగానాశివ
రహిసమగానోశ్చవద్దయాగన । స్ఫురణనిర్ణీకృపినమతృకనగవచి
ంచిలోకమం । పాలగ త్రైపమినిసమ్మున నెచిసిన్నత్తగింపుడు॥

—*॥ ఆశ్వాసాంతము. *—

చక్రబంధము॥ శా॥ స్వర్గాపృష్ట సుతాంపగాయిక మహా వర్తిష్ఠ
మూర్తితమా । సర్గోన్నతి బంధనామకవిమోషాపద్మధరాకల్పకా । భర్గా
మూర్ఖసమాహమోహకగదేవాళిస్మ భూవికనా । మార్గాభాస్వదు
మాంగసంగభవభీమాపృక్తకాలభమా॥

పాదభ్రమకము॥ కం॥ సాగసమాసమాసగసా । ధీగశమగసుధినమ
ననధిసుగమశగధీ । సాగపరసారమసా । మారవిసాదమవరవిమదగసవి
రమా ।

మాలిని॥ మనివహ్నదగాసనేశానమార్గగఢోపనాశా । కనదవగన
నేశా కావ్యకృచ్చిత్రకాశా । ఘనకలితనోశా నైవతత్త్రోపదేశా । పసితవ
రనిదేశా పార్వతీజీపతీశా॥

గద్యము. — ఇది, శ్రీపరమేశ్వరానుగ్రహ సమాసాదిత కవితావిచిత్రాపస్తంబసూత్రపవిత్ర, కౌశికమునివంశకర్తృగోత్ర,
శ్రీపాదకులకలశార్ణవ పూర్ణరాకాకైరవమిత్ర,
సుబ్రహ్మణ్యార్యపౌత్ర, వేంకటయజ్వాగ్రపుత్ర, సుచారిత్రాభివర్ణనోభయకవిమిత్ర, సకలసజ్జనవిధేయ కృష్ణమూర్తినామధేయప్రణీతంబైన గౌతమీమాహాత్మ్యంబను మహాపురాణంబునం బూర్వభాగంబునందుఁ బంచమాశ్వాసము.

శ్రీ పరమేశ్వరార్పణమస్తు శ్రీ.

